

Riksdagens snabbprotokoll

2025/26:137

Torsdagen den 11 juni

Kl. 12.00–21.56

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 21 maj justerades.

§ 2 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Martin Westmont* (SD) av sagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om efterträdare

Förste vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Martin Westmont* som ledamot i konstitutionsutskottet och *Ludvig Aspling* som suppleant i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling samt

att *Teddy Nilsson* anmäls som ledamot i Valprovsnämnden.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i konstitutionsutskottet
Martin Westmont (SD)

ledamot i Valprovsnämnden
Teddy Nilsson

suppleant i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling
Ludvig Aspling (SD)

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:548

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:548 Effektiv beskattning vid utflyttning

av *Mathias Tegnér* (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 11 augusti 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 10 juni 2026

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 5 Sveriges tillträde till konventionen om inrättande av en internationell skadeståndskommision för Ukraina

Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU20

Sveriges tillträde till konventionen om inrättande av en internationell skadeståndskommision för Ukraina (prop. 2025/26:232)

föredrogs.

Anf. 1 *AZRA MURANOVIC* (S):

Herr talman! I dag behandlar vi Sveriges tillträde till konventionen om inrättande av en internationell skadeståndskommision för Ukraina. Det är ett förslag som Socialdemokraterna står bakom.

Det här kan vid första anblicken framstå som en teknisk fråga. Men i själva verket handlar den om något mycket större. Det handlar om ansvar, om rättvisa och om att slå fast en grundläggande princip: att den som orsakar förstörelse genom ett olagligt anfallskrig också ska hållas ansvarig för konsekvenserna.

När Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022 bröt landet inte bara mot Ukrainas suveränitet. Man bröt också mot FN-stadgan, mot folkrätten och mot de grundläggande regler som ska skydda människor från krig och aggression.

Sedan dess har vi sett sjukhus, skolor och bostadsområden förstöras. Vi har sett samhällen slås sönder av

kriget. Miljontals människor har drivits på flykt. Tusentals barn har mist sina hem, sin trygghet, sina anhöriga och även sitt land när de har kidnappats. För många ukrainare kommer konsekvenserna av detta krig att finnas kvar långt efter att vapnen har tystnat.

Herr talman! Folkkrätten måste vara mer än vackra ord i internationella dokument. Därför måste det också få konsekvenser när folkkrätten bryts. Om en stat kan starta ett aggressionskrig utan att hållas ansvarig riskerar hela den internationella rättsordningen att försvagas.

Därför är den internationella skadeståndskommissionen ett viktigt steg. Kommissionen ska kunna pröva anspråk från privatpersoner, företag, kommuner och staten Ukraina för de skador som Rysslands aggression har orsakat. Den ska dokumentera, bedöma, fastställa ansvar och lägga grunden för framtida ersättning och upprättelse.

Herr talman! För Socialdemokraterna är stödet till Ukraina långsiktigt. Vi står bakom Ukrainas rätt att försvara sin frihet, sin demokrati och sin territoriella integritet.

Men stödet handlar inte bara om militära leveranser. Det handlar också om återuppbyggnad, om mänsklig värdighet och om att människor som fått sina liv krossade ska kunna få rättvisa. Det handlar om den pensionär vars lägenhet bombats sönder, om familjen som förlorat sitt hem, om barnet vars skola bombats och om de samhällen som en dag ska byggas upp igen.

Herr talman! Vi har under lång tid varit tydliga med att Ryssland måste hållas ansvarigt för sina handlingar. Krigsbrott måste dokumenteras, förövare måste ställas till svars och den som orsakar skador måste också bidra till att reparera dem. Därför är det välkommet att det internationella samfundet nu går från ord till handling.

Men vi måste också vara ärliga: Denna kommission är inte slutmålet. Den är en början, och nästa steg ska vara att säkerställa att det faktiskt finns resurser för att betala ut den kompensation som fastställs. I konventionen öppnas möjligheten för framtida mekanismer och kompensationsfonder. Därför behöver det internationella samfundet fortsätta arbetet med att hitta rättsligt hållbara vägar för att använda ryska tillgångar till Ukrainas återuppbyggnad. Det är faktiskt inte Ukrainas lärare, sjuksköterskor, pensionärer eller barnfamiljer som ska bära kostnaden för Putins illegala krig mot landet.

Herr talman! Vi lever i en tid då auktoritära krafter utmanar demokrati, mänskliga rättigheter och internationell rätt på många håll i världen. Därför är det avgörande att demokratier står enade, att vi försvarar folkkrätten och principen om ansvar och att vi visar att den som bryter mot internationell rätt inte kan räkna med straffrihet.

Ytterst handlar det här om vilken värld vi vill lämna efter oss – en värld där den starkes rätt råder eller en värld där rättens styrka gäller.

Socialdemokraterna väljer det senare. Därför välkomnar vi konventionen och skadeståndskommissionen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 2 ANN-SOFIE ALM (M):

Herr talman! Det här ärendet rör Sveriges anslutning till en internationell mekanism för att hantera skadorna efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, genom den internationella skadeståndskommissionen för Ukraina.

Det är ett arbete som i sin kärna handlar om rättsstatens långsiktiga funktion i en tid av krig och förstörelse. När internationell rätt kränks i den här omfattningen måste svaret inte enbart vara politiskt utan också institutionellt och rättsligt hållbart över tid.

Herr talman! Det vi behandlar i dag är ett steg i en större struktur där skador först dokumenteras, anspråk prövas och grunden läggs för framtida ersättningar till de offer som det här handlar om. Det är en ordning som syftar till att säkerställa att rättsliga principer inte enbart formuleras utan också kan genomdrivas, för vad större är: Ansvarsutkrävandet är en viktig del i en hållbar och rättvis fred.

Sverige har konsekvent ställt sig bakom arbetet för att stärka Ukrainas rätt till kompensation och återuppbyggnad. Det är en linje som vilar på folkkrättens grundläggande principer: att den som orsakar skada också bär ansvar för den. Regeringen har sedan de ryska tillgångarna frystes arbetat hårt för att dessa ryska tillgångar ska komma att användas för att bygga upp Ukraina igen.

Herr talman! Det är oerhört viktigt att den här processen präglas av rättssäkerhet, tydliga mandat och internationell legitimitet. Endast då kan den bidra till en stabil och trovärdig ordning för framtiden. Sverige ska fortsätta att vara en konstruktiv part i detta arbete, tillsammans med våra europeiska och internationella partner.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Hur ersätter man ett liv? Hur ersätter man ett barn vars skratt man aldrig mer får höra? Hur ersätter man en pappa? Dessa liv är ovärderliga. Hur ersätter man förlorade barndomsår? Hur ersätter man lidandet hos varenda ukrainsk familj vars barn har blivit olagligt deporterat och bortfört av Ryssland?

Jag kan inte svara på det, herr talman, men den här skadeståndskommissionen är nog det närmaste vi under civiliserade former kan komma något slags rättvisa.

Herr talman! När det gäller den här situationen är åtminstone principen enkel. Den som orsakar förstörelse ska också bära ansvar för den. Den som river ned ska bygga upp. Och den som inleder ett anfallskrig ska inte kunna lämna kostnaden till någon annan. Den som urskillningslöst våldtar, mördar och bombar civila och oskyldiga människor ska ställas inför rätta och betala för sina brott.

Herr talman! Därför är den här internationella skadeståndskommissionen ett väldigt viktigt verktyg. Den

gör det möjligt att samla anspråken och lägga grunden för den framtida ersättningen. Framför allt slår den fast den viktiga principen att aggression har ett pris.

Herr talman! Jag vill uttrycka min respekt för det ukrainska folket, för den uthållighet som jag och vi har mött vid varje besök, för den styrka som bärs av människor som har förlorat så mycket men ändå vägrar ge upp och för den värdighet som genomsyrar deras kamp för frihet. Det är en motståndskraft som förpliktar omvärlden att inte vända bort blicken.

Herr talman! Sverige har sedan första dagen stått tydligt på Ukrainas sida, för att det har varit rätt och nödvändigt. Under utrikesminister Maria Malmer Stenergards ledning har Sverige konsekvent arbetat för att stärka Ukrainas sak och för att säkerställa att Ryssland inte kan dra sig undan sitt ansvar.

Det är viktigt. Det handlar nämligen inte bara om Ukraina utan om hela Europas säkerhet. När ett land försöker förändra gränser med våld hotas hela den ordning som har gjort vår kontinent fredlig. Vi har en plikt och en skyldighet att stödja Ukraina i kriget och öka pressen på Ryssland. Men vi ska också vara delaktiga i att säkerställa att den som orsakar förstörelsen ska bidra till att reparera den.

Därför är budskapet kort och koncist, herr talman. Ryssland ska ut ur Ukraina, och Ryssland ska få betala för de brott de begått. (Applåder)

Anf. 3 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Det är svårt att inte bli berörd av kollegornas anföranden här i dag. Det är ett viktigt beslut för Ukraina som vi ska fatta om att vi ska tillträda konventionen om inrättande av en internationell skadeståndskommission. Konventionen handlar om att Ukraina ska få ekonomiskt skadestånd för de skador som Ryssland har åsamkat landet genom sitt folkrättsvidriga krig, som vi i denna kammare har fördömt om och om igen. Det kommer vi också att fortsätta göra.

Varför är det viktigt att delta i den här konventionen? Det handlar om det moraliska: att Rysslands attack är fel. Genom att inrätta en sådan här kommission kräver vi också att Ryssland ska ta ansvar för de brott de de facto har begått. Det handlar även om ekonomisk kompensation, ett skadestånd, för den skada de har orsakat.

Ukraina har de senaste åren tvingats ta stora lån för att upprätthålla sin ekonomi, sin välfärd och sin förmåga att försvara sig – bara på grund av detta folkrättsvidriga krig. Dessa lån kan, oavsett i vilka former och med vilka förmånliga villkor de är tagna, bli en väldigt tung ryggsäck för Ukrainas kommande generationer att bära. För att ryggsäcken inte ska bli för tung är det viktigt att lösa dessa skulder. Ryssland behöver därför betala skadestånd för det de har orsakat.

Ukraina behöver också stöd och hjälp med den skuldproblematik man har i stort. Det är man långtifrån ensamma om nu. Precis före Rysslands folkrättsvidriga invasion av Ukraina hade vi covidpandemin, och

innan dess hade vi andra typer av kriser som påverkade länder runt om i världen. Nu har vi en ebolakris. Många länder i världen befinner sig därför i en allvarlig situation. De har lånat för att klara av en situation, men ryggsäcken har nu blivit alltför tung att bära.

Vi behöver prata om det här. Och vi behöver fortsätta prata om de frysta ryska tillgångarna. Ryssland har banktillgångar i utlandet som vi har fryst men än så länge inte kommit åt. Jag är stolt över det arbete som Sveriges riksdag har gjort tillsammans med Sveriges regering, i enighet mellan alla partier. Vi har drivit på för och varit så nära att lyckas få loss de frysta ryska tillgångarna. Men vi är inte där ännu. Jag är helt övertygad om att vi kommer att fortsätta den kampen tillsammans framåt.

Herr talman! I detta läge är det också viktigt att påpeka att det den dag återuppbyggnaden börjar ske på allvar och det råder fred är viktigt att den sker på ett rättvist sätt. Många ukrainska sparkonton har tömts, som ett resultat av den folkrättsvidriga attacken. De kan absolut begära skadestånd, men det är viktigt att återuppbyggnaden sker på ett sådant sätt att alla internflyktingar får någonstans att bo, till rimliga hyror och kostnader.

I dag är det väldigt tufft för många ukrainare. Många barn lever i barnfattigdom. Det är frågor vi behöver hantera nu. Men om vi inte har en sådan här skadeståndskommission kommer vi inte heller att klara av att hantera dem på lång sikt. Därför är det här beslutet otroligt viktigt.

Det råder enighet om mycket av det här. Det råder enighet om dagens betänkande. Därför vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 4 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Enighet är vad kammaren har visat när det gäller stödet till Ukraina. Det är oerhört viktigt. Vi brukar tala om att vi tillsammans står upp för de blågula färgerna. Och vi står enhälligt bakom Ukrainas modiga kamp för sin frihet, för sina rättigheter och för sin säkerhet men också för vår säkerhet.

Vi har, som framgått, länge sökt vägar framåt. I dag är det den 1 569:e dagen av det aggressionskrig som Ryssland har startat. Det har drabbat den ukrainska befolkningen hårt. Vi är många som på olika sätt har hört deras berättelser och mött och sett deras verklighet. Vi har då helt andra förutsättningar, eftersom vi kan åka tillbaka till Sverige – helt skilda från den verklighet som man drabbas av i Ukraina. Hela samhället har drabbats. Så mycket har bombats och förstörts.

Folkrätten är som sagt grundläggande för svensk utrikespolitik. Folkrätten hör också nära samman med FN och FN:s grundande. Jag hade hoppats att vi skulle kunna nå en annan lösning via FN. Men det är beklagligt att säkerhetsrådet är oförmöget här. I och med Rysslands och Kinas vetorätt är det inte möjligt att komma fram.

Då är jag glad att vi på den europeiska kontinenten å andra sidan, med FN och inte minst MR-konventionen som grund, har skapat vårt eget så kallade FN i

form av Europarådet. Jag tycker att det finns skäl att uppmärksamma det. Europarådet har nämligen haft en central roll i att hantera aggressionsbrottet mot Ukraina.

Det handlar bland annat om inrättandet av skaderegistret, som utgör en del av grunden. Människor i det ukrainska samhället har möjlighet att påtala de brott som har begåtts och att samla bevis. På det sättet kan det läggas en grund för att kunna utkräva rätt.

Insamlingsarbetet är oerhört viktigt. Jag vet många organisationer, företag och annat som har skapats för att försöka ta bevisföringen framåt. Detta är oerhört viktigt, för straffrihet ska inte råda. Detta är centralt.

De drabbade måste ha möjlighet att få skadestånd, att läka och att få rätt när det gäller det orättfärdiga som Ryssland har begått. Att kunna läka är också en viktig grund för att kunna skapa en hållbar fred och en hållbar framtid.

Det är därför väldigt värdefullt att vi har kunnat samla kring detta. Jag är också glad att Europarådet har möjlighet att tillhandahålla en ram för den här konventionen. Jag är glad att inte bara EU utan även Kanada, Australien och Mexiko deltog som parter i förhandlingarna och att ett antal utomeuropeiska stater som USA, Japan och Colombia deltog som observatörer. Förhandlingarna ledde till den konvention som vi har att ta ställning till senare.

Det här är en internationell mekanism för gottgörelse för de folkrättsstridiga handlingarna i Ukraina. Det som också är viktigt och som har varit en del av Europarådets rättsgrund är att alla ska kunna klaga och få sin sak prövad. Det är basen för Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna.

I det här fallet ska skadeståndskommisionen besluta om skadeståndsanspråk för skador eller förluster orsakade av Rysslands folkrättsstridiga handlingar i eller mot Ukraina sedan den 24 februari 2022. Detta omfattar skador på Ukrainas territorium, inom dess internationellt erkända gränser, alltså Donetsk, Luhansk och Krim, och dess exklusiva ekonomiska zon och kontinentalsockel i enlighet med folkrätten, samt på luftfartyg och fartyg som omfattas av Ukrainas jurisdiktion. Både fysiska och juridiska personer, liksom staten Ukraina, dess regionala och lokala myndigheter och statsägda eller statskontrollerade enheter kan framställa anspråk.

Detta är oerhört viktigt, för på detta sätt kan alla drabbade vända sig till denna skadeståndskommision och kräva gottgörelse. Det är viktigt att vi är med. Det kommer att vara en oerhört tuff och tung resa för denna kommission och för dem som ska pröva alla de ofantliga brott som har begåtts under dessa 1 569 dagar, och det är tyvärr fler att vänta innan man kan börja processen av läkning och rättvisa så att straffrihet inte råder.

Jag yrkar bifall till förslaget.
(Applåder)

Anf. 5 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Vi behandlar i dag regeringens proposition om Sveriges tillträde till konventionen om

inrättande av en internationell skadeståndskommision för Ukraina. Kristdemokraterna står självklart bakom utskottets förslag och välkomnar att Sverige ansluter sig till denna viktiga konvention.

Sedan den 24 februari 2022 har Ukraina utsatts för ett fullskaligt, brutalt och oprovocerat anfallskrig. Rysslands fullskaliga invasion har orsakat en enorm mänsklig tragedi. Människor har dödats, familjer har splittrats, bostäder har förstörts och hela samhällen har lagts i ruiner.

Utöver det mänskliga lidandet har Ukraina drabbats av mycket omfattande materiella och ekonomiska skador. Det handlar dock inte bara om Ukraina utan också om den internationella rättsordningen. Om en stat kan inleda ett aggressionskrig mot ett grannland utan att ställas till svars riskerar det att undergräva de principer som har bidragit till fred och stabilitet i Europa efter andra världskriget.

Folkrätten är inte en samling rekommendationer. Den är ett regelverk, och brott mot detta måste få konsekvenser. Den som orsakar skada ska också hållas ansvarig för skadan. Det är en grundläggande rättsprincip både mellan individer och mellan stater.

Herr talman! Den internationella skadeståndskommisionen är en viktig del av den mekanism som nu byggs upp för att säkerställa att Ukraina får upprättelse. Tidigare har ett internationellt skaderegister etablerats inom Europarådet för att dokumentera de skador och förluster som orsakats av den ryska aggressionen. Sverige var en av de grundande medlemmarna i detta arbete.

Nästa steg är att skapa en institution som faktiskt kan pröva dessa anspråk. Det är precis vad skadeståndskommisionen ska göra. Oberoende experter kommer att bedöma anspråk från enskilda personer, företag, lokala myndigheter och den ukrainska staten. På så sätt skapas en rättslig struktur för att fastställa ansvar och ersättning.

Det är viktigt att understryka att detta inte bara är en symbolisk åtgärd utan ett konkret steg för att säkerställa ansvarsskyldighet. Konventionen slår tydligt fast att Ryssland bär ansvaret för de folkrättsstridiga handlingarna och förväntas finansiera den kompenstation som kommissionen beslutar om.

Herr talman! För Kristdemokraterna är stödet till Ukraina både en säkerhetspolitisk och en moralisk fråga. Vi har från första dagen stått bakom ett starkt svenskt stöd till Ukrainas frihetskamp. Vi har gett militärt, humanitärt och ekonomiskt stöd, men vi måste också bidra till att rättvisa skipas. Fred utan rättvisa riskerar att bli en skör fred. Därför behöver det internationella samfundet skapa mekanismer som säkerställer att krigsförbrytelser, övergrepp och folkrättsbrott inte bara dokumenteras utan också får konsekvenser.

Den konvention som vi i dag behandlar är ett viktigt steg i den riktningen. Det är också positivt att arbetet sker inom ramen för Europarådet och har ett brett internationellt stöd. Redan nu har ett stort antal stater och Europeiska unionen anslutit sig till processen.

Sverige har länge varit en stark röst för folkrätten, för mänskliga rättigheter och för internationell ansvarsskyldighet. Genom att ansluta oss till denna konvention visar vi att dessa principer inte bara är ord utan också något som vi är beredda att omsätta i handling.

Vi står upp för Ukrainas rätt till frihet och självbestämmande, och vi står upp för folkrätten. Vi står även upp för principen att den som orsakar skada också ska hållas ansvarig. Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 6 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Vi debatterar nu utrikesutskottets betänkande om Sveriges tillträde till konventionen om en internationell skadeståndskommission för Ukraina. ”Debatterar” är kanske att ta i när vi alla är så eniga. Även Miljöpartiet står såklart bakom utskottets förslag.

Det här är inte bara en juridisk fråga. Det är i grunden en fråga om folkrättens ställning, rättvisa och ansvar i en tid när dessa principer prövas som hårdast.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina utgör ett flagrant brott mot FN-stadgan och den grundläggande principen om staters territoriella integritet. Folkrätten är tydlig: Den som bryter mot internationell rätt ska också bära ansvar för de skador som orsakas. Detta har också slagits fast av FN:s generalförsamling, som tydligt konstaterat att Ryssland måste bära de rättsliga konsekvenserna av sina folkrättsbrott, inklusive genom gottgörelse till Ukraina.

Det är i detta sammanhang som den internationella skadeståndskommissionen blir avgörande. Den är inte bara en administrativ mekanism. Den är ett uttryck för en princip: att aggression inte får löna sig. Genom att ansluta oss skickar Sverige ett tydligt budskap: Folkrätten gäller – även när den utmanas av stormakter.

Herr talman! Om vi lyfter blicken från principerna och ser till verkligheten i Ukraina möter vi ett annat slags argument, ett som är lika obevekligt, nämligen kostnadernas omfattning. Enligt en drygt ett år gammal samlad bedömning från Ukrainas regering, Världsbanken, EU och FN uppgår kostnaderna för återuppbyggnad till omkring 524 miljarder dollar över de kommande tio åren. Nyare uppskattningar från i år pekar till och med på nära 588 miljarder dollar, vilket är nästan tre gånger Ukrainas årliga bnp. Vi talar alltså om en av de största återuppbyggnadsinsatserna i modern historia.

Bakom siffrorna finns hundratusentals förstörda bostäder, miljontals drabbade människor, en energimodell i ruiner efter riktade attacker på kraftverk och elnät och stora skador på infrastruktur såsom skolor, sjukhus och transporter. Det här är inte bara materiell förstörelse; det är ett angrepp på ett samhälles framtid.

Herr talman! Det finns en dimension av kriget som alltför ofta underskattas och som inte alltid syns lika tydligt, nämligen miljö- och klimatpåverkan. Kriget i Ukraina är också ett krig mot naturen. Forskning visar att kriget redan har orsakat över 156 miljarder dollar i

miljörelaterade kostnader – och detta är bara en del av den verkliga kostnaden eftersom många effekter först visar sig över tid.

Låt mig ge några exempel:

- förgiftade jordar och vatten på grund av tungmetaller, kemikalier och ammunition
- förstörda ekosystem och skogar, där bränder och militära aktiviteter skadat över 100 000 hektar natur
- massiva utsläpp av växthusgaser, uppskattningsvis 311 miljoner ton koldioxidequivallenter på tre år, alltså i nivå med flera europeiska länders årliga utsläpp
- dammrasen i Nova Kachovka, med omfattande översvämningar, spridning av föroreningar och långsiktiga skador på Svarta havet.

Kanske viktigast är att 30 procent av Ukrainas skyddade naturområden har påverkats negativt av kriget. Detta är inte bara en lokal tragedi; det är ett slag mot Europas biologiska mångfald och mot våra gemensamma klimatmål.

Mot denna bakgrund blir skadeståndskommissionen inte bara en teknisk lösning. Den blir ett verktyg för att dokumentera skador, fastställa ansvar och säkerställa ersättning. Det handlar om att skapa en struktur där Ukrainas stat, företag och individer faktiskt kan få upprättelse. Och det handlar om att skapa ett prejudikat: att miljöförstörelse i krig också ska mötas av ansvar.

Herr talman! En fråga som ofta lyfts upp i detta sammanhang är de frysta ryska tillgångarna. Globalt handlar det om omkring 300 miljarder euro i statliga tillgångar som frysts i västvärlden. Inom EU rör det sig om cirka 210 miljarder euro. Det är mycket pengar, men de räcker inte. Om återuppbyggnaden kostar uppemot 588 miljarder dollar och kostnaderna fortsätter att öka är det uppenbart att även ett fullständigt nyttjande av dessa tillgångar inte täcker behoven. Dessutom finns betydande juridiska och politiska hinder, såsom statlig immunitet, rättssäkerhet och internationella finansiella risker.

Därför är det avgörande att vi har en fungerande skadeståndskommission. Den kan koppla samman krav och eventuella framtida utbetalningar, ge struktur åt användningen av frysta tillgångar och bidra till legitimitet i processen.

Men vi måste vara ärliga. Det kommer att krävas mer än så. Internationellt stöd, privata investeringar och långsiktigt samarbete kommer att vara nödvändiga.

För Miljöpartiet är det också viktigt att betona att återuppbyggnaden inte bara handlar om att bygga upp det som förstörts. Återuppbyggnaden måste vara hållbar. Det handlar om att investera i förnybar energi i stället för i fossilberoende system, återskapa förstörda ekosystem, säkerställa rent vatten, ren luft och ren mark och integrera klimatmål i varje steg av återuppbyggnaden.

Krigets förstörelse är enorm, men återuppbyggnaden kan bli en möjlighet att bygga något bättre – en modern, resiliert och grön ekonomi i Ukraina.

Herr talman! Betänkandet handlar i grunden om något större än Sverige. Det handlar om det internationella system vi vill leva i – ett system där gränser respekteras, aggression får konsekvenser, skador ersätts och naturen inte betraktas som ett fritt byte i krig. Genom att stödja denna konvention tar Sverige ansvar för att upprätthålla just detta system. Vi står upp för folkrätten, vi står upp för Ukraina och vi står upp för tanken att rättvisa faktiskt måste få kosta – annars kostar orättvisan ännu mer.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 7 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! I denna fråga är alla partier överens, och jag instämmer till hundratio procent i det som har sagts av tidigare talare. Liberalerna står givetvis helhjärtat bakom propositionen, för det är oerhört viktigt att en skadeståndskommission för Ukraina kommer på plats.

Efter denna debatt ska vi även debattera betänkandet med den fnösktorra titeln *Sveriges anslutning till den utvidgade partiella överenskommelsen för den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina*. Man kan klä saker i byråkratisk och teknokratisk dräkt, men båda ärendena handlar om att Ryssland ska stå till svars för det man har gjort och betala för det man har gjort.

Ett stort aber i sammanhanget är Ryska federationen själv. Man är helt ointresserad av att följa internationell rättsordning och normer. Det är klart att man inte frivilligt kommer att betala till Ukraina, vars invånare man har plågat, torterat och mördat medan man har bombat deras hus och kidnappat deras barn.

Detta leder tillbaka till det som måste vara utgångspunkten i allt vi gör: att Ukraina ska vinna kriget. Den enda möjligheten att ge dem som har fallit offer för den ryska terrorn och det ryska överfallet på Ukraina upprättelse är att kriget tar slut.

Sverige har sedan den 24 februari 2022 bidragit med ungefär 130 miljarder kronor i stöd till Ukraina, varav 100 miljarder i militärt stöd och 30 miljarder i civilt och humanitärt stöd. Det är positivt att det inte råder någon konflikt i det svenska parlamentet eller mellan partierna om Ukrainastödet utan att det i riksdagen finns ett mycket brett, närmast hundra procentigt, stöd för att fortsätta ge detta stöd, som är helt oundgängligt för Ukraina. Att EU efter valet i Ungern fick igenom de 90 miljarder euro som Ungern tidigare blockerat är också mycket positivt för Ukraina.

Herr talman! Ett viktigt perspektiv, som jag har tagit upp här i talarstolen tidigare, är att vår relation med Ukraina är mycket mer jämlik än vad många tänker. Många tror att en massa länder ger Ukraina allmosor och donationer för att hjälpa Ukraina att stå på benen, ungefär som man gjorde till länder i det globala syd på

70-talet. Men så är det inte, utan relationen med Ukraina är som sagt mycket mer jämlik.

Ukraina har, genom de erfarenheter kriget inneburit, skapat Europas starkaste armé. Genom innovation och utveckling och genom krigets färd har Ukraina på olika sätt, genom denna innovation, skapat kunskap som kommer att vara oundgänglig också för alla oss andra framöver. Det innebär att alla investeringar och all hjälp till Ukraina ger något tillbaka till oss.

Om kriget regionaliseras och kommer upp mot våra breddgrader kommer Ukrainas teknik på till exempel drömarområdet att vara helt avgörande för länder i Baltikum och även för oss här i Sverige. Relationen med Ukraina är alltså mycket mer jämlik än man kan tro, och vi måste se Ukraina som en jämlik part.

Ur det perspektivet är det viktigt att påpeka att de uppföringar som Ukraina gör för alla oss andra innebär ett lidande som ukrainarna utstår men som inte vi utstår. De utstår detta lidande för hela vår kontinent och hela vår rättsordning.

Något som är jätteviktigt och som en tidigare talare nämnde är att det här handlar om moral och etik men också om folkrätten och våra internationella regelverk. Det handlar om att vi står bakom Ukraina och att ukrainarna – människor av kött och blod, själva subjektet i det här, 40 miljoner ukrainska medborgare – ska få upprättelse och skadestånd för det de har drabbats av.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 6 Sveriges anslutning till den utvidgade partiella överenskommelsen för den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina

Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU21
Sveriges anslutning till den utvidgade partiella överenskommelsen för den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina (prop. 2025/26:231) föredrogs.

Anf. 8 AZRA MURANOVIC (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

I dag tar Sverige ytterligare ett viktigt steg för att säkerställa att Rysslands ledning en dag kommer att ställas till svars för sitt anfällskrig mot Ukraina. Genom att ansluta oss till den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina stärker vi det internationella arbetet för ansvar, rättvisa och respekt för folkrätten.

Herr talman! Det är glädjande att stå i en kammare där samtliga partier är överens om detta beslut, som är otroligt viktigt av både principiella, moraliska och folkrättsliga skäl.

När vi talar om kriget i Ukraina talar vi ofta om de krigsförbrytelser som begås. Vi talar om tortyr. Vi talar om sexuellt våld. Vi talar om deportationer av ukrainska barn. Vi talar om attacker mot sjukhus, skolor och bostadsområden. Vi talar om omfattande förstörelse av miljön. Det är klart att vi ska tala om det, och det kommer vi att fortsätta göra.

Men i dag handlar debatten om något annat. Det handlar om det brott som gjorde alla de andra brotten möjliga: aggressionsbrottet – beslutet att starta ett olagligt anfallskrig, beslutet att med militärt våld angripa ett annat land, beslutet att bryta mot FN-stadgan och försöka ändra Europas gränser med vapenmakt. Det är därför tribunalen behövs.

Internationella brottmålsdomstolen, ICC, kan utreda krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten och folkmord, men när det gäller just aggressionsbrottet finns det juridiska begränsningar som gör att ICC inte kan åtala den ryska statsledningen för själva beslutet att starta kriget. Därför har det internationella samfundet behövt skapa ett särskilt rättsligt verktyg för att fylla detta tomrum.

Herr talman! För Socialdemokraterna är detta inte en ny fråga. Redan under den socialdemokratiska regeringen 2022 fattades beslut om särskilt stöd till Internationella brottmålsdomstolens arbete med att utreda ryska brott i Ukraina. Sverige bidrog med extra medel för att stärka åklagarkontorets kapacitet att samla in bevis, dokumentera övergrepp och förbereda framtida lagföring.

Vi som land gjorde detta därför att vi förstod något grundläggande: Utan bevis finns ingen rättvisa. Utan dokumentation kommer vi inte att kunna utkräva ansvar. Utan ansvarsutkrävande kommer vi inte att få en varaktig fred. Det arbete som inleddes 2022 fortsätter nu genom den tribunal som vi diskuterar i dag.

Herr talman! Stödet till Ukraina är inte bara en fråga om militärt stöd, även om Ukraina måste vinna kriget. Det handlar också om att försvara den regelbaserade världsordningen.

I vår senaste utrikespolitiska kommittémotion var vi tydliga med att Sverige ska fortsätta arbeta för internationellt ansvarsutkrävande, stärka stödet till internationella domstolar och verka för att de som bär ansvar för Rysslands aggression ställs inför rätta.

Om aggressionskriget lämnas ostraffat skickar vi en signal långt utanför Ukrainas gränser om att stormakter kan angripa sina grannar utan att möta rättsliga konsekvenser. Detta vore förödande för folkrätten, och det vore förödande för hela Europas säkerhet.

Herr talman! Vi måste våga tala om något som alltför sällan nämns i den svenska debatten. Om vi menar allvar med att Ryssland ska ställas till svars måste vi också försvara de institutioner som finns där för att skipa rättvisa. Vi har varit tydliga i vårt stöd till Internationella brottmålsdomstolen, men vi ser med oro på att USA vid olika tillfällen har valt att använda sanktioner mot företrädare för ICC.

Sådana åtgärder riskerar att underminera domstolens oberoende. De riskerar att försvaga tilltron till

internationellt ansvarsutkrävande över huvud taget, inte bara till ICC. De riskerar också att ge argument till auktoritära regimer som vill undvika rättslig granskning.

När världen behöver mer internationell rätt är det fel väg att gå att försvaga de institutioner som ska försvara den. När Ukraina behöver rättvisa är det fel väg att gå att sätta press på det rättssystem som arbetar med att leverera detta. När Rysslands ledning ska ställas till svars behöver demokratier stärka, inte försvaga, de internationella rättsinstitutionerna.

Herr talman! Den tribunal vi i dag ansluter oss till handlar ytterst om en enkel princip: Ingen ska stå över lagen – inte enskilda soldater, inte officerare, inte generaler, inte ministrar och inte presidenter. Om vi vill försvara FN-stadgan måste vi också försvara principen att den som bryter mot FN-stadgan ska hållas ansvarig. Det är därför dagens beslut är så viktigt. Det är viktigt för Ukraina, det är jätteviktigt för Europa och det är otroligt viktigt för folkrätten och för den regelbaserade världsordning som Sverige under generationer har varit med och byggt upp.

Jag yrkar återigen bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 9 ANN-SOFIE ALM (M):

Herr talman! Jag minns särskilt en morgon i Kiev. Solen sken, och människor hälsade med leenden på gatan fast ingen riktigt hade kunnat sova genom ytterligare en helvetesnatt med ryska missiler och drönare i hundratal och åter hundratal.

Kastanjeträden, som stod i full blom med både vita och rosa blommor, kantade gatorna, och allt såg idylliskt ut. Men när bilen stannade befann jag mig framför ett hus. Fasaden var helt bortsliten så att huset såg ut som ett dockhus. Men i min barndom var inte dockhusets våningar fyllda av splitter, och entrén var inte full av blodfläckar. På fjärde våningen kunde jag se rakt in i ett kylskåp. Dörren hängde lite snett, men allt såg ut som om någon i familjen som bott där precis skulle sträcka in handen och plocka fram frukosten.

Räddningspersonalen berättade om en kvinna som de lyckats rädda ur rasmassornas undre skikt. Hon ville inte bli räddad, för hennes barn fanns inte längre. De var kvar där inne.

Herr talman! Vissa morgnar glömmar man inte, för det finns stunder i historien då rättsordningen sätts på prov och då det inte handlar om principer i teorin utan om huruvida de faktiskt håller när de utmanas.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina är en sådan prövning. Det är ett angrepp. Det är en våldtäkt på folkrätten. Det är ett angrepp på den europeiska säkerhetsordningen, och det började inte av en slump. Det började med beslut – beslut fattade av en politisk och militär ledning som valde aggression framför diplomati, våld framför rätt och erövring framför fred. Det är därför begreppet aggressionsbrott är helt centralt. Det pekar ut det yttersta ansvaret hos dem som faktiskt fattade besluten.

Herr talman! Under 1900-talet lärde sig världen en dyrköpt läxa. Efter de största katastroferna i Europas historia etablerades en princip: att den som startar ett anfallskrig ska hållas personligt ansvarig inför internationell rätt.

Det är den här principen som nu åter sätts på prov, för om den urholkas urholkas också den ordning som skyddar små stater från stora. Därför är den särskilda tribunalen inte symbolisk. Den är en nödvändighet därför att en hållbar fred måste byggas på rättvisa genom ansvarsutkrävande.

Herr talman! Sverige har under hela den här perioden varit tydligt. Vi står bakom Ukraina, vi står bakom folkrätten och vi står bakom principen att ansvar ska utkrävas. Jag är otroligt stolt över den enighet som vi har här i riksdagen. Den är unik, och den är oerhört värdefull.

Men jag vill också understryka det målmedvetna arbete som regeringen har bedrivit. Under utrikesminister Maria Malmer Stenergards ledning har Sverige konsekvent prioriterat stödet till Ukraina. Det arbetet är inte bara en utrikespolitisk linje. Det är en moralisk plikt och en säkerhetspolitisk nödvändighet, för när Ryssland försöker ändra Europas gränser med militärt våld hotas inte bara Ukraina. Då hotas hela den europeiska säkerhetsordningen, som gett vår kontinent fred och stabilitet i generationer.

Herr talman! Den tribunal vi nu ansluter oss till är därför ett avgörande steg. Den slår fast att aggressionsbrottet inte är abstrakt, att det har förövare, och att det kommer att utkrävas ansvar.

Sedan Ryssland tog de första stegen in på ukrainsk mark har krigsbrotten dokumenterats av civila organisationer, av journalister, av människor med kroppskameror och mobiler, av myndigheter och av volontärer. Allt som de har dokumenterat är hjärtskärande, men det är också väldigt bra att det är gjort därför att Ryssland kommer att få stå till svars för vartenda ett av de här brotten.

Men, herr talman, det kommer inte att ge barndomen tillbaka till de över 20 000 barn som olagligt deporterats och tvångsförflyttats från sina ukrainska familjer. Jag hoppas och tror att de här brotten kommer att ägnas extra mycket tid och kraft, för att föra bort barn från deras familjer i syfte att utplåna ett folk och dess kultur för att sedan låta dem vända sig mot sina rötter och återvända för att kriga mot sina familjer är nog det mest vidriga och ondskefulla man kan tänka sig.

Tribunalen kommer heller inte att ge livet tillbaka till de pappor och mammor, söner och döttrar som inte längre finns i livet.

Det kommer heller inte att läka de livslånga skadorna, skador som kräver livslångt användande av blöjor, som många lider av efter de systematiska våldtäkter som de utsatts för under ockupation och krigsfångenskap.

Herr talman! Det kommer inte att ge kvinnan som blev räddad ur rasmassorna den där morgonen i Kiev

hennes döttrar tillbaka. Men det kommer att utkrävas ansvar för dem som är skyldiga.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde John E Weinerhall (M).

Anf. 10 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Aggressionsbrott är det juridiska ordet för det som vi andra kallar krig, invasion eller horribel attack. Och genom den särskilda tribunalen blir det möjligt för oss att utkräva ansvar av dem som bär ansvaret för Rysslands fullskaliga invasion av och krig mot Ukraina.

I höstas hade filmen *Nürnberg* premiär på biografena. Den handlar om hur nazisterna fick en juridisk prövning av sina aggressionsbrott, folkmorden på judar och andra grupper.

I min hemkommun Karlstad har man gjort så att alla äldre skolelever har fått gå och se filmen *Nürnberg* som en del av sin utbildning för att förstå historien om hur vi har åtalat och dömt dem som har begått aggressionsbrott tidigare genom historien.

Med detta beslut har vi ambitionen att Vladimir Putin och hans gelikar en dag ska möta sin Nürnbergrättegång för sina brott, för sitt aggressionsbrott.

Herr talman! Genom Rysslands krig har Ukraina också utsatts för tusentals miljöbrott. Därför behöver också brottet ekocid, storskalig miljöförstörelse, bli ett internationellt brott. Precis när vi satte oss ned här för debatt kom det nyhetsflashar om att Zaporizjzjas kärnkraftverk ännu en gång saknar elförsörjning och att katastrofen ännu en gång är ytterst nära.

Jag tycker att det är bra att fler och fler tycker att vi ska göra ekocid till ett brott. Sverige måste driva på så att Ryssland ställs till svars också för sina miljöbrott, som till exempel Jacob Risberg var inne på tidigare. Tidigare krig har lett till att folkmord klassas som brott. Vi har lyft fram brotten mot kvinnor och det sexuella våldet. Nu är det dags att de brott som sker mot miljön får en rejäl och riktig prövning.

Herr talman! Resan lär bli lång, men jag vill se en dag när Vladimir Putin sitter bakom lås och bom. Jag hoppas att det här beslutet leder till att den dagen kommer lite närmare.

(Applåder)

Anf. 11 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Det här är den andra delen i de beslut vi ska fatta senare. Skadeståndskommissionen är naturligtvis en viktig del. Tribunalen som vi nu diskuterar är det andra benet för att gå vidare och säkra att straffrihet inte råder.

På det här sättet kan vi hantera en brist i Romstadgan. Att aggressionsbrottet inte ingår i Romstadgan gör som tidigare sagts att ICC, Internationella brottmålsdomstolen, inte kan pröva just aggressionsbrottet.

ICC har redan utfärdat en arresteringsorder mot Vladimir Putin. Andra kommer att följa i spåren av detta, inte bara mot ombudsmannen och presidenten

utan mot många fler. ICC har en oerhört viktig roll att arbeta konsekvent och ta hand om de bevis som nu samlas in. Det sker delvis med svensk hjälp, inte bara genom vårt stöd till ICC utan också genom att vi är med och samlar in bevis och säkerställer att detta sker så att brott inte begås i det tysta. Svårigheten gäller naturligtvis de territorier som ockuperas av Ryssland – Krim, Luhansk och Donetsk – men det är viktigt att bevis förs till domstol.

Eftersom ICC inte klarar att hantera aggressionsbrottet är det oerhört viktigt att vi har hittat en väg att täppa igen det hål som beslutande en gång i tiden tog när det gäller Romstadgan. Genom den här tribunalen kan aggressionsbrottet inte passera utan rättslig prövning.

Det här är naturligtvis helt avgörande, för det är en del av FN:s grundstadga. Territoriella gränser ska respekteras av alla som skriver under stadgan. Precis samma sak gällde för territoriella gränser för dem som skulle skriva under Europas säkerhetsordning.

Att Ryssland så brutalt bryter mot dessa grundläggande verk är oerhört allvarligt. Än allvarligare vore det om vi lät det passera utan att agera. Därför har vi i Sverige arbetat på bred front för att det här skulle komma till stånd, att vi skulle skapa en tribunal.

Från början fanns svårigheter i och med en bild av att en ny tribunal skulle kunna undergräva ICC:s status och roll. Det är naturligtvis alltid en risk, men det är samtidigt så vitalt för vår rättsordning, för folkrätten, att vi inte låter en brist i Romstadgan göra att ett aggressionsbrott lönar sig. Därför är det viktigt.

På samma sätt vill jag också lyfta fram ekocid, som är en möjlig väg. Det finns inte heller i Romstadgan, och vi har inte bedömt att det är möjligt att få in en sådan förändring i Romstadgan nu. Men här finns nu en tribunal som skulle kunna lyfta upp också ekocid för att täppa igen den bristen och ta hand om det mycket allvarliga miljöbrott som har begåtts mot Ukrainas folk och mot Ukraina som nation.

Det här är som sagt den 1 569:e dagen av pågående aggressionsbrott. Det är hög tid att vi nu når en lösning. Än en gång sker det tack vare att vi har skapat ett Europaråd som kan bli den institutionella ramen för denna verksamhet. Här får Europarådet nu en möjlighet att vara en röst för demokrati, för en fungerande rättsstat, för rättsordning och för mänskliga rättigheter, vilket har varit grunden för den institutionen.

Europarådet får här en mycket viktig roll också för tribunalen. Här bildar vi skola och ger erfarenheter till resten av världen för värdet av att ha en sådan ordning.

Från svensk sida är vi eniga. Den enigheten kommer att finnas kvar även efter att vi gått till val den 13 september. Oavsett regering kommer Sverige att stå bakom stödet för tribunalen, för kommissionen, för att ställa Ryssland till ansvar och för att Ukraina ska vinna kriget. Stödet till Ukraina kommer att finnas kvar; det är jag alldeles övertygad om på grund av den mycket breda enigheten i den här kammaren. Det är ett välkommet besked, till Ukraina, till Ryssland och bortom det.

Det är naturligtvis också värdefullt att tribunalen öppnar upp för möjligheten att ansluta sig, precis som till kommissionen. Man säger att man ska ta sikte på det individuella straffrättsliga ansvar som vissa personer i ledande ställning har för en stats användning av våld mot en annan stat.

Förutom för det trettiofem länders som finns i Europeiska kommissionen har man arbetat fram att den ska vara öppen och välkommande. Alla medlems- och observatörsstater i Europarådet och EU, andra stater som har röstat för FN:s generalförsamlings resolution eller andra stater eller internationella organisationer som har deltagit i kärngruppen kan bli medlemmar i förvaltningskommittén genom att notifiera generalsekretären i Europarådet.

Det här är intressant. FN-resolutionen handlar naturligtvis om Rysslands brott och aggressionsbrott.

Det här är alltså en inkluderande tribunal. På det sättet kan den få en större politisk tyngd i försvaret av folkrätten och i utkrävandet av ansvar för aggressionsbrottet.

Jag hoppas att man oavsett vilken regering som finns i Sverige efter valet kommer att verka aktivt för att få så många andra stater som möjligt att ansluta sig. Det skulle öka legitimiteten och trycket. Jag delar den bedömningen.

Jag hoppas att vi en dag får se president Putin, utrikesminister Lavrov och premiärministern förda till Haag. Så länge de innehar sina ämbeten har de dock immunitet mot åtal, och det är en del av det man har överenskommit i det här skedet. Det här gäller däremot inte en ICC-prövning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. (Applåder)

Anf. 12 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! I denna debatt behandlar vi regeringens proposition om Sveriges anslutning till den utvidgade partiella överenskommelsen om den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina. Kristdemokraterna står bakom utskottets förslag och välkomnar att Sverige ansluter sig till denna överenskommelse.

Detta ärende kan vid första anblicken framstå som lite tekniskt. Det handlar om en förvaltningskommitté, om organisatoriska regler och om finansiering av en internationell tribunal, men i själva verket gäller det någonting betydligt större. Det handlar om huruvida den internationella rättsordningen ska försvaras när den utsätts för sitt kanske allvarligaste angrepp i Europa sedan andra världskriget. Det handlar om ansvar och om rättvisa.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina är inte bara ett krig. Det är ett flagrant brott mot FN-stadgans grundläggande principer om staters suveränitet och territoriella integritet. Detta aggressionskrig har orsakat ett enormt mänskligt lidande och utmanar samtidigt själva grunden för den regelbaserade världsordningen.

Herr talman! När vi pratar om krigsförbrytelser handlar det ofta om övergrepp som sker under ett krig, men aggressionsbrottet är annorlunda. Det handlar om beslutet att *inleda* ett olagligt krig och om dem som sitter högst upp i den politiska och militära ledningen som fattar beslut om att använda militärt våld mot en annan stat i strid med folkrätten. Aggressionsbrottet brukar därför beskrivas som det ursprungliga brottet – det brott som gör alla de efterföljande övergreppen möjliga.

Just därför är det så viktigt att det finns en mekanism för att utkräva ansvar även för detta brott. Internationella brottmålsdomstolen har en central roll när det gäller krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten och folkmord, men när det gäller aggressionsbrottet finns det särskilda jurisdiktionsregler som gör att ryska företrädare inte kan lagföras under rådande omständigheter. Det är bakgrunden till att det internationella samfundet har arbetat fram denna särskilda tribunal.

Herr talman! Sverige har tillsammans med ett stort antal likasinnade länder, Europeiska unionen och Europarådet deltagit i detta arbete från början, och nu tar vi nästa steg. Genom att ansluta oss till den utvidgade partiella överenskommelsen blir Sverige medlem i den struktur som ska säkerställa tribunalens funktion och långsiktiga verksamhet. Det innebär att vi bidrar till tribunalens styrning, finansiering och fortsatta utveckling.

Det är viktigt att förstå att detta inte handlar om hämnd utan om rättsstatens principer. Det handlar om att den som bryter mot internationell rätt ska veta att det får konsekvenser. Om vi accepterar att ledare kan starta aggressionskrig utan risk för rättsligt ansvar öppnar vi dörren för framtida aggressioner. Då riskerar vi att signalera att makt går före rätt, och det vore ett farligt budskap.

Herr talman! För Kristdemokraterna är stödet till Ukraina djupt förankrat i våra grundläggande värderingar. Vi tror på människovärdet, vi tror på frihet, vi tror på nationers rätt till självbestämmande och vi tror på rättvisa. Därför har vi från dag ett ställt oss bakom ett starkt svenskt stöd till Ukraina, såväl militärt, humanitärt och ekonomiskt som politiskt.

Det stödet kan dock inte stanna vid vapenleveranser och återuppbyggnad utan måste även omfatta rättsskipning. Den som har fattat beslutet att inleda ett aggressionskrig måste veta att världen inte glömmer och inte ser mellan fingrarna. Ansvarsutkrävande är viktigt för Ukrainas folk – för de människor som förlorat anhöriga, sina hem och sin framtid – men det är också viktigt för hela Europa. Om folkrätten inte försvaras i Ukraina blir den nämligen svagare överallt.

Herr talman! Historien visar att fred som bygger på glömska sällan blir varaktig. Varaktig fred kräver rättvisa, varaktig fred kräver ansvar och varaktig fred kräver att världen tydligt markerar att aggressionskrig aldrig kan accepteras som ett legitimt politiskt verktyg. Den tribunal som nu byggs upp kommer inte ensam att avgöra krigets utgång, men den kommer att bidra till

att upprätthålla de principer som är avgörande för internationell fred och säkerhet.

Sverige bör vara en del av det arbetet. Det ligger i Ukrainas intresse, det ligger i Europas intresse och det ligger inte minst i Sveriges intresse.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 13 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Vi debatterar i dag utrikesutskottets betänkande om Sveriges anslutning till den utvidgade partiella överenskommelsen för den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina. Även i detta ärende är ordet ”debatt” kanske lite missvisande.

Jag kan börja med att säga att Miljöpartiet ställer sig bakom utskottets förslag. Detta är ett avgörande steg för att säkerställa ansvar för det mest grundläggande brottet i internationell rätt, nämligen aggressionsbrottet.

Herr talman! I kärnan av det internationella rättssystemet finns ett enkelt men avgörande förbud: Stater får inte använda militärt våld mot andra stater. Detta slås fast i FN-stadgan, och det är en av hörnstenarna i den regelbaserade världsordningen.

Aggressionsbrottet är inte vilket brott som helst utan ett brott som möjliggör alla andra brott. Det är beslutet att starta ett krig som öppnar dörren för krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten och enorma humanitära katastrofer. Därför kallades det redan efter andra världskriget det yttersta internationella brottet.

Herr talman! Det är lätt att tro att denna typ av brott redan kan hanteras av Internationella brottmålsdomstolen, ICC, men så är det inte. ICC kan utreda och lagföra krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten och folkmord i Ukraina, men när det gäller själva beslutet att starta kriget – aggressionsbrottet – finns det ett avgörande problem: I det fallet saknar ICC jurisdiktion.

Detta beror på hur Romstadgan är utformad och vilka stater som omfattas av dess regler. Konsekvensen blir ett rättsligt tomrum där vi kan utreda vad som sker i kriget men inte själva det ursprungliga brottet att starta det. Det är just detta tomrum som den särskilda tribunalen är tänkt att fylla.

Den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina har ett tydligt uppdrag: att utreda, åtala och döma de personer på högsta nivå som bär ansvar för beslutet att inleda kriget. Det handlar alltså om ett ledarskapsbrott – ett brott begånget av dem som planerar, förbereder och genomför aggressionen. Tribunalen kompletterar ICC; den konkurrerar inte med ICC. ICC hanterar brotten i kriget, och tribunalen hanterar beslutet att starta kriget. Tillsammans skapar de en mer komplett rättsskipning.

Detta är avgörande inte bara för Ukraina utan för hela det internationella systemet, för om vi inte kan hålla ledare ansvariga för att ha startat ett krig urholkas själva förbudet mot krig.

Herr talman! Den särskilda tribunalen, som etableras i samarbete med Europarådet, innebär en viktig utveckling i internationell rätt. Den riktar sig specifikt

mot de högsta politiska och militära ledarna och syftar till att säkerställa att ingen står över lagen. Den är också ett svar på ett tydligt politiskt och juridiskt behov: När FN:s säkerhetsråd blockeras och när befintliga rättsliga mekanismer inte räcker till måste det internationella samfundet kunna agera ändå. Det är precis det behovet denna tribunal tillgodoser.

Herr talman! Låt mig också komma in på ett annat spår. Det som nu sker i Ukraina visar inte bara på behovet av att lagföra aggressionsbrottet utan också på ett större behov, nämligen behovet av att utveckla folk-rätten i takt med vår tids utmaningar. En av dessa utmaningar är miljöförstörelsen i krig. Vi har sett förstörda ekosystem, förgiftade jordar och vatten, brända skogar och utsläpp i en skala som påverkar hela klimatet. Det här är inte bara bieffekter, utan det är systematiska konsekvenser av modern krigföring.

Begreppet ekocid, alltså omfattande, allvarlig och långvarig skada på naturen, blir här alltmer relevant. I dag är ekocid ännu inte fullt ut etablerat som ett kärnbrott i internationell straffrätt, men utvecklingen går i den riktningen – och Ukraina är ett tydligt exempel på varför. Forskning pekar på att ekocid kan omfatta massförstörelse av flora och fauna, förgiftning av luft och vatten och handlingar som orsakar ekologiska katastrofer.

Herr talman! Miljöpartiet menar att det här perspektivet måste integreras i det internationella ansvarsutkrävandet. När vi nu bygger nya rättsliga institutioner, som den här tribunalen, bör vi också lägga grunden för framtiden – en framtid där även den som förstör naturen i stor skala kan ställas till svars på samma nivå som för andra internationella brott.

Den särskilda tribunalen handlar inte bara om att döma i efterhand utan också om att förebygga. Det handlar om att tydliggöra att aggression får konsekvenser – att beslutsfattare kan hållas personligt ansvariga och att internationell rätt är något mer än ord. Detta är avgörande för att förhindra framtida krig. Som flera folkrättsliga analyser har pekat på är det just ansvarsutkrävandet för aggressionsbrottet som kan stärka förbudet mot våld och därmed bidra till varaktig fred.

Herr talman! Genom att ansluta sig till den utvidgade partiella överenskommelsen blir Sverige en del av finansieringen, styrningen och det politiska stödet för tribunalen. Det är ett sätt att omsätta våra värderingar i konkret handling. Vi har länge stått upp för internationell rätt, multilateralt samarbete och en regelbaserad världsordning, och nu är det dags att visa att vi menar allvar.

Herr talman! Betänkandet handlar i grunden om en enkel fråga: Ska det vara straffritt att starta ett olagligt krig? Svaret är lika tydligt som det för oss är självklart: nej. Den som fattar beslutet att inleda ett aggressionskrig måste kunna ställas till svars.

I en tid då krigets konsekvenser även slår hårt mot vår planet måste vi börja se miljöförstörelsen för vad den är: ett brott av internationell betydelse. Den särskilda tribunalen är ett viktigt steg för rättvisa, för Ukraina, för folk-rätten och för framtiden.

Jag yrkar med eftertryck bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 14 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Som någon tidigare talare nämnde är det lite svårt att benämna detta debatt, eftersom vi är helt överens. Det är precis som med det förra betänkande vi diskuterade.

Herr talman! Jag tycker att frågorna om det internationella regelverket redde ut bra av föregående talare, Jacob Risberg från Miljöpartiet. Vi har en internationell världsordning, men ett antal stater följer inte den världsordningen och accepterar inte de principer som finns, vilket är det ena problemet. För att hantera det tar man en del parallella initiativ och upprättar mekanismer och annat. Det andra problemet är att Romstadgan med sin struktur inte riktigt reglerar beslut om att starta ett överfall eller ett krig, vilket Ryssland gjorde mot Ukraina.

I 1 569 dagar har det här kriget pågått, som Kerstin Lundgren nämnde i sitt anförande. Det är 1 569 dagar av övergrepp på den ukrainska befolkningen. Det är klart att Ryssland trodde att det här skulle gå på en vecka eller två. Man skulle bara rulla in i Kiev, och ukrainarna skulle stå och vifta med Ryska federationens flagga och se ryssarna som befriare. Det är givetvis en fatal felbedömning av historiskt monumental mått. Nu har Ryssland grävt ned sig vid de här frontlinjerna. Krigsutvecklingen visar att Ukraina har knäckt koden för att kunna föra ett asymmetriskt krig mot den ryska invasionsarmén på ett väldigt framgångsrikt sätt. Det är en heroisk insats den ukrainska befolkningen gör.

Självklart måste de ansvariga ställas till svars för beslutet att starta kriget, för krigsutvecklingen och för alla brott som har begåtts. Tiotusentals ukrainska barn är kidnappade och hjärntvättas på ryskt territorium. Att ta ifrån någon dennes identitet är ett brott i sig. Alla har rätt till sin identitet, och det gäller självklart även ukrainare.

Herr talman! I Förenta nationerna har man fattat beslut om en särskild undersökningskommission för olika brott mot mänskliga rättigheter som Ryssland begår i Ukraina. Man har kommit med en rapport som handlar om vad Ryssland gör specifikt i staden Cherson. Den staden intogs av Ryssland tidigt i kriget. Sedan tog Ukraina tillbaka Cherson på hösten 2022. Rysslands styrkor är nu på andra sidan floden Dnepr.

Vad Ryssland gör är att skicka in drönare med kameror. De här drönarna försöker leta upp civila ukrainare. Det kan vara en person som är ute och går med hunden, en person som ska till bussen eller en person som cyklar på väg till affären. Sedan cirkulerar drönarna och jagar de här enskilda människorna, som förstås blir helt skräckslagna och försöker springa in och ta skydd från drönarna, som kan ha en handgranat eller någonting liknande på sig. Det är ganska små drönare – FPV-drönare. Ryssland har dödat hundratals ukrainare i Cherson på det här sättet.

Det man gör när man flyger med de här drönarna, jagar civila personer och sedan släpper ned sprängladdningar rakt över dem är givetvis terror. Det förstår vi alla att det är. Men det man också gör är att använda filmer av detta på Telegramkanaler och så vidare, på pro-Putin-konton i sociala medier, för att skryta och mobilisera. Man lägger på militära orkestermelodier och så vidare som bakgrundsljud till filmerna. Vad man gör är alltså att skryta om de ohyggliga brott mot civilbefolkningen som man begår.

Herr talman! Den oberoende undersökningskommission som FN tillsatte har slagit fast att detta är brott mot mänskligheten. Det finns en rad olika sådana här strukturer. Den tribunal vi nu fattar beslut om är en, och sedan finns det mycket annat. Det är oerhört viktigt att brotten Ryssland begår dokumenteras, även om Ukraina också begår brott i det här kriget. Självklart ska de dokumenteras, och ansvariga ska ställas till svars. Det vi gör nu är att mödosamt försöka baxa den här snöbollen framåt för att få strukturerna på plats, så att de ansvariga någon gång i framtiden faktiskt ska skaka galler för detta. De ska helt enkelt dömas för de brott de begått.

Herr talman! Jag är ordförande i Svenska Unescorådet. Vi ska inte glömma att även kulturarvsfrågorna är skyddade enligt folkrätten. I Haagkonventionen slog det nybildade FN på 1950-talet fast att alla stater har en skyldighet att skydda sitt kulturarv och inte får förstöra det. Romstadgan, som kom i slutet av 1990-talet, innebär att man även kan bli individuellt straffskyldig om man begår ett brott mot ett kulturarv. Det betyder att ett ryskt befäl – en general, en major eller vad det nu kan vara – som fattar beslut om att man särskilt ska attackera exempelvis ett ukrainskt kulturarv kan ställas till svars för detta. Nu har inte Ryssland undertecknat Romstadgan, men som folkrätten har utvecklats innebär den ett starkare skydd för kulturarv.

Herr talman! Det allra viktigaste att skydda i ett krig är givetvis människoliv. Men kulturarvet är så intimt sammantvinnat med ett lands historia och dess arv och har ett sådant värde för invånarnas identitet att det åtnjuter ett särskilt skydd i folkrätten som också måste upprätthållas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 7 Ändamålsenliga säkerhets- och strålskydds- krav för utvinning och bearbetning av kärnämnen

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU27
Ändamålsenliga säkerhets- och strålskydds-
krav för utvinning och bearbetning av kärnämnen (prop.
2025/26:168)
föredrogs.

Anf. 15 ERIC PALMQVIST (SD):

Herr talman! Sverige är en stark och imponerande industrination. Att vi är det är ingen självklarhet utan ett resultat av att vi som nation under sekler förstått att ta vara på och förädla de naturresurser vi turligt nog har tillgång till. Det har inte alltid varit enkelt eller helt utan risk, men våra förfäder har antagit utmaningarna, spottat i nävarna och med en kombination av kunskande, list och envishet utvecklat tekniker som placerat oss i absolut världsklass, inte minst vad gäller gruvbrytning.

I gruvbranschen, som jag själv har arbetat inom, är det historiskt sett många som pliktat med livet. Jag vill här i denna talarstol betona att mina tankar går till alla dem som under stora umbäranden och med en arbetsmiljö vi i dag inte kan föreställa oss har bidragit till att bygga industrinationen Sverige. Vi vet också att det historiskt sett begåtts många miljömässiga försyndelser. Detta har lett till skärpta arbetsmiljöregler och miljökrav, som vi arbetar efter i dag. Detta ska vi applådera.

Varför nämner jag då det? Jo, för att det vi debatterar här i dag hakar på de gruvrelaterade frågorna och den för industrin så viktiga energipolitiken. Betänkande NU27 *Ändamålsenliga säkerhets- och strålskyddskrav för utvinning och bearbetning av kärnämnen* kan på sätt och vis anses vara en logisk följd av såväl Tidöpartiernas energipolitik och riksdagens beslut att åter tillåta prospektering efter och brytning av uran som det skakiga omvärldsläge vi sedan en tid tillbaka befinner oss i.

Herr talman! Uran är ett i Sveriges berggrund vanligt förekommande grundämne. I sin naturligt förekommande form är det inte farligare eller giftigare än många av de andra grundämnena som vi har under våra fötter ute i skog och mark. Uranet har emellertid på grund av sina fissila egenskaper blivit nära nog mytomspunnet och har av kärnkraftsmotståndare utmålats som unikt farligt.

Tyvär blir debatten om detta grundämne oftast osaklig och känsloladdad, och ren skrämpropaganda är mycket vanligt förekommande. I grund och botten handlar det faktiskt om huruvida man tror på moderna kraftslag som kärnkraft eller om man fortfarande vill klamra sig fast vid vindkraft som på väderkvarnarnas tid.

För oss som drivit på för att upphäva det så kallade uranförbudet är denna proposition en logisk följd. Vi vill att uran i lagens mening behandlas precis som vilken annan metall eller vilket annat mineral som helst i prospekterings- och brytningsskedet. Enligt vår uppfattning är det först vid anrikning som det kan anses röra sig om en kärnteknisk verksamhet. Det är i huvudsak detta synsätt som förslaget handlar om.

Att behandla och tillståndspröva prospektering och brytning av uran enligt precis samma strikta miljöbalk som för alla andra metaller och mineral är därför logiskt och konsekvent. Detta kommer dessutom förhoppningsvis att leda till att framtida beslut vilar mer på evidens, fakta och sakkunskap än på propaganda,

skrämsel och lokala drev. Det är i grunden något som är bra för alla inblandade.

I sammanhanget har brytning i bergarten alunskiffer seglat upp som ett inslag i debatten, detta för att alunskiffer ofta innehåller uran. Men allt uran finns inte i alunskiffer, och alunskiffer innehåller inte bara uran. Frågan är mer komplex än så.

I alunskiffer återfinns inte sällan andra kritiska metaller och mineral som antimon, vismut, fosfor, gallium, litium, nickel, sällsynta jordartsmetaller och vanadin. Flera av dessa är kritiska eller centrala inte minst för totalförsvarets och andra samhällskritiska verksamheters funktionsförmåga.

Den förra regeringen utredde huruvida ett förbud mot brytning av alunskiffer var eftersträvansvärt, men inte ens deras utredare förordade detta. Däremot landade man i att särskilda lämplighetskrav ska gälla för dem som ansöker om att bedriva verksamhet i bergarten i fråga. Det är ett beslut som bottnar i att alunskiffer genom sin struktur är komplext att bryta råvara ur och att riskerna är erkänt större.

Det för oss tillbaka till det jag inledde detta anförande med. Om något är svårt eller farligt ändrar man spelreglerna och kraven, i detta fall miljökraven. Sedan är det upp till industrin och akademien att visa att man kan leverera på det, men man ger inte upp. Man varken bygger eller upprätthåller en innovationsdriven tekniknation genom att kasta in handduken.

Politikens mål ska vara att inte försvåra eller omöjliggöra brytning i en viss bergart. Däremot ska vi naturligtvis ha fortsatt högt ställda nationella miljökrav som är tydliga, förutsägbara och lika för alla. På så sätt skapar man begripliga spelregler samtidigt som man värnar vår gemensamma natur och en av de viktigaste resurser vi har, nämligen vatten.

Vi sverigedemokrater tror på en stark gruvnäring som hävdar sig väl, inte minst miljömässigt, i en internationell kontext. Vi tror på svensk kärnkraft och att den har en given del i den framtida svenska energimixen. Vi tror också på svensk miljölagstiftning och de myndigheter och domstolar som tillämpar och prövar enligt dessa regelverk.

Därför, herr talman, avslutar jag med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i sin helhet. Med det sagt önskar jag i denna debatt talmanspresidiet, kammarkansliet och ledamöterna en god sommar. Detta är inte bara min sista debatt för riksdagsåret utan även för denna mandatperiod.

Anf. 16 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Tack, Eric Palmqvist, för anförandet!

En konsekvens av det ärende som vi beslutar om i dag är att det kommunala vetot för uranbrytning tas bort. I dag kom samtidigt ett pressmeddelande om att regeringen ska tillsätta en utredning om hur det kommunala inflytandet ska stärkas när det gäller brytning i alunskiffer.

Det är inte så mycket mer information i pressmeddelandet än det var i det pressmeddelande som presenterades redan i februari om en snabbutredning om

samma sak. Men det är tydligt att det är representanter från Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna som uttalar sig i pressmeddelandet och inte någon från Sverigedemokraterna.

Jag vet enligt tidigare debatter med Eric Palmqvist att Sverigedemokraterna inte tycker att det behövs några nya kommunala veton för uranbrytning eller brytning i alunskiffer, om jag har förstått det rätt. Jag undrar om Sverigedemokraterna håller fast vid att man inte vill se ett nytt kommunalt veto för brytning i alunskiffer.

Anf. 17 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Luhr, för de frågorna!

Det är intressant att betrakta Miljöpartiets hållning i frågan. Man var i Miljöpartiet var inte så måna om det kommunala vetot när det handlade om vindkraft, något som Sverige inte behöver. Däremot behöver Sverige energi dygnet runt även när det inte blåser, och vi behöver uran. Då är det kommunala vetot tydligen viktigt enligt Miljöpartiets synsätt.

Vi delar inte fullt ut uppfattningen att vi behöver ett kommunalt veto för just bergarten alunskiffer. Vi menar att det ska prövas sakligt och evidensbaserat av myndigheterna och domstolarna enligt miljöbalken. Det ska inte avgöras av lokala kritikerstormar som ofta blåser upp och inte alltid är helt sakliga. Det nämnde jag också i mitt anförande.

Nu får vi se vad utredningen visar. Vi har inte varit med om att ta fram utredningsdirektiven till den. Förslaget kommer att landa här i kammaren. Då får vi ta ställning till vad det innehåller.

Men det är ingenting vi har efterfrågat. Vi anser inte att det är bergarten i sig som är begränsande, utan det är de potentiella konsekvenser som kommer av brytning som är det vi måste beakta och bevilja tillstånd utifrån.

Anf. 18 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Jag kan börja med att säga att det som sades inte riktigt stämmer. Miljöpartiet tycker att det är väldigt viktigt att medborgare, närboende och kommuner får vara med i ett tidigt skede när det gäller att bestämma om sin närmiljö. Jag vill verkligen understryka vikten av det.

Jag vill gå tillbaka till själva frågan om brytning i alunskiffer och den utredning som kommer. Utredningen har några olika ingångar. Jag är lite nyfiken på om det är några av de ingångarna som Sverigedemokraterna tycker är mer positiva.

Om utredningen skulle landa i någonting annat än ett nytt kommunalt veto, finns det då några alternativ som Sverigedemokraterna har tittat på? Om utredningen skulle presentera ett resultat där man föreslår ett nytt kommunalt veto för brytning i alunskiffer, kommer Sverigedemokraterna då att försöka motarbeta det i en eventuell framtida förhandling med Tidösamarbetet?

Anf. 19 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack återigen, Katarina Luhr, för frågorna!

Precis som ledamoten Luhr påpekade tidigare är informationen om det här ganska knapphändig, och den kom dessutom i dag, när jag satt och förberedde mitt anförande. Det står inte så mycket där. Jag vill därför inte sia om vad enmansutredarens slutprodukt kommer att bli och vad utredningen kommer att leda till och än mindre om vad Sverigedemokraterna kommer att landa i med eventuella framtida samarbetspartner.

Jag håller fast vid Sverigedemokraternas grundhållning: Det är dåligt att ersätta ett veto med ett annat. Det är teknikhämmande att begränsa brytning i en viss berggrund eller en viss bergart; man hämmar teknisk utveckling på det sättet. Det är inte så vi förvaltar en tekniknation och innovationskraft.

Det är dock naturligtvis helt omöjligt att stå här och säga var och på vilken fot Sverigedemokraterna kommer att landa när det gäller en produkt som vi ännu inte har sett. Jag får i det fallet bli ledamoten svaret skyldig.

Anf. 20 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack, Eric Palmqvist, för tydligheten!

Det framstår väldigt tydligt utifrån regeringens agerande i olika frågor att man är ganska stressad. Nu på morgonen kom ett meddelande om att regeringen drar tillbaka propositionen om att låsa in 13-åringar i fängelse och avser att komma tillbaka med en annan proposition, som ska behandlas av sommarriksdagen.

Samtidigt presenterar regeringen ett ställningstagande där man vill tillsätta en bokstavsutredare i Regeringskansliet som ska föreslå hur man kan återföra det kommunala vetot vid brytning i alunskiffer och hur man retroaktivt kan införa detta i lagstiftningen.

Det framstår som helt bakvänt. Om regeringen på riktigt hade velat – eller fått för Sverigedemokraterna – hade den dragit tillbaka detta och säkerställt att det kommunala inflytandet och vetot blir kvar. Men det gör inte regeringen, för Sverigedemokraterna har tydligt tagit ställning för att driva igenom den här propositionen. I den här frågan är det tydligen särskilt viktigt att lokalbefolkningen och kommunerna inte ska ha något veto.

Regeringen skulle med en ganska liten ändring ha kunnat komma tillbaka och få en betydligt större majoritet för sina förslag i den här kammaren. Men Sverigedemokraterna har å andra sidan tydliggjort vem det är som bestämmer. Kan Eric Palmqvist bara bekräfta det?

Anf. 21 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, Isak From, för frågan! Jag tyckte i och för sig att frågan var lite vag. Jag skulle visst bekräfta något, men jag uppfattade inte riktigt specifikt vad det var.

Tack även för inflygningen över de propositioner som regeringen har ändrat eller dragit tillbaka! I det här fallet vidhåller vi sverigedemokrater vår ståndpunkt. Som jag sa i det tidigare replikskiftet med

Katarina Luhr anser vi att det är direkt dåligt att ersätta ett veto med ett annat. Vi anser inte att bergarten i sig utan de potentiella miljörisker som föreligger i varje enskild miljöprovning är det som ska vara styrande. Det är Sverigedemokraternas grundhållning, och den håller vi fast vid.

Jag värjer mig mot det ledamoten anförde om att Sverigedemokraterna skulle ha något slags apart hållning när det gäller uranet och vetorätten i det här fallet. Jag fick en fråga om detta, och jag bollar tillbaka den till ledamoten Isak From.

Vilket annat mineral känner ledamoten till som man tillämpar ett kommunalt veto för? Vilken annan bergart tillämpar man kommunalt veto för? Är uranet ett så speciellt mineral att just detta och just alunskiffer är det som man är fixerad vid att ha ett kommunalt veto för? Jag kan inte erinra mig något annat, men ledamoten Isak From får gärna svara på den frågan.

Anf. 22 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag kan lägga till något i Eric Palmqvists anförande där han räknade upp ett antal andra mineraler, förutom uran, som kan finnas i alunskiffer. Det är något som gör kommunerna ganska upprörda och skrämda, nämligen bly, kadmium och arsenik, som riskerar att läcka ut i grundvattnet. Det är fullt förståeligt att berörda kommuner känner viss oro.

För Socialdemokraternas del är det i detta perspektiv helt avgörande att man når en lokal acceptans och att kommunerna kan säga sitt i frågan: Är det här möjligt? Känner vi att det här är säkert?

Det är det här som det vi nu debatterar och kanske ska votera om på måndag handlar om. Kommer regeringen att gå vidare och ta bort det lokala inflytandet och vetot för de kommuner som nu känner stor oro inför utvinning av mineraler ur alunskiffer?

Herr talman! Det finns i dag undersökningstillstånd i 112 kommuner, tror jag – det kan ha tillkommit något. Det finns över 800 undersökningstillstånd som är aktiva. Många av de här 112 kommunerna har väldigt dålig eller ingen erfarenhet över huvud taget av gruvbrytning, utvinning ur alunskiffer eller uranutvinning.

Det sprids en väldigt stor rädsla i kommunerna, och det finns all anledning att i detta hänseende säkerställa kommunernas och lokalbefolkningens inflytande genom vetot. Jag tycker att Eric Palmqvist har svarat väldigt tydligt på vem det är som bestämmer i den här frågan.

Anf. 23 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten From, för frågorna eller kanske snarare synpunkterna!

Jag håller med ledamoten From så långt att det finns kommuner som uttrycker oro inte bara när det gäller uran utan också när det gäller exempelvis bly, kadmium och arsenik. Det är grundämnen som är väldigt besvärande och giftiga i vår natur – kanske till och med potentiellt giftigare än uranet.

Det är lite grann det här som jag har varit inne på både i tidigare replikskifte och i mitt huvudanförande

i talarstolen: Uranet i sig kräver inte någon särslagstiftning. Vi ska ha en stark miljöbalk, starka miljöprövningar och myndigheter som kan pröva detta på ett adekvat sätt och utifrån den samlade evidensbaserade kunskap man har.

Jag vill minnas att ledamoten From, liksom jag själv, är kommunpolitiker i hemkommunen. Precis som ledamoten sa handlar det här mycket om rädsla. Man bygger en opinion kring rädsla och kring den information som intresseorganisationer sprider och som inte alltid är helt relevant. Det blir lätt så att man av rädsla säger nej till något man inte har i stället för att bygga sitt ställningstagande på kunskap.

Sverigedemokraternas hållning är den som jag har redogjort för i talarstolen, och jag tycker att den tjänar Sverige väl. Däremot ser jag fram emot det förslag som utredningen kommer att redovisa. Om utredningen kan visa att man på något sätt kan ha en lokal förankring välkomnar jag det, för det är eftersträvansvärt i all gruv- och mineralpolitik och i alla tillståndsprocesser och något som ledamoten Isak From vet att jag brukar värna. Men vi måste först se vilka slutsatser utredningen kommer att redovisa.

Anf. 24 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna och Eric Palmqvist upprörs över skrämselfpropaganda, lokala drev, Twitterstormar, osaklighet, felaktigheter och icke evidensbaserade påståenden.

Det är en ganska bra sammanställning av vad Sverigedemokraterna brukar prata om när det gäller vindkraften. Det är precis de här sakerna som man kommer med varenda gång. Men det är bra att Eric Palmqvist tycker att det är avskyvärt och ska motarbetas och att man borde ha en miljöprövning som är rättssäker.

Det intressanta är att Sverigedemokraterna i och med denna retorik också borde vara motståndare till det lokala vetot för vindkraft. Men det är man inte, trots att det är precis de här sakerna som dyker upp i Sverigedemokraternas kanaler, retorik och kommunikation varje gång en vindkraftsetablering är på gång. Hur går det här ihop, egentligen? Varför vill Sverigedemokraterna ha ett kommunalt veto för vindkraft men inte för uranbrytning?

För mig och Centerpartiet är det här en fråga om lokalt inflytande. Om något påverkar människor lokalt ska de som berörs också ha möjlighet att påverka. Det är därför vi tycker att det är rimligt med veto både för vindkraft och för uranbrytning.

Ta Jämtland som exempel! Där har ett företag muttat in 80 000 hektar för uranbrytning – ett område större än halva Öland. Tycker inte Eric Palmqvist och Sverigedemokraterna att det är rimligt att man har lokalt inflytande över den typen av beslut, som har betydligt större konsekvenser än ett beslut om en vindkraftspark?

Anf. 25 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Nordin, för frågorna och synpunkterna!

Det korta svaret är att vind finns överallt. Uran finns inte överallt. Sverige behöver inte heller vindkraft. Sverige behöver däremot kärnkraft.

Dessutom behövs våra mineral för annat än bara energiproduktion, exempelvis, som jag nämnde, för försvaret. Vindkraften är något som försvaret på ganska många ställen uttrycker att man inte behöver. Det är egentligen det korta svaret.

Ska vi prata arealer kan vi prata Markbygden, och sedan kan vi komma igen efter det. Markbygden är helt enorm. Det var den typen av vindkraftsprojekt som ledamoten för Centerpartiet tillsammans med de andra rödgröna partierna under förra mandatperioden var ganska måna om att kunna driva igenom och faktiskt också tittade på möjligheten att ta bort det kommunala vetot för.

Jag stannar där, men jag konstaterar att vi har väldigt olika syn på detta. Det är väl egentligen det vi kan konstatera i detta första replikskifte.

Anf. 26 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Den stora skillnaden är ju att Piteå sa ja. Piteå hade möjlighet att säga nej till Markbygden men sa ja. Det Sverigedemokraterna vill göra är att ta ifrån jämtar, östgötar, västgötar, ölänningar och andra chansen att säga ja – eller nej, för den delen. Det är den stora skillnaden här. Sverigedemokraterna vill plocka bort allt lokalt inflytande.

Dessutom hänvisar man till kärnkraften. Vad är det, till att börja med, som kärnkraften ska vara till för? Jo, att ställa om och bli av med det fossila. Men det alunskiffer som uranet ska brytas i innehåller ju 15–20 procent fossilt kol. Brytningen efter det uran som man ska använda för att bli av med fossila bränslen skulle alltså bli en av Sveriges största utsläppskällor. Det går inte ihop.

En annan sak går inte heller ihop. Det är ju inte så att vi blir självförsörjande på uran och kärnbränsle bara för att vi bryter uran. Det uranet måste ju upparbetas, och de anläggningarna finns inte i Sverige. Vi blir alltså inte oberoende.

Också en tredje sak är intressant. Vi kan titta på halterna av uran i den svenska berggrunden. Ta Jämtland, där man har dessa brytningstillstånd på ytor större än halva Öland. Där är det 300 gram per ton. I Kanada, där man också utviner uran i dag och som vi bland annat importerar uran från, är det 200 kilo per ton.

Det är ytterst få gånger jag säger detta, men det är faktiskt bättre att bryta uranet någon annanstans, både miljömässigt och inrångsmässigt.

Jag vidhåller det jag sagt och ställer min fråga en gång till: Hur kan det vara mer rimligt med ett veto för vindkraft än med ett för uranbrytning, när uranbrytningens konsekvenser är så otroligt mycket större?

Om man tycker att det är ett problem med vindkraft är det jättebra att vi har ett kommunalt veto. Där är vi överens. Det har Centerpartiet sagt ja till hela tiden. Vi har aldrig lagt fram förslag om att slopa något sådant, oavsett vad Eric Palmqvist säger. Men frågan kvarstår:

Varför ska inte jämtar, ölänningar och västgötar få ha inflytande och bestämmande över sina lokala marker när det gäller just uranbrytning när man har det på andra områden?
(Applåder)

Anf. 27 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, Rickard Nordin, för de framförda synpunkterna!

Ja, Piteå sa ja till Markbygden. Var det bra med Kinakontrollerad vindkraft som går med extrema förluster och har fått stora markarealer som är så gott som förstörda, dåligt djurliv och liknande som följd? Blev det bra att en kommun fattade det beslutet? Är det den formen av beslut som man är beredd att köra över kommunerna med? Jag tycker inte det.

Ledamoten lyfter också de låga koncentrationerna. Med det resonemanget skulle vi inte ha någon koppargruva i Aitik heller. Aitik har en av de lägsta koncentrationerna av koppar i världen, men vi har också en av de bästa teknikerna för anrikning. Vi är suveräna på anrikning, för vi har en bra akademi och en duktig industri som gör detta.

Det kan vi översätta till den här industrin. Det är ju inte så att man bara för att man har låg koncentration inte kan vara duktig på att anrika. Jag förstår inte det förhållningssättet. Det skulle innebära att flera av våra svenska gruvor som i dag går med stora vinster inte skulle vara attraktiva att ha, med Centerpartiets logik. Jag förstår inte det, och jag värjer mig mot den hållningen.

Jag vet att vi snart ska ha frågestund, så för allas trevnad stannar jag där. Jag kan ju ändå inte ställa någon fråga till ledamoten och få den besvarad.
(forts. § 9.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Frågestund

Anf. 28 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av landsbygdsminister Peter Kullgren, gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm, försvarsminister Pål Jonson och minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning.

Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier.

Landsbygdsminister Peter Kullgren besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Den fria journalistiken och det civila försvaret

Anf. 29 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Ulf Kristersson har granskats av Aftonbladet för att ha låtit personer jobba på hans familjs egendom mot belöning i form av tillgång till hans nätverk.

Carl-Oskar Bohlin valde att i anslutning till korruptionsgranskningen attackera journalisten i sociala medier genom att svartmåla henne för saker som inte har med granskningen att göra.

Är den fria journalistiken viktig att försvara för statsrådet Bohlin? Ser han den som en del av det civila försvaret av Sverige?

Anf. 30 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Det korta svaret på den frågan är: Ja, det är viktigt; precis som att det är viktigt att slå vakt om yttrandefriheten, som tillkommer alla medborgare i det här landet.

Anf. 31 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Jag uppfattade inte i svaret om statsrådet anser att det var bra att korruptionsgranskningen av statsministern gjordes.

Kanske var frågan för folkligt ställd. Låt mig få omformulera mig på mer högerkonservativt vis.

På vad sätt förhåller sig statsrådet till den fria och obundna publicistiska gärningens funktion så som bärrare av det offentliga meningsutbytetts integritet, dess granulära nyanser och rikets demokratiska resiliens?
(Applåder)

Anf. 32 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Frågan jag fick var huruvida fri journalistik är viktig för vårt demokratiska samhälle. Jag svarade ett otvetydigt ja på den frågan.

Jag valde att lägga till att precis som att fri journalistik är viktig är också yttrandefrihet viktig. Den tillkommer mig och den tillkommer Gustaf Lantz, och det är angeläget i ett demokratiskt samhälle.

Personlig utrustning i Försvarsmakten

Anf. 33 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! I maj 2023 följde Sverigedemokraterna upp ärendet gällande den återkommande bristen på personlig utrustning i Försvarsmakten. Nu tre år senare löper diskussionerna fortfarande på. Det talas i princip om samma saker, nämligen underkläder till kvinnor, kängor, väskor, regnställ med mera.

Under 2023 meddelade Försvarsmaktens logistikchef att det var problem i systemet med omfördelning. Under hösten erkände myndigheten till slut de akuta bristerna.

I dag är läget någorlunda förbättrat, men det går fortfarande trögt. Allt kan inte skyllas på försvarsindustrin.

Kan ministern redogöra för hur regeringen har adresserat problemen och följt upp dem? En av de punkter som Sverigedemokraterna lyfte upp 2023 var ett uppdrag till Försvarsmakten att återkomma med en konkret åtgärdsplan. Hur har det gått?

Anf. 34 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar Björn Söder för frågan.

Det är inte ett ekonomiskt problem. Vi har höjt försvarsanslagen från 75 miljarder till 175 miljarder. Problemet ligger inom myndigheten.

Situationen är väsentligt bättre nu än vad den var för två år sedan. Många kommer ihåg när det var inryckning och det inte fanns någon personlig utrustning alls.

Vi har gjort ett antal saker. Vi har bland annat tagit fasta på vad Sverigedemokraterna sa om att ge ett uppdrag till Försvarsmakten. Vi tvingade Försvarsmakten att göra en inventering. Det var den första man hade gjort på över tio år. Då hittade man persedlar man inte trodde att man hade och sådant som man trodde att man hade. Vidare har Försvarsmakten kvartalsvis på Försvarsdepartementet redovisat statusen på den personliga utrustningen. Jag har valt att delta på alla mötena, just för att få ordning på detta återkommande problem inom Försvarsmakten – inte minst när det gäller personlig utrustning till tjejer.

Anf. 35 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! Jag vill tacka försvarsministern för svaret. Jag hoppas att vi slipper stå här om tre år och ha samma diskussion. Tack än en gång för svaret!

Anf. 36 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Det är naturligtvis viktigt att de värnpliktiga har personlig utrustning, och den ska vara bra när man gör sin grundutbildning. Men det är också en fråga om hur situationen ser ut i mobiliseringsorganisationen om vi inte kan försörja de värnpliktiga med personlig utrustning. Det här är en högt prioriterad fråga för regeringen som vi arbetar intensivt med.

Veterinärkostnaderna

Anf. 37 KAJSA FREDHOLM (V):

Fru talman! Enligt en undersökning från Hundstallet har en av tre hundägare skjutit upp veterinärvård på grund av höga priser. Fyra av tio uppger att det har blivit dyrare att ha hund de senaste två åren. I ekonomiskt svåra tider blir konsekvenserna tydliga, det vill säga missade veterinärbesök, billigare foder, nedgraderade försäkringar och i värsta fall hundar som måste lämnas bort eller avlivas.

Vi i Vänsterpartiet tycker inte att det ska vara en klassfråga om man ska ha råd med husdjur, men så ser det tyvärr ut för många i dag.

Vad är regeringens konkreta lösningar på de skyhöga veterinärkostnaderna?

Anf. 38 Landsbygdsminister PETER

KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Det är otvetydigt så att under en lång rad år har kostnaderna för veterinärvård ökat. En del kan förklaras med att vi har en mycket mer omfattande hälso- och sjukvård för djur i dag. Vi har en teknikutveckling som går framåt, till gagn många gånger, men självklart har det också lett till ökade kostnader.

Vi har agerat under mandatperioden och gett uppdrag att utreda frågan. Konkurrensverket har fått i uppdrag att titta vidare på inte minst frågan om pristransparens. Vi har ju konstaterat att där finns ett problem.

Vi kommer att gå vidare med utredningen, och vi kommer att följa upp frågan noggrant så att konkurrenssituationen inte ska driva upp priserna på ett orimligt sätt.

Anf. 39 KAJSA FREDHOLM (V):

Fru talman! Det är bra att regeringen agerar, men det är tyvärr inte tillräckligt.

För oss i Vänsterpartiet är det uppenbart att staten behöver ta ett större ansvar för att reglera priserna inom djurvården, inte minst för att förebygga att djur far illa på grund av utebliven vård.

När kan vi förvänta oss lite mer konkreta förslag från regeringen?

Anf. 40 Landsbygdsminister PETER

KULLGREN (KD):

Fru talman! De uppdrag vi har gett fokuserar på prisinformationen. Det är nyckeln för att komma fram till om det råder en osund prisökning på grund av bristande konkurrens.

Människor ska också kunna göra adekvata val i dessa situationer.

De högsta prisökningarna finns i den profylaktiska vården, det vill säga planerade saker. Det kan mycket väl bero på teknikutvecklingen.

I det akuta läget är det viktigt att enkelt få koll på vad en behandling kostar hos olika leverantörer.

Uranbrytning och jordbruksmark

Anf. 41 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Regeringen har tidigare öppnat för uranbrytning i Sverige, och nu vill man slopa allt lokalt inflytande i den här frågan. Samtidigt vet vi att många av de intressantaste områdena för uranbrytning finns i alunskiffrar, och alunskiffrar finns i Västergötland, Östergötland och Jämtland samt på Öland och många andra ställen. Det här är också de områden i Sverige som är mest bördiga ur jordbruksperspektiv.

Ett enda företag har mutat in 80 000 hektar i Jämtland. Det är en yta större än halva Öland. Sverige har begränsat med högkvalitativ och bördig jordbruksmark. I en tid av ökad geopolitisk osäkerhet måste vi värna våra jordbruksmarker. Vi behöver stärka vår livsmedelsförsörjning.

Uran kan faktiskt brytas på andra platser. I Kanada är koncentrationen 600 gånger högre än den är i Sverige. Ändå vill regeringen ta bort det lokala inflytandet över dessa frågor.

Min fråga till Peter Kullgren, som är landsbygdsminister, blir därför: Anser regeringen att uranbrytning väger tyngre än svensk livsmedelsproduktion?

Anf. 42 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Det är att göra det lite enkelt för sig att ställa dessa saker mot varandra, för båda är ju viktiga om man ser till hela digniteten och till alla de mineraler och metaller – eller för allt i världen uran – som vi skulle kunna behöva i vårt land för att öka vår säkerhet.

Jag tycker att det slarvas lite med formuleringen här. Regeringen har tillsatt ... vill ju snabbutreda frågan om ett kommunalt veto specifikt mot brytning i alunskiffer, oavsett vilket ämne som ska utvinnas.

Anf. 43 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Det här stämmer ju inte. Regeringen har inte alls tillsatt någon utredning kring alunskiffer. Man har skickat ut ett pressmeddelande, men det finns inga utredningsdirektiv och ingen utredare tillsatt. Om man verkligen hade velat ha ett veto gällande alunskiffer skulle man ha kunnat ta fram ett sådant först, innan man upphävde beslut om lokalt inflytande för uranbrytningen.

Det är dessutom så att vi på måndag ska rösta i riksdagen om just ett förbud mot brytning i alunskiffer. Kristdemokraterna är välkomna att rösta på Centerpartiet och övriga oppositionspartier, som lägger fram det förslaget – om man nu menar allvar. Annars är det bara dimridåer och luft som Kullgren kommer med. (Applåder)

Anf. 44 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Livsmedelsproduktionen är extremt viktig. Att vi ökar den är också viktigt för vår trygghet på samma sätt som andra typer av användande av våra naturresurser skulle kunna vara viktigt.

Det jag sa var: Därför *vill* regeringen snabbutreda frågan om ett kommunalt veto specifikt mot brytning i alunskiffer – inte minst utifrån att detta har upprört oerhört många och gjort människor väldigt oroliga. Därför är det centralt att man har denna möjlighet som kommun.

(Applåder)

Skydd av naturskogar

Anf. 45 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Sverige anses vara ett skogsland, men samtidigt som vi har fler planterade träd än många andra länder har vi färre naturliga skogar, och det är när naturen ersätts av en industri som vi förlorar oersättliga värden.

Vi i Miljöpartiet har samlat in 27 000 namnunderskrifter för ett snabbt moratorium för avverkning av skyddsvärd skog där staten slutar att avverka det staten lovat att bevara och där staten ger rimlig ersättning så att privata markägare kan skydda skog i stället för att avverka den.

Min fråga till landsbygdsminister Peter Kullgren är: Kommer ni att vidta några som helst åtgärder för att skydda Sveriges sista naturskogar, eller kommer ni att fortsätta att skynda på omvandlingen av urskog till kartong och toalettpapper som skickas på export?

Anf. 46 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Det är en väldigt bra beskrivning av hur Miljöpartiet ser på svenskt skogsbruk, som bidrar till jobb och tillväxt i hela landet, som har byggt mycket av välståndet i det här landet och som är med och bidrar varje dag till klimatnyttan – inte minst genom den tillväxt vi har i skogen, som binder mer än vad Sveriges totala utsläpp är. Jag tycker att det är talande hur man beskriver det svenska skogsbruket.

Jag kan konstatera att en av fyra hektar skogsmark undantas från aktivt brukande. Sverige skyddar mycket skog, och det är bra. Vi är överens om en sak, och det är att det ska finnas rimliga ersättningar till skogsägare när staten gör intrång, men där tror jag att våra likheter slutar.

Anf. 47 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Jag noterar att statsrådet inte svarade på frågan. Jag vill dock uppmärksamma Kullgren på att det nu kommer krav från Greenpeace, Skydda skogen och Naturskyddsföreningen på att omedelbart stoppa avverkningen av skyddsvärd skog. Forskningen är tydlig med att det här finns en stor potential för staten att gå före.

Hur ställer sig statsrådet till att låta statligt ägd mark skyddas?

Anf. 48 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag tycker att den skog som är lämplig att bruka också ska brukas. En skogsutredning har presenterats, och vi har gått vidare med en proposition utifrån den. Jag tycker att detta balanserar skogspolitiken på ett betydligt bättre sätt än vad som tidigare har varit gällande i Sverige: att markägare inte vet vad de får göra och känner stor osäkerhet i sitt markägande.

Vi måste bruka skogen om vi ska klara klimatomställningen, men skogen är också extremt viktig för jobb och tillväxt i hela landet.

(Applåder)

Ett veterancentrum

Anf. 49 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Min fråga går till försvarsminister Pål Jonson.

Nyligen, den 29 maj, var det veterandagen. Den hyllades fint här i Stockholm och på många andra ställen runt om i Sverige, och det är viktigt att vi hyllar våra veteraner. Vi har gjort många insatser för att det ska bli bättre både innan, under och efter genomförd insats. Detta är bra, men det finns mer att göra.

Regeringen har fått ta del av en utredning som Allan Widman gjort angående ett veterancentrum för anhöriga och veteraner, och jag undrar hur det går i den frågan. Blir det något veterancentrum för rekreation för veteraner och anhöriga?

Anf. 50 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Alexandra Anstrell, för en angelägen fråga! Det här är ju individer som har tagit de största personliga risker man kan ta i statens tjänst, för att representera Sverige. Det är rimligt att vi, precis som de andra nordiska länderna, utvecklar ett veterancentrum – eller, som Allan Widman föreslår, en veterangård – så att de som har varit ute i statens tjänst och deras anhöriga ska ha möjlighet till rekreation och återhämtning.

Forskning visar att det är väldigt viktigt med just de här goda förutsättningarna för återhämtning för att till exempel undvika posttraumatisk stress.

Vi går nu tillsammans med fyra veteranorganisationer vidare för att etablera en veterangård. Detta handlar också om att bygga upp en starkare motståndskraft i hela vårt samhälle, för om vi skulle bli utsatta för ett väpnat angrepp kommer vi att behöva den här typen av veterancentrum eller veterangård.

Detta är högt prioriterat, och vi fortsätter att arbeta i Allan Widmans utrednings anda.

Anf. 51 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Hur mycket kan vi lära om just veteranfrågor av det som sker nere i Ukraina?

Anf. 52 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tyvärr kan vi lära oss enormt mycket i och med att Ukraina har stora skadeutfall och stora förluster. Det finns väldigt mycket att göra.

En del arbete är vi redan djupt engagerade i. Framför allt finansierar vi olika typer av veterancentrum i Ukraina. Jag utesluter inte att det finns möjlighet att också ha utökad behandling av skadade veteraner i Sverige. Vi har till del haft det på sjukvårdssidan, men det kan också finnas möjlighet att vidga det arbetet ur ett bredare veteranperspektiv.

(Applåder)

Bättre lönsamhet för svenska jordbruk

Anf. 53 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Äntligen har vi efter årtionden brutit trenden med ett minskat antal kor i Sverige! Förra året ökade antalet kor med 5 000.

Med tanke på att livsmedelsberedskapen måste öka är det viktigt att regeringen och landsbygdsministern har agerat för att öka svensk livsmedelsproduktion.

Det är också en viktig signal att vi nu inte längre betraktar våra bönder som miljöbovar utan som miljöhjältar. När andra länder i vår närhet talar om att de vill minska antalet kor och ha färre bönder säger vi i Sverige precis tvärtom. Det är riktigt bra.

Men med kriser i vår omvärld är läget mycket bekymmersamt, med höga kostnader för diesel, konstgödsel och andra insatsvaror. Därför är det positivt att regeringen skjuter till 1,6 miljarder kronor i krisstöd till svenska bönder. Min fråga är: Vad mer, utöver krisstödet, arbetar regeringen med för att öka lönsamheten för svenska jordbrukare?

Anf. 54 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Vi arbetar kontinuerligt med en lång rad delar. Jag brukar prata om tre saker.

Det handlar om att öka lönsamheten, vilket är det absolut viktigaste för en ökad livsmedelsproduktion.

Det handlar om de ekonomiska incitamenten, det vill säga stöden till jordbruket. När så har varit möjligt har vi gett krisstöd. Volymen för detta regleras av de ramar som kommissionen ger, men vi har försökt att maximera det vid varje tillfälle vi har haft.

När vi har gjort en valutaförändring har vi också sett till att de pengar som kommer tillbaka till Sverige genom CAP går till bönderna. När detta skedde under tidigare regeringar stoppade man de pengarna i andra hål – vi prioriterar bönderna.

Vidare har vi hållit nere kostnaden för diesel generellt sett under hela mandatperioden. Bara detta motsvarar drygt 2 miljarder kronor.

Men det kanske viktigaste, som vi måste göra mycket mer kring, är regelverket, så att det blir enklare att vara jordbrukare i Sverige.

(Applåder)

Anf. 55 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Krisstödet är mycket välkommet – det vet jag. Många spannmålsodlare har gett uttryck för stor oro under en längre tid, med fortsatt höga produktionskostnader och samtidigt låga världsmarknadspriser. Den ekonomiska kalkylen har varit väldigt svår att få ihop.

Min fråga är därför: Vad tänker regeringen göra om läget försämras ytterligare?

Anf. 56 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! För det första måste vi följa den här utvecklingen. Sedan är vi ju en del av Europeiska

unionen. Vi styrs av den gemensamma jordbrukspolitiken. Men självklart håller också EU-kommissionen bra koll på läget.

Nu ligger vi på den nivå vi kan ligga på vad gäller det här stödet. Jag är glad att Sverige har så goda statsfinanser att vi faktiskt kan ge det här stödet. Många andra europeiska länder är inte i närheten av att kunna göra det.

Vi kommer alltså att fortsätta bevaka frågan.

Ökad konsumtion av vildsvinskött

Anf. 57 ANDERS EKEGREN (L):

Fru talman! Även jag har en fråga till landsbygdsminister Peter Kullgren.

Vildsvinen skapar stora problem där de härjar. Golfbanor, handelsträdgårdar, lantbruk och privata trädgårdar åsamkas stora skador som leder till betydande kostnader. Senast stoppade de trafiken på gamla E6:an norr om Ljungskile i Bohuslän. De är ena riktiga svin!

Även om regeringen har vidtagit åtgärder som skydds jakt och ersättning för vildsvinsanalyser för att minska vildsvinens skadeverkningar ställer de fortfarande till med stora skador.

Till skillnad från annat vilt är vildsvinskött inte så attraktivt för konsumenter. Avsättningsmöjligheterna för vildsvinskött är begränsade. Vilka åtgärder vill regeringen vidta för att göra vildsvinskött attraktivt för restauranger, storköket och konsumenter?

Anf. 58 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Det absolut största problemet med vildsvinen är att de påverkar livsmedelsförsörjningen. De orsakar extremt stora skador, framför allt på grödor. Även om man kan få viss ersättning för detta är det få bönder som jag pratar med som bara vill så men aldrig skörda.

Den växande vildsvinsstammen behöver alltså helt klart kraftigt skjutas ned och begränsas. Det absolut mest effektiva är aktiva markägare som har god dialog med sina jägare. Vi måste ha ett regelverk som är adaptivt så att vi kan fortsätta att göra det enklare att jaga och fälla vildsvin. Vi har tagit ganska många steg.

En viktig del, som ledamoten är inne på, är att ha avsättning för köttet. Jag välkomnar och uppmuntrar de initiativ som har tagits av kommuner runt om i landet, där man köper in och serverar det här viltköttet i skolbespisningar och annat.

Anf. 59 ANDERS EKEGREN (L):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Vildsvinen är ett jättestort bekymmer. En hel del jägare har faktiskt transporterat vildsvin flera mil för att jaga dem för att sedan inse att de är smarta. Det är inte kul att vara uppe klockan två eller tre på natten och skjuta vildsvin.

Man har också märkt att detta inte är en så bra affär; det är inte så attraktivt. Staten har i samverkan med

olika organisationer haft olika kampanjer för att uppmuntra oss att äta fisk eller något annat. Jag tror att något liknande behöver göras när det gäller vildsvin.

Anf. 60 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag tror att det är få proteinslag som vi har promotat så mycket och så aktivt gått in och subventionerat avsättningen för som just vildsvin – genom gratis trikintester och generösa regler. Nu är det också många kommuner som på sitt sätt marknadsför det här köttet och tar in det i skolbespisningar. Vi har dessutom sett till att jägare kan få sälja en begränsad mängd vildsvinskött direkt till konsument.

Totalförsvarets personalförsörjning

Anf. 61 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Sveriges totalförsvär förutsätter att både militära och civila myndigheter växer med rätt kompetens. Samtidigt uttrycker Kustbevakningen och Tullverket oro för att de i praktiken konkurrerar med Försvarsmakten om samma kritiska massa av kompetenta medarbetare. Nu larmar Officersförbundet, Tull-Kust och Polisförbundet gemensamt om att myndigheterna riskerar att inte bygga ny förmåga utan i stället mest flytta personal mellan sig – eller tappa personal helt och hållet.

Min fråga till statsrådet Bohlin är därför: Vilka konkreta åtgärder avser ministern att vidta för att säkerställa att personalförsörjningen inom totalförsvaret faktiskt leder till fler anställda, så att den samlade kompetensen växer, i stället för att myndigheter konkurrerar om samma medarbetare?

(Applåder)

Anf. 62 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Hanna Westerén, för en bra och angelägen fråga!

Ja, detta är en utmaning vi står inför – det vore dumt att förneka det. Totalförsvaret växer, och det kommer att ta fler människor som arbetar i anspråk.

Vad gäller Kustbevakningen, som nämndes som exempel, har man under vissa perioder jobbat med dubbla intag, till exempel. Där ser vi fortfarande ett högt söktryck; det är en attraktiv myndighet att gå till.

Ytterst handlar det om att de myndigheter inom totalförsvaret som nu växer måste vara attraktiva arbetsgivare. Hittills har detta varit en möjlig utveckling. Regeringen fortsätter naturligtvis att arbeta för att fler människor ska vilja söka sig till och göra en karriär inom totalförsvaret i ett svårt omvärldsläge.

Målkonflikter i försvarets upprustning

Anf. 63 DANIEL SPIIK (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna och regeringen har under den här mandatperioden genomfört den största upprustningen i modern tid, som varit såväl

finansierad som konkret – detta som kontrast till den tidigare socialdemokratiska regeringens insatser 2015–2022, som måste benämnas som bortslösade år, vilket också belysts av bland annat Riksrevisionen.

Prislisten för denna underlåtenhet ser vi också i dag. Omvärldsläget ställer krav på fortsatt hög växel samtidigt som det finns uppenbara målkonflikter mellan de olika departementen – det gäller exempelvis klimat, välfärd och försvar.

Därför, fru talman, skulle jag vilja fråga statsrådet Bohlin om han kan redogöra för vilka åtgärder som vidtagits för att begränsa målkonflikterna och vilka farhågor statsrådet har om upprustningstakten skulle avta efter valet i höst.

Anf. 64 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för en angelägen fråga! Ja, de här målkonflikterna har ju på allvar kunnat börja adresseras i och med att vi nu äntligen har en sammanhängande planering för det civila försvaret och för totalförsvaret. En av de första åtgärder som statsrådet Jonson och jag vidtog när vi klev in på Försvarsdepartementet var att omorganisera departementet så att det blir mer utåtriktat mot de andra departement som har tunga portföljer inom det civila försvaret. Det handlar om att se till att alla arbetar i samma riktning, att säkerställa att vi får framdrift och att också allokera medel till de sektorer inom det civila försvaret som har haft det största återtagandet av förmåga.

Detta kvitteras nu av att vi i förmågebedömningen från Myndigheten för civilt försvar ser att förmågan i det civila försvaret växer på bredden, till skillnad från hur det såg ut när vi tog över för fyra år sedan.

Tillsättandet av utredning om uranbrytning

Anf. 65 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! Jag vill också ställa frågor om uranbrytning. För skaraborgarna var uranbrytning i Ranstad under 60-talet en synnerligen påtaglig och miljöförstörande verksamhet som skapade väldigt mycket oro. Innan förbudet mot uranbrytning kom fanns det också många undersökningstillstånd runt om i området, till exempel på berget Billingen.

Nu vill regeringen öppna upp för uranbrytning igen, och man slopar det lokala inflytandet. I dag har det kommit ett pressmeddelande från de tre regeringspartierna där man säger att man ska tillsätta en utredning, men det finns inga direktiv.

Jag skulle gärna vilja att minister Kullgren redogjorde närmare för detta. Vilket är tidsperspektivet? Man säger att man ska göra detta skyndsamt, och man kan ju faktiskt göra det redan på måndag genom att rösta för det förslag som då ligger.

När kommer utredningen? Vilka kommer direktiven att vara? Detta undrar ju människor runt om i våra bygder, inte minst i Skaraborg.

Anf. 66 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Den här utredningen hör inte till mitt ansvarsområde. Jag kan inte gå in i alla detaljer, för jag kan dem helt enkelt inte. Men tydligt är ju vad vi har kommunicerat, alltså att hela regeringen vill tillsätta en utredning om detta. Det kommer att vara en bokstavsutredning. Var man exakt ligger i processen kan jag inte svara på i detalj här och nu.

Däremot är det viktigt att komma ihåg att gruvorna genom den lagstiftning som den förra regeringen drev igenom har tvingats behandla exempelvis uran som avfall. Det är ett enormt resursslöseri. Förbudet innebar stora konsekvenser också för möjligheten att bryta andra nödvändiga metaller som bland annat behövs för vår klimatomställning.

Evakueringen av lokalanställda från Afghanistan

Anf. 67 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Nu är mandatperioden snart slut. För ett antal år sedan var Pål Jonson en av dem som kritiserade den tidigare regeringens senfärdiga agerande när det gällde att evakuera tolkar och andra lokalanställda som hade hjälpt svenska styrkor i Afghanistan. De hade riskerat sina liv sida vid sida under den svenska flaggan på uppdrag av oss i Sveriges riksdag, och 50 personer är fortfarande kvar där.

Sverigedemokraterna har sagt att de blockerar regeringen från att agera. Min uppfattning är att Pål Jonson borde släppa Sverigedemokraterna och göra det som är moraliskt rätt och riktigt.

En av sönerna till de tolkar som hjälpte Sverige skrev till mig i förtvivlan efter att ha blivit torterad och fängslad av talibanerna. Dessa människor vädjar nu om Sveriges hjälp. Kommer Pål Jonson att agera?

Anf. 68 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Annika Hirvonen, för frågan! Det stämmer att vi var kritiska mot den förra regeringen för att man var långsam med evakueringen av både ambassadpersonal och sådana som tidigare hade arbetat inom Försvarsmakten.

Något som har förändrats och tyvärr också försvårat för oss är att vi inte längre har någon närvaro på marken sedan talibanerna tog över. Med detta sagt har vi dock inte varit helt passiva i frågan. Tvärtom har vi följt upp detta med andra länder, som fortsätter att evakuera personer från Afghanistan.

Jag tycker också att det är rimligt att alla människor som har haft en koppling till Försvarsmakten i Afghanistan åtminstone ska kunna få sina skyddsskäl prövade. Vi har också naturligtvis engagerat och ställt frågor till berörda myndigheter, som Migrationsverket, Försvarsmakten och Säkerhetspolisen. Men jag har inga nya besked att ge Annika Hirvonen här i talarstolen i dag.

Minskat skarvbestånd i Östersjön

Anf. 69 ÅSA COENRAADS (M):

Fru talman! Det kustnära fisket i Blekinge minskar tyvärr på grund av hårt pressade fiskbestånd och mer regelkrångel. Det finns många frågor som vi kan jobba med för en mer levande skärgård och för att öka det småskaliga fisket till just humankonsumtion.

Skarvbestånden ställer till det enormt i skärgårdsmiljöerna. Min fråga går därför till landsbygdsminister Peter Kullgren: Vad gör regeringen för att minska skarvbestånden i Östersjön?

Anf. 70 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag har personligen skjutit ett gäng skarvar. Det är det sättet vi behöver jobba på, men också med andra metoder som oljering av ägg och så vidare.

Framför allt behöver vi få till en förändring i fågeldirektivet, så att skarven blir jaktbar på ett helt annat sätt än i dag. Ingen kan tuta i mig att det är en hotad art på något sätt. Den som har varit ute i skärgården i Blekinge eller på andra ställen vet hur det ser ut där skarven har dragit fram.

Dessutom äter varje skarv ett halvt kilo fisk varje dag. Det finns ungefär 75 000 häckande par i vårt land. För en snäll uppskattning kan man multiplicera den siffran med fem för att få det totala antalet. Skarvarna äter mer fisk än det totala fisketrycket från våra yrkesfiskare.

Vi har vidtagit en lång rad åtgärder. Det finns en bra lista som jag inte hinner läsa upp nu på regeringens hemsida.

Den finska modellen för försörjningsberedskap

Anf. 71 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Livsmedelsverkets delrapport *Robust-
höjande åtgärder inom dagligvaruhandeln* visar att strikta tolkningar av EU:s statsstödsregler riskerar att försvaga vår krisberedskap.

Svensk matförsörjning bygger på många olika bolagsformer. Om statens stöd till reservkraft och beredskapslager blir för fyrkantiga snedvrids marknaden. Det hotar i förlängningen hela landets motståndskraft vid en allvarlig matbrist.

Vårt grannland Finland har löst detta. Genom sin modell för försörjningsberedskap samverkar finska staten och näringslivet över bolagsgränser helt i linje med EU-rätten. Trygg beredskap kräver att alla aktörer behandlas lika.

Min fråga till minister Carl-Oskar Bohlin blir därför: Avser regeringen att ge utredningen mandat att titta på den finska modellen, så att framtida stöd stärker hela Sveriges matförsörjning på lika villkor?

Anf. 72 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för en angelägen fråga!

Detta är ett arbete som framför allt drivs av landsbygdsminister Peter Kullgren, men vi har naturligtvis nära dialog. Det är mycket glädjande att Jordbruksverket så sent som i dag har meddelat att de första beredskapslagren för spannmål har kommit på plats i norra Sverige och att man avser att gå vidare med arbetet att bygga upp spannmålslager i södra Sverige.

Svaret på frågan är alltså: Ja, vi är redan igång. Jordbruksverket upphandlar och ser till att aktörer i den privata näringen kan bidra till lagerhållning som är större än vad som hade varit motiverat på rent kommersiell grund.

Folkbildningens roll i det civila försvaret

Anf. 73 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Svenskt civilt försvar behöver byggas upp. Men det kan inte endast byggas upp med myndighetsbeslut, beredskapslager eller uppmaningar till enskilda hushåll. Ett starkt civilt försvar behöver bygga på tillit mellan människor, demokratisk motståndskraft, lokal organisering och förmåga att snabbt nå ut med kunskap i hela landet.

Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt att regeringen har valt att nedmontera en sektor som faktiskt möter alla dessa krav den här mandatperioden. Man har valt att skära ned var tredje krona till folkbildningen runt om i vårt land, vilket riskerar att försvaga den lokala förankringen och den snabba mobilisering som behövs vid kris, krig och andra samhällsstörningar.

Nu finns olika förslag på hur man skulle kunna stärka folkbildningens roll i det civila försvaret, vilket görs i många andra länder. Därför går min fråga till ministern för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin: Varför slår regeringen undan benen för en unik resurs som vårt folkbildningssystem som skulle kunna stärka det civila försvaret?

Anf. 74 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag tackar för en väldigt viktig fråga. Självklart är folkbildningen också en del av det civila försvaret, precis som många andra delar av samhället.

Det som vi nu ser är till exempel nedläggning av lokaler. Det ser jag som ett stort problem.

Staten satsar ungefär 4 miljarder kronor varje år på folkbildningen. Det stora problemet är att vi har sett stora nedskärningar som gjorts av kommuner och regioner på det här området samtidigt som staten har behållit sin ganska stora finansiering. Sanningen är att Sveriges kommuner och regioner har skurit ned sin finansiering med 62 procent de senaste åren.

Jag har nu tagit initiativ till samtal med SKR, och jag bedömer att det verkligen finns en vilja bland

Sveriges kommuner och regioner att ta ett större ansvar för den här viktiga frågan.

Finansieringen av halländska hamnars Natoanpassning

Anf. 75 ERIK HELLSBORN (SD):

Fru talman! Min fråga går till civilförsvarsminister Bohlin.

Anslutningen till Nato ställer krav på svensk infrastruktur. Detta gäller inte minst hamnarna i min hemregion Halland, vilka har en viktig funktion att fylla genom att ta emot militär personal och materiel vid en konflikt kring Östersjön.

Hamnarna i Halland är ett riksintresse, och det måste återspeglas i finansieringen. Det kan inte vara rimligt att Halland eller de halländska kommunerna ensamma ska bära hela kostnaden för uppbyggnad och anpassning till Natostandard.

Det var väldigt olyckligt när Halmstads kommun 2025 meddelade att man pausade sin utbyggnad av hamnen med hänvisning till att man inte hade fått något klart besked från staten om medfinansiering. Jag vill därför fråga ministern: Hur går diskussionerna mellan staten och Hallands hamnar, och kan Halmstad och Varberg förvänta sig någon medfinansiering när det gäller hamnarna?

Anf. 76 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag tackar för en viktig fråga!

Jag kan av naturliga skäl inte kommentera enskilda infrastrukturobjekt här. Men det jag kan konstatera är att vi arbetar, bland annat inom ramen för den åttapartiöverenskommelse som slöts för ungefär ett år sedan, med att förstärka infrastruktur som är viktig för totalförsvarets behov. Man kom överens om totalt 50 miljarder i en särskild satsning för det civila försvaret. En betydande andel av detta kommer att gå till just infrastruktursatsningar. Här sker en fortlöpande dialog också med Försvarsberedningen. Inriktningen är att det är de objekt som Försvarsmakten prioriterar som får särskilt avsatta medel för upprustning och renovering. Exakt hur den medelsfördelningen kommer att falla ut är en fråga vi får återkomma till.

Vattenbristen

Anf. 77 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Vi är många som om drygt en vecka kommer att bege oss till Gotland. Just nu är det bevattningsförbud på hela Gotland, och det finns en uppmaning om att spara på vattnet. Man kommer dessutom att genomföra en trycksänkning för att spara ytterligare.

Förra året var det nära att det blev helt torrt i kranarna, och situationen riskerar att bli likadan i år. Grundvattnet är extremt lågt på grund av att det knappt har regnat under två månader. Företag hotar med att lämna Gotland, och livsmedelsproduktionen hotas.

Vattenbrist finns även på andra ställen. Extra allvarligt och dyrt blir det i kommuner med gles bebyggelse. Ett sätt att lösa det här vore att överväga investeringsstöd för kommuner som ligger i frontlinjen när det gäller att drabbas av klimatförändringar – klimatförändringar är ju en anledning till detta.

Vad gör regeringen åt den här smått akuta situationen?

Anf. 78 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag hörde ingen riktning på frågan. Därför såg jag lite frågande ut. Jag undrade om det var jag eller Carl-Oskar Bohlin som skulle svara.

Dricksvatten är oerhört viktigt, likaså bevattningsstrukturen. Detta sammanfaller inte sällan med de områden där vi har problem med grundvattennivåer och så vidare. Då tänker jag primärt på jordbruket i delar av södra och östra Sverige, där man länge har haft de här problemen.

Vi följer naturligtvis utvecklingen noga. Vissa år är kritiska. I år såg det ut att vara ett sådant kritiskt år. Situationen har planat ut något. Det är skönt, men självklart måste man hela tiden vara beredd att fundera på nya åtgärder.

Vad gäller lantbrukets behov av vatten för att odla grödor och så vidare har vi förstärkt investeringsstödet ganska rejält – detta för att man ska kunna anlägga bevattningsdammar så att man kan ta tillvara vattnet när det väl kommer och sedan sprida ut det på sina grödor.

Nedskärningar i folkbildningen

Anf. 79 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Vi har sett att när staten drar ned följer kommunerna efter. Bokslutet efter mandatperioden för folkbildningen blir en mindre verksamhet som når färre människor. Framför allt är det de små orterna och glesbygden som är förlorarna.

Rapporterna från Studieförbunden visar att det handlar om 8 000 färre spelningar, att 300 replokaler har fått stänga och att två av de tio studieförbunden helt har försvunnit. När kanske den enda lokalen på orten stängs drabbas hela föreningslivet.

Nio av tio folkhögskolor har tvingats skära ned när det gäller personal, antal deltagare eller kursutbud. Många anrika folkhögskolor står nu i begrepp att stänga, gå i konkurs. Det kommer att ta lång tid att bygga upp den här fantastiska och faktiskt unika infrastrukturen igen.

Min fråga till Lotta Edholm är: Hur förklarar ministern att resultatet av regeringens politik har blivit så här illa?

Anf. 80 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag tackar så mycket för en väldigt viktig fråga.

Jag delar frågeställarens ambitioner på det här området. Vi har sett stora nedskärningar. Men jag skulle

vilja hävda, inte minst efter att ha läst rapporten *Vid vägs ände?* från bland annat Folkbildningsrådet, att det stora problemet inte är finansieringen från staten utan finansieringen från kommuner och regioner i Sverige.

För 30 år sedan finansierade staten och kommuner och regioner ungefär i samma omfattning, men sedan dess har den finansiering som kommer från kommuner och regioner minskat med 62 procent medan statens finansiering har legat ganska stilla. Jag tror att vi måste ta ett gemensamt grepp, för annars kommer vi att hamna just vid vägs ände.

FLF Finland

Anf. 81 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Förra veckan debatterade vi svenskt bidrag till Natos framskjutna närvaro i Finland, det som kallas FLF Finland. Sverige kommer att ha en ledande roll när det gäller FLF Finland, för Sverige är den så kallade ramverksnationen.

Fru talman! Det är bra att Sverige intar en väldigt aktiv roll inom Nato och inte minst att vi fördjupar samarbetet med våra allierade i norra Europa. Men FLF Finland kommer att fungera på ett lite annat sätt än Natos andra FLF. Till exempel kommer den svenska stridsgruppen att vara utgångsgrupperad i Boden och inte i Rovaniemi. Därför undrar jag, fru talman, om försvarsministern kan beskriva resonemanget bakom att FLF Finland är tänkt att fungera på ett annat sätt än övriga FLF.

Anf. 82 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Helena Bouveng, för frågan!

I grunden är detta ett stort och viktigt ansvar för Sverige. Det finns alltså bara sex andra allierade som har velat och kunnat axla ansvaret som ramverksnation. Detta bygger till stora delar på de erfarenheter som vi har från det svenskfinska försvarssamarbetet, FISE-samarbetet. Men nu är det inte längre ett fredstida samarbete, utan det här sker inom ramen för Nato.

Skälet till att man kommer att utgå från Boden är att förutsättningarna att verka på den finska sidan norr om polcirkeln är underutvecklade. Det finns väldigt mycket skog, och det är väldigt kallt. Därför är det lättare och bättre att man tränar och övar i Sverige. Sedan kommer man att snabbt kunna deplojeras i Finland för att tillsammans med länder som Italien, Frankrike och Storbritannien och de andra nordiska länderna bedriva avskräckning, försvara Finland och stärka säkerheten på hela den norra flanken.

Säkerhetstänkandet i civilsamhällets organisationer

Anf. 83 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! Min fråga går till minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin.

En journalist kunde ta sig in i statsministerns bostad med en påhittad identitet. Journalisten lämnades sedan kvar ensam och kunde se sig omkring. Detta kunde ske på grund av att en stiftelse sökte volontärer

för att öka värdet på en fastighet som statsministerns familj äger.

Finns det anledning för regeringen att som en del av det civila försvaret vidta åtgärder för att förbättra säkerhetstänkandet hos de civilsamhällesorganisationer som verkar nära den yttersta statsledningen? (Applåder)

Anf. 84 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag uppfattar inte att det här är en fråga som rör mitt ansvarsområde. Man försöker med skönhorn att få allting att handla om civilt försvar.

Civilt försvar handlar om att förbereda Sverige så att landet kan hantera konsekvenserna av krig; det är den dimensionerande uppgiften för det civila försvaret i Sverige. En av anledningarna till att vi tog över ett civilt försvar som var på noll var att Socialdemokraterna inte hade ägnat den här uppgiften en tanke under åtta år i regeringsställning. Anslagen för det civila försvaret var i botten – de hade under de föregående åtta åren varit noll.

Nu går anslagen från 2,7 miljarder till nästan 20 miljarder per år för att förbereda Sverige för den dimensionerande uppgiften: att klara av ett väpnat angrepp. (Applåder)

Kommuners krisplaner för boenden för funktionsnedsatta

Anf. 85 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Jag ser att civilminister Carl-Oskar Bohlin försöker att ducka för Socialdemokraternas frågor, men här kommer en till.

Det finns mycket att säga om Sveriges krisberedskap och om krisberedskapen för alla grupper i samhället. Socialstyrelsens senaste lägesrapport om insatser och stöd för personer med funktionsnedsättning visar att utvecklingen till och med går åt fel håll.

Andelen kommuner som har aktuella evakueringsplaner för särskilt sårbara grupper minskar. År 2021 hade ungefär hälften av kommunerna planer för sina boenden för personer med olika funktionsnedsättningar. Andelen var liten då, och den har nu minskat ytterligare till mellan 30 och 40 procent. Andelen kommuner som har kontinuitetsplaner för sina boenden för personer med funktionsnedsättning är enligt Socialstyrelsen anmärkningsvärt liten – bara omkring 20 procent.

Vad tänker regeringen göra för att se till att alla kommuner har krisplaner för sina boenden för personer med funktionsnedsättning? (Applåder)

Anf. 86 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Låt mig börja med att konstatera att förmågan i det civila försvaret har ökat varje år under de senaste fyra

åren. När vi tog över Sverige var förmågan på en mycket låg nivå.

Det vi nu gör för att öka kravställningen på kommunerna är att gå fram med en helt ny lagstiftning som ställer högre krav på ansvarstagande för den egna verksamheten i hela hotskalan. Denna lagstiftning hade behövt vara på plats för flera år sedan, men Socialdemokraterna gjorde ingenting i den här frågan.

Vi ökar också finansieringen. De kommande tre åren får Sveriges kommuner 4,6 miljarder kronor för att ägna sig åt just kontinuitetsplanering av den verksamhet de själva är ansvariga för. Det är synd att detta behöver ske i grevens tid; det skulle ha varit bättre om tidigare regeringar också hade prioriterat dessa frågor. (Applåder)

Det kommunala vetot mot uranbrytning

Anf. 87 ISAK FROM (S):

Fru talman! Det framgår att det råder fullständig oreda i Regeringskansliet. Man är väldigt stressad. På morgonen i dag kom det ett pressmeddelande och hölls en presskonferens om att regeringen drar tillbaka propositionen om att sätta 13-åringar i fängelse, vilket är bra.

Samtidigt skickade man ut ett pressmeddelande där det stod att man ska tillsätta en utredning om att återinföra kommunernas veto mot bland annat uranbrytning i alunskiffer. Detta hade regeringen kunnat hantera på samma sätt. Man hade med lätthet kunnat dra tillbaka den proposition vi debatterar här i dag och ska besluta om på måndag, där man lägger fram förslag om att ta bort det kommunala inflytandet och vetot.

Det Kristdemokraterna, Moderaterna och Liberalerna gör i den här frågan är att slå blå dunster i ögonen på alla de kommuner som nu känner stark oro för vad som ska hända med deras dricksvatten.

Anf. 88 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Det märks att samarbetet mellan Centerpartiet och Socialdemokraterna börjar ta form. Nu hakar de i varandras taktik och ställer samma fråga om och om igen.

Svaret är detsamma. Vi har aviserat att vi kommer att tillsätta en utredning om brytning i alunskiffer för att säkerställa att kommuner har inflytande. Det är inte samma sak som uranbrytningsförbudet, som har fått väldigt negativa konsekvenser för andra typer av mineraler som vi behöver.

Det har ställts tre eller fyra liknande frågor. Svaret är detsamma, även om frågan den här gången ställdes av en socialdemokrat. (Applåder)

Frågestunden var härmed avslutad.

§ 9 (forts. från § 7) **Ändamålsenliga säkerhets- och strålskydds krav för utvinning och bearbetning av kärnämnen** (forts. NU27)

Anf. 89 ISAK FROM (S):

Fru talman! Då återgår vi till att debattera näringsutskottets betänkande NU27, som handlar om ändamålsenliga säkerhets- och strålskydds krav för utvinning och bearbetning av kärnämnen.

Förslaget innehåller, förutom de helt nödvändiga lagstiftningsändringarna, ett tydligt ställningstagande vad gäller att ta bort det lokala inflytandet från de kommuner som berörs. Man tar också bort den vetorätt som kommunerna haft när det gäller den här verksamheten. Detta är anmärkningsvärt.

Fru talman! Precis som vi var inne på tidigare finns det i dag drygt 800 undersökningstillstånd i 112 olika kommuner. Många av kommunerna har ingen eller väldigt liten erfarenhet av utvinnings- eller gruvverksamhet. Detta skapar en ganska stor oro, då Tidöpartierna i väldigt stor utsträckning driver på för att man ska kunna utvinna uran även ur alunskiffer.

Det här har vi motionerat om. Det kan därför tyckas anmärkningsvärt att man lovade redan i februari och så sent som nyss under frågestunden att kommunerna ska ha inflytande och att ett veto ska utredas. Det står även på regeringens hemsida hur vetot ska kunna tillföras retroaktivt. Men, fru talman, det behövs ju inte. Det enda som behövs är att regeringen drar tillbaka propositionen, omarbetar den lite och lägger den på sommarriksdagens bord för behandling.

Ett annat alternativ är att Kristdemokraterna, Liberalerna eller Moderaterna avstår vid omröstningen på måndag. Det är inte svårare än så. Då kommer ju oppositionens förslag att gå igenom. Just nu slår man blå dunster i ögonen på alla de kommuner som berörs av denna lagstiftningsförändring. Man säger att någonting ska utredas. Men vi behöver inte utreda det här. Vi kan ändra det nu.

Fru talman! Det är ganska lätt att avstå på måndag vid omröstningen eller att dra tillbaka propositionen. Då är Liberalerna, Kristdemokraterna och Moderaterna trovärdiga. Men vi hörde innan frågestunden att Sverigedemokraterna inte är speciellt intresserade av den förändringen. Om olyckan skulle vara framme och Sverigedemokraterna släpps in i Rosenbad kommer de ju att ha väldigt stort mandat att säga nej till den här förändringen. Det bästa man kan göra om man vill uppnå någon trovärdighet i den här frågan är faktiskt att dra tillbaka propositionen eller avstå vid omröstningen på måndag.

Propositionen innehåller flera olika delar. Vi socialdemokrater tycker att det är rimligt att man ska kunna utvinna uran ur sekundärt gruvavfall eller under pågående gruvbrytning i befintliga gruvor. Då är det klart att mineraler och metaller som uran behöver tas om hand. Det kan ske vid ett befintligt anrikningsverk, efter att tillståndet ändrats. Men detta påverkar den aktuella kommunen eftersom förslaget också innebär att de ska överta räddningstjänstsuppdraget. Det åläggs

kommunerna att säkerställa att räddningstjänsten har rätt kompetens, kunskap och förmåga – men det tillförs inga pengar.

Både borttagandet av det kommunala vetot och att räddningstjänsten ska ta över en verksamhet utan kompensation har kritiserats i stor utsträckning av SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, och framför allt av kommuner med alunskiffer i sin berggrund. Berörda ledamöter kan kanske svara i sina anföranden på varför kommunerna ska ta över uppgifter utan kostnadstäckning från staten? Varför ges inte kommunerna möjlighet till inflytande och veto i en för dem mycket viktig fråga? Det vill väldigt många där ute ha svar på.

Varför lyssnar man inte på de berörda kommunerna i en för dem så här viktig fråga? Varför kompenseras inte kommunerna för kostnadsökningar de blir tvungna att ta över om de ska ansvara för anrikning av uran vid ett nytt anrikningsverk eller ett befintligt anrikningsverk med ett nytt tillstånd? Det är faktiskt inte så svårt, tänker jag, för de berörda att svara på.

Varför går man vidare med en proposition då man samtidigt säger att man ska återinföra det kommunala vetot, kanske retroaktivt? Hur är det möjligt för de berörda partierna om de samtidigt ska släppa in Sverigedemokraterna i Regeringskansliet?

Vi har ett antal motivreservationer, som ibland är lite jobbiga att ta ställning till, men vi har ändå landat i att yrka bifall till motivreservation 9 och även till den gemensamma reservation 10, som handlar om brytning i alunskiffer.

(Applåder)

Anf. 90 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, Isak From, för anförandet! Vi hade ett replikskifte efter mitt huvudanförande och har väl egentligen redan dryftat det mesta. Men ledamoten From uppehåller sig vid den så kallade kostnadsöverföringen till kommunerna för räddningstjänst. Nu är det ju så att det inte finns någon uranbrytning i Sverige. Det har inte funnits på väldigt länge. Det förbjöds till och med, genom Socialdemokraternas försorg och i samarbete med de samarbetspartier man hade för några mandatperioder sedan. Det sker alltså ingen kostnadsöverföring eftersom det inte finns någon verksamhet över huvud taget.

Givet att vi nu kommer att behandla brytning och prospektering av uran som vilket annat mineral som helst är min fråga om det finns någon annan metall eller något annat mineral där ledamoten From anser att staten ska gå in och subventionera räddningstjänsten i kommunen där brytning sker. Så är det ju inte annars. Räddningstjänsten finansieras i normala fall – såvitt jag som kommunpolitiker känner till – av att gruvindustrin ger arbetstillfällena och därmed finansierar den kommunala välfärden. Om socialdemokraten Isak From är av en annan åsikt vill jag gärna höra honom föredra den.

Anf. 91 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Propositionen om ändamålsenliga säkerhets- och skyddskrav vid utvinning och bearbetning av kärnämnen pekar ändå på att räddningstjänsten behöver en viss kompetens för att hantera dessa kärnämnen. Nu landar en ny fråga hos kommunen från staten, som ålägger dem att ta över eller utföra ett uppdrag. Praxis då är att det också tillförs medel.

Det är korrekt som ledamoten Eric Palmqvist säger att det inte finns någon sådan verksamhet i dag. Men ledamoten har ju ambitionen att den här typen av verksamhet ska finnas på en eller flera platser, vilket kommer att beröra de kommunerna och de kommunernas räddningstjänst. Är det då inte rimligt att det medföljer kostnadstäckning för de eventuellt uppkommande kostnaderna?

Anf. 92 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten From!

I betänkandet står det att de här kompetenserna behövs även på annat håll, för det är inte bara uran som har bakomliggande joniserande strålning, radon och liknande. Den kompetensen finns på många andra håll där vi har gruvverksamhet. Det är inget unikt för uran i sig, och det är egentligen hela pudelns kärna i det här betänkandet: Vi behandlar uran som vilken metall eller vilket mineral som helst.

Är det ledamoten Froms och Socialdemokraternas åsikt att staten ska gå in och stärka upp kompetensen gällande uran eller något annat som kräver kompetens vid en industrisatsning i en kommun? Eller är det som brukligt, det vill säga att när man gör en industrisatsning i en kommun anskaffar kommunen den aktuella kompetensen till räddningstjänsten? Efterfrågar man det här just för uran och ingenting annat?

Anf. 93 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! För Socialdemokraterna är det viktigt att lyssna på lokalbefolkningen och berörda kommuner. Det finns en stor oro för hur det här kan påverka den egna kommunens möjligheter.

Byggs det en sådan här anläggning tycker jag att det är viktigt att säkerställa att kraven uppfylls och att det inte finns några som helst tvivel om att räddningstjänsten har rätt kompetens. Det kommer i så fall att innebära utbildningsinsatser som naturligtvis kostar pengar. Det är rimligt att kommunerna erbjuder kostnadstäckning för det.

(forts. § 12)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.11 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 juni

SkU29 Förbättrade regler för svensk tonnagebeskattning

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Koncernintern uthyrning)

1. utskottet
2. res. (S, V, C, MP)

Votering:

175 för utskottet

168 för res.

6 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 4 -

För res.: 104 S, 23 C, 20 V, 17 MP, 4 -

Frånvarande: 2 S, 1 C, 1 V, 1 MP, 1 -

SkU35 Vissa justeringar i inkomstskattelagen med anledning av förändrade ersättningar för nyanlända invandrare

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU17 Nya regler mot bedrägerier och annat vilseledande genom elektroniska kommunikationstjänster

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU18 Interoperabilitet vid datadelning inom den offentliga förvaltningen

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU19 Ny lag om kommunal hamnverksamhet

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet
2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

198 för utskottet

146 för res. 1

5 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 66 M, 23 C, 19 KD, 16 L, 4 -

För res. 1: 104 S, 21 V, 17 MP, 4 -

Frånvarande: 2 S, 1 C, 1 MP, 1 -

Punkt 2 (Önskemål om ytterligare utredning)

1. utskottet
2. res. 2 (V)

Votering:

320 för utskottet

24 för res. 2

5 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 70 SD, 66 M, 23 C, 19 KD, 17 MP, 16 L, 5 -

För res. 2: 21 V, 3 -

Frånvarande: 2 S, 1 C, 1 MP, 1 -

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU20 Sveriges tillträde till konventionen om inrättande av en internationell skadeståndskommision för Ukraina

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU21 Sveriges anslutning till den utvidgade partiella överenskommelsen för den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 12 (forts. från § 9) Ändamålsenliga säkerhets- och strålskyddskrav för utvinning och bearbetning av kärnämnen (forts. NU27)

Anf. 94 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M):

Herr talman! Sverige ska ha en kunskapsbaserad ekonomi – ett samhälle där vi har råd med varandra – och vara ett modernt industriland. Då behöver vi säkra tillgången till de metaller och mineral som behövs för elektrifiering, försvarsförmåga och självförsörjning. I det arbetet behöver vi samtidigt upprätthålla höga krav på säkerhet, strålskydd och miljö.

Det är en svår avvägning, men det är tvivelsutan politikens uppgift att göra den. När vi gör den bör vi blicka längre bort än till nästa mandatperiod, och vi bör göra den med sans, nyans och balans. Även om politik är både konst och vetenskap, både känsla och fakta, åligger det oss att inte använda rädslan som vapen, utan vi ska hålla oss till det som är sant.

Herr talman! Elektrifieringen kräver mer metaller. Batterier, elnät, solceller och kärnkraft kräver råvaror. Det är tillgången till dem som avgör om fabriker hamnar i Europa eller i Kina. Sverige har under lång tid varit en stark gruvnation. Det har byggt välstånd, skapat exportinkomster och förädlad det tekniska kunnandet här hemma.

Ska vi tillbaka till toppen behöver vi bejaka att vi behöver nyttja de naturresurser vi har. Där är vi inte riktigt i dag. Juridik och restriktioner har lett till att investeringar i prospektering och forskning har avstannat. Sverige har halkat efter samtidigt som beroendet av import har ökat. Vi befinner oss just nu i ett läge där Europa importerar upp till 98 procent av sina kritiska metaller.

Herr talman! För mitt parti, Moderaterna, är frågor om självförsörjning, motståndskraft och teknologiskt oberoende en del av den analys som ligger till grund för vår gruvpositiva linje. Här i Europa konsumeras i

dag ungefär en fjärdedel av världens råvaror, men bara omkring 3 procent produceras här. Det är inte långsiktigt hållbart.

Herr talman! Allt ska inte tillåtas överallt. Vi ska inte ha storskalig brytning av uran i varje skogsbyn och på varje bakgård, men det är rimligt att regeringen har tagit bort det förbud mot uranutvinning som infördes 2018. Förbudet var inte en miljömässigt motiverad åtgärd utan en politisk markering. Det hindrade i praktiken utvinning av andra metaller, som vanadin, kobolt och andra sällsynta jordartsmetaller, eftersom de ofta förekommer tillsammans med uranfyndigheter.

Nu tillåts i stället provningar av gruvprojekt där halter av uran finns. Det betyder inte att sådana verksamheter godkänns per automatik. Nej, de måste, precis som andra, genomgå provning enligt miljöbalken och minerallagen, som innehåller några av världens strängaste miljökrav.

Herr talman! Det betänkande vi nu debatterar syftar till att göra lagstiftningen begriplig, riskbaserad och ändamålsenlig.

I dag behandlas anläggningar för utvinning av kärnämnen som kärntekniska anläggningar. Det vi nu föreslår är att själva utvinningen och bearbetningen för koncentration i stället ska vara kärnteknisk verksamhet och inte klassificeras som kärnteknisk anläggning. Det innebär att säkerhets- och strålskyddskraven anpassas bättre till den faktiska verksamheten och dess risker.

Regler och lagar ska ju vara stränga där riskerna kräver det, men de ska också vara träffsäkra. En gruva där ämnen utvinns ur berggrunden är inte samma sak som en kärnreaktor. Det är inte samma typ av verksamhet och har inte samma riskprofil och bör därför inte behandlas på samma sätt i varje del av regelverket. Det är helt enkelt skillnad på att gräva upp atomer med en grävskopa och att klyva atomer genom att skjuta neutroner på dem. Att särbehandla just uran saknar därför saklig grund.

Herr talman! En närliggande fråga är den som handlar om alunskiffer. Varken i dag eller tidigare har det funnits ett generellt förbud eller ett kommunalt veto mot brytning i alunskiffer. Den förra, rödgröna regeringen utredde förvisso frågan men drog slutsatsen att ett förbud inte var nödvändigt. Motiveringen till det var att Sverige redan har en strikt miljötillståndsprövning. I stället för ett förbud införde man ett särskilt lämplighetskrav för just brytning i alunskiffer, och det står i minerallagen. Det gäller fortsatt, och i det kravet ingår att man behöver ha en högre miljöteknisk kompetens och större ekonomiska muskler än vid gruvsdrift i andra bergarter.

Herr talman! Givet den stora oron, inte minst kring Storsjön i Jämtland, finns det skäl att återbesöka frågan om alunskiffer. Regeringen har därför aviserat att man kommer att utreda frågan om kommunalt veto mot brytning i alunskiffer på nytt, som ett komplement, inte en ersättning, till de särskilda lämplighetskraven. Utredningsdirektiven är färdigförhandlade och utredare finns, och under nästa vecka kommer de att presenteras på sedvanligt sätt.

Herr talman! Det är värt att nämna att det inte förekommer någon brytning av kritiska metaller och mineraler i alunskiffer i Sverige i dag. Det har heller inte förekommit i stor utsträckning historiskt. När det gäller uran har det skett uranbrytning, exempelvis i Ransstadsgruvan på 60-talet, en gruva som godkändes av Tage Erlanders regering. Det skedde under andra miljökrav, tillståndprocesser och utvinningsmetoder än vad vi har i dag.

I dag måste alla potentiella gruvor genomgå en miljöprovning och bevisa att gruvbrytningen kan bedrivas säkert för att få etableras. Därutöver måste företaget bevisa att gruvan är ekonomiskt hållbar för att Sverige ska slippa oseriösa aktörer. Slutligen måste en ekonomisk säkerhet ställas ut för det fall miljöfarligt avfall måste hanteras – hängslen och livrem, med andra ord. Det är ju motiverat när man bryter fyndigheter som kan innehålla kvicksilver, kadmium, arsenik, zink, koppar och lite uran.

Herr talman! Det är rimligt att vi tar hand om det vi gräver upp, och det är rimligt att vi behandlar de 91 grundämnen som förekommer naturligt i Sverige relativt lika. Det är inte önskvärt att vi pekar ut grundämnet uran som allt annat omöjliggörande. Om man skulle hitta några hundra kilo uran i Kirunagruvan vore det orimligt att stänga gruvan. Det rimliga är att man hanterar det på ett säkert sätt och i enlighet med de intentioner som finns i miljöbalken. Här kan det vara värt att nämna att det är svårt att skilja på primär och sekundär utvinning eftersom de ofta hör ihop.

Herr talman! Om vi skulle leva ett liv med noll risk och noll tolerans för skadliga ämnen hade världen sett väldigt annorlunda ut. Det finns halter av arsenik i riset vi köper i matbutiken, kadmium i många solpaneler, bly i många batterier och formaldehyd i träskivor med mera. Allt detta kan vi inte förbjuda; det är inte önskvärt. Men vi kan se till att det används på ett säkert sätt, konsumeras på ett sätt som inte innebär farlig exponering och tas om hand i samband med återvinning. Det är rimligt.

Herr talman! Sverige ska vara en ledande gruvnation även i framtiden – men utan ideologiska låsningar. En ansvarsfull råvarupolitik kräver att vi stärker Sveriges självförsörjning av kritiska mineraler och metaller samtidigt som vi värnar miljön och lyssnar på lokalsamhällen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg och Oliver Rosengren (båda M) samt Josef Fransson (SD).

Anf. 95 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Jesper Skalberg för anförandet.

Detta ärende handlar om att ta bort det kommunala vetot för uranbrytning, vilket har skapat stor oro i många delar av landet. Jesper Skalberg tar upp att det finns farliga ämnen i allt möjligt och att detta inte är farligare än något annat. Men det har visat sig att inte minst brytning i alunskiffer även med moderna

miljötillstånd och modern teknik har gett stora miljökatastrofer. Det finns alltså inget säkert sätt att göra detta på.

Eftersom förbudet mot uranbrytning har tagits bort är det viktigt att kommunerna får en chans att säga sitt när det gäller miljöskadlig brytning som kan komma att påverka dem väldigt mycket.

I dag kom ett pressmeddelande från regeringen om ett förslag att utreda hur åtgärder kan införas retroaktivt. Jag undrar därför varför det är så bråttom att ta bort vetot. Borde man inte i stället vänta med att ta bort det tills denna utredning är klar? Jesper Skalberg pratar om förenklad och tydlig lagstiftning, och jag tror att det skulle vara mycket enklare att behålla dagens lagstiftning tills ett möjligt nytt veto kan vara på plats.

Anf. 96 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)
replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Luhr för att hon tar upp denna fråga.

Jag inleder med att säga att regeringen delar ledamoten Luhrs syn på brytning i alunskiffer. Tidigare i år kommunicerade regeringen också att det saknas säkra sätt att bryta i alunskiffer. Nu finns det ingen aktiv brytning i alunskiffer, och inget tyder heller på att en sådan kommer att uppstå i närtid.

Herr talman! När det gäller den utredning vi har pratat om både i dag och tidigare delar jag Katarina Luhrs uppfattning att det vore önskvärt om den redan var presenterad. Utredningsdirektiv och utredare är klara, och det vi väntar på är schemalaggningsen för en extern presentation. Jag ser fram emot detta, och jag tycker att det är rimligt att man har med frågan om retroaktivitet i denna lagstiftning.

Herr talman! Jag tycker dock att det finns skäl att på måndag fatta beslut om att dela upp vad som är en kärnteknisk anläggning respektive kärnteknisk verksamhet. Det är ju som sagt skillnad på att gräva i marken och att klyva atomer. Detta borde lagstiftningen ha tagit hänsyn till för länge sedan, så det är bra att vi gör denna förändring här och nu.

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg och Oliver Rosengren (båda M).

Anf. 97 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Jag upplever ändå att det finns en viss osäkerhet i allt som presenteras. Det vi såg i dagens pressmeddelande från regeringen var kanske mer en servettskiss, och man undrar hur den kan ha tagit fyra månader att ta fram sedan den förra presentationen av att en utredning skulle tillsättas. Bara det är en fråga att diskutera.

Jesper Skalbergs partikollega Kjell Jansson har i tidigare debatter sagt att framtagandet av mineraler måste vara överordnat allt annat. Instämmer Jesper Skalberg i det? Kommer M att stå fast vid att införa ett nytt kommunalt veto efter valet även om gruvsektorn tycker att det är en dålig idé, eller är det överordnade

målet alltid att till varje pris kunna fortsätta bryta mineraler?

Anf. 98 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)
replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Luhr för en klurig fråga.

Jag skulle säga att det överordnade målet är att göra Sverige till världens bästa land att leva i. För det behövs två saker: ökad trygghet och fler som jobbar så att Sverige blir lite rikare. Det är de två stora frågorna som får mig att gå upp på morgonen och lägga mycket tid och arbete i detta hus.

Herr talman! När det gäller frågan om huruvida brytning av mineraler är överordnad allt annat skulle jag säga att det är en sanning med modifikation. Det är klart att vi ska vara en ledande gruvnation och ta tillvara de naturresurser vi har. Inte minst finns det ett moraliskt ansvar för alla landsändar att bidra med det de kan.

På Gotland bidrar vi till exempel med kalksten och cement, som används när alla ni andra ska bygga badhus, tågstationer och annat i Sverige. I Halland exporterar man mycket livsmedel. I Göteborg har man den stora hamnen som förser oss andra med varor från omvärlden. I Kiruna bryter man järnmalm – och så vidare. Alla behöver bidra med sitt så att Sverige AB kan gå så bra som möjligt och må så bra som möjligt.

Herr talman! Frågan om lokala veton tror jag att vi kommer att få fortsätta leva med, för den är nog inte färdigdebatterad. Man kan också fundera på vad nästa kommunala veto kan bli. Ska Region Skåne bestämma vem som får komma över bron? Ska Region Gotland bestämma vilka vapensystem som ställs ut på Tofta skjutfält? Vilka nya kommunala veton kan man tänka sig? Kan man också tänka sig väldigt lokala veton – att mina grannar bestämmer när jag får avverka min skog eller gödsla min åker?

Det går att fundera på hur långt planet sluttar, men här och nu tror jag att det är bra om vi gör den förändring i lagstiftningen som innebär att man skiljer mellan anläggning och verksamhet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg och Oliver Rosengren (båda M).

Anf. 99 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Vi har pratat tidigare om små orter som har uppmärksammats i olika omfattning, och vi kan fortsätta med det. Vad är Moderaternas syn på att boende i Vilhelmina, Ragunda eller Brismene i Falköping ska få göra sina röster hörda?

Moderaterna står bakom det här, och nu har Jesper Skalberg Karlsson också presenterat att utredningen kanske till och med är klar, att det redan finns en utredare och att det bara ska paketeras på något sätt. Detta framgår inte riktigt i det pressmeddelande som skickades ut av regeringen.

Sedan har det tydliggjorts från Sverigedemokraterna här att de inte är intresserade av att genomföra en sådan förändring. Då blir frågeställningen: När ska Moderaterna genomföra förändringen och återinföra ett kommunalt veto mot alunskifferbrytning, särskilt mot bakgrund av att man redan har lovat Sverigedemokraterna att vara med i Regeringskansliet?

Mina frågor är: När ska man presentera det här? När ska riksdagen ta ställning till ett nytt kommunalt veto mot alunskifferbrytning? Hur ser Moderaterna på de små orternas möjlighet till talan i den frågan?

Anf. 100 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Det är ju inte jag personligen som säger att utredningsdirektiven är klara och att en utredare finns, utan det sa energi- och näringsministern här i talarstolen under partiledardebatten i går. Det som finns kvar att presentera är direktiv och utredare, och det ska ske under nästa vecka.

Herr talman! Det ärende som vi debatterar här i dag handlar om att uran ska behandlas som de andra 90 naturligt förekommande grundämnena i Sverige. Vi vill skilja mellan kärnteknisk anläggning och kärnteknisk verksamhet.

Jag tycker att det är rimligt att en kommun får säga till innan ett kärnkraftverk byggs där. Det är rimligt att det finns ett veto mot det. När det gäller att öppna ett dagbrott eller en gruva är det inte samma typ av veto, till exempel om man ska bryta järnmalm, kalksten, koppar, zink eller vad det nu kan vara.

Herr talman! Det är också värt att notera att det första steget som vi tog bort för några månader sedan handlade om fyndigheter upp till 100 kilo uran. Det är mängder som man kommer upp i väldigt tidigt när man bryter ett flertal ton av en fyndighet som innehåller något annat.

Som också har nämnts i debatten är innehållet ungefär 300 gram per ton, men bryter man några tusen ton per dag kommer man ganska snabbt upp i över 100 kilo uran. Därför är det rimligt att vi behandlar det på samma sätt som vi behandlar andra mineraler och metaller. Vi ska inte göra skillnad på det och kalla varje dagbrott för ett kärnkraftverk, för det är det inte.

Anf. 101 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Det som riksdagen har att ta ställning till handlar om att man gör så att en del befintliga anrikningsverk kan söka nytt tillstånd och bli en kärnteknisk verksamhet. Det kan röra sig om befintlig verksamhet, som i Boliden eller i Garpenberg. Där kan man göra det. Man kan också tänka sig att det går att importera uran och anrika det där. Det är fullt möjligt med den nya lagstiftningen.

På andra platser där man inte har den vanan eller erfarenheten sprids nu en stor oro. Jesper Skalberg Karlssons egna partikamrater har signalerat sådan oro. Vad säger Jesper Skalberg Karlsson till sina partikamrater i Falköping, Jämtland och Vilhelmina? Kommer de att ha ett reellt inflytande? Kommer kommunerna

att ha ett veto och i så fall när? När kommer riksdagen att kunna ta ställning till ett sådant, om Moderaterna får bestämma?

Anf. 102 JESPER SKALBERG

KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Ja, det finns människor som sprider oro, och det är i många fall Isak Froms partikamrater.

Det vi debatterar här i dag är om en plats där man utvinner kärnämnen ska vara en kärnteknisk anläggning eller verksamhet. Det är inte så att man kan hålla på och höganrika uran på en gräsplätt i Falköping, utan det handlar om att man ska gräva upp atomer, inte splittra atomer. Det är två olika saker.

Herr talman! Det är också värt att notera att Socialdemokraterna försöker sitta på båda stolarna samtidigt. De är såklart emot primär brytning av uran, men de är för sekundär brytning av uran. Det där är knepigt. Det är väldigt svårt att skilja på de två sakerna. Det går såklart att skriva i en ansökan att man är ute efter mineralen A men i verkligheten kommer att utvinna mineralen B, i det här fallet uran, men i så små mängder att det inte är det primära.

Det hade kanske varit ärligare att göra som Miljöpartiet och bara säga nej till allt, men då hade Socialdemokraterna inte kunnat sitta på två stolar samtidigt. Det är ju precis det de vill göra när vi nu går in i valrörelsen. De är för nya gruvor, och de är emot nya gruvor. Det är knepigt att hålla koll på vad som egentligen ska bli resultatet. Vi får se vad som händer i framtiden.

Anf. 103 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! För att citera Jesper Skalberg Karlsson: Vi ska inte använda rädslan som vapen, utan vi ska hålla oss till fakta.

Ledamoten beskyllde Socialdemokraterna för att sprida oro. Samtidigt stod ledamoten i talarstolen och sa att om det upptäcks uran i en järnmalmgruva riskerar gruvan att behöva stänga. Det är bara det att så såg inte förbudet mot uranbrytning ut. Jag citerar: "Förbudet omfattar inte gruvverksamhet som avser järnmalm, basmetaller, sällsynta jordartsmetaller eller andra mineral där mineralet bryts, provbryts, bearbetas eller fysikaliskt eller kemiskt anrikas för andra ändamål än för att använda uranets fissila egenskaper."

Att säga att en järnmalmgruva skulle behöva stänga om uran upptäcktes där, om det hade funnits ett uranbrytningsförbud – är inte det att använda rädsla som vapen? Är det att hålla sig till fakta? Det stämmer helt enkelt inte.

Ledamoten sa också att det inte finns något som tyder på att brytning i alunskiffer skulle uppstå i närtid. Varför är det då fullt med bolag som vill prospektera för det? Vi har bolag i Jämtland som har mutats in 80 000 hektar. Det vill Moderaterna och andra att lokalbefolkningen inte ska få bestämma över. Man vill frånta dem den rätten. Man vill flytta rätten att besluta om det här till Stockholm.

Sedan säger man att man ska tillsätta en utredning, men utredningen finns inte. Direktiven finns inte.

Utredaren finns inte. Inget annat än ett pressmeddelande är presenterat.

Kan Jesper Skalberg Karlsson och Moderaterna lova jämtar, västgötar, östgötar, öläningar och alla andra att det inte kommer att finnas något glapp i den här lagstiftningen och att det inte kommer att gå att lämna in en ansökan från det att vi nu beslutar – eller ni nu beslutar – att vetot ska avskaffas till dess att ett nytt alunskifferveto kommer på plats? Kan man garantera det från Moderaternas sida?

Anf. 104 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Nordin för frågorna!

Tiden från undersökning och prospektering till öppnad gruva är ju många år – mellan fem och tio i normalfallet.

Givet att retroaktivitet också ska vara en del av alunskiffervetot som ska utredas är frågan om det spelar så väldigt stor roll ifall det är på plats den 1 januari 2027 eller den 1 juli 2027 eftersom retroaktiviteten är giltig. Det är väl svaret på frågan.

Anf. 105 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Då återstår frågan hur Moderaterna ska garantera att det här vetot kommer på plats. Sverigedemokraterna har ju sagt tydligt här i talarstolen att de inte vill ha ett veto för alunskiffer, och såvitt jag vet har Ulf Kristersson redan lovat bort ministerposter till Sverigedemokraterna.

Hur ska Jesper Skalberg Karlsson kunna få det här vetot på plats när hans regering består av sverigedemokrater som motsätter sig detta? Hur ska han kunna garantera alla där ute som nu är oroliga att det här vetot kommer att finnas med i lagstiftningsprocessen så att det är på plats innan det finns någon ansökan om gruvbrytningstillstånd? Det är omöjligt för Jesper Skalberg Karlsson att lova det, helt enkelt därför att han inte har sitt regeringsunderlag med sig i den här frågan.

Det enda sättet att hantera det här hade rimligtvis varit att inte fatta beslut om att avskaffa det lokala vetot för uranbrytning. Om man verkligen vill ha det kan man åtminstone rösta för de reservationer som finns, som ju säger att vi ska införa ett veto mot brytning i alunskiffer.

Om Moderaterna nu står för den politiken borde man rimligtvis rösta för den i riksdagen. Då blir det också ett tydligt tillkännagivande oavsett vilken regering vi har efter valet, oavsett vilka som sitter i den och oavsett vad de partierna tycker.

Min fråga kvarstår: Hur ska Jesper Skalberg Karlsson och Moderaterna kunna garantera att det här vetot kommer att införas efter valet när man inte har ett regeringsunderlag som står bakom det?

Anf. 106 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Vi är överens i trepartikretsen om att det här ska utredas. Direktiven är färdigförhandlade.

En utredare finns på plats. Snart ska vi också ha en pressträff där det presenteras.

Det fattas varje år tusentals beslut i Regeringskansliet och även i den här riksdagen. En liten del av dem är de som ingår i Tidösamarbetet och den överenskommelse som vi har träffat. Jag är övertygad om att många partier kommer att sluta upp bakom det här nya förslaget när det är färdigutrett och när det har lagts på riksdagens bord eftersom det är klok politik.

Överlag kan man väl säga att det är bra förslag som överlever och dåliga förslag som skrotas. Därför är det till exempel rimligt att de dåliga förslagen om att lägga ned svensk kärnkraft nu reverseras, då den behöver byggas upp på nytt.

Det finns andra förslag som är betydligt bättre, beslutade av olika regeringar, som ingen återbesöker. När det gäller alunskiffervetot är det en fråga som vi vill återbesöka just eftersom det finns en stor oro. Men det är värt att notera att den förra regeringen, som tittade på frågan, inte kom fram till att det behövdes något förbud. Nu tittar vi på det, och jag är övertygad om att vi kan göra det med sans, nyans och balans.

Frågan är om Centerpartiet vill vara med i en sådan diskussion. Inget tyder på det eftersom man har surrat sig vid masten och Magdalena Andersson. Låt oss se vad väljarna tycker till hösten! Sedan är jag övertygad om att vi kan ha de här debatterna igen – kanske på motsatta sidor, kanske på precis samma sidor som i dag.

Anf. 107 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Betänkande NU27 har ett långt namn, men jag har döpt det till *Regeringens våta dröm om ny kärnkraft*. Allt handlar ju om ny kärnkraft. Jag hävdar det stenhårt.

Det handlar om att regeringen vill ändra lagen om kärnteknisk verksamhet, lagen om kärntekniska restprodukter och lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Förslaget innebär att utvinning och bearbetning av kärnämnen på en övergripande nivå kommer att behandlas på samma sätt som andra metaller och mineraler inom ramen för den samlade tillståndsprocessen. Förenklat betyder detta att man tittar på uran på ett helt annat sätt än i dag. Jag kommer att återkomma till alunskifferuranet.

Alla ändringar och förslag som på något sätt kan härledas till kärnkraft, som många propositioner handlat om, landar alltid i att man försöker underlätta och ge en bild av att det är bra att investera i ny kärnkraft i Sverige.

För att exemplifiera det skulle vi kunna leka med tanken att regeringen vill ge en bild av att en ny bildmodell som ska börja byggas i Sverige är jättebra. Den ska gå att köra på alla sorters flytande bränslen. Bilden som kommer fram är att elbilar inte är framtiden, utan det är just den här bilmodellen med förbränningsmotor som Sverige vill bygga. Sedan börjar man luckra upp reglerna för just den här modellen. Man kommer att ge stöd till dem som kör den här fantastiska bilen, som man anser är framtiden. Man tar bort vägsikten och

ger bonus till dem som köper just en sådan här bil. Men investerarna lyser fortfarande med sin frånvaro. Då kommer man på en lysande idé: ”Vi låter människor bränna hembränt, bara de håller spriten i tanken!” Man kommer fram till att det säkert skulle underlätta. Men nej, investerarna lyser fortfarande med sin frånvaro.

Jag vet att jag raljerar nu, herr talman, men det är för mycket av den här varan som till slut alltid landar i kärnkraftsfrågan.

Nu, i tider när vi skulle behöva ge vår industri och konkurrenskraft långsiktighet och förutsägbarhet, väljer den här regeringen att sätta de industrier som verkligen vill göra rätt i limbo. De vet inte vilken väg Sverige tänker ta. Ett parti i underlaget ifrågasätter till och med om LKAB ska gå in med ny teknik och göra järnvamp eller om man fortfarande ska mura om masugnen i Luleå. Den här osäkerheten ger inte Sverige bättre konkurrenskraft. Det vi skulle behöva är att få mer tillit till politiken, inte tvärtom.

Herr talman! Brytning i alunskiffer är en verksamhet som kan få betydande konsekvenser för närområdet, och det skapar stor oro. Jag beundrar mina kollegor som har tagit replik i de här frågorna. Därför borde det vara självklart att lokalbefolkningen har inflytande över eventuell brytning i alunskiffer i närområdet. Jag förstår verkligen inte varför man nu tar bort det och påstår att det kommer något annat.

Vi anser därför att det bör införas ett kommunalt veto som avgör om sådan här verksamhet ska få bedrivas. Inga konstigheter. Men när propositionen som behandlas i det här betänkandet överlämnades till riksdagen aviserade företrädare från regeringen att en utredning skulle tillsättas. Den har vi hört om i dag. Den har så att säga fräschats upp lite grann och ska nu titta på kommunernas veto och inflytande vid brytning i alunskiffer.

Vi kan konstatera att regeringen hittills inte har presenterat några konkreta åtgärder. Vi har hört i replikskiften att det är på g. Det är bra. Men eftersom vi inte litar på den här regeringen och vad den håller på med vill vi även här driva på för ett förbud mot all gruvbrytning i alunskiffer.

Allt sådant här spår bara på politikerföraktet; det ska ni veta.

Uranbrytning innebär fördyrande risker för miljön och människors hälsa. Vid brytning såväl i alunskiffer som i urberg frigörs radioaktiva ämnen – vi har hört av dem som vet det bättre precis vilka ämnen som frigörs – och tungmetaller som kan läcka ut i mark, vatten och ekosystem och orsaka långsiktiga skador.

I dag saknas säkra och beprövade tekniker som kan garantera att dessa risker kan hanteras på ett tillfredsställande sätt. Sverige har dessutom uranfyndigheter med mycket låg halt. Rickard Nordin redogjorde för skillnaderna mellan exemplet Kanada och våra låga halter på ett bra sätt. Det här innebär att brytning är förenad med omfattande ingrepp i naturmiljön utan att ge någon nämnvärd energinytta.

De negativa konsekvenserna för lokalsamhällen, biologisk mångfald, vattenresurser och

markanvändning väger enligt vår mening betydligt tyngre än påstådda fördelar. Allt landar ändå i att man vill ge en bild av att vi till och med har bränsle till våra reaktorer.

Mot denna bakgrund anser vi att Sverige bör återinföra ett nationellt och tydligt förbud mot uranbrytning. Det ger inte de effekter som man skulle kunna tro, det vill säga att vi kan driva våra reaktorer med eget uran. Det är skitsnack.

Herr talman! När vi tittar på konsekvenser av den här och flera andra propositioner eller hur den här regeringen agerar kommer det fram en tydlig bild av att landsbygden, enligt regeringen, ska vara en koloni: ”Ni får inte ha makt på något sätt över er framtid.” Man pekar med hela handen och förväntar sig att befolkningen på landsbygden ska hålla tyst. Men vet ni, människor där ute har fått nog. Ni kommer att få besked om det den 13 september. Det kan jag lova.

Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men jag väljer att yrka bifall till reservation 3.

Anf. 108 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! Sverige parerar flera parallella utmaningar just nu, varav de största är att genomföra klimatomställningen och bygga ett starkare försvar. Vi elektrifierar industri och transportsektor, och vi gör det i en tid när världen har blivit mer osäker.

För att lyckas behöver vi först och främst energi, som vi kommer att prata mer om lite senare i dag. Just nu ska vi tala om den andra viktiga beståndsdelen – råvarorna.

För att vi ska ha elnät att tala om, en telefon i våra händer eller en försvarsindustri värd namnet behöver vi metaller och mineral som järnmalm, koppar, grafit och uran. Det moderna samhället vilar bokstavligen på de naturresurser som finns under våra fötter. Vi behöver dessa resurser, och vi behöver använda dem på ett ansvarsfullt sätt.

Dagens proposition är viktig för att vi just ska kunna ta ansvar.

Herr talman! Sverige har länge varit en stark gruvnation, och det ska vi förbli. Sverige och Europa arbetar för att stärka sin försörjningstrygghet och minska beroendet av omvärlden när det gäller kritiska råvaror.

Vi ska inte behöva vara beroende av import från länder som ofta har betydligt lägre miljökrav, sämre arbetsvillkor och svagare respekt för mänskliga rättigheter än Sverige. Det är betydligt bättre att bryta metaller och mineral i Sverige än att flytta miljöproblem och etiska dilemman till andra delar av världen.

Om vi vill ha fler batterier, elledningar, vindkraftverk, solpaneler och kärnkraftverk måste vi också vara beredda att diskutera var råvarorna ska komma ifrån. Man kan inte säga ja till den gröna omställningen men nej till de mineral som omställningen kräver.

Herr talman! Den proposition vi debatterar i dag bygger vidare på det beslut som redan fattats om att avskaffa det svenska förbudet mot uranutvinning. Nu tar regeringen nästa steg. Förslaget innebär att en anläggning för utvinning och koncentrerings av uran inte

längre ska betraktas som en kärnteknisk anläggning. I stället ska verksamheten behandlas mer likt annan gruvverksamhet samtidigt som nödvändiga krav på strålskydd och säkerhet fortsatt gäller.

Vadför gör man då detta? Jo, det görs för att få ett mer ändamålsenligt regelverk för utvinning och bearbetning av kärnämnen. De risker som finns vid uranutvinning är inte samma risker som finns vid ett kärnkraftverk eller en anrikningsanläggning. Regeringen konstaterar att det främst handlar om strålskyddsfrågor och miljöfrågor, inte om de kärnsäkerhetsrisker som förknippas med reaktordrift. Därför är det rimligt att regelverket utformas utifrån verksamhetens faktiska risker.

Detta ligger också helt i linje med internationell praxis och hur frågan hanteras inom EU, av IAEA och i flera andra europeiska länder.

Sedan kommer vi till det här med att ta ansvar. Regeringens proposition skapar bättre förutsättningar för Sverige att ta ansvar för sin egen försörjning av strategiskt viktiga råvaror. Det är råvaror som behövs för elektrifieringen, industrin och den omställning som hela samhället räknar med.

Den tar också ansvar för en uråldrig svensk princip: att inte slänga bort något som kan brukas.

Uran är inte farligare att bryta än annan metall och mineral. Ändå har det varit förbjudet att tillvarata ämnet när det förekommer som biprodukt vid annan utvinning. Att låta uranet gå till deponi när det redan brutits fram är ett resursslöseri som varken gagnar miljön eller samhällsekonomin.

Det är också ett etiskt ansvarstagande. Det är svårt att argumentera mot svensk utvinning samtidigt som man accepterar att samma råvara bryts någon annanstans under betydligt sämre villkor. Om vi behöver råvaran måste vi också vara beredda att diskutera var den ska komma ifrån. Alternativet är ofta import från länder som Kina och Kazakstan, där synen på miljö, arbetsvillkor och mänskliga rättigheter skiljer sig avsevärt från den svenska.

Herr talman! Propositionen ser till att miljöprövningarna finns kvar, att miljöbalken fortfarande gäller, att strålskyddslagstiftningen också gäller och att tillståndsprocesserna finns kvar. Skillnaden är att regelverket blir mer logiskt, mer proportionerligt och mer förutsebart.

Kommunernas planmonopol består även om det särskilda kommunala vetot försvinner. Nationellt viktiga råvarufrågor måste i slutändan behöva prövas utifrån nationella intressen.

Vi behöver också vara noga här med att inte blanda ihop debatten om uran med debatten om alunskiffer. Brytning i alunskiffer är mer riskfylld än brytning i alunskiffer. Regeringen presenterar i dag förslaget om att införa kommunalt veto för brytning i alunskiffer. Det vet jag är lugnande för många kommuner, inte minst runt den natursköna Storsjön.

Direktiven till utredningen, som har debatterats här, finns också att läsa på regeringens hemsida. Där

finns också det pressmeddelande som gick ut tidigare i dag.

Herr talman! Det här handlar ytterst om att skapa ett regelverk som är anpassat efter verkligheten. Höga miljökrav ska fortsatt gälla. Strålskyddet ska fortsatt vara starkt. Men regleringen ska utformas efter de faktiska riskerna.

Sverige behöver fler verktyg för att säkra tillgången till de råvaror som krävs för energiförsörjningen, elektrifieringen och industrin. Den här propositionen är ett steg i den riktningen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 109 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! För mig är det lite oklart vilka kunskaper Camilla Brodin har i mänsklig psykologi. Jag tror inte att det finns någon i Jämtland som blir lugnare av ett pressmeddelande. De blir lugna när de får bestämma själva.

Kristdemokraterna säger sig vara ett landsbygdsparti. Det verkar framför allt handla om att köra fossilt och äta kött. När det kommer till skarpa beslut är det mer makt till Stockholm som gäller. Sjukvården ska styras från Rosenbad. Och nu ska landsbygdsborna – jämtarna, östgötarna, västgötarna, ölänningarna – inte få bestämma över sin egen mark. Den makten ska flyttas till Stockholm. Landsbygden får klara sig själv. Men man får inte ens klara sig själv; man ska bli styrd över och bli klappad på huvudet.

Lagförslaget handlar inte om uranbrytning. Det handlar om möjligheten till lokalt inflytande över sin egen mark. Hur är mer makt till Stockholm en fråga som gynnar svensk landsbygd?

Anf. 110 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Nordin, för frågan!

Frågan var om vi över huvud taget tycker att landsbygden är viktig. Det råder det ingen tvekan om att vi gör med tanke på att vi ser till att det finns en möjlighet att verka på landsbygden. Oavsett vilken bil du kör och oavsett vilken sjukvård du har rätt till vill vi se till att det fungerar i hela landet och inte bara i Stockholm. Vi vet visserligen att vården i Stockholm kanske inte riktigt fungerar som den ska, eftersom köerna där ökar, men i övriga landet har man tillgång till detta.

Om ledamoten läser direktiven ser han att det är just detta vi nu inför. Man är helt överens i regeringen om att man ska inhämta information om hur jämförbara länder reglerar utvinning i alunskiffer. Man ska analysera hur det kommunala inflytandet kan stärkas i ärenden om bearbetningskoncession avseende koncessionsmineral i alunskiffer, inklusive hur ett krav på godkännande från berörda kommuner – alltså ett kommunalt veto – för beviljande av en sådan koncession kan utformas. Man ska också analysera hur ett starkt kommunalt inflytande över ärenden om bearbetningskoncession för utvinning i alunskiffer kan ges retroaktivt verkan och lämna nödvändiga författningsförslag.

Det är just det här som det handlar om när det gäller alunskiffer. Vi har varit uppe och lyssnat på medborgare gällande den oro som ändå finns, men det finns ju också en tilltro till vår egen miljöbalk och miljölagstiftning. Vad i den är det som ledamoten vill förändra, med tanke på att han inte verkar lita på att den svenska miljöprovningen är riktig nog?

Anf. 111 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Framför allt vill jag ju *inte* ändra lagstiftningen. Jag vill att kommuner fortsatt ska kunna besluta om sin egen mark, vilket är den rätt som Kristdemokraterna nu plockar bort. Jag behöver inga ändringar, utan jag är väldigt nöjd med hur det är i dag. Det är Kristdemokraterna som vill flytta makten från jämtarna, östgötarna, västgötarna, ölänningarna och alla andra till Stockholm. Det är inte smart landsbygdspolitik.

Kristdemokraterna säger att man ska kunna bo och verka på landsbygden. Säg det till människorna i Ovikens, Camilla Brodin! Åk upp dit och förklara att de ska kunna verka där trots att det finns bolag som mutar in 80 000 hektar – en yta fyra gånger större än Stockholms kommun, till exempel. Det motsvarar mer än halva Öland. Det blir väldigt svårt att verka där när marken grävs upp.

Ledamoten sa att jag ska läsa i direktiven, men det finns ju inga direktiv publicerade.

(CAMILLA BRODIN (KD): Jo.)

Det kom ett pressmeddelande i dag, men det finns ingen utredning tillsatt. Det finns ingen tidsplan för detta.

Om Kristdemokraterna verkligen vill ha ett kommunalt veto mot brytning i alunskiffer – trots att man inte har med sig hela sitt eget regeringsunderlag, vilket gör att det inte finns någon garanti för detta – finns det ju en möjlighet att lösa det: På måndag kan man rösta för förslaget om att vi ska ha just ett kommunalt veto för brytning i alunskiffer. Då kan man visa var man står i frågan.

Jag misstänker dock att Kristdemokraterna kommer att rösta nej och hänvisa till en utredning som man inte ens har stöd för i sitt eget regeringsunderlag. Jag kan påminna ledamoten om att en regering fattar beslut kollektivt. Det betyder att alla måste vara överens, och det största partiet i Camilla Brodins regeringsunderlag vill inte ha det här. Hur ska hon alltså kunna garantera jämtarna att den utredning som hon hänvisar till genomförs, eller att ett lagförslag läggs fram? Man har nämligen inte stöd bland de egna partierna.

Anf. 112 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Jag upprepar det jag redan har sagt, nämligen att det finns ett direktiv. Jag har det här, och du kan få det av mig efter debatten, Rickard Nordin. Det finns också på regeringens hemsida. Jag säger det så att vi har det överstökad. Alla som är intresserade kan alltså läsa direktivet; det är sex sidor långt.

Det här handlar ju om att göra det möjligt att plocka upp de råvaror som Sverige behöver för energiomställningen. Jag förstår inte hur man som centerpartist inte vill stå för den gruvbrytning vi ändå har i Sverige och för att vi ska ha möjlighet att ha både solkraft, vindkraft och så vidare – i stället för att importera detta från andra länder, som har sämre miljökrav, sämre arbetsvillkor och sämre mänskliga rättigheter i grunden. Det går över huvud taget inte ihop i hela retoriken och visionen.

Här tycker jag alltså faktiskt att ansvaret ligger på de partier som säger nej till detta. Vi tar ett helhetsgrepp och ett helhetsansvar. Däremot kommer vi att snabbtreda den här frågan, men det gäller det kommunala vetot för just brytning i alunskiffer. I dagsläget finns det nämligen ingen metod som kan hantera det på ett rätt och riktigt sätt. Det är att ta ansvar för Sverige.

(Applåder)

Anf. 113 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Som vi har hört kom det ett pressmeddelande från regeringen i dag om att tillsätta en utredning. Ett lugnande besked, säger Camilla Brodin. Jag tänker att ett lugnande besked för de berörda kanske hade varit att man behåller det kommunala vetot för uranbrytning, eller att vi redan hade haft ett direktiv på plats, en utredning på plats eller till och med ett nytt kommunalt veto på plats efter en snabbutredning.

Regeringen var ju ute redan i februari och sa att man skulle tillsätta en snabbutredning. Sedan dess har det inte hänt någonting, och det är fyra månader sedan. Nu säger Camilla Brodin att det finns ett direktiv, och vad jag kan se är det i så fall pressmeddelandet som är direktivet. Om Camilla Brodin har mer information om det här vill vi ju gärna se en tidsplan. Hur ska den här utredningen gå till? När ska den vara färdig? Kommer det att komma ett nytt kommunalt veto före valet eller efter valet?

Anf. 114 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Luhr, för frågorna! Jag tycker att de är berättigade med tanke på att direktivet nu finns. Jag kan försöka visa rätt länk sedan, så att ledamoten får se det sex sidor långa direktivet.

Nästa vecka kommer tidsplanen och utredaren att presenteras. Ledamoten representerar ett parti som har suttit i regeringen tidigare och vet att man måste göra detta i gängse ordning. Det råder dock ingen tvekan om att det finns ett färdigförhandlat direktiv som kommer att staka ut vägen för just brytning i alunskiffer.

Min fråga blir dock återigen, precis som i det tidigare replikskiftet med ledamoten Nordin: Hur ska man kunna ta ansvar för hela klimatomställningen när man stoppar – och egentligen inte vill se någon – gruvbrytning i Sverige men gärna importerar från länder som varken har mänskliga rättigheter i åtanke, arbetsmiljövillkor som duger eller en miljöprovning som duger? Det är jag mer intresserad av att få höra från Miljöpartiet.

Anf. 115 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Tack, Camilla Brodin, för frågorna, som jag tror kommer att ta alldeles för lång tid att gå igenom här!

Jag hoppas dock att Camilla Brodin är medveten om att vi i dag köper en stor del av vårt uran från Kanada, som har väldigt goda förutsättningar och väldigt höga halter av uran att bryta. Det vill jag alltså bara upplysa ledamoten om, ifall det inte var känt.

Jag vill ändå fråga vidare om snabbutredningen om ett nytt kommunalt veto. Det här handlar nämligen om att låta kommuninvånarna själva ta ställning till om de vill ha en gruva eller inte i sin kommun, inte främst om vad jag tycker i själva sakfrågan. Tidsplanen är ganska relevant för när ett veto skulle kunna vara på plats, och det blir väldigt tydligt i den här debatten att det inte finns någon majoritet för detta beslut om det skulle bli en Tidöregering efter valet. Det största partiet, Sverigedemokraterna, säger nej till ett kommunalt veto, och det minsta partiet finns troligen inte ens kvar efter valet.

Detta är ett problem om man vill införa ett nytt kommunalt veto, och om man har minsta intresse av att kommunerna ska få vara med och bestämma över sin egen mark tycker jag att svaret borde vara att det gamla kommunala vetot ska behållas.

Anf. 116 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Jag skulle ändå vilja säga att vi måste skilja på brytning i alunskiffer och brytning av uran. Ett stopp för all brytning av uran, som finns även i andra bergarter, skulle ju göra att man hämmar utvecklingen mot att plocka upp andra råvaror som vi kanske behöver. Vi importerar inte alla våra metaller och mineral från Kanada, utan de kommer från olika delar av världen. Vi importerar även färdiga produkter som innehåller mineral och metaller; varje mobiltelefon är ju inte svenskproducerad. Totalförsvaret behöver också olika komponenter från olika delar av världen.

Här gäller det att vi, som ett land i Europa som ändå innehar de här råvarorna, är med. Vi ska se till att Sverige är en industrination – och en värdig industrination som det går att lita på.

Att man inte kan särskilja på detta och vill hämma den utvecklingen övergår mitt förstånd. I andra debatter låter det nämligen helt annorlunda.

Jag förstår inte varför man inte vill se detta som en möjlig väg framåt utan stirrar sig blind på att det inte ska plockas upp något uran. Det är ändå många andra komponenter som frigörs när man utvinnet uranet.

Vi drar bort den våta filten och ser till att man kan tro på och tro gott om Sverige igen.

Anf. 117 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag tror faktiskt att det blev ännu mer oredigt nu, om jag ska vara helt ärlig. Camilla Brodin tydliggör i anförandet och i de här replikskiftena att det som regeringen eventuellt tänker utreda är bara brytning. Nu hanterar vi faktiskt anrikning.

Vid brytning vill man att så lite vatten som möjligt ska komma i närheten av det brutna materialet, eftersom det stör brytningsprocessen och så vidare. Men vid anrikning behöver man använda stora mängder processvatten för att få fram de metaller och mineraler som behövs. Det är också där som eventuella läckage, olyckor och så vidare kan uppstå.

I regeringstexten i betänkandet står det väldigt tydligt: ”Beroende på var uranutvinningsverksamhet etableras kan personalen vid berörda kommunala räddningstjänster behöva viss kompletterande utbildning om räddningsinsatser i miljöer med joniserande strålning och viss mätutrustning behöva anskaffas.”

Det är förvisso två olika frågor. Men det tydliggör att regeringen, om jag förstår Camilla Brodin rätt, inte har någon som helst avsikt att införa något kommunalt veto när det gäller anrikning för en kärnteknisk verksamhet, som kan kopplas direkt till en gruva som bryter alunskiffer. Är det rätt uppfattat, Camilla Brodin?

Anf. 118 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, Isak From!

Det gäller mycket riktigt anrikning – absolut. Det är kanske jag som ska hålla tungan rätt i mun. I den här debatten blir man också upphetsad.

I fråga om att lita på den svenska miljölagstiftningen måste vi någonstans titta på vad det är som gör att man har denna oro. Det handlar om att det kommunala vetot ska tas bort.

Nu tillsätter vi en utredning för hur man ändå ska kunna ha ett kommunalt veto vid brytning i alunskiffer och anrikning ur alunskiffer. I direktiven redovisas att man också ska ha kontakt med berörda kommuner. Man ska inhämta kunskap och erfarenheter från såväl myndigheter som organisationer och allt annat. Detta görs alltså inte lättvindigt. Men man ska göra en snabbutredning. Utredningen kommer att presenteras nästa vecka, och direktiven på sex sidor finns på regeringens hemsida.

Anf. 119 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Det är faktiskt Tidöpartierna som under hela mandatperioden har stressat fram detta, Camilla Brodin. Man har hela tiden drivit på och tydliggjort att kommunalt veto och inflytande inte behövs. När man sedan blev pressade, inte minst av de egna partikamraterna såväl i Falköping i Västra Götaland som på Öland och i Jämtland, backade man och lovade en utredning, som ska presenteras någon gång – det är lite oklart när – om att det eventuellt retroaktivt ska återinföras ett kommunalt veto för brytning.

Samtidigt debatterar vi här att det ska anrikas kärnämnen. Det kommer att innebära nya åtaganden för kommunerna. Är det då inte rimligt att kommunerna ges ett rejält inflytande och att det finns en vetoprocess om de vill ha det i sina kommuner? Är det inte rimligt?

Är det inte så att Camilla Brodin och Tidöpartierna faktiskt har oroat människor och kommuner i en sådan omfattning att man efter den här debatten kommer att

fråga: När, var och hur tänker ni möjliggöra ett kommunalt inflytande?

Anf. 120 CAMILLA BRODIN (KD) replik:
Herr talman! Tack för frågorna, Isak From!

Visionen är att Sverige ska kunna ta det ansvar som behöver tas i den värld och omvärld vi ändå ser. Vi har möjlighet att plocka upp råvaror som finns under våra fötter i Sverige. Det är ansvarsfullt, om vi vill se en utveckling på riktigt och ta det ansvaret.

I Sverige har vi goda miljöprövningar, kanske de mest rigida i världen. Vi följer mänskliga rättigheter. Och vi har bra arbetsmiljövillkor. Man kan lita på att vi kan klara av det.

Att stressa på behöver kanske göras. Vi ligger ju så långt efter om vi ska kunna göra detta. När ledamotens parti satt i regeringsställning hämmade man nämligen gruvbrytning totalt. Det behöver alltså tittas på hur vi kan välkomna och se till att Sverige blir en gruvnation att lita på igen. Det gör vi just nu, genom en rad olika beslut som har fattats i den här kammaren, och på måndag kommer vi att trycka på knapparna igen för att ta nästa steg för att möjliggöra detta.

Det kommunala vetot för just alunskiffer kommer att snabbtredas. Direktiven finns att läsa. Jag antar att det kommer att bli en fortsatt debatt.

Till alla personer som ändå oroar sig över detta vill jag säga: Med den svenska lagstiftningen, som redan finns, i botten och med det kommande kommunala vetot för just brytning i alunskiffer och anrikning ur alunskiffer kan man lita på att den här regeringen tar sitt fulla ansvar.

(Applåder)

Anf. 121 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! I dag debatterar vi regeringens förslag om ändamålsenliga säkerhets- och strålskydds krav för utvinning och bearbetning av kärnämnen. I praktiken handlar det inte om uranbrytning. Det handlar om att regeringen vill slopa det kommunala vetot vid just uranbrytning genom en skenmanöver där man flyttar ut just den typen av brytning ur lagstiftningen. Om det hade handlat om något annat hade man kunnat separera de frågorna. Men det gör man inte.

Centerpartiet delar uppfattningen att Sverige behöver en trygg tillgång till strategiska råvaror. Vi behöver metaller och mineraler för industrin, för klimatomställningen och för Europas konkurrenskraft.

Men vi behöver också något annat, det som regeringen inte lyckas med. Det behöver finnas en respekt för människor som bor där verksamheterna ska bedrivas. Det är därför vi motsätter oss regeringens vilja att avskaffa det kommunala vetot och inflytandet över uranbrytning. Därför yrkar jag bifall till reservation 1 i betänkandet.

Regeringen har redan gått fram med förslag som öppnar för uranbrytning i Sverige. Det har skapat stor osäkerhet i många delar av vårt land. I bygderna i Västergötland, Östergötland, Skåne, Öland, Jämtland och på flera andra håll frågar människor sig nu: Vad ska

hända med min mark? Vad ska hända med vårt vatten? Vad ska hända med vår framtid?

Det är viktigt att sätta frågan i perspektiv. Av världens kända urantillgångar finns 0,2 procent i Sverige. Halterna i den svenska berggrunden är dessutom låga. I många svenska fyndigheter, exempelvis i Jämtland, handlar det om 300 gram per ton. I delar av Kanada uppgår halterna till 200 kilo per ton, mer än 600 gånger mer.

I Sverige innebär det att stora arealer måste tas i anspråk för att verksamheten ska bli ekonomiskt lönsam. I Oviken i Jämtland har ett enda bolag mutats in 80 000 hektar. Det motsvarar mer än fyra gånger Stockholms kommuns yta, mer än halva Öland eller med en annan referensram – med tanke på VM – 100 000 fotbollsplaner. När det rör sig om den storleksordningen är det rimligt om människor som blir berörda också får vara med och bestämma.

För Centerpartiet handlar detta i grunden om demokrati. Vi tycker inte att beslut som påverkar människors livsmiljö för generationer framåt ska fattas bakom ett skrivbord i Rosenbad i Stockholm. Vi är övertygade om att besluten ska fattas så nära människor som möjligt.

Andra partier säger att vi behöver tillgång till de här mineralerna. Ja, men låt då de människor som berörs vara med och besluta om det. Om man tror att det enda sättet att få människor att acceptera brytning av mineraler är att köra över dem har man misslyckats fundamentalt med sitt ledarskap.

Om staten anser att en verksamhet är mycket viktig borde man kunna vinna lokal acceptans genom goda villkor och god miljöhänsyn. Om de värden som skapas stannar i bygden ger det ett starkt förtroende. Att ta den lätta vägen, som Tidöpartierna gör, och avskaffa kommunernas inflytande riskerar bara att leda till större konflikter, mindre legitimitet och ett folkligt motstånd.

Den svenska uranbrytningen, som det handlar om just nu, är också nära kopplad till frågan om alunskiffer. Det är en berggrund som innehåller uran och en hel del viktiga metaller som vi pratar om, men också tungmetaller. Det som inte har nämnts är att alunskiffer innehåller stora mängder fossilt kol. Brytning i alunskiffer inbegriper att 15–20 procent behöver rostas bort för att man ska komma åt mineralerna. Det skulle effektivt göra det här till en av Sveriges största utsläppskällor. Om man hävdar att man ska ha uranet för att driva kärnkraftverk i syfte att bli av med fossila bränslen hänger det inte ihop. Utsläppen kommer att bli gigantiska vid brytningen av uranet.

För människor som bor i de berörda områdena handlar det inte om abstrakta lagparagrafer. Det handlar om dricksvattnet i kranen. Det handlar om jordbruksmarken. Det handlar om möjligheten att leva, bo och bedriva företagande i bygden man är uppväxt i och att kunna göra det även framöver. Centerpartiet är inte berett att ta lika lätt på de här riskerna som regeringen.

Det finns också uppenbara brister i regeringens resonemang. När det gäller vindkraft försvarar

regeringen det kommunala vetot med hänvisning till lokalt självstyre. Där är kommunernas inflytande viktigt, tycker regeringen. Det tycker jag också. Men när det gäller uranbrytning spelar det inte så stor roll för regeringen. Det som regeringen missar är att uranbrytning ger otroligt mycket mer påverkan. Uranbrytningen kommer att lämna sår i generationer framåt på enorma arealer, medan ett vindkraftverk kan monteras ned efter 25 år. Regeringens logik är svår att förstå, och det beror nog helt enkelt på att det inte finns någon logik. Om lokalt självbestämmande är viktigt för vindkraft borde det vara minst lika viktigt för uranbrytning.

Regeringen visar snarare att det här bara handlar om kärnkraft. Det är fråga om signalvärdet: Kärnkraft är viktigt. Hade det handlat om kärnbränsle hade vi dessutom behövt lokal uppbyggnad. Värdekedjan för uran stannar ju inte vid brytningen. Men de värdekedjorna har vi inte i Sverige. Vi blir alltså inte mer självförsörjande på kärnbränsle för att vi bryter uran. Vi har goda möjligheter till import från Australien eller Kanada, länder som vi vanligtvis gärna samarbetar med.

Regeringen har sagt att man ska snabbutreda frågan om ett kommunalt veto mot brytning i alunskiffer. I morse fanns inga direktiv på plats. Nu hör vi att det finns direktiv på plats. De publicerades uppenbarligen hastigt nu under eftermiddagen, så hastigt att den som går in och läser direktiven och vill veta när utredningen ska vara klar möts av beskedet "Klicka här för att ange datum". Det verkar alltså vara frivilligt för valfri person att klicka och ange ett eget datum. Då ser jag för min del gärna att utredningen är klar i morgon, eller kanske åtminstone på måndag, när vi ska fatta beslut i de här ärendena. Om regeringen verkligen vill få på plats ett veto mot alunskifferbrytning kan man rösta för det förslag som ligger på riksdagens bord på måndag.

Regeringen fattar kollektiva beslut. Sverigedemokraterna vill inte ha det här vetot. Hur ska Tidöpartierna kunna enas om detta och garantera alla jämtar, östgötar, ölänningar och andra att det blir ett veto mot alunskifferbrytning? Det går inte. Det finns ingen sådan garanti. Den enda garantin för det vore att rösta för förslaget som ligger på riksdagens bord på måndag, för då skickar man ett tillkännagivande till regeringen som den måste tillgodose. Det vore en garanti. Men jag är rätt övertygad om att regeringspartierna föredrar sina pressmeddelanden och direktiv utan datum framför faktiska beslut.

Vi i Centerpartiet står för en politik där miljöansvar, lokal demokrati och långsiktigt företagande går hand i hand. Den som vill ha lokalt inflytande på riktigt ska rösta på Centerpartiet. Vi säger ja till utveckling, ja till investeringar, ja till innovationer och ja till människors rätt att påverka sin framtid.

En sak som jag mycket sällan säger men som är giltig här är att det vore bättre för miljön om verksamheten skedde någon annanstans. När man har 600 gånger högre koncentrationer i Kanada är det faktiskt bättre om brytningen av uran sker där än om den sker i Sverige.

Är man så säker på sin sak borde man låta befolkningen få fatta besluten själv, inte köra över den. Det är också därför vi motsätter oss regeringens förslag att försvaga det kommunala inflytandet över uranbrytningen. Löften om nya veton och retroaktivitet är bara tomma löften och uttryck för desperation. Vill man verkligen förändra det här ska man också rösta så i riksdagen. Pressmeddelanden skyddar inget dricksvatten, käcka citat ger inget inflytande och avsaknad av datum ger definitivt inga garantier. Det är därför vi behöver en ny regering.

Anf. 122 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Rickard Nordin för anförandet.

Att Centerpartiet och Sverigedemokraterna har olika ingång när det gäller uran och kärnkraft har varit känt för mig sedan Rickard Nordin var liten och gick på dagis. Själv fick jag mitt politiska uppvaknande i samband med folkomröstningen om kärnkraft 1980.

Jag undrar lite över Centerns hemfallande åt så kallad nånannanism. Det här ska ske någon annanstans – not in my backyard. Tolkar jag det rätt – är det koncentrationen som är avgörande för var saker och ting ska ske? Förordar Rickard Nordin att vi ska lägga ned Aitik i Gällivare och sluta bryta koppar i Sverige för att man har runt tio gånger högre koncentration av koppar i gruvorna i Kongo? Är det Centerns nya hållning när det gäller gruv- och mineralpolitik?

Ledamoten nämner att vindkraftverken kan plockas ned. Vad gör man då med vindkraftsbladen? Hur vill Centern att man återvinner dem? Har det kommit nya rön på den fronten, eller är det fortfarande så att man gräver ned dem för att man inte vet hur man ska ta hand om dem?

Rickard Nordin pratar om de enorma arealer som prospekteringen omfattar och får det att framstå som att de ska bli förstörda. Jag kan upplysa ledamoten om att det finns större arealer i Sverige som är golfbanor än vad den samlade svenska gruvnäringen står för. Att tro att vi skulle ha något slags dubblering av gruvverksamheten i Sverige för att man prospekterar efter uran är ju en villfarelse. Både ledamoten och jag vet att man bedriver prospektering på stora ytor men att det som leder till faktisk brytning är synnerligen begränsat i sammanhanget.

Anf. 123 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Om Eric Palmqvist fick sitt politiska uppvaknande 1980 var jag inte ens född då, kan jag upplysa honom om. Men det som är intressant är att Sverigedemokraterna då i bästa fall var ett parti över huvud taget och framför allt bestod av nazister som heilade. Det säger rätt mycket om Eric Palmqvists politiska uppvaknande, om det skedde 1980.

Eric Palmqvist undrar om vindkraftsbladens återvinning. Rätt mycket av dem går att återanvända på olika sätt i granulat och annat. Sedan finns det tekniker för kemisk återvinning, där man bryter ned beståndsdelarna och kan återanvända dem i grundstrukturerna.

Om man är orolig över återvinning och deponi av olika saker borde man däremot anse kärnkraften problematisk, eftersom dess farliga avfall behöver deponeras i ungefär hundratusen år.

Är man orolig för vad som blir rester av energiproduktion, borde Eric Palmqvists politiska uppvaknande 1980 ha lett till att man är emot kärnkraft.

Nu är inte jag och Centerpartiet emot kärnkraft. Vi är bara emot de ofantliga subventioner som regeringen vill ge till kärnkraften. Det är något helt annat. Vill någon bygga kärnkraft och betala för det är det fritt fram.

Det här är inte en kärnkraftsdebatt. Den stora frågan handlar om lokalt inflytande. Som jag tolkade Eric Palmqvist står han inte bakom att man skulle ha ett lokalt inflytande över alusnkifferbrytning. Det hade varit bra att få ett tydligt besked.

Kommer Sverigedemokraterna att ställa sig bakom ett veto för alusnkifferbrytning om man sitter i regeringen efter nästa val?

Anf. 124 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman och Rickard Nordin!

Jag kan upplysa om att Sverigedemokraterna inte existerade 1980. Linje 1, 2 och 3 företräddes av de gamla partierna. Jag själv var kärnkraftsvurmare redan då. Jag hade migrerat från Storbritannien, kolkraftens rike, där man såg vad smogen gjorde med London, min födelsestad.

Det var lätt att anamma tanken på kärnkraft som det rena. Det var Gösta Bohman som stod för det och ingen annan. Vad jag vet fanns det inget heilande från hans sida i varje fall 1980 när jag började intressera mig för politik.

Rickard Nordin undrade om vetot och vår syn på det. Både i tidigare replikskiften och i mitt huvudanförande har vi redogjort väldigt tydligt för vår ingång i det.

Hur utredningen sedan kommer att se ut, vad som föreslås och hur man tänker sig någon form av kommunalt inflytande kan inte jag spekulera i här i dag, eftersom vi inte har varit delaktiga i att ta fram utredningsdirektiven som presenterades i dag. Än mindre kan vi överblicka vad utredningen kommer att ge.

Vår ingång är att det inte är berggrunden i sig som är tekniskt begränsande. Vad som ska vara begränsande är de miljökonsekvenser som man kan redovisa. Det är det som är både innovationsdrivande och logiskt att göra. Man styr det utifrån vilken konsekvens man tänker sig.

Går tekniken framåt och man kan göra det på ett säkert sätt kan man bryta även i alusnkiffer.

Anf. 125 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Eric Palmqvist, för det tydliga klagörandet!

Sverigedemokraternas ingång är att vi inte ska ha lokalt inflytande. Därmed faller också övriga regeringspartiers önskan om ett lokalt inflytande så småningom, om man samarbetar efter valet.

Det är väldigt viktigt att veta för alla som lyssnar på den här debatten och som är oroad på Öland eller i Jämtland, Östergötland, Västergötland, Småland, Skåne och så vidare.

Sverigedemokraternas besked är att de inte ska få bestämma själva. Det ska Stockholm göra. Det är också Sverigedemokraternas ingång i regeringsbildningen. Det är en viktig konsumentupplysning.

Det är också intressant när Eric Palmqvist säger att det är konsekvenserna som ska avgöra. Konsekvenserna är överblickbara i det här fallet. Då tycker jag att det är rätt rimligt att man har ett lokalt inflytande. Det står jag för som centerpartist.

Där gör vi uppenbarligen helt olika bedömningar. Det är också viktiga besked till väljarna i september.

Anf. 126 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Mycket klokt har redan sagts från talarstolen från både regeringsunderlaget och oppositionen. Detta är en sådan typisk fråga som signalerar de politiska avvägningar som behöver göras mellan olika intressen.

Jag hoppas att alla vi ledamöter här inne i kammaren och våra partier vinnlägger oss om att försöka hitta en balans mellan ibland motstridiga intressen.

Även jag vill såklart understryka vikten av en svensk industripolitik för fler arbetstillfällen, tillväxt och välbefinnande. Om vi fortsättningsvis vill ha en sådan i Sverige, och gärna grön, behöver vi el och insatsvaror.

Detta är alldeles uppenbart en fråga som leder till stor oro lokalt. Det görs ingrepp i natur och i närområdet. Det är inte konstigt att människor har synpunkter och ibland invändningar.

Jag tycker att speciellt Miljöpartiet är bra på att agera blåslampa på oss övriga partier och se till att vi får den balans som vi strävar efter och att vi hamnar rätt.

Det är olyckligt att det inte har funnits information tillgänglig. Det som diskuteras här i dag och det som kommer att presenteras på en presskonferens i nästa vecka handlar om att säkerställa att man lokalt kan acceptera den typ av utvinning som vi debatterar.

Det gäller att vi inte hindrar den utveckling som Sverige behöver och försöker att landa i en balans som kan accepteras av alla. Därmed vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 127 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Jag har en mycket enkel fråga. Om vi ska försöka hitta landområden som accepteras av alla, varför då ta bort den lokala acceptansen?

Anf. 128 LOUISE EKLUND (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Som jag sa i anförandet är det som vi debatterar här i dag, och det som kommer att presenteras i nästa vecka, ett försök att hitta en balans mellan motstridiga intressen och mellan olika politiska avvägningar.

Jag tycker att det är klokt att inte låsa sig vid vare sig det ena eller det andra, utan att försöka att hitta en väg framåt som kan accepteras så brett som möjligt.

Anf. 129 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Genom att ta bort lokalt inflytande nu och ha någon typ av förhoppning om senare lokalt inflytande, som man inte kan garantera, hittar man en lösning som kan accepteras av så många som möjligt. Det känns inte speciellt trovärdigt.

Om man verkligen vill genomföra ett lokalt veto mot brytning i alunskiffer ligger ett förslag på riksdagens bord med en möjlighet till ett tillkännagivande på måndag. Kommer Liberalerna att rösta för den möjligheten om man faktiskt vill ha det?

Anf. 130 LOUISE EKLUND (L) replik:

Herr talman! Vi behöver ha en utveckling i Sverige där vi har en grön industripolitik. Vi behöver ha en verksamhet i hela landet, speciellt i de norra delarna. Vi har de senaste åren uppfattat att det är ett intresse som många partier delar.

Vi behöver också ha förståelse för att man kan ha en acceptans för väldigt mycket utveckling på en generell nivå men att det när det kommer till det lokala finns en risk att viktig industri och viktig industripolitik strandar för att man inte vill ha det just på sin bakgård.

Det jag har försökt att redogöra för här är de avvägningar som har gjorts. Det gäller att inte stoppa en helt nödvändig utveckling för svensk industripolitik, svensk näring och svenskt välstånd.

Samtidigt ska man ha stor förståelse för den lokala acceptansen. Det debatterade vi även i förra veckan när det kom förslag från regeringen om ersättning för att till exempel kunna ha vindkraft i kommuner.

Det är ett sätt att försöka öka acceptansen lokalt så att vi inte hindrar utveckling som i varje fall jag tycker är nödvändig för att ha en grön svensk industripolitik.

Anf. 131 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! I november förra året röstade riksdagen med en rösts övertalning igenom att förbudet mot uranbrytning i Sverige skulle tas bort. Det var ett riktigt dåligt beslut.

Sedan årsskiftet är det alltså tillåtet att bryta uran på svensk mark. Fram tills i dag finns det fortfarande en möjlighet för kommuner som påverkas av uranbrytning att kunna säga nej till en ny urangruva, men inte så länge till.

Tidöregeringen har fattat beslut om att inte bara tillåta uranbrytning utan föreslår dessutom i dag att vi också ska ta bort kommunernas möjlighet att säga nej till sådan.

Varför är det så viktigt att ge kommuner möjlighet att kunna säga nej just när det gäller uranbrytning? Med gruvbrytning i just alunskiffer, där mycket av det svenska uranet finns, kommer stora risker för människors hälsa.

Både vid brytning i alunskiffer och i urberg frigörs radioaktiva ämnen och tungmetaller som kan läcka ut i mark, vatten och ekosystem och orsaka långsiktiga skador. I dag räknar man inte med att det finns några säkra och beprövade tekniker som garanterar att dessa risker kan hanteras på ett bra sätt.

Herr talman! Brytning i alunskiffer innebär stora risker för naturen, ekosystemen och den biologiska mångfalden. När alunskiffer bryts frigörs tungmetaller och radioaktiva ämnen. Det är ämnen som kan läcka ut i närliggande vattendrag och sjöar och skada naturen på andra sätt och på så vis orsaka betydande skador. Samtidigt saknas i dag säkra och beprövade tekniker.

Beräkningar visar att brytning i alunskiffer leder till stora koldioxidutsläpp – något som Rickard Nordin har lyft flera gånger i debatten. Miljöpartiet anser att de miljörisker som i dag följer av alunskifferbrytning är helt oacceptabla.

Dessutom, vilket också har varit uppe i debatten, har Sveriges uranfyndigheter mycket låga halter av uran, vilket innebär att uranbrytningen alltid kommer med stora ingrepp i naturmiljön och stora dagbrott med relativt liten mängd uran i utbyte.

Jag skulle vilja lyfta ett exempel, nämligen Ranstadsverket utanför Skövde, som under sin verksamhets tid utvann någonstans mellan 200 och 250 ton uran totalt. Det kan jämföras med våra nuvarande svenska kärnkraftverk, som använder mellan 1 500 och 2 000 ton uran varje år. Det är också viktigt att minnas att den miljökada som orsakades av Ranstadsverket aldrig har gått att återställa.

De negativa konsekvenserna för lokalsamhällena, den biologiska mångfalden, vattenresurserna och markanvändningen väger enligt Miljöpartiets mening betydligt tyngre än eventuella påstådda fördelar. Många av de platser som skulle kunna bli aktuella för brytning ligger också nära färskvattenreserver, sjöar och vattendrag. Där alunskiffer finns hittar vi också ofta våra mest använda och bördiga jordbruksmarker.

Miljöpartiet tycker att rent vatten och matproduktion för de flesta här inne borde trumfa uranbrytning. Med det sagt vill jag understryka att Miljöpartiet vill att Sverige återinför det nationella förbudet mot all uranbrytning och samtidigt inför ett förbud mot brytning i alunskiffer.

Herr talman! Man har länge ansett att uranbrytningen i Sverige är olönsam. Men i och med det geopolitiska läge som vi har med ökande uranpriser verkar intresset för uranbrytning från flera utländska bolag ha väckts. Redan den 1 januari, när regeringens nya lagstiftning trädde i kraft, kom den första ansökan om att få bryta uran i Oviken i Jämtland. Även andra bolag har ansökt om uranprospektering i Jämtland men också i Norrbotten, Västerbotten, Gävleborg och Västergötland.

Flera av de här platserna ligger i anslutning till dricksvattentäkter och värdefulla naturmiljöer, vilket såklart skapar en väldig stress för kommuninvånarna. Det är en av de stora anledningarna till att det

kommunala vetot är värt att försvara. De som främst drabbas av en urangruva måste ha rätt att påverka beslutet.

Miljöpartiet tycker inte att uranbrytningen är värd sitt pris med tanke på den miljöskada den orsakar. Miljöpartiet anser att marken, vattnet och våra odlingsmarker är bra mycket mer värda än den lilla mängd uran som kan utvinnas på svensk mark.

Det är ingen hemlighet att Miljöpartiet vill satsa på andra typer av energiproduktion, men så länge Sveriges befintliga kärnkraftverk finns kvar finns bättre förutsättningar för uranbrytning i länder med pågående brytning i fyndigheter med klart högre halter och effektivare brytningsförutsättningar. Här kan vi lyfta Kanada som ett exempel, med fyndigheter som kan innehålla flera hundra gånger högre halter av uran än de svenska fyndigheterna. Det svenska uranet kommer alltså med höga kostnader och stor miljöpåverkan.

I dag är det dock kommunernas möjlighet att säga nej till uranbrytning som vi debatterar, och just i dag känns den debatten extra märklig. Samma dag som regeringen vill ta bort möjligheten för kommunerna att stoppa uranbrytning kommer alltså regeringen än en gång med ett utspel om att tillsätta en snabbutredning om ett nytt kommunalt veto. Det vi har sett är tre punkter som regeringen vill utreda. Men det finns fortfarande ingen utpekad utredare och fortsatt ingen tidsplan.

Många kanske kommer ihåg att företrädare för regeringen, bland andra klimatministern och energiministern, var ute och lovade en snabbutredning om ett nytt kommunalt veto i början av februari i år. Sedan har februari, mars, april, maj och halva juni passerat – och ingen utredning. Men i dag, när vi ska ta bort vetot, upprepar regeringen samma sak: Den ska tillsätta en snabbutredning.

Man kan ju undra varför detta inte har skett tidigare. Och varför sker det nu, när frågan dyker upp på bordet igen? Man kan fråga sig varför det inte tillsattes någon utredning i februari, om nu regeringen hade som plan att det skulle göras en snabb utredning.

Efter den här debatten är dock svaret ganska uppenbart. Ett nytt kommunalt veto är inte något man är överens om i Tidölaget, och det är därför inget man vill eller kanske ens kan genomföra före valet. Det innebär att Tidöpartierna med största sannolikhet inte heller kommer att införa något nytt veto efter valet.

Jag vill därför verkligen lyfta att ingen ska luta sig tillbaka och tro att denna vilja att införa ett nytt veto snart kommer att bli verklighet, när regeringen har så bråttom att ta bort det nuvarande kommunala vetot. Utredaren ska alltså samtidigt titta på retroaktiva åtgärder. Att göra så i stället för att skjuta upp beslutet om att ta bort vetot är ju bara dumt!

Låt oss i stället vänta med att fatta beslut om det här tills vi ser om ett nytt kommunalt veto bli verklighet, för det är det enda rimliga.

Miljöpartiet vill återinföra förbudet för uranbrytning och se ett nytt förbud för brytning i alunskiffer.

Vi vill definitivt inte ta bort det kommunala vetot mot uranbrytning som finns i dag.

Miljöpartiet vill avstyrka hela ärendet. För att vara tydlig: Jag yrkar därför bifall till reservation 8 och står självklart bakom våra andra reservationer i ärendet.

Anf. 132 LINUS LAKSO (MP):

Herr talman! Jag har en ganska enkel fråga. Hur ska vi kunna leva ett bra liv i Sverige, på Sveriges landsbygder, om vattnet och marken är förgiftade?

Regeringen har öppnat dörren för uranbrytning i Sverige igen. Det var ett allvarligt misstag. Nu vill regeringen ta bort det lokala självbestämmandet. Den här verksamheten riskerar att orsaka stora skador på människor och miljö. Det handlar om bygder där människor får lämna sina familjegårdar, där de har bott i generationer. De får se bygden dö, och vattnet kanske förgiftas. Det kanske blir ett stort, dött dagbrott.

Samtidigt attackeras nu det kommunala självstyret. Människor får inte ens möjlighet att säga nej till att ut sättas för de här extrema miljöriskerna.

Herr talman! Den här propositionen borde inte antas utan kastas raka vägen i papperskorgen.

I Sverige finns de största förekomsterna av just alunskiffer i delar av Skåne, Östergötland, Västergötland, Närke, Öland, Gotland och Jämtland. Det är landskap med jordbruk, naturvärden, viktiga dricksvattentäkter och levande lokalsamhällen där människor bor, lever sina liv och värnar sina bygder och bygdens framtid.

Inte minst i Jämtland har människor i årtal engagerat sig mot planerna på just uranbrytning kring Ovikén och Storsjön. Kommunerna runt Storsjön har sagt nej därför att de oroar sig för dricksvattnet, för naturen, för jordbruket och för besöksnäringen, som de är beroende av.

Det finns även planer på brytning i bland annat Västergötland, där prospektering i alunskiffer länge har väckt motstånd just på grund av riskerna för vattnet och jordbruksmarken. I Skåne har människor reagerat kraftigt mot planer som hotar både deras naturmiljö och viktiga delar av Sveriges livsmedelsproduktion.

Det är inte så konstigt att människor runt om i Sverige engagerar sig starkt i den här frågan, för erfarenheten från många gruvprojekt visar att det ofta är lokalsamhället som får bära de långsiktiga kostnaderna, medan vinsterna hamnar någon annanstans. Om vattnet förorenas eller naturen förstörs är det inte gruvbolagens vd:ar som får leva med konsekvenserna i generationer, utan det är människorna på plats. Det är kommunerna, och det är skattebetalarna.

Tidöpartierna försöker ge sken av att värna landsbygden, men gång på gång ser vi raka motsatsen. När människor på landsbygden protesterar mot de här miljövidriga projekten får de höra att de står i vägen för utvecklingen. När kommuner säger nej försöker regeringen begränsa deras inflytande. När lokalsamhällen oroar sig för vatten, natur och hälsa avfärdas de som ett problem. Det är fel väg för Sverige och för svensk demokrati.

Herr talman! Brytning i alunskiffer innebär oacceptabla miljörisiker. När alunskiffer bryts frigörs tungmetaller och radioaktiva ämnen som riskerar att läcka ut i vattendrag, sjöar och omgivande natur och kan orsaka långvariga skadeverkningar på ekosystem och närboende. Dessutom innebär det potentiellt väldigt stora klimatutsläpp genom de kemiska processer som sätts igång i berget.

Ändå vill Tidöregeringen gå vidare med att ta bort vetot, när tvärtom all gruvbrytning i alunskiffer och uranbrytning borde förbjudas snarast.

Herr talman! Brytning av uran i urberg är inte heller någon speciellt trevlig verksamhet. Där frigörs radioaktiva gaser, radioaktivt damm och radioaktiva sönderfallsprodukter. För att komma åt uranet behöver man dessutom bryta stora mängder gråberg, som bryts och deponeras som avfall innehållande uran och andra farliga ämnen som kan fortsätta utgöra risker under mycket lång tid.

Herr talman! Samtidigt är uranfyndigheterna i svenskt urberg små. Det innebär stora miljörisiker, medan den ekonomiska och samhällseliga nyttan är närmast obefintlig. Det är faktiskt otroligt svårt att förstå logiken i att öppna för dessa verksamheter med den ekvationen.

Herr talman! Vi behöver en ny regering som tar ansvar för människors hälsa och för miljön.

Anf. 133 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Lakso för anförandet.

Nu vill jag inte lägga ord i ledamotens mun som ledamoten inte har sagt. Så tycker jag inte att man debatterar. Jag vill dock minnas att partiföreträdare för Laksos parti tidigare här i dag har talat om att vi inte ska använda skrämselfretorik och liknande och beskyllt vårt parti för att göra så när det gäller vindkraften.

Jag tycker mig ändå höra ganska mycket skrämselfretorik och skrämselfretorik i ledamotens anförande. Ledamoten talar om förgiftat vatten, döda dagbrott, stora arealer och liknande, som om gruvnäringen var ett oerhört stort problem. Då vill jag till att börja med att ledamoten lyfter vilka gruvprojekt och vattendrag i modern tid, alltså de som är prövade enligt svensk minerallag och den svenska miljöbalken – vi pratar inte om gamla försyndelser utan om aktuell lagstiftning – han i så fall hänvisar till.

Jag stannar där och tar ytterligare frågor i nästa replik.

Anf. 134 LINUS LAKSO (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Eric Palmqvist för frågan.

Den stora skillnaden är att det i fråga om gruvverksamhet finns åtskilliga exempel där det gått riktigt fel, där dammar har brustit och där vi har fått förgiftade vatten. Jag är själv från Västerbotten, och där har vi flera exempel på hur sjöar har förgiftats. Även i Norrbotten har vi exempel där gruvbrytningen har orsakat att gifter har läckt ut i dricksvattnet.

Skillnaden är att detta inte är det Eric Palmqvist kallar propaganda eller skrämselfretorik. Det är precis dessa konsekvenser vi har sett. Vi har sett dammhaverier i Finland, i Spanien och så vidare. Det finns en lång rad exempel på gruvverksamhet som gått fel.

Sedan är detta självklart en mycket svår avvägning och intressekonflikt – vi behöver mineraler, och samtidigt är det en mycket miljöfarlig verksamhet – som Miljöpartiet tar på stort allvar.

Men framför allt: Eftersom vi inte behöver mer ny kärnkraft behöver vi inte heller ha någon uranbrytning. Där är vår linje både väldigt tydlig och väldigt konsekvent. Vi kan argumentera mycket väl för den med både miljömässiga, klimatmässiga och ekonomiska skäl och även utifrån den tid det tar för olika kraftkällor att byggas för att vi ska klara klimatmålen. Miljöpartiet har en otroligt stringent hållning i de här frågorna.

Anf. 135 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack för det, ledamoten Lakso!

Jag noterar dock att jag inte fick något svar på vilka gruvor och vattendrag vi pratar om som alltså är prövade enligt miljöbalken i modern tid. Gamla försyndelser finns det gott om, men jag hade velat ha tydliga exempel som gällt modern tid och modern lagstiftning.

Att man lyfter dammhaverier i Finland och Sydamerika är helt irrelevant för de svenska förutsättningarna. Det handlar om prövning av andra tillsynsmyndigheter och enligt andra regelverk – helt ointressant! Jag vill ha de svenska exemplen.

Sedan vill jag ha ett klagande från ledamoten Lakso: Litar man inte på svenska tillstånds- och tillsynsmyndigheter och svenska domstolar? Det är ju de som prövar detta utifrån sakkunskap, inte tyckande. Litar Linus Lakso inte på dem?

Anf. 136 LINUS LAKSO (MP) replik:

Herr talman! Till att börja med ligger Spanien i Europa och inte i Sydamerika.

Precis som Eric Palmqvists kollegor i Tidöpartierna har bekräftat här finns det inga säkra metoder för att bryta uran ur alunskiffer. Där verkar Sverigedemokraterna stå ganska ensamma.

För att återkomma till detta med skrämselfretorik glömde jag att ta upp den andra sidan vad gäller vindkraften. Där är Sverigedemokraterna ofta engagerade i lokala motståndsgupper som sprider propaganda som undersökningar har visat ofta härstammar från Ryssland och deras intresse av att sabotera svensk energiproduktion. Jag tycker inte riktigt att man ska vara så offensiv från Sverigedemokraterna vad gäller att sprida desinformation och propaganda.

Det är väldigt stor skillnad i faktiska konsekvenser när det har gått fel vad gäller gruvbrytning. Vi kan inte ta de här extremt stora riskerna.

När det gäller det som debatteras i dag handlar det framför allt, vilket har påpekats ett flertal gånger, om det lokala självbestämmandet. Varför ska inte människor få säga nej om man inte vill utsättas för de här stora riskerna? Detta är inte en verksamhet som

faktiskt behövs. Vi behöver sällsynta jordartsmetaller, ja, men det finns andra möjligheter att bryta dem.

Anf. 137 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Jag förmodar att den fråga som många nu ställer sig är: Vad gör den tredje miljöpartisten i rad här? Det handlar om att vi lägger väldigt stor vikt vid de här frågorna och har ett väldigt stort engagemang i dem. Vi försöker därför belysa dem från lite olika håll.

Jag är till vardags inte i näringsutskottet utan i konstitutionsutskottet, som en del känner till. Jag måste erkänna att jag blev lite förundrad över engagemanget och tonläget i olika frågor här. Jag noterade att det talades om AB Sverige och världens bästa land att leva i, närmast i samma andetag. För mig är det två helt olika saker. Sverige ska inte drivas som ett företag. Vi pratar gärna om ett bra land att leva i, men det handlar om helt andra saker.

Som den konstitutionsutskottsledamot jag är tänker jag också på regeringsformen 1 kap. 1 §, där det talas om att den svenska folkstyrelsen är byggd på ett representativt och parlamentariskt statskick *och* kommunalt självstyre. De står alltså som precis likvärdiga. Det måste betyda någonting. Vi måste kunna dra slutsatsen att om dessa båda är A och O är det kommunala självstyret O i sammanhanget – eller hur? De är lika viktiga.

Jag lämnar nu första delen av anförandet och går över till mitt manuskript.

Jag började skriva på mitt anförande för en evighet sedan – i måndags – när tåget passerade Stenstorp i Västra Götaland. Det ligger i Falköpings kommun, mellan Falköping och Skövde längs Västra stambanan. Där ligger Ranstad – inte riktigt inom synhåll, men närapå – där Sveriges första och hittills enda uranbrytning ägde rum några år i slutet av 1960-talet. Det är alltså 60 år sedan.

Jag ska uppehålla mig lite grann vid detta industriella projekt av några olika skäl, som jag ändå tänker har relevans för det vi diskuterar nu. Det alunskiffer som bröts i Ranstad hade inte någon särskilt hög halt av uran, men tillräckligt för att den skulle betraktas som lönsam. Vi talar om runt 150 gram per ton alunskiffer. Ur ett ton gick det att få ut uran motsvarande vikten av två chokladkakor – då talar vi om små chokladkakor. Det är inte mycket.

Det som blev kvar var alltså avfall på en och halv miljon ton alunskiffer, som spreds ut över ett ganska stort område som än i dag, 60 år senare, klassas som miljöriskområde. Det är inte förbjudet att vistas där, men det känns ändå inte helt bekvämt.

Låt mig få delge lite kuriosa, nämligen att det inledningsvis fanns en plan om svenska kärnvapen. Det får väl sägas vara överspelat nu, men då var det ett alternativ man pratade om. Det var också en del av argumentationen för att bryta uran i Ranstad. Det måste ju ses i ljuset av den tidens geopolitiska situation med ett kallt krig, en järnridå och en uppbyggnad av kärnvapenarsenaler i flera stora länder efter andra världskriget. Eftersom vi har diskuterat uppvaknanden politiskt

sett var jag väl där någonstans. Jag var inte särskilt gammal, men det var ändå något som bekymrade mig.

Uran finns på många platser i Sverige, framför allt i alunskiffer. Det har vi konstaterat. Uppskattningarna om hur mycket det finns har varierat kraftigt. Ett tag trodde man att det rörde sig om cirka 15 procent av de totala reserverna i världen. De har förstås reviderats ned efter hand, och de optimistiska beräkningarna från 60- och 70-talen kan ha sin grund i överdrivna uppskattningar av hur mycket som faktiskt kan utvinnas. En liten detalj i sammanhanget är att det var LKAB som drev Ranstadverket in på 70-talet, bland annat baserat på de stora idéerna om mycket stora reserver av uran i Sverige.

Herr talman! Hur blev det då med utvinningen i Ranstad? Efter den inledande perioden under andra halvan av 60-talet lades det hela i malpåse i avvaktan på bättre tider. För uranbrytningens del kom de i samband med oljekrisen i början av 70-talet, då uranpriserna steg kraftigt. LKAB gick in i det hela för att driva brytningen i Ranstad, men man lyckades aldrig få igång någon reell brytning att tala om. År 1984 gav man upp, sålde så småningom marken till en privatperson för en krona – det var så man gjorde då – och rev en del byggnader och behöll andra, som nu har blivit lokaler för företag.

Själva dagbrottet har fyllts med vatten, och de rester av alunskiffer som finns kvar har lagts under ett täcke av grus och jord och planterade träd. Mätningar genomförs fortfarande regelbundet av strålning och andra indikatorer.

Herr talman! Jag tänkte också prata lite om situationen i Jämtland, närmare bestämt i Oviken på västra sidan av Storsjön. Jag tycker att det är en av de vackraste platserna i landet. Där letade det kanadensiska bolaget Aura Energy efter vanadin, och numera även uran, i alunskiffer. Intresset för uran uppstod lite mer tydligt när beslutet om att upphäva förbudet mot uranbrytning fattades i riksdagen – det beslut vi har pratat om – och började gälla den 1 januari i år. Aura Energy kompletterade sin ansökan några veckor senare.

Projektet kallas Häggån och ägs till 100 procent av Aura Energy. Det är ett prospekteringsbolag med två stora projekt. Det ena är Häggån i Jämtland, och det andra är en större fyndighet i öknen i Mauretanium i Afrika. Aura Energy har för avsikt att inleda bearbetning och utvinning av fyndigheten om fortsatta studier visar på en uthållig lönsamhet. Jag återkommer lite till frågan om priset på uran alldeles strax.

Vad gäller vanadin, en metall som används i både ståltillverkning och batterier, sker det naturligtvis också en utveckling, och det planeras en större återvinningsanläggning i Finland.

Det går strängt taget att utvinna uran ur använt kärnbränsle också. En stor del av energin används inte, men det är än så länge en dyr process som inte har några kommersiella förutsättningar – men det kan förstås ändras.

Herr talman! Världsmarknadspriset på uran har gått upp och ned under de senaste 60 åren sedan

Ranstadverket var igång. Det ligger nu en bra bit under toppnivåerna efter oljekrisen på 70-talet. Antalet kärnkraftverk under konstruktion var då mycket högt. Sedan föll de dramatiskt tillbaka efter Tjernobyli och återhämtade sig lika kraftigt i början av 2000-talet, men föll igen efter Fukushima 2011. Nu ligger det på en nivå som bedöms vara lönsam för utvinning, under förutsättning att det är ett pris som är hållbart över tid.

Sedan ska man komma ihåg vad gäller kärnkraftverk att priset på uran är en ganska liten del av kostnaden för att driva ett kärnkraftverk. Den i särklass största delen av kostnaden är kapitalkostnader och avskrivningar på de enorma investeringar som görs. De kan vara 60–70 procent av den totala kostnaden. Minsta delen är det anrikade uranet, det vill säga bränslet.

Herr talman! Jag ska avrunda mitt anförande med att ta upp något om samråd, kommunalt veto och vad människor i Storsjöbygden borde ha rätt att förvänta sig. Häggån ligger alltså i Bergs kommun i Jämtland. Det finns också fyra samebyar som berörs av den verksamhet som pågår och planeras och som kan komma att utvecklas till storskalig gruvdrift, nämligen Tåssåsen, Mittådalen, Handölsdalen och Njaarke.

Jag pratade tidigare i dag med en arbetsledare för rennäringsen i Tåssåsens sameby som menar att prospekteringar och eventuell gruvverksamhet i kommunen och samebyn kan komma att slå hårt mot rennäringsen. Det handlar självklart om markanvändningen men också om luft och vatten. Partiklar som frigörs vid gruvdrift kan driva med både vind och vatten. Kunskaperna är för all del begränsade, och det krävs mer utrednings- och forskningsarbete. De resurser som samebyarna inte förfogar över, asymmetrin i förhandlingar och konsultationer, är ett reellt demokratiproblem.

Herr talman! Varför är vi då så engagerade i frågan om kommunalt inflytande eller kommunalt veto i den här utvecklingen? Till att börja med är det på det lokala planet i Jämtland inte bara fråga om Miljöpartiet. Även Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna i Bergs kommun har deltagit i debatter med artiklar och andra former av inlägg, just för att inte äventyra det kommunala inflytandet. Det handlar inte bara om markanvändning utan också om dricksvatten, bostäder, företag, det vill säga möjligheterna för kommunen till utveckling på egna villkor under mycket lång tid framöver. Det är kommunen och dess invånare som får ta både risker och konsekvenser, och det är i allra högsta grad rimligt att det kommunala inflytandet säkras och inte luckras upp.

Med det sagt finns utanför debatten också frågan om vad kommunen och kommuninvånarna får tillbaka, de som tar risker, konsekvenser och ansvar. Vad har invånarna för glädje av en gruva i kommunen? Vad får rennäringsen för att göra avkall på marker de traditionellt har tillgång till? Det finns goda skäl, inte minst med tanke på alla nya gruvprojekt som diskuteras och planeras, bland annat med stöd av EU och dess Critical Raw Materials Act, att fundera över hur delaktighet

även i den ekonomi som gruvorna antas generera kan se ut på ett sådant sätt att det gynnar såväl lokalbefolkning som kommun och i förekommande fall, det vill säga nästan alla, vårt urfolk samerna.

Jag yrkar bifall till reservation 5 under punkt 4.

Anf. 138 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Dagens debatt i Sveriges riksdag handlar alltså om huruvida det verkligen är klokt att ta bort beslutanderätten från dem som berörs, ta bort det kommunala vetot när det gäller uranbrytning, som är viktigt för jämtarna, närkingarna, skaraborgarna, skåningarna, västerbottningarna med flera.

Från kommunerna och medborgarna runt Storsjön har flera inbjudningar skickats till ansvariga statsråd, Romina Pourmokhtari och Ebba Busch, om att komma på besök till berörda bygder, föra dialog med befolkningen och själva se vilka konsekvenser regeringens beslut i Stockholm faktiskt innebär för byborna och lokalsamhällena.

Herr talman! Medborgarna runt Storsjön har också länge gjort ett stort och gediget arbete för att informera sig om vad brytning efter uran innebär, speciellt eftersom uranet ligger i alunskiffer. De besitter också en stor kunskap i frågan. Men statsråden gjorde inga besök och såg inte byborna i ögonen innan man fattade beslut. Vad ska man kalla det, herr talman? På jämtska skulle vi säga: Det är inte grett.

Jag läste också i Länstidningen hemma om Agnes Wäger Widell, Rio Keita Edvall och Maja Edin, som alla är fjärdeklassare på Tavelbäcksskolan. De skrev till Östersunds kommun om sin oro. De skrev bland annat:

Hej, kommunen! Vi har hört att regeringen vill bryta uran här. Vi vet ju att om bassängerna börjar läcka blir Storsjön förgiftad. Vi får inget rent dricksvatten, och de som bor runt Storsjön kommer att få svårare att leva här. Vi vill att ni i Östersunds kommun tackar nej.

Östersunds kommun tackade nej. Det gör också Åre, Krokoms och Berg. Till och med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, gör det, och definitivt också vi socialdemokrater, för vi vill behålla det kommunala vetot.

Herr talman! I dag skickade regeringen ut ett pressmeddelande om att man avser att tillsätta en utredning om ett eventuellt veto mot brytning i alunskiffer, men här i kammaren sa Sverigedemokraterna att de inte står bakom det förslaget.

Vi har, som alla i kammaren vet, en väldigt liten regering, vars underlag tillsammans faktiskt är mindre än Socialdemokraternas. Vi har ju här i riksdagens kammare redan hört att det inte blir något veto för brytning i alunskiffer om Sverige får en regering med SD, M, KD och L efter valet. En regering fattar nämligen kollektiva beslut, och hur ska då ett förslag från den regeringen komma till Sveriges riksdag?

Det här är någonting som alla där ute som delar denna oro faktiskt behöver höra – högt och tydligt – före valet. I dag, herr talman, har vi nämligen sett att

det vi har hört statsministern säga så många gånger om att ”på min sida av politiken är vi överens” helt har krackelerat i flera frågor framför allas våra ögon.

Herr talman! Jag bor i Åre kommun, och det är en av de kommuner som berörs, för Häggåns fyndighet går även in där. Det är en av kommunerna där det kommunala vetot nu ska tas bort. Det är en kommun där vi som bor där inte vill riskera vårt dricksvatten, våra odlingsmarker och vår kommunala utveckling under generationer framåt. Det här är ingen liten fråga för oss som bor på Sveriges landsbygder, där alunskiffret finns, och detta ska inte beslutas på ett kontor i Stockholm. Det här är en fråga där medborgarnas delaktighet måste värnas.

Jag och Socialdemokraterna kommer därför att rösta ja till att behålla det kommunala vetot. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

§ 13 Ny kärnkraft i Sverige – fler möjliga platser vid kusten

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU24
Ny kärnkraft i Sverige – fler möjliga platser vid kusten (prop. 2025/26:160)
föredrogs.

Anf. 139 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Det har återigen blivit dags att debattera kärnkraft i kammaren under denna mandatperiod. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Jag ska vara ärlig och säga att jag inte riktigt vet vilket betänkande i ordningen det blir, men ingen kan ha missat att vårt blågula samarbete arbetat intensivt med att undanröja de hinder som tidigare regeringar infört för att stoppa nya kärnkraftsprojekt.

Det är med viss stolthet som jag nu i mandatperiodens slut kan konstatera att det jag kommit att kalla för kärnkraftsrenässansen nu är i full blom.

I dag, till skillnad från när vi kom till makten, får det finnas kärnkraft på fler än tre platser i Sverige.

I dag, till skillnad från när vi kom till makten, får det finnas fler än tio reaktorer i drift samtidigt.

I dag, till skillnad från när vi kom till makten, finns det en av regeringen utsedd kärnkraftssamordnare.

I dag, till skillnad från när vi kom till makten, får man utvinna uran igen i Sverige.

I dag, till skillnad från när vi kom till makten, satsas det på kärnkraftsrelaterad forskning.

I dag, till skillnad från när vi kom till makten, arbetar myndigheter aktivt med kärnkraftsrelaterade frågor.

I dag, till skillnad från när vi kom till makten, har Business Sweden ett uppdrag att söka internationell kärnkraftskompetens.

I dag, till skillnad från när vi kom till makten, kan kommuner söka stöd för sina lokala kärnkraftsprojekt.

I dag, till skillnad från när vi kom till makten, finns det ett statsstödsprogram på plats för nya kärnkraftsinvesteringar – och så vidare.

Allt detta har resulterat i att vi nu regelbundet mottar nya ansökningar till regeringen om nya kärnkraftsprojekt runt om i Sverige. I Varberg i Halland, i Gävle i Gävleborg, i Nyköping i Södermanland och i Valdemarsvik i Östergötland finns det konkreta planer på nya kärnkraftsprojekt, och dessa har nått regeringens bord. Därutöver finns flera andra kommuner som uttryckt stöd och intresse för nya satsningar. Däribland finns Grästorps och Mariestad hemma i mitt Skaraborg, Uddevalla i Fyrbodal, Kävlinge och Svalöv i Skåne och Oskarshamn i Småland med flera.

Utöver den nationella omläggningen av politiken och det lokala stödet för nya kärnkraftverk ser vi även hur näringslivet kommit igång på allvar.

Svenska bolag vill investera i ny kärnkraft. Svenska bolag vill äga ny kärnkraft. Svenska bolag vill vara underleverantörer till ny kärnkraft. Svenska bolag vill göra markarbetet för ny kärnkraft. Svenska bolag vill bygga ny kärnkraft. Svenska bolag vill utveckla ny kärnkraft. Svenska bolag vill exportera till, och investera globalt i, ny kärnkraft. Svenska bolag vill helt enkelt vara en del av lösningen för Sveriges och omvärldens elproduktion och elsystem.

Om detta inte kan liknas vid en renässans för kärnkraften vet jag inte vad som kan det. Stödet för ny kärnkraft har dessutom vuxit sig starkare i de svenska politiska partierna, och i denna kammare har hela 80 procent röstat för det blågula förslaget om kärnkraftsfinansiering.

I dag – förvisso med mindre marginal än så – tar vi nästa steg i denna resa. I propositionen föreslår regeringen ändringar i miljöbalken som syftar till att möjliggöra utbyggnad av kärnkraft på fler platser vid kusten samtidigt som skyddet för natur- och kulturvärden upprätthålls.

De föreslagna ändringarna innebär att förbudet mot kärntekniska anläggningar inom flera kustområden och skärgårdar tas bort. Det gäller Bohuslän från gränsen mot Norge till Brofjorden, i Småland och Östergötland från Simpevarp till Arkösund, i Ångermanland från Storfjärden vid Ångermanälvens mynning till Skagsudde samt på Öland.

Ändringarna innebär också att förbudet mot kärntekniska anläggningar tas bort inom kustområdena och skärgårdarna från Brofjorden till Simpevarp och från Arkösund till Forsmark, utmed Gotlands kust, på Östergarn och Storsudret på Gotland samt på Fårö, på andra platser än där det redan finns vissa industriella och liknande anläggningar.

Av propositionen framgår vidare att ändringarna föreslås gälla samtliga kärntekniska anläggningar som omfattas av regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. 1 § punkt 1 miljöbalken.

Ändringarna påverkar inte prövningen av kärntekniska anläggningar i övrigt. Regeringen framför att det

därmed även fortsättningsvis kommer att krävas att prövning sker i det enskilda fallet, innan en kärnteknisk anläggning kan komma till stånd.

Herr talman! Nu har jag förklarat vad detta betänkande syftar till och poängterat det faktum att det utgör en kugge i det maskineri som de blågula partierna drivit från att vi fick väljarnas förtroende att på nytt skapa förutsättningar för nyinvesteringar i kärnkraft i Sverige.

Det har varit ett långtgående arbete som bland annat berört många lagar och myndigheter för att kunna säkerställa att de hinder som tidigare regeringar medvetet lagt på plats för att dämpa intresset för kärnkraft och för att genom juridiska begränsningar omöjliggöra för kärnkraft nu inte längre finns. Spelfältet är nu fritt för dem som vill, önskar och kan investera i nya kärnkraftsanläggningar framåt. Det har under den tid då vi har genomfört detta arbete blivit uppenbart att det intresset är stort runt om i Sverige, från såväl politiker som företag och investerare. Detta ser jag otroligt positivt på, herr talman.

I detta anförande instämde Eric Palmqvist (SD).

Anf. 140 MATTIAS JONSSON (S):

Herr talman! Det var ett intressant anförande från Tobias Andersson. Man är väldigt stolt över hur mycket man ska ha åstadkommit, men sanning är att det inte tagits ett enda spadtag för ny kärnkraft fast det var det man lovade. Det vi debatterar nu, kärnkraftsanläggningar längs våra kuster, kommer inte heller att underlätta när det gäller den frågan.

Vi står inför den största industriella omställningen i modern tid. Det handlar om klimatomställning, elektrifiering av industrin och transportsektorn och etablering av nya företag, som naturligtvis behöver energi. Vi behöver bygga ut den fossilfria energiproduktionen i en takt som vi inte har sett på decennier. Det råder ingen tvekan över huvud taget om att vi behöver mer el. Det råder heller ingen tvekan om att kärnkraft kommer att vara en viktig del av Sveriges framtida energimix.

Socialdemokraterna säger ja till ny svensk kärnkraft. Men att säga ja till ny kärnkraft innebär inte att man måste säga ja till varje förslag som regeringen lägger fram på riksdagens bord. Det innebär inte heller att man ska acceptera bristande planering, otillräckliga konsekvensanalyser eller förslag som i stället för att lösa konflikter riskerar att skapa nya, liksom problem som blir svårare att sedan hantera. Det är därför vi motsätter oss den nya proposition som vi debatterar i kamraren i dag.

Herr talman! Regeringen föreslår att förbudet mot etablering av kärntekniska anläggningar längs stora delar av Sveriges kust- och skärgårdsområden helt tas bort. Det är ett väldigt långtgående förslag. Det område som i dag omfattas av skydd gör det av väldigt goda skäl. Bestämmelserna har införts för att värna naturvärden, kulturmiljöer och möjlighet till friluftsliv. De skyddar kustmiljöer som är viktiga för den biologiska

mångfalden och som utgör grunden för näringar som turism och fiske.

När regeringen nu öppnar upp dessa områden måste det finnas ett tydligt och underbyggt behov. Men det behovet har regeringen faktiskt inte redovisat. Tvärtom finns det i dag goda möjligheter att bygga ytterligare kärnkraft på de platser där vi redan nu har etablerad kärnkraft: Ringhals, Forsmark och Oskarshamn.

På dessa platser finns redan den infrastruktur som krävs. Där finns kompetens och erfarenhet av kärntekniska anläggningar liksom etablerade säkerhetssystem. Och där finns en lokal acceptans, vilket inte minst är viktigt. Flera bedömare har dessutom pekat på att framför allt Oskarshamn har mycket goda förutsättningar för ytterligare utbyggnad.

Givet att det redan finns plats för fler reaktorer på dessa orter och att de passar väl in i det svenska elsystemet ser vi inte behovet av att öppna upp helt nya kuststräckor för kärnkraftsetableringar.

Herr talman! Det finns en principiellt väldigt viktig fråga här: Vem är det som ska avgöra vilka framtidens energianläggningar ska vara och var de ska byggas? Regeringens modell innebär i praktiken att marknaden får en allt större roll i att peka ut etableringsplatser. Vi har nyligen sett exempel på detta när bolaget Kärnfull Next ansökte om att få bygga sex små, modulära reaktorer i området sydost om Valdemarsvik, på en plats där det i dag inte finns någon kärnkraft över huvud taget.

Det illustrerar exakt den problematik som vi vill lyfta fram. Vi menar att detta inte är upp till marknaden att avgöra. Eller som Tobias Andersson sa här i talarstolen vid upprepade tillfällen, sex sju gånger: Det är bolagen, bolagen, bolagen som kommer med ansökan. Det är inte marknaden som ska avgöra om kärnkraft ska byggas, utan det är ett ansvar för staten. Det är staten som ska väga samman energibehov, miljöhänsyn, säkerhetsfrågor, totalförsvar, nätkapacitet och regional utveckling. Det är staten som ska göra de strategiska avvägningarna, inte marknaden – inte enskilda aktörer utifrån sina affärsplaner.

Därför anser vi att staten ska ta ett samlat ansvar och peka ut lämpliga områden för kärnkraft men också det som vi tidigare har pekat på, havsbaserad vindkraft. Det skulle skapa en bättre tydlighet för investerare och en större förutsägbarhet för kommunerna. Det skulle ge en bättre möjlighet att hantera de målkonflikter som ofrånkomligen uppstår när stora energiinvesteringar ska genomföras i vårt land.

Herr talman! Vi socialdemokrater tycker inte att kuststräckor som Stockholms skärgård, Höga kusten, Bohuskusten, där jag själv är uppvuxen, eller Öland ska öppnas upp för denna typ av etableringar. Det är inte platser som är särskilt väl lämpade för kärnteknisk verksamhet.

På de befintliga kärnkraftsorterna finns däremot både acceptans och förutsättningar. Där finns, som jag nämnt, den tekniska infrastrukturen. Där finns kompetensen och inte minst erfarenheten och acceptansen.

Och där har de säkerhetsmässiga förutsättningarna redan noggrant prövats. Det är där en fortsatt utbyggnad bör ske.

Herr talman! Det finns ytterligare skäl att rikta kritik mot regeringens hantering i just denna fråga. Under mandatperioden har regeringen återkommit med flera propositioner, vilket vi också kunde höra föregående talare prata om, som på olika sätt handlar om kärnkraftens framtid. Många remissinstanser har pekat på att dessa förslag är nära sammanlänkade och ibland överlappar varandra – då behöver de behandlas tillsammans. Den kritiken håller vi med om.

När man genomför så omfattande förändringar av energipolitiken måste riksdagen få möjlighet att bedöma en helhet i stället för, som det nu har blivit, göra en bedömning i stuprör. Vad blir konsekvenserna för elsystemet, för våra statsfinanser, för andra fossilfria kraftslag, för våra kommuner och för hushållen? Detta är frågor som vi hade behövt en helt annan analys av, en samlad analys.

I stället väljer regeringen att steg för steg förändra regelverk utan att ge riksdagen en fullständig bild av de samlade effekterna. Det här är inte ett tillfredsställande beslutsunderlag.

Herr talman! Det är också värt att notera att entusiasmen ute i kommunerna är ytterst begränsad; det är inte särskilt många hurrarop. Sveriges Kommuner och Regioner har varit starkt kritiska och framhållit att förslagen inte är tillräckligt genomlysta och konsekvensbedömda för att ligga till grund för denna lagstiftning.

När kommuner som ytterst berörs av dessa förändringar efterfrågar bättre analyser bör en regering lyssna på dem. Det handlar om respekt för det kommunala självstyret. Det handlar också om att skapa långsiktigt hållbara beslut.

Herr talman! Vi i Socialdemokraterna vill bygga ett starkt, robust, fossilfritt energisystem. Vi vill se ny kärnkraft och mer havsbaserad vindkraft. Vi vill se investeringar som stärker svensk konkurrenskraft och tryggar industrins elbehov och som i sin tur skapar arbetstillfällen och säkrar dem som finns.

Men vi vill också se ordning och reda i energipolitiken. Vi vill att staten tar ett samlat ansvar. Vi vill att etableringar sker på de platser som är bäst lämpade. Och vi vill att viktiga natur-, kultur- och friluftsvärden inte riskeras om det inte finns mycket starka skäl.

Regeringen har inte visat att det finns behov av att öppna upp stora delar av Sveriges kust- och skärgårdsområden för kärntekniska anläggningar. Det är just därför vi anser att denna proposition bör avslås. Och det är därför jag yrkar bifall till reservation 1. (Applåder)

Anf. 141 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Mattias Jonsson inledde sitt anförande med att konstatera att det inte råder någon tvekan om kärnkraftens vikt och roll i Sveriges framtida elsystem. Jag håller med honom helt i detta.

Däremot råder det nog för många väljare en tvekan om Socialdemokraternas hållning och syn på

kärnkraften. Man har förvisso röstat ja till de statsstöd som det blågula samarbetet lade på riksdagens bord i budgeten, men man har villkorat det. Man har förvisso röstat ja till delar av omläggningen för att underlätta för nya kärnkraftsansökningar i Sverige samtidigt som man har varit emot andra initiativ från regeringen, däribland det förslag som vi debatterar här och nu.

Dessutom är det nog för alla svenskar uppenbart att Socialdemokraterna, om de får väljarnas förtroende, avser att styra Sverige tillsammans med partier som har en ännu mer oklar syn på kärnkraften och dess roll i Sveriges framtida elsystem.

Det finns alltså många frågor att bena i här. Men låt mig börja med en. Kan Mattias Jonsson gå i god för att det han nu uttrycker i talarstolen om kärnkraftens vikt och värdet av kärnkraft i Sveriges elsystem även i framtiden kommer att vara Socialdemokraternas politik även vid ett regeringssamarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet?

Anf. 142 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Tobias Andersson, för frågan! Vi har varit tydliga under en längre tid. Kärnkraft i Sverige har stor betydelse för svensk energiproduktion. Vi har också varit tydliga med de besked vi har givit om att vi ser att det finns förutsättningar för och behov av att bygga ut ny kärnkraft på befintliga platser. Jag noterade att befintliga platser inte nämdes en enda gång i Tobias Anderssons anförande såvitt jag hörde. Jag tycker att man ska ha respekt för dem ute i landet som är oroliga för nya anläggningar.

Att man öppnar upp kuststräckor på det sätt som nu föreslås tycker jag inte är respektfullt, framför allt när man inte kan visa på att det finns ett sådant behov. Men från Sverigedemokraterna håller man alltså ett anförande där man inte ens nämner de befintliga platserna, där det redan finns en acceptans, en infrastruktur och en kompetens på plats. Det är där man borde satsa. Det är där man borde fokusera.

Sedan, herr talman, hade vi denna ingång i samtalet med regeringen. Vi framhöll behovet av att hitta system så att vi kan få havsvindkraft på plats. Det är beklagligt att Sverigedemokraterna hade en position som gjorde att vi inte kunde komma överens. Det innebär att vi inte kom fram i tillräckligt snabb takt när det gäller vare sig kärnkraft eller utbyggnaden av vindkraft. Där är Tobias Andersson och Sverigedemokraterna skyldiga till att vi inte kommer närmare en lösning.

Anf. 143 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Mattias Jonsson, för svaret!

Mattias Jonsson påpekade att jag inte nämnde de tre befintliga sajterna där kärnkraft levererar el och effekt i nuläget. Det är sant. Jag nämnde inte heller att det är premiär i fotbolls-VM i kväll eller att jag åt thaibuffé till lunch. Det har att göra med att det inte hör till det betänkande vi nu debatterar. Därför var det inte heller rimligt att lyfta in det.

Det är klart att jag ser goda förutsättningar inte minst på Ringhals, där ett arbete pågår, men även i Oskarshamn, där det nu äger rum samtal om en ny ägare till Unipers andel. Det är väldigt intressant att följa detta och se om man kan hinna i kapp Ringhalsprojektet på befintliga sajter eller för den delen på andra platser.

Jag tror att skillnaden här handlar om hur man ser på marknaden på detta område. Vi minns att det under förra valrörelsen var en stor debatt mellan blocken när det gällde att kärnkraft lagts ned och att investeringar uteblivit och om detta var politikens eller marknadens fel. Jag företrädde den sida som sa att det var politikens fel, medan Mattias Jonsson och hans parti företrädde den sida som sa att det var marknaden som inte ville investera i kärnkraft.

Sedan vi kom till makten har vi behövt rensa bort de politiska beslut som låg som en våt filt över kärnkraften i Sverige. Vi kan nämna effektskatten. Vi kan nämna det faktum att det inte fick finnas kärnkraft på fler än tre platser och att det inte fick finnas fler än tio reaktorer i drift. Vi kan också nämna det faktum som vi hanterar här i dag, nämligen att man i lag begränsat var kärnkraft får etableras och därigenom inte tillåtit det på vissa kustremsor i Sverige.

Då blir det en något retorisk fråga, herr talman, om det var marknaden eller politiken som stipulerade alla dessa juridiska begränsningar för nya kärnkraftverk i Sverige som vi nu har röjt undan. Jag vill hävda att det är jag, Mattias Jonsson och våra kollegor i denna kammare som tar dessa beslut. Nu har vi behövt riva upp politiska beslut för att skapa förutsättningar för ny kärnkraft.

Varför vill Mattias Jonsson, som vill ha kärnkraft, fortfarande ha politiska begränsningar för densamma?

Anf. 144 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater har också landat i att vi måste lyfta taket och begränsningen till tio reaktorer. Vi ser den potential som finns i Oskarshamn, Ringhals och Forsmark. Det är där man behöver ha fokus.

Jag blev orolig när jag hörde Tobias Andersson i sitt anförande tala så mycket om bolagen, alltså marknaden, som ska peka ut och göra ansökningar.

Jag tycker att det är fullt rimligt att det är statens ansvar att ta ett samlat grepp både för havsvindkraften och för kärnkraften och att peka ut områdena. Vi har landat i ställningstagandet att det på de befintliga platserna finns potential, infrastruktur, acceptans och kompetens. Det är där man behöver satsa.

Att på det här sättet göra det helt fritt att göra ansökningar för stora delar av våra kustområden är, tycker jag, inte att ta ansvar. Det skapar en större oro och en större osäkerhet.

Vi behöver vara tydliga från politikens sida. Hade man velat komma fram hade man också sett till att få till stånd en långsiktig överenskommelse med de här ingångsvärdena, i stället för att komma med det ena förslaget efter det andra. Det blir ett lapptäcke där det

är väldigt svårt att se de totala konsekvenserna. Den kritiken har vi framfört tidigare, och vi framför den här i dag i kammaren också.

(Applåder)

Anf. 145 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M):

Herr talman! För att möjliggöra fortsatt elektrifiering av samhället och åstadkomma en effektiv klimatomställning behöver kraftsystemet stärkas och produktionen av fossilfri el öka. Kärnkraften kan leverera stora mängder fossilfri el och bidra med stödtjänster som gör hela elsystemet mer robust och leveranssäkert. Därför är det rimligt att regeringen har lagt viss möda på att riva de hinder som successivt byggts upp för att hindra ny kärnkraft i Sverige.

Herr talman! År 2023 presenterade regeringen en färdplan för ny kärnkraft i Sverige. Den innehöll en fullständig analys och en tydlig helhetssyn. I den fanns bland annat en nationell kärnkraftssamordnare, initiativ till en riskdelningsmodell och mål satta till år 2035 och 2045.

År 2024 beslutade riksdagen att ny kärnkraft ska kunna byggas på fler platser och att fler än tio reaktorer ska kunna vara i drift samtidigt. Det är rimligt, givet att nya reaktorer, som kallas små och modulära, har en lägre effekt var för sig och att man därför kan behöva fler. Tvivelsutan kan en stor konventionell reaktor leverera mer, och det är ju det vi behöver, men det finns också fördelar med mindre reaktorer, eftersom en mindre andel av kärnkraften då är offline när man genomför periodiskt underhåll på en reaktor.

År 2024 beslutade också riksdagen om energipolitikens långsiktiga inriktning och satte målet om ny kärnkraft motsvarande 2 500 megawatt till 2035. Det motsvarar ungefär två stora konventionella reaktorer och bidrar med den planerbara elproduktion som kan hjälpa till att stabilisera elsystemet, vilket i sin tur underlättar för att koppla på fler volatila producenter och säkerställa den tilldelning av effekt som behövs till industrier som vill minska sina koldioxidutsläpp.

År 2025 beslutade riksdagen om den finansieringsmodell som utretts av landets främsta experter och som möjliggör statlig riskdelning, vilket är en förutsättning för byggnationen av ny kärnkraft i Sverige. Kärnkraft har mycket höga initiala investeringskostnader, långa ledtider och regulatoriska risker. Därför är det rimligt att staten är en aktör och ger förutsättningar för att investeringarna ska bli av.

I april i år presenterades också nästa steg, där staten ska köpa 60 procent av Videberg Kraft AB, det projektbolag som Vattenfall startat tillsammans med nio stora industriföretag och som ska bygga ny kärnkraft på Ringhals. Det finns goda skäl för det.

Staten ska bära den del av risken som bara staten rimligen kan bära. Statens majoritetsägande gör projektet finansierbart. Och vi vill såklart som stat ha kontroll när skattebetalarna tar en risk. Det handlar inte om att staten ska ersätta näringslivet på något vis, utan det handlar om att staten ska kliva in där politisk risk,

systemnyttan och investeringens storlek gör att marknaden annars tvekar.

Herr talman! Med det här betänkandet tar vi också nästa steg genom att ta bort ytterligare geografiska hinder vid kusten. Kärnkraftverk byggs ofta vid kusten av både praktiska och tekniska skäl. Ett kärnkraftverk producerar stora mängder el men behöver också kunna kylas på ett säkert och effektivt sätt. Närheten till havet ger tillgång till stora mängder kylvatten, och kustlägen är lämpliga eftersom de ger bättre tillgänglighet till robust infrastruktur i form av hamnar.

Att kärnkraftverk behöver kustlägen är inte automatiskt lika med att varje kustläge är lämpligt. Men vår linje är att det är orimligt att på förhand utesluta stora delar av Sveriges kust från prövning, särskilt när Sverige behöver mer fossilfri och planerbar el.

Det förslag vi behandlar i dag handlar inte om att kärnkraft ska få byggas var som helst utan om att ta bort förbud som har syftat till att lägga lager på lager av hinder som omöjliggör ny kärnkraft.

Herr talman! Det är viktigt att vara tydlig med vad den här lagändringen innebär. Att ett område inte längre omfattas av ett uttryckligt förbud mot kärntekniska anläggningar betyder inte att någon får bygga ett kärnkraftverk där utan vidare. Tvärtom krävs det fortsatt omfattande prövning enligt flera regelverk. Kärnteknisk verksamhet kräver tillstånd enligt lagen om kärnteknisk verksamhet. Det börjar med en analys hos Strålsäkerhetsmyndigheten, och därefter behövs ett godkännande av regeringen. Därutöver krävs en miljöprövning enligt miljöbalken, regeringens tillåtlighetsprövning och, inte minst, kommunfullmäktiges tillstyrkande.

Herr talman! Den senaste tiden har vi sett ansökningar om ny kärnkraft i Valdemarsviks kommun, i Norrsundet i Gävle kommun och vid Studsvik i Nyköpings kommun. Det är bra. Ny kärnkraft stärker elsystemets stabilitet, driver på elektrifieringen och håller priserna stabila i hela landet.

Det är dock inte så att alla som ansöker om etablering av ny kärnkraft automatiskt kommer att få ett ja. Men det är hoppningivande att det finns flera aktörer utanför Vattenfall som vill vara med och bidra till att lösa Sveriges elutmaning. Att stora svenska industrieföretag också lägger in egna pengar i projekt är en styrka för Sverige.

Herr talman! Det är krävande och ett stort åtagande att bygga ny kärnkraft, men den här regeringen ska se till att det blir gjort. De lager på lager av hinder som har byggts in för att omöjliggöra ny kärnkraft tas bort steg för steg. Och en effektiv finansieringsmodell finns nu på plats. Utöver det finns det skäl att titta på hur andra delar, som kompetensförsörjning och leveranskedjor, kan säkras. Därför har regeringen också tillsatt en ny utredning som ska lämna förslag på hur staten kan bidra till en effektiv utbyggnad av ny kärnkraft.

Den utredningen, som tillsattes den 11 mars i år, ska se över hur staten kan stödja uppbyggnaden av leveranskedjor, kompetens och erfarenhetsutbyte samt föreslå hur det kan organiseras. Det ingår också att

utreda om statligt deläggande i kärnkraftsbolag bör organiseras i ett statligt ägarbolag – det är en fråga som har lyfts tidigare.

Det här handlar kort och gott om hur de strukturer som ska komma på plats i samband med det första projektet kan bidra till att även andra projekt blir framgångsrika. Man skulle kunna kalla det för en programorganisation för kärnkraftsutbyggnad.

Herr talman! Kärnkraften har egenskaper som Sverige behöver. Den kan leverera stora mängder fossilfri el. Den kan bidra till ett robust och leveranssäkert elsystem. Den producerar oberoende av väder och årstid och kan därmed komplettera andra fossilfria kraftslag. Detta betyder inte att all annan elproduktion är oviktig. Sverige behöver mer fossilfri elproduktion, fler elnät, mer flexibilitet och effektivare användning av energi. Men ett elsystem för ett modernt industriland kan inte bara bygga på förhoppningar om att nya tekniska lösningar kommer att lösa dagens problem. Därför behövs kärnkraften.

Anf. 146 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! De här förslagen och den här propositionen handlar i grunden om att regeringen ska öppna för kärnkraft på fler platser. Man slopar helt enkelt skyddet i viktiga miljöer, exempelvis på Gotland och på Fårö.

Jag vill fråga Jesper Skalberg Karlsson om han tycker att Fårö är en lämplig plats för ny kärnkraft. Varför ska man annars slopa skyddet där?

Anf. 147 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Gotland är inte en lämplig plats för kärnkraft. Anledningarna är: Vi har inte det elbehovet. Vi är inte anslutna till stamnätet; vi har alltså bara likströmskablar. Därutöver finns det en säkerhetspolitisk dimension att ta hänsyn till. Det finns heller inget bolag som har aviserat att man har ett intresse av att bygga ny kärnkraft på Gotland.

Herr talman! Med det sagt handlar inte den här frågan om att vi vill bygga kärnkraft på alla de platser där det tidigare har varit förbjudet. Det här handlar om att vi vill ta bort det uttryckliga förbudet, som gäller många geografiska platser, eftersom det finns lager på lager av hinder för ny kärnkraft.

Jag tror att oppositionen, som nu är upprörd över att vi tar bort de här hindren, hade varit lika upprörd om ett bolag hade kommit in med en ansökan som gällde en specifik plats och om vi därefter hade tagit bort de geografiska begränsningar som finns i den här lagtexten.

Herr talman! Utgångspunkten behöver vara att vi ska bygga elproduktion där den, för det första, behövs och där den, för det andra, är accepterad. Med det sagt är det så här: När vi tar bort det uttryckliga förbudet som gäller de här platserna ska kommunfullmäktige fortfarande tillstyrka detta. Det ska finnas en lokal acceptans. Det tycker jag är en bra ordning.

Anf. 148 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Jag noterar att ledamoten säger att Gotland inte är en lämplig plats för ny kärnkraft. Varför då slopa skyddet? Det skickar dubbla signaler till gotlänningarna. Ledamoten säger: Detta är en dålig plats. Samtidigt säger regeringen: Här ska man kunna bygga kärnkraft. Det är väldigt motsägelsefullt.

Om man tycker att det är en dålig plats för kärnkraft hade man kunnat undanta Gotland och Fårö när det gäller den här lagstiftningen. Då hade man kunnat se till att de skydden finns kvar. Det är fullt möjligt att lagstifta på det sättet. Men det har regeringen inte gjort.

Gotland är inte en lämplig plats, enligt Jesper Skälberg Karlsson. För det första: Är det någonting som Moderaterna tycker, eller är det bara Jesper Skälberg Karlssons privata åsikt? För det andra: Varför har man då inte behållit skyddet? Det hade varit fullt möjligt.

Anf. 149 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack till Rickard Nordin för frågan!

Allt som är olämpligt behöver inte ha en egen uttryckt lagtext, som är geografiskt begränsad. När det till exempel gäller havsbaserad vindkraft tycker jag: Bygg den där aktörer är intresserade av att investera, där elnätet är redo att ta emot den och där det dessutom finns en lokal acceptans! Men det betyder inte att jag vill skriva en specifik lagtext om att det ska vara förbjudet att bygga havsbaserad vindkraft vid inloppet till Musköbasen. Det får man ta hänsyn till i den prövning som sker enligt annan lagtext.

Herr talman! Det är värt att nämna att det vi gör är att vi tar bort lager på lager av hinder för ny kärnkraft. Men det kommer fortfarande att finnas flera lagstiftningar som man behöver ta sig igenom. Det är kärntekniklagen. Det är ansökan hos Strålsäkerhetsmyndigheten. Det är tillåtlighetsprövningen hos regeringen. Det är uppbyggnaden av elnät för att man ska kunna ta emot detta – med mera. Att vi tar bort det uttryckliga förbudet betyder inte att vi ska bygga reaktorer på varenda strand längs med kusten mot Östersjön. Det handlar just om att ta bort lager på lager av hinder som står i vägen för ny kärnkraft.
(Applåder)

Anf. 150 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Namnet på detta betänkande är *Ny kärnkraft i Sverige – fler möjliga platser vid kusten*. Det handlar, återigen, om kärnkraft och om att med alla till buds stående medel få investerare att se kärnkraft som en bra och gynnsam investering. Detta har blivit ännu tydligare i och med det som har sagts i de tidigare anförandena.

Den här gången handlar det om att ändra i miljöbalken. Lagförslagen syftar till att möjliggöra utbyggnad av kärnkraft på fler platser vid kusten samtidigt som skyddet för natur- och kulturvärden upprätthålls. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 juli i år. Ni hörde rätt – redan om en månad. Nu är det panik.

Nu vill regeringen alltså att fler platser efter kusten ska få den fantastiska möjligheten att få ett kärnkraftverk som granne. Jag hoppas verkligen att någon ansöker om att få smälla upp ett i Danderyd; det vore häftigt att se. Jag har svårt att tro att intresset i kuststäderna för att få ett kärnkraftverk in på knuten är särskilt stort. Jag tvivlar. Ni fattar: Det är panik med att visa att ny kärnkraft får alla möjliga lättnader.

Står då investerarna på kö med sina miljarder för att bygga ny kärnkraft, som det har låtit? Trots att regeringen har staplat lättnader och kryddat med garantier för både investeringskostnader och pris på produktion – detta gäller även Socialdemokraterna – går det väl sisådär.

När jag tittar på vad som har hänt när det gäller att bygga ny kärnkraft de senaste 30 åren ser jag SMR som den största förändringen. Grejen är dock att sådana inte finns att köpa. Kina och Ryssland har några i drift; det verkar vara detta som kommer fram. Jag tror att man skriver att västvärlden ligger i utvecklingsfasen när det gäller SMR-reaktorer. Det är så det ser ut.

Jag förstår de kapitalägare som tvekar. Det enda som kanske gör att det går att hitta investerare är att staten, det vill säga vi skattebetalare, garanterar att de har både hängslen och livrem när de går in med pengarna.

Herr talman! Jag har sagt detta förut här i kammaren, men jag kan inte låta bli att säga det igen: Jag tror inte att något land i hela världen bygger ny kärnkraft om 30 år. Varför tror jag inte det? Jo, därför att tekniken för det förnybara och för lagring går framåt med en hiskelig fart. Priserna går också nedåt.

Jag drar min egen historia igen, herr talman – det kanske finns någon där ute som inte har hört den. Vad hade jag sagt om någon hade ringt mig för 20 år sedan och berättat hur tekniken går framåt, med solenergi och batterier, och sagt till mig att jag kommer att ha solpaneler på taket, köra en elbil som jag kan ladda hemma och köra gratis halva året? Då hade jag sagt åt personen att ringa tillbaka när den nyktrat till och frågat om den var törstig när den vaknade.

Sanningen är denna: För fem år sedan investerade vi i solpaneler på ladugårdstaket, och i april i fjol köpte min fru en begagnad elbil. Halva året pendlar hon till jobbet – det är fyra mil enkel väg – och jag ser inte en enda spänn på elräkningen för att hon kör bil. Sedan har vi alla andra resor. Vi har sex mil till affären, och jag ser inte enda spänn på elräkningen. Kom ihåg att jag bor 15 mil norr om polcirkeln!

Därför, herr talman, sticker jag ut och frågar – med självförtroende, till och med – varför någon skulle vilja investera i ny kärnkraft om det blir tre gånger så dyrt och kräver lagring av avfall som är farligt i hundratusen år. Berätta det för mig!

Jag förstår givetvis fördelarna med kärnkraft, men varför i hela världen ska vi stressa fram det här nu? Jag har alltid tyckt att vi ska ha en bred energiuppbyggnad, och det tycker jag fortfarande. Om vi om sex år ser att utvecklingen vad gäller energilagring och priser på elproduktion inte går i den takt som vi trodde kan vi

börja spåna på vad det svenska elsystemet behöver för att klara elektrifieringen och klimatmålen, men jag förstår inte varför vi ska stressa fram det i dag. Att med åsnans envishet köra på kärnkraftslinjen blir för mig helt obegripligt.

Herr talman! Jag är glad att oppositionen har en gemensam reservation om att avslå propositionen. Vänsterpartiet har dock också en egen reservation, nummer 3, som jag vill yrka bifall till.

Jag tycker att alla där ute ska ställa sig denna fråga: Varför stressa fram det här? Jag är inte emot kärnkraft på något religiöst vis, men varför stressa fram det med den här farten? Det har jag svårt att förstå. Jag hoppas att svenska folket också inser det.

Anf. 151 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! Vi lever i en omvälvande tid som gång på gång prövar oss som land. Denna tid framkallar högre förväntningar på Sverige som nation och på vilka utmaningar Sverige ska ha kapacitet att möta.

Vi är mitt uppe i en av de största samhällsomställningarna i modern tid. Vi ska elektrifiera industrin och transportsektorn för att minska våra utsläpp. Samtidigt bygger vi ett robust elsystem för att stärka vår beredskap och vårt totalförsvaret. Sist men inte minst ser vi till att vi får en stabil självförsörjning på el som säkerställer att hushåll och företag har tillgång till el till rimliga priser.

Man ska kunna bo och leva i hela Sverige till en rimlig kostnad. Man ska känna sig trygg i att politikerna kan leda landet genom kris och krig. Det gör vår regering.

Det ska finnas ett robust elsystem som levererar el när den behövs och där den behövs. Detta är själva ryggraden i ett fungerande samhälle, såväl i fredstid som i krigstid. Det var därför vi kristdemokrater tillsammans med de övriga Tidöpartierna lade om hela energipolitiken 2022.

Under många år präglades svensk energipolitik av kortsiktighet. Planerbar produktion avvecklades samtidigt som man lutade sig allt tyngre mot väderberoende kraftslag. Konsekvenserna såg vi tydligt i södra Sverige: ökande effektbrist, stora prisskillnader mellan olika delar av landet och en växande osäkerhet för hushåll och företag.

Vi valde en annan väg och öppnade de dörrar som Socialdemokraterna och Miljöpartiet hade stängt. I dag är målet ett elsystem som är både leveranssäkert och hundra procent fossilfritt. Vi har satt upp ett planeringsmål om 300 terawattimmar till år 2045 för att möta en framtid där elanvändningen kan fördubblas. För att nå dit behöver vi ny kärnkraft.

Innan vi går in på just kärnkraften vill jag nämna något annat. Det talas ibland om att regeringen bara väntar på ny kärnkraft och sitter stilla under tiden. Det stämmer inte riktigt. Under den här mandatperioden har omkring 7 000 megawatt ny elproduktion tillkommit. Effektbalansen har stärkts med cirka 2 000 megawatt. Ledtiderna för nätutbyggnad har kortats. Fler industrier kan få tillgång till effekt. Vi har återstartat

Öresundsverket och vidtagit ett stort antal åtgärder för att stärka energisystemet. Vi har dessutom sänkt elskatten med drygt 20 procent.

Detta är konkreta reformer som gör skillnad här och nu, men vi vet också att Sverige inte kan bygga framtidens elsystem utan ny kärnkraft. Kärnkraft är vad klimatmålen, industrin och försvaret kräver av oss. Det är också vad svenska folket röstade för.

Det är därför vi har genomfört den mest omfattande omläggningen av kärnkraftspolitiken på flera decennier. Vi har tagit bort begränsningen till högst tio reaktorer på högst tre platser. Vi har infört ett nytt finansieringssystem som gör investeringar möjliga. Vi har skapat snabbare och förutsägbarare processer och tillsett en nationell samordnare. Vi har byggt upp de ekonomiska och juridiska förutsättningarna för att nya reaktorer faktiskt ska kunna bli verklighet.

Förutsättningarna för ny kärnkraft är i dag i princip på plats. Det kommer att byggas ny kärnkraft. Kärnkraftens renässans är onekligen här.

Herr talman! Den proposition vi behandlar i dag är en viktig del av hela detta arbete. Propositionen handlar om att ta bort gamla förbud i miljöbalken som begränsar möjligheterna att bygga kärntekniska anläggningar längs stora delar av Sveriges kust. Det är förbud som infördes i en helt annan tid, utifrån andra förutsättningar och innan dagens behov av elektrifiering och klimatomställning stod klar.

Regeringen föreslår därför att de generella förbuden tas bort, så att fler platser kan prövas för framtida kärnkraft. Det innebär inte att kärnkraft automatiskt får byggas överallt. Det innebär inte att natur- och kulturvärden åsidosätts. Och det innebär inte att kommunernas inflytande försvinner. Tvärtom kommer varje etablering även fortsättningsvis att genomgå omfattande tillståndsprövningar. Naturvärden, kulturvärden, säkerhetsfrågor och kommunalt godkännande kommer fortsatt att vara en avgörande del av processen. Det propositionen gör är att öppna dörren för att lämpliga platser faktiskt ska kunna prövas.

Herr talman! Kristdemokraterna driver inte på för ny kärnkraft av ideologiska skäl. Vi lyssnar bara till verkligheten. Vi välkomnar alla fossilfria kraftslag, men när olika kraftslag ska samverka måste systemets behov stå i centrum. Ett robust elsystem kräver balans. När vädret styr produktionen av vissa kraftslag måste det finnas en stabil baskraft som alltid kan leverera.

Sverige har ett förutsägbart kärnkraftsprogram på plats som skapar trygghet i systemet, och riksdagen ska snart fatta ännu ett viktigt beslut i en lång rad av åtgärder för att bygga framtidens energisystem.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 152 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Sverige behöver mer el. Det råder ingen tvekan om det. Industrin ställer om, transportsektorn elektrifieras och nya företag vill etablera sig i vårt land. För att klara klimatomställningen och stärka vår konkurrenskraft behöver vi bygga ut den fossilfria

elproduktionen i snabb takt. Just därför behöver energipolitiken vara klok, långsiktig och teknikneutral.

Det som bekymrar mig och Centerpartiet är att regeringen gång på gång väljer en annan väg. I stället för att skapa goda förutsättningar för all fossilfri kraftproduktion bedriver man en alltmer ensidig politik där nästan allt fokus riktas mot kärnkraften. Det har vi dessutom fått exempel på i talarstolen från Sverigedemokraterna.

Tidöpartiernas politik lägger alla ägg i samma korg. Men det är å andra sidan inte så svårt att förstå varför de lockas av visionen om ny kärnkraft. Det är ett enkelt sätt att skjuta på problemen, och det ger sken av handlingskraft. Men politiken måste bygga på realism, inte på önsketänkande.

Vi behöver bygga ut elproduktionen snabbt, effektivt och billigt om de fossila bränslena ska kunna fasas ut och den svenska konkurrenskraften värnas. Precis som Moderaterna sa behöver vi använda den teknik som finns och inte bara hoppas på något som kommer, som exempelvis billiga, serieproducerade, modulära reaktorer. Sådana finns inte.

Historiskt, både nyligen och i dåtid, har kärnkraftsprojekt runt om i Europa och västvärlden präglats av omfattande förseningar och kraftigt skenande kostnader. Forskningen visar att det bara är olympiska spel som kan konkurrera när det kommer till förseningar och fördröjning av megaprojekt. I den andra änden av skalan, som visar sådant som går snabbare än planerat och blir billigare än budgeterat, återfinns sådant som kan skalas upp snabbt och till många enheter, som sol och vind.

Slutnotan för kärnkraftsprojekt har gång på gång blivit dyrare än vad som först utlovats. Det finns ingenting – absolut ingenting – som säger att det skulle bli annorlunda här, speciellt inte som de tekniker som valts ut aldrig har prövats tidigare. Det är snarare grundreceptet för fördröjningar och förseningar. Verkligheten – om det är den man ska lyssna till, som Kristdemokraterna säger – borde vara vägledande, om det nu inte är ideologi det handlar om.

Sverigedemokraterna påstår att det var politiska hinder som stoppade ny kärnkraft. Det stämmer inte. Effektskatten avskaffade vi redan med överenskommelsen 2016. Om det bara hade handlat om politiska beslut, och politiska hinder och inte marknadsekonomiska sådana, hade det inte behövts hundratals miljarder i subventioner.

Över 80 procent av den här kammaren är överens om att vill någon bygga ny kärnkraft på befintliga platser får man göra det, om man gör det marknadsmässigt. Det är precis det Vattenfall vill göra vid Ringhals. De vill bygga ny kärnkraft på en befintlig plats – men de behöver ändå hundratals miljarder i subventioner. Hur är det ett politiskt och inte ett marknadsekonomiskt hinder?

Vi vet att de kärnkraftsprojekt som diskuteras i Sverige helt enkelt inte är marknadsmässigt bärkraftiga. Det är därför regeringen successivt bygger upp ett omfattande system av statliga garantier, subventioner

och risköverföringar från investerare till skattebetalare. Det blir hushållen som får betala kalaset och de vidlyftiga vallöften med höjd skatt eller högre elräkningar.

Det här är en utveckling som borde oroa fler, för när staten går in och tar stora delar av den ekonomiska risken förändras spelreglerna på energimarknaden. Det gäller inte bara kärnkraften. Investeringar styrs inte längre mot de lösningar som är mest effektiva eller mest konkurrenskraftiga utan mot de projekt som har mest politiskt stöd för tillfället. Det, om något, är ideologi – och det är det den här regeringen har för ögonen. Detta riskerar att tränga undan investeringar i andra fossilfria kraftslag, i den flexibilitet och lagring som energisystemet behöver och faktiskt också i livstidsförlängningar av befintliga reaktorer. Det står svart på vitt i de remissvar som har kommit.

Tidöpartier brukar säga: ”Ni har lagt ned fullt fungerande reaktorer.” Det är fel i sak eftersom det gjordes på marknadsmässiga grunder. Men den här gången stämmer det. Det står svart på vitt i remissvaren att någon livstidsförläggning inte blir av om man subventionerar det nya.

Vi i Centerpartiet tror på marknadens krafter. Vi vet att politiken ska sätta upp tydliga mål för klimatet och energiförsörjningen, inte detaljstyra vilka tekniker som ska vinna.

När regeringen låser fast sig vid ett enda kraftslag skapas osäkerhet för andra investerare. Signalen blir att politisk välvilja är viktigare än affärsmässiga bedömningar. Det är inte en sund grund för att ett energisystem ska fungera i generationer.

Samtidigt som regeringen driver denna ensidiga kärnkraftslinje vill man nu också öppna fler av Sveriges mest värdefulla kust- och skärgårdsområden för kärntekniska anläggningar, det vill säga kärnkraftverk. Vi pratar om Bohuskusten, Öland, Gotland, Fårö, ostkusten. De här områdena är skyddade av en anledning. Här finns höga naturvärden, viktiga livsmiljöer och stora värden för friluftsliv, turism och lokala företag.

Jag uppmanar regeringsföreträdarna att åka till Valdemarsvik, där det nu planeras kärnkraft. Förklara för dem hur man över huvud taget ska kunna komma in i viken med de skyddsområden som blir! Förklara för de närboende varför det är viktigt att lägga kärnkraftverket just här, när det finns andra platser! Det finns andra platser där elledning redan är dragna, områden redan tagna i anspråk och lokalbefolkningen dessutom tycker att det vore bra, som i Oskarshamn eller Varberg.

Vi tycker att dessa platser borde skyddas: Bohuskusten med dess granit, Öland, Gotland, Fårö och alla andra platser som regeringen nu vill öppna för ny kärnkraft. Om man tycker att det inte är lämpliga platser, som Moderaterna sa, varför ska man då ta bort skyddet? Det här är en signal om att man struntar i miljön för kärnkraftens skull. De här platserna borde värnas, och det är därför jag yrkar bifall till reservation 1 i betänkandet. Om ny kärnkraft ska prövas finns det ju

befintliga, etablerade platser där både infrastruktur och kompetens finns på plats.

Jag undrar också – när vi har plockat bort det lokala inflytandet över uranbrytning, vilket vi gör på måndag när vi röstar om det betänkandet – kommer Tidöpartierna att fortsätta att låta lokalbefolkningen få bestämma om kärnkraften, eller kommer man att köra över dem på samma sätt som när det handlar om uranbrytning?

Ja, Sverige behöver mer fossilfri el. Men Sverige behöver också en energipolitik som håller ihop ekonomiskt, miljömässigt, marknadsmässigt och socialt. Vi behöver en politik som välkomnar investeringar i vindkraft, kärnkraft, bioenergi, vattenkraft, solkraft, lagring och effektiviseringar. Vi behöver inte en politisk vilja som väljer vinnare och som låter skattebetalarna betala notan när kalkylerna inte håller.

Centerpartiet vill se mer energi, snabbare utbyggnad och bättre villkor för både företag och hushåll. Men vi säger nej till att montera ned skyddet för värdefulla kustmiljöer och nej till en energipolitik som blir alltmer ensidig, allt dyrare och alltmer beroende av statliga subventioner.

Den typen av planeekonomi trodde jag inte att borgerliga partier skulle syssla med. Den typen av politik hör hemma på historiens avfallsbunker. Jag trodde att borgerliga partier visste bättre än så, men tydligen finns det inget pris som inte är värt att betala för att uppfylla vallöften – oavsett hur galna de är.

Vi i Centerpartiet är inte beredda att betala det priset, vare sig miljömässigt, ekonomiskt eller i uteblivet lokalt inflytande. Vi står för en politik som håller ihop och som visar att Sverige kan mer.

Anf. 153 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! Det är svårt att veta om Tidöregeringen älskar kusten eller hatar kusten. Men det börjar bli tydligt att regeringens inriktning är att någon ska äga kusten och bygga på kusten. Ena veckan ryker strandskyddet; andra veckan ryker skyddet för våra kvarvarande obrutna kuststräckor.

Det är just det vi debatterar i dag, dessutom under en av de sista veckorna innan många av oss har tänkt ge oss ut och njuta av sommaren och kanske tillbringa några sommandagar vid just den kust som vi i dag så lättvindigt ska besluta om att slopa skyddet för. Och det görs bara för att få fram platser för nya kärnkraftverk. Det tycker Miljöpartiet är helt galet.

Låt mig börja med att säga att den här debatten inte främst handlar om kärnkraftens vara eller inte vara, även om det låter så i den här debatten. Den handlar om regeringens plan för var man är beredd att lägga dessa storskaliga industriverksamheter, alltså kärnkraftverken, och vad det kommer att kosta för våra mest värdefulla naturmiljöer – eller geografiska hinder, som Moderaterna kallar dem i dag.

Herr talman! Det lagförslag som ligger till grund för betänkandet är i flera delar extremt långtgående. Det innebär i praktiken att man river upp ett av de

viktigaste skydden som finns i svensk miljölagstiftning: skyddet för den så kallade obrutna kusten.

De föreslagna ändringarna innebär att förbudet mot kärntekniska anläggningar tas bort inom kustområdena och skärgårdarna i Bohuslän från gränsen mot Norge till Brofjorden, i Småland och Östergötland från Simpevarp till Arkösund samt i Ångermanland från Storfjärden vid Ångermanälvens mynning till Skagsudde och på Öland. Det gäller även på många fler platser än där det redan finns industrier och liknande anläggningar.

Det handlar alltså om den obrutna kusten och våra mest orörda kuststräckor, om de områden som under decennierna har skyddats just därför att vi en gång i tiden drog lärdom av historien. Den kraftiga utbyggnaden av industrier, raffinaderier och kraftverk längs kusterna på 40- och 50-talen ledde till omfattande skador. På 70- och 80-talen växte insikten fram att vissa miljöer är så värdefulla att de helt enkelt måste undantas från storskalig exploatering. Vi vet i dag att utan ett starkt skydd kommer exploateringen att fortsätta. Just därför infördes skyddet för obrutna kust. Och behovet av skydd för kusten är inte mindre i dag än det var då.

Logiken är densamma som när det gäller skyddet för våra nationalälvar. Ska Sverige behålla sin särart, sina naturvärden – det mest värdefulla vi har – behöver det finnas ett skydd. Annars kommer alla våra stora naturvärden förr eller senare att exploateras.

Nu tycker regeringen att det är dags att exploatera våra kvarvarande orörda kuststräckor. Regeringen föreslår att detta skydd ska tas bort, enbart för just kärnkraft. Regeringens kärnkraftvurmande trumfar tydligen allt. Det hörs också i Tidös debattinlägg. Man säger inget om kusten, utan det handlar bara om kärnkraften.

Herr talman! Det är viktigt att förstå omfattningen. Lagförslaget omfattar över 35 000 kvadratkilometer. Av de kvadratkilometerna utgör den obrutna kusten ungefär en fjärdedel. Miljöerna är unika, nationellt och internationellt. Och det är just i dessa som regeringen nu vill öppna upp för storskalig kärnkraftsexploatering.

Det väcker såklart en mycket stor oro, inte bara politiskt utan även bland myndigheter, kommuner och människor som lever och verkar i dessa områden. Det är en oro som bekräftas tydligt i remissvaren. Vi ser att mark- och miljödomstolar avstyrker förslaget. Och centrala myndigheter som Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Boverket och Havs- och vattenmyndigheten avstyrker alla förslaget. Jag tycker att man ska se det som en tydlig varningssignal.

Regeringen hävdar samtidigt att lagändringen i sig inte har någon direkt påverkan på miljö och hälsa, eftersom varje projekt ändå ska prövas. Men det resonemanget håller såklart inte. Själva syftet med lagförslaget är ju att ta bort ett skydd. Om skyddet inte spelade någon roll skulle det inte behöva tas bort.

I själva verket innebär lagändringen en kraftig försvagning av skyddet för natur, kulturmiljö och friluftsliv i våra mest känsliga kustområden.

Vi talar om en stor förändring i miljöbalken. Samtidigt är konsekvenserna för miljö, hälsa och riksintressystemet dåligt belyst i regeringens proposition, trots att andra statliga utredningar har pekat på att just dessa frågor kräver betydligt djupare analys om man ska röra skyddet. Detta är inte ett seriöst sätt att bedriva lagstiftning på.

Herr talman! Regeringsföreträdarna säger i dag att det är ett viktigt beslut. Men den här lagändringen är inte ens nödvändig. Om man, som regeringen, är ivrig att plöja ned miljardbelopp i ny kärnkraft går den att bygga i redan exploaterade områden, vilket vi har hört tidigare här i dag. Även kraftbolagen pekar i första hand på befintliga kärnkraftsområden, eftersom det är billigare och enklare att bygga där.

Miljöpartiet vill såklart se helt andra alternativ till ny kärnkraft, eftersom det förnybara kommer att ge oss energi både snabbare och billigare. Men regeringen är som förblindad.

Herr talman! Konsekvenserna av förslaget är tydliga. Förslaget riskerar att få oåterkalleliga effekter på unika naturmiljöer och strandlinjer, negativa konsekvenser för turism och lokalt näringsliv, försämrade förutsättningar för friluftslivet och försämrade livsmiljöer för de människor som bor där. Det handlar inte bara om naturvärden utan också om levande landsbygger och skärgårdssamhällen.

När vi diskuterar detta måste vi också lyfta blicken. Vi står mitt i en klimatkris där det behövs snabba lösningar samtidigt som naturkrisen också börjar bli uppenbar för fler. Kärnkraften löser inte våra utsläpp här och nu. Och beslut som det här riskerar att skapa långvariga konflikter och permanenta skador på våra naturmiljöer.

Ja, vi behöver mer energi. Samtidigt behöver vi ha stor respekt för naturens gränser och en varsam hantering av våra mark- och vattenresurser. Då behöver vi en politik som bygger på kunskap och försiktighet – motsatsen till vad vi ser hos regeringen i dag.

Miljöpartiets linje är tydlig: Skyddet för obrutna kust ska ligga fast. Det är en såväl rimlig som ansvarsfull och framtidsinriktad hållning.

Herr talman! Regeringen väljer sin väg just nu. Man river upp skydd som byggts upp under decennier. Miljöpartiet står i stället fast vid principen att vissa miljöer är så värdefulla att de aldrig ska exploateras. Därför yrkar jag avslag på regeringens förslag och bifall till reservation 1.

I detta anförande instämde Emma Berginger.

Anf. 154 LINUS LAKSO (MP):

Herr talman! Från Bohuslänns skärgård i väst till Smålands och Östergötlands kust, till Ångermanland och vidare runt Öland och Gotland i områden som i dag skyddas för sin unika natur, unika kultur och höga friluftsvärden vill regeringen nu ta bort det viktiga skyddet och möjliggöra för storskalig industriell etablering av ny kärnkraft. Det handlar om Sveriges

kustlandskap, några av våra mest värdefulla och känsliga miljöer.

Syftet med skyddet har varit tydligt: att bevara obrutna landskap, skydda biologisk mångfald och värna närmiljön, möjligheterna till friluftsliv och miljö för närboende. Nu vill regeringen riva upp detta skydd.

I Sörmland har vi en fantastisk skärgård, men nu hotas kusten mellan Trosa och Nyköping. Precis intill Stendörrens vackra naturreservat vill regeringen nämligen smälla upp ett kärnkraftverk.

Kärnkraftsetableringar får stora lokala konsekvenser. Det uppvärmda kylvattnet påverkar havsmiljön och ekosystemen. Den infrastruktur som krävs – kylvattenkanaler, tunnlar, större hamnar, fler vägar – innebär omfattande ingrepp i landskapet.

Sedan har vi olycksrisken. Som framgår av ansökan ligger samtliga av tätorterna Nyköping, Oxelösund och Trosa inom den yttre beredskapszonen om 25 kilometer från Studsvik. Där ska planer finnas för utrymning av områden med förhöjd strålning. Närboende till kärnkraftverk rekommenderas att ha en krislåda för hemberedskap, jodtabletter och en särskild varningsmottagare. Det är det som väntar de människor som riskerar att få ett kärnkraftverk in på knuten.

Det finns fortfarande inget säkert sätt att hantera avfallet från kärnkraft. Radioaktivt avfall skulle behöva mellanlagras under lång tid, inte minst mellan Trosa och Nyköping.

Det enda positiva med de här projekten är att de är helt orealistiska. Ny kärnkraft är för dyr och tar alldeles för lång tid att bygga för att vara relevant för de utmaningar som Sverige står inför, speciellt där infrastrukturen helt saknas.

Värt att notera är att regeringen samtidigt säger nej till vindkraft långt ute i havet utanför Oxelösund och Nyköping. Man skulle knappt kunna se den, och den skulle leverera en större mängd el till en bråkdel av priset inom ett par år – inte om 20 år eller kanske aldrig, vilket är fallet när det gäller eventuell kärnkraft.

Vi har samma situation i Gävle, för att ta ett annat exempel. Blykalla har skickat in en ansökan gällande sex reaktorer om 70 megawatt som kommer att producera cirka 3,3 terawattimmar. Men det finns inte en enda reaktor av den typ som ansökan gäller. Detta kan bli klart 20–30 år framåt i tiden, men sannolikt blir det aldrig verklighet.

På regeringens bord ligger ansökningar om stora havsvindkraftsparker även i detta område, men man vägrar fatta beslut om dem. De skulle kunna leverera en ungefär 20 gånger så stor energimängd som de kärnkraftsreaktorer ansökningarna gäller – till en bråkdel av priset och inom ett par år.

Regeringens energipolitik är ett sant haveri.

Herr talman! Det enda som har levererats med regeringens kärnkraftspolitik är pappersprodukter och presskonferenser i mängder och spaltkilometer. Jag skulle vilja räkna ut hur många timmar regeringen sammanlagt haft presskonferenser om ny kärnkraft den här mandatperioden.

Allt skulle lösas med ny kärnkraft, fick vi veta när Ebba Busch med buller och bång lämnade den energiöverenskommelse som skulle ge Sverige långsiktiga spelregler i energipolitiken. Löftena duggade tätt i valrörelsen. Vi påbörjar bygget av ny kärnkraft inom 100 dagar, sa Elisabeth Svantesson. Det ska byggas utan statliga stöd, sa Ulf Kristersson. Tio nya reaktorer ska vi ha, sa Romina Pourmokhtari. Ett första spadtag före mandatperiodens slut, utlovade Ebba Busch.

Nu har snart hela mandatperioden gått. Tidsplanen för ny kärnkraft har spruckit totalt. I princip inget har hänt, annat än att Vattenfall har landat i ett eventuellt teknikval. Man har fortfarande inte valt leverantör. Ett eventuellt investeringsbeslut kommer att fattas tidigast 2029.

Dessutom har regeringens kärnkraftsplaner krympt ganska markant. Först var det som sagt tio stora reaktorer. Sedan minskade det till två reaktorer, och nu har det krympt till en tummetott. Vattenfall överväger nu en liten SMR-reaktor till 2035 – eller *tidigast* 2035, som de är noga med att understryka.

Lägg därtill att aktuella kärnkraftsprojekt i EU har blivit i snitt tio år försenade. Då ska vi inte prata om hur mycket man har överskrivit budgetarna – tre till fem gånger, är det ofta. Ingen av de leverantörer som Vattenfall har dialog med har heller byggt en enda av de reaktorer som vi pratar om. Det mesta talar för att Sverige, om någonsin, kommer att ha eventuell ny kärnkraft på plats först någon gång efter 2045. Jag tvivlar även på det.

Herr talman! Sanningen är att regeringens kärnkraftsplaner har varit helt orealistiska. De har ingenting med klimatomställningen att göra, förutom att de möjligen bromsar den.

Anf. 155 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Linus Lakso för anförandet.

Det låter på ledamoten som att det bara tar något enstaka år att få fram ny vindkraft i Sverige. Då kan jag påminna ledamoten om att Miljöpartiet var en del av antingen regeringen eller regeringsunderlaget mellan 2014 och 2022. Om det bara tar något enstaka år att lösa Sveriges energiutmaning, varför gjorde man då inte det under den tid man hade chansen?

Anf. 156 LINUS LAKSO (MP) replik:

Herr talman! Det enkla svaret är att vi gjorde det. Vi har aldrig någonsin i modern tid haft så hög utbyggnadstakt för fossilfri energi som i slutet av förra mandatperioden, när Miljöpartiet och Socialdemokraterna satt i regering. Då hade vi en utbyggnadstakt om 3 gigawatt, det vill säga 3 000 megawatt, per år. Det motsvarar energiproduktionen från ett stort kärnkraftverk.

Nu har utbyggnadstakten havererat. Den har rasat med minst 75 procent, kanske mer. Det enda som vår energiminister har att skriva om är 7 000 megawatt sol

och vind som beslutades med Miljöpartiet och Socialdemokraterna i regering. Det är sanningen.

Sedan skulle jag vilja passa på att ställa en motfråga med anledning av den intressanta replikväxlingen mellan Jesper Skalberg Karlsson och Rickard Nordin. Jag blir lite nyfiken: Vad händer, enligt Jesper Skalberg Karlsson, om det kommer en ansökan om att bygga kärnkraft på Gotland?

Anf. 157 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Det ledamoten Lakso beskriver som att man löste Sveriges energiutmaning var att vi slog rekord i volatila elpriser, så till den grad att regeringen fick betala ut elstöd till pensionärer som var tvungna att sova med dubbla täcken för att klara uppvärmningen.

Herr talman! Jag har en fråga på temat verklighetsförankring. Saken är ju den att det som Miljöpartiet förordar är havsbaserad vindkraft. Varje gång en planerad havsbaserad vindkraftspark inte har blivit av har Miljöpartiet beklagat det å det grövsta. Om Miljöpartiet är en del av nästa regering kommer all den här havsvinden på plats, enligt den retorik man har.

Jag bor på en plats som Miljöpartiet vill innesluta med en ringmur av nya havsvindparker. 11 havsvindparker har varit planerade runt Gotland. Frågan är om man ska räkna in Gotska Sandön, men om man gör det är det 14 havsvindparker. Linus Lakso pratar om att man behöver kompensera olika regioner för olika ingrepp. Min fråga är: Vad får vi i kompensation på Gotland när de här 11 vindkraftsparkerna, den nya ringmuren, ska byggas nästa mandatperiod?

Anf. 158 LINUS LAKSO (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Miljöpartiet har drivit på i över 16 år just för lokal kompensation för vindkraft till kommuner och närboende. Regeringen har tagit ungefär fyra år på sig att få fram ett förslag. Jag får återigen tacka för att regeringen genomför Miljöpartiets politik, men det är som vanligt för lite och för sent.

Jag tolkar frågan som att Moderaterna är emot havsbaserad vindkraft. Det var ett nytt och tydligt besked inför valet. Det är nämligen det som har möjlighet att leverera väldigt mycket energi på relativt kort tid. Det är absolut inte den enda lösningen som vi förespråkar. Vi förespråkar allt förnybart, inklusive grön baskraft och all reglerbar kraft.

Jag noterar att regeringen nu har tillsatt en utredning för att ta fram ett mål för just mer fossilfri flexibilitet, eller grön baskraft, som Miljöpartiet har efterfrågat länge. På punkt efter punkt ger regeringen Miljöpartiet rätt.

Herr talman! Jesper Skalberg Karlsson tog upp de höga priserna. Jag vill minnas att de berodde på Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och det faktum att Europa och även Sverige till stora delar var beroende av rysk fossil energi.

Miljöpartiet föreslog att vi skulle stoppa importen av rysk gas från Ryssland. Då rasade nuvarande ministern för civilt försvar Carl-Oscar Bohlin och sa att det var det värsta han hade hört – att legitimera miljöpartistisk politik på det sättet.

Man fortsatte att importera rysk fossilgas i två år. Det är facit av Moderaternas energipolitik.

Anf. 159 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Det finns många anledningar att vara kritisk till ny kärnkraft.

Det finns ekonomiska argument. Det både blir dyrt och tränger undan investeringar i förnybar elproduktion. Elproduktionen är viktig för att säkerställa elektrifieringen i samhället och omställningen bort från fossila bränslen inom exempelvis industri och transporter.

Det finns miljöargument. Uranbrytning ger stora negativa miljökonsekvenser. Vi vet att avfallet från kärnkraften är farligt i hundratusen år. Det är en ofattbar lång tid.

Det finns också säkerhetsmässiga argument. Konsekvenserna av en olycka kan bli fara för människors liv och hälsa, och det får långsiktiga negativa konsekvenser för natur och djur ifall radioaktiva ämnen sprids. Även om säkerheten prioriteras går det aldrig att helt gardera sig mot olyckor och oväntade händelser.

Herr talman! Något som vi dock vet med säkerhet är att kärnkraft blir en måltavla i krig. Det visar inte minst erfarenheterna från Ukraina. Tillgången till luftvärn är begränsad, och frågan är om det är kärnkraftverk eller befolkningscentrum som ska prioriteras om ett väpnat angrepp skulle inträffa.

Om ett kärnkraftverk skulle skadas i en attack är energibortfallet som orsakas det minsta problemet. Konsekvenserna för människor och miljö riskerar att vara förödande.

I förslaget som debatteras här i dag finns ytterligare en anledning att vara kritisk. Regeringen vill nu öppna känsliga kustmiljöer för byggnation av kärnkraft.

Herr talman! Förslaget innebär att förbudet mot kärntekniska anläggningar tas bort inom kustområdena och skärgårdarna i Bohuslän från gränsen mot Norge till Brofjorden, i Småland och Östergötland från Simpevarp till Arkösund, vilket inkluderar Gryts och Sankt Annas skärgårdar, samt i Ångermanland från Storfjärden vid Ångermanälvens mynning till Skagsudde och på Öland.

Förslaget innebär också att förbudet mot kärntekniska anläggningar tas bort inom kustområdena och skärgårdarna från Brofjorden till Simpevarp, från Arkösund till Forsmark, utmed Gotlands kust, i Östergarn och Storsudret på Gotland samt på Fårö och andra platser där det redan finns vissa industrier och liknande anläggningar.

Herr talman! Om nya kärnkraftverk byggs på dessa platser kommer det att skada viktiga natur-, kultur-, miljö- och friluftsvärden. Det talas mycket om små modulära kärnkraftverk. Men sanningen är den att

sådana små, gulliga anläggningar som man talar om inte finns.

I Östergötland, där jag själv bor, har redan ett företag lämnat in en ansökan om att få etablera ny kärnkraft i Målma vid Valdemarsvik. En etablering här skulle få stor påverkan på den obrutna kusten. Ansökan gäller en så kallad kärnkraftspark med fyra till sex reaktorer.

Det är alltså inte någon grön park. Det handlar egentligen om storskalig industrietablering. Utöver att skada naturen riskerar förslaget att få negativa konsekvenser för bland annat lokala näringsidkare, turism och friluftsliv.

Herr talman! Jag vill med bestämdhet yrka bifall till reservation 1, som innebär avslag på propositionen. Det vill jag göra för såväl Målmas och Valdemarsviks skull som för övriga kuststräckor som berörs, för Ölands och Gotlands skull, för den obrutna kusten, för naturen, för vattnet, för djuren och för våra barns möjligheter att få uppleva dessa unika miljöer.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

§ 14 Nya lagar om elsystemet

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU25
Nya lagar om elsystemet (prop. 2025/26:240)
föredrogs.

Anf. 160 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Näringsutskottet fortsätter debatten här i kammaren. Nu ska vi debattera vårt betänkande NU25, *Nya lagar om elsystemet*. Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Detta blir sannolikt utskottets sista betänkandedebatt under denna mandatperiod. Mot den bakgrunden vill jag ta tillfället i akt att i egenskap av utskottsordförande tacka de ledamöter som har tjänstgjort i utskottet under mandatperioden.

Vi har absolut inte alltid kommit överens i samtliga frågor som passerat genom utskottet. Men vi har enligt mig alltid haft en värdig ton och bra dialog över såväl partigränser som blockgränser. Tack så mycket för det!

Herr talman! Det är enkelt att leda ett utskott i vilket samtliga partier agerar respektfullt och konstruktivt mot varandra. Vi är trots allt kollegor, även om vi kanske inte kommer att påminna oss själva om det varje dag under valrörelsen som nu stundar.

Med det sagt behöver vi också tacka det fantastiska kansliet som vi har haft den här mandatperioden för det arbete som de har gjort för att underlätta vårt arbete. Nog om det. Låt mig i stället gå vidare till det som vi ska debattera här och nu.

Betänkandet rymmer propositionens förslag till en ny elmarknadslag och en ny lag om elektriska ledningar vilka ersätter den hittillsvarande ellagen.

Elmarknadslagen föreslås reglera elmarknadens funktion, och lagen om elektriska ledningar föreslås

innehålla bestämmelser om nätkonsumtion och elektriska ledningar som dras fram inom området för trafikleder.

I förhållande till nuvarande reglering föreslås bland annat följande ändringar. Det införs en ny terminologi för att anpassa svensk rätt till EU-rätten och förtydliga att företag som bedriver nätverksamhet har ett systemansvar.

De uppgifter relaterade till driftsäkerheten hos det nationella elsystemet som hittills har fullgjorts av en systemansvarig myndighet ska i stället regleras av den som innehar själva överföringssystemet.

Två nya roller etableras. Det är balansansvarig part och leverantör av balanstjänster. Bestämmelserna om anvisade elavtal tas bort och ersätts av ett system med en leveransskyldig sistahandsleverantör. Nya regler för energidelning införs dessutom för att genomföra det reviderade elmarknadsdirektivet.

Herr talman! Det här är några justeringar som är relevanta av olika skäl. Jag tänker fokusera på en av dem, nämligen att vi antligen tar bort de anvisade elavtalen. Jag förstår att alla inte vet exakt vad det innebär, och om man inte vet det är risken sannolikt högre att man själv har drabbats.

I dag fungerar det som så att när jag eller någon annan flyttar in i en ny bostad och av någon anledning inte själv jämför priser och tecknar ett elhandelsavtal tilldelas man i stället ett av elnätsföretaget.

Som konsument bör man naturligtvis alltid göra informerade val, men alla som har flyttat vet att det onekligen finns tusen grejer att ha i huvudet samtidigt. Risken är därför att tecknandet av elavtal faller mellan stolarna. Det har blivit en dyr läxa för många svenskar, men trots det ser vi att det fortfarande finns de som inte har lärt sig utan som helt enkelt fortsätter med det avtal som de har anvisats.

Enligt Elskling.se kan ett anvisat elavtal bli ungefär 30–50 procent dyrare än ett avtal som en konsument väljer att aktivt teckna själv. Det går att resonera som så att de här konsumenterna får skylla sig själva, att de har gjort ett val genom att inte göra ett val, att ingen har tvingat dem att inte teckna ett elhandelsavtal och så vidare. Men det går också att resonera som så att marknaden missbrukas när ett elhandelsbolag säljer el till 50 procents överpris bara för att någon inte tecknade ett avtal.

Alldeles oaktat hur man ser på frågan bedömer jag det som positivt att Tidöpartierna nu sätter stopp för detta och tar konsumenternas parti för att minska risken för högre elpriser än nödvändigt i och med att man har missat att teckna ett eget elhandelsavtal.

Det här blir kanske det sista vi gör på det energipolitiska området, åtminstone av det som passerar här i kammaren, under denna mandatperiod. Jag tror att vi nu är uppe i ett hundratal olika åtgärder på det energipolitiska området.

Det är värt att betona – vilket jag ofta gör – att vi i Tidösamarbetet strax efter förra valet gick ut gemensamt och visade väljarna vad vi tänkte göra under de kommande fyra åren. Av de sex kapitel som där och då

rymdes i Tidövalet handlade ett om energifrågorna. Sedan dess har vi gjort exakt det vi sa till väljarna att vi skulle göra.

Herr talman! Ni har levt något längre än jag, men åtminstone under min tid har det inte funnits någon majoritet i denna kammare som direkt efter ett val har gjort som vi. Som ren konsumentupplysning talade vi om för väljarna vad vi skulle göra och sa: Det här är vi eniga om, och det här kommer vi att ägna de kommande åren åt.

Det har funnits exempel i form av januariöverenskommelser, decemberöverenskommelser, diverse ohejliga pakter och så vidare. Men att efter ett val omgående tala om för väljarna vad man avser att göra och sedan göra exakt det man sa med en leveransgrad som börjar närma sig 100 procent – jag tror att våra bedömningar ligger på 97–98 eller något sådant – är mig vermligen inte känt i modern politisk historia.

Jag tycker att det är värt att påpeka detta nu, när vi lite grann avrundar näringsutskottets arbete och den energipolitiska omläggning som ägt rum under vårt styre. Jag ser fram emot en intensiv valrörelse, där inte minst dessa frågor sannolikt kommer att vara relevanta för såväl väljare som politiker.

Jag innehar naturligtvis förhoppningen att få fortsätta det vi har påbörjat på det energipolitiska området. Jag hoppas få vara med och se hur de första reaktorerna kommer på plats, hur vi garanterar stabila och långsiktiga elpriser för Sveriges elkonsumenter och hur vi skapar förutsättningar för investeringar i nya fabriker, nya industrier och nya bolag runt om i Sverige.

Herr talman! Därmed krattar vi manegen för tillväxt, välbästand och välfärd även i framtiden.
(Applåder)

Anf. 161 FREDRIK OLOVSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

När regeringen tillsatte elmarknadsutredningen, som till stora delar ligger till grund för propositionen, skapades stora förväntningar. Retoriken från energiministern var på sedvanlig nivå, får man väl säga. Sverige stod inför en historisk elektrifiering. Industrin efterfrågade mycket mer el. Hushåll och företag oroade sig över priserna. Frågor om effekt, leveranssäkerhet och investeringar stod högt på dagordningen.

Regeringen beskrev därför utredningen som ett viktigt steg för att skapa framtidens elmarknad. Energi- och näringsministern talade om behovet av en elmarknad som säkerställer investeringar, stärker leveranssäkerheten och möter elektrifieringens krav.

Det lät som att regeringen skulle ta ett väldigt stort grepp om de stora utmaningarna i ett elsystem som egentligen ska fördubblas på 20 år. Men när propositionen nu ligger på riksdagens bord är det svårt att inte känna att regeringen lovade väsentligt mycket mer än vad den nu levererar – en känsla som är återkommande när det gäller den här regeringen. Det är mycket retorik men ganska lite resultat.

I verkligheten har den politik som regeringen och Sverigedemokraterna bedrivit fått elektrifieringen att stanna av. Elanvändningen, som regeringen och faktiskt också vi andra vill fördubbla för att trycka ut de fossila bränslena och utsläppen och ta vara på de industriella möjligheterna, har faktiskt minskat. Sverige halkar efter länder i vår närhet eller missar nu helt att använda de styrkor som vårt land har.

Vi vet också vad det beror på: en politik som har försämrat investeringsviljan och minskat framtidstron, inte minst på det här området.

Inte heller i propositionen om elmarknaden finns någon lösning på problemen. Vad det i praktiken handlar om – vilket också utskottets ordförande egentligen sa nyss – är att dagens ellag delas upp i två lagar. Strukturen görs om. Begrepp förändras och EU-anpassas, och kapitlen flyttas runt. Det kan säkert vara motiverat som ett lagtekniskt projekt eller ur ett lagtekniskt perspektiv och ett EU-perspektiv. Det kanske också underlättar lite grann för de – kanske inte så många människor ändå – som läser ellagen.

Det är dock inte de här reformerna som svenska el-kunder, svenska företag eller svensk industri har väntat på. Sveriges energipolitiska problem handlar inte om att lagen har fel disposition.

Det handlar om höga priser. Det handlar om investeringar som inte kommer på plats eller som tar för lång tid och om att regeringens politik har inneburit ett stopp för investeringsbeslut i nyproduktion. Det handlar om att elnät byggs ut för långsamt men också om att elnätsbolag kan ta för mycket betalt. Det handlar om att företag får vänta på en anslutning orimligt länge men också om att de anslutningar som blir av riskerar att helt domineras av datacenter, där värdet mycket väl kan hamna utomlands snarare än i Sverige. Det handlar om stora regionala prisskillnader, som regeringen har förvärrat genom att inte bygga exempelvis Kriegers flak utanför Skånes kust. Inget av detta löser man genom att flytta paragrafer från en lag till två.

Däremot fanns det ett förslag i utredningen som kunde ha lett till och underlättat nya investeringar, exempelvis för havsbaserad vindkraft, och som skulle skapa bättre och tryggare investeringsvillkor på marknaden med exempelvis prissäkringar. Men den typen av frågor har regeringen valt att lägga i byrålådan.

Herr talman! Vi socialdemokrater är inte heller riktigt nöjda med den konkreta fråga vid sidan av energidelning som faktiskt finns i propositionen, nämligen den om anvisade elavtal. Vi har länge drivit på för en förändring av dagens system, som leder till alltför höga priser för människor. Det handlar ofta om människor som är lite mer utsatta och som inte förstår elmarknaden så väl som vissa politiker tycker att man ska. Ingen ska behöva fastna i dåliga eller onödigt dyra avtal bara för att man inte är aktiv på elmarknaden.

Vi socialdemokrater skulle vilja se ett upphandlat system som helt enkelt kan pressa priserna på den här marknaden. När man läser utredningen ser man att det främsta argumentet mot en sådan modell är att fler kanske skulle vilja ha den upphandlade prissessade

varianten i stället för de val som finns att göra i dag. Det är intressant. Staten har alltså alldeles uppenbart en möjlighet att se till att priserna för vanliga hushåll och vanliga familjer skulle kunna bli lägre. Men dessvärre valde inte regeringen eller Sverigedemokraterna den vägen.

Det som förenar de anvisade avtalen och andra frågor i propositionen är att regeringen i alltför stor utsträckning fokuserar på strukturen i lagboken och litar på marknaden i stället för att bry sig om de resultat som behövs i människors vardag.

Marknadsdesign måste ytterst handla om vad marknaden ska leverera. Levererar den investeringar, konkurrenskraft och rimliga villkor för hushåll och företag? Det är uppenbart att den här propositionen inte har något svar eller någon lösning på dessa avgörande frågor.

På sätt och vis sammanfattar den här produkten också denna mandatperiod på ett ganska tydligt sätt: stora löften men svag leverans, högstämnd retorik men lama resultat.

Vi behöver en energipolitik som bygger bort flaskhalsar, kortar ledtider, stärker elnäten, stimulerar investeringar och säkerställer att elektrifieringen blir verklighet och att priset för människor och företag blir lågt och konkurrenskraftigt. Vi behöver en elmarknad som fungerar för alla, inte bara för dem som har tid, kunskap och resurser att ständigt bevaka sin rätt.

Regeringen utlovade en reform av elmarknaden, men det som presenteras här är framför allt en reform av lagstrukturen. Det räcker inte för att möta de utmaningar som Sverige står inför. Det är faktiskt hög tid att ta energipolitiken på större allvar.

(Applåder)

Anf. 162 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M):

Herr talman! Ett fungerande elsystem är en förutsättning för en växande ekonomi. Det finns inga energifattiga länder som är rika och framgångsrika. Samtidigt ser vi hur länder som bara bygger elproduktion och inte tar hänsyn till elnätets utformning går miste om potentiell tillväxt och konkurrenskraft. Därför är det rimligt att titta på helheten: produktionen, producenter, marknaden och förutsättningarna.

När industrin ska elektrifieras, när hushållen laddar bilen, när företag vill växa och när nya batterier, solceller, värmepumpar, datacenter, laddstationer och industriprocesser ska kopplas in räcker det inte att vi har elproduktion. Vi måste också ha regler som gör att elsystemet fungerar.

Här är det avgörande – lika viktigt som i de andra debatter vi haft i dag – att vi håller två tankar i huvudet samtidigt. Det är sant att vi inte bara kan fokusera på elproduktion, men det är också en falsk trygghet att tro att flexibilitet och kreativ bokföring kan ersätta fossilfri baskraft i södra Sverige.

Fru talman! I dag regleras stora delar av elmarknaden och elnäten av ellagen, som skrevs 1997. Den har tjänat Sverige väl på flera sätt, men den är också

ett barn av sin tid. Den skrevs för ett elsystem som var mer centraliserat, mer förutsägbart och tekniskt enklare än det som växt fram sedan dess.

Ett nytt elsystem innebär också en delvis ny elmarknad. Vi har fått en mer integrerad europeisk elmarknad, mer väderberoende elproduktion och därmed också ett påtvingat behov av flexibilitet. Vi har fått fler aktörer som kan använda, producera, lagra och dela el. Det ställer såklart nya krav. Samtidigt är fysikens lagar desamma. Kilowattimmar per år är en sak; att kunna leverera varje sekund är något annat.

Fru talman! Regeringen föreslår, på goda grunder, en ny elmarknadslag och en ny lag om elektriska ledningar. De två lagarna ersätter den nuvarande ellagen. Elmarknadslagen ska reglera elmarknadens funktion, medan lagen om elektriska ledningar ska samla bestämmelser om nätkoncession och just elektriska ledningar. Det är en tydligare uppdelning mellan marknaden för el och den fysiska infrastrukturen.

Den första stora förändringen, fru talman, är terminologin och systemansvaret – en teknisk men viktig förändring.

Svensk rätt anpassas nu bättre till EU-rätten. Begrepp som överföringssystem, distributionssystem, balansansvarig part och leverantör av balanstjänst förs in i lagstiftningen på ett tydligare sätt. Det gör regelverket mer begripligt för dem som verkar på marknaden. Det tydliggör också att nätföretag inte bara äger ledningar utan också har ett systemansvar. Den som driver elnät ska alltså inte bara förvalta koppar och stål utan också bidra till ett säkert, tillförlitligt och effektivt elsystem.

Vidare flyttas vissa uppgifter som fram till nu har legat på en systemansvarig myndighet till den som innehar överföringssystemet. I praktiken innebär det att ansvar och faktisk systemroll förs lite närmare varandra, vilket är rimligt. Ansvar ska ligga där kompetens och verktyg finns.

Fru talman! Den andra stora förändringen handlar om balansmarknaden.

Saken är ju den att ett elsystem behöver vara i balans i varje givet ögonblick – den el som tillförs systemet måste motsvara den el som tas ut, inklusive förluster. Om balansen rubbas påverkas frekvensen, och om frekvensen inte hålls stabil påverkas driftssäkerheten.

Därför handlar det statliga Affärsverket svenska kraftnät upp balanstjänster – till exempel balansenergi, alltså energi som används för att återställa balansen i systemet. Det hörs nästan på namnet. I EU kallas de aktörer som tillhandahåller sådana tjänster för leverantörer av balanstjänster, BSP. Det begreppet används inte i den nuvarande ellagen, men den nya elmarknadslagen använder det.

Dagens roll som balansansvarig delas upp i två nya roller: balansansvarig part, BRP, och leverantör av balanstjänster, BSP. Det är en ändring av terminologin men också en förändring på marknaden. Ändringen gör det tydligare vem som ansvarar för obalanser och vem som kan leverera tjänster till systemet. Den öppnar också upp för att fler aktörer på sikt ska kunna

bidra: batterier, elbilsaddare, industrier, fastigheter och aggregatorer som samlar många små resurser till en större flexibilitetsresurs.

Införandet av denna fristående BSP-roll är förse- nat. Detta kommer säkert någon i oppositionen att nämna. Det beror bland annat på it-relaterade utmaningar. Just nu är det rimligt att förvänta sig att detta är fullt infört först 2028 eller 2029. Regeringen, oppositionen, Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen är alla engagerade i frågan, så vi kommer tvevelsutant att återkomma till den i andra sammanhang.

Fru talman! Den tredje frågan gäller obalanskostnader.

Under senare tid har höga och volatila obalanskostnader varit ett verkligt problem för många aktörer. Svenska kraftnät har konstaterat att producenter och konsumenter, inte minst små vindkraftsproducenter, vid vissa tillfällen drabbats av mycket höga kostnader. Det leder såklart till att man vid vissa förhållanden stänger av produktion för att undvika ekonomisk risk.

Detta är inte helt tillfredsställande, och här pågår också ett arbete. Svenska kraftnät har infört en ny, mer digitaliserad marknadslösning, arbetar med justeringar för att minska plötsliga kostnadstoppar och har gjort den egna bedömningen att obalansprissättningen behöver uppdateras. En förändring av den prissättningen behöver dock godkännande från Energimarknadsinspektionen och kan träda i kraft först 2027.

Jag tycker att det är bra att myndigheterna har identifierat problemet, vidtagit åtgärder och bereder förändringar. Man önskar bara att det ska gå så fort som möjligt.

Fru talman! Den fjärde delen handlar om anvisade elavtal.

I dag ska ett nätföretag anvisa en elleverantör till en användare som saknar leveransavtal, och det låter ju tryggt och fint. Det är dock vanligt att den anvisade leverantören finns i samma koncern som driver nätföretaget. Detta är inte riktigt bra för konkurrensen. Dessutom är anvisade elavtal generellt sett betydligt dyrare än avtal som kunden själv aktivt väljer. Det systemet ska därför avskaffas.

I stället för anvisade elavtal inför vi nu en modell med leveransskyldig sistahandsleverantör. Den elleverantör som har störst marknadsandel inom ett lokalnätsområde ska vara skyldig att leverera el till elanvändare som omfattas av systemet. Kunden ska dessutom kunna välja fritt bland de avtal som sistahandsleverantören erbjuder.

Detta är delvis kopplat till EU-rätten. Medlemsstaterna ska ha system med sistahandsleverantörer för att säkra kontinuiteten i elförsörjningen, åtminstone för hushållskunder, och de ska också utses på ett transparent och ändamålsenligt sätt. Därför är en norsk modell inte möjlig i alla delar, då Norge står utanför unionen och dessutom har en förhållandevis dyr modell.

Fru talman! Den femte delen rör energidelning.

Nu införs nya regler som krävs för att genomföra det reviderade elmarknadsdirektivet. De nya reglerna möjliggör för en elanvändare att tillgodoräkna sig el

som produceras på en annan fastighet än där den förbrukas. Det får man ändå kalla en betydande modernisering. Solceller på ett tak, batterier i en fastighet och elanvändning i en annan del av verksamheten kan nu i större utsträckning hanteras inom ett tydligt regelverk.

Det betyder förvisso inte att alla frågor om energigemenskaper är färdiga och klara, men det betyder att lagstiftningen rör sig i en tydlig riktning: från ett system där elanvändaren mest var en passiv mottagare – en sådan som jag – till ett system där fler kan producera, lagra, dela och styra sin elanvändning. Det är väl bra om den nytta också kommer oss andra till del – så att de nyttorna sprids.

På tal om energigemenskaper kan också nämnas att det pågår ett arbete. Energimyndigheten och Energi marknadsinspektionen har tagit fram analyser, underlag och kunskapsstöd för att främja utvecklingen på området. Det är bakgrunden till att det inte finns skäl för nya tillkännagivanden just i dag.

Fru talman! Till sist några ord om vad det här betyder.

För familjer handlar det här om att elmarknaden ska bli mer begriplig, rättvis och mer konkurrensneutral. Man ska inte fastna i dyra anvisade avtal för att systemet är krångligt. Man ska kunna lita på att det finns en sistahandslösning om något går fel. Och på sikt ska mer flexibilitet kunna bidra till ett stabilare system.

För företagen handlar det om förutsägbarhet. Den som vill bygga en ny fabrik, installera batterier, elektrifiera transporter eller styra sin elanvändning behöver regler som är lätta att förstå. Ansvar och roller måste vara tydliga, och marknader behöver vara öppna för nya lösningar.

Fru talman! För Sverige handlar det om konkurrenskraft. Vi ska ha ett elsystem som klarar klimatomställningen, industrins behov och familjernas vardag. Elsystemet ska belöna ansvar, innovation och effektiv användning av resurser. Kort och gott: ett elsystem som är bättre anpassat till framtidens Sverige.

I detta anförande instämde Oliver Rosengren (M).

Anf. 163 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Betänkande NU25 behandlar nya lagar om elsystemet. Jesper Skalberg gjorde mycket tydligt vad frågan gäller. Den handlar om en ny elmarknads lag, en ny lag om elektriska ledningar och ett förslag om att upphäva den nuvarande ellagen.

Helt klart handlar det även om anpassningar till EU-rätten och mer tydlighet om vems ansvar olika steg i systemet är. Det är helt klart att det finns bra saker här.

Vi har ställt oss bakom reservationerna i betänkandet, och jag yrkar bifall till reservation 3. I den reservationen framgår hur vi ser på energigemenskaper.

I propositionen föreslås att nya regler om energidelning införs för att genomföra det reviderade elmarknadsdirektivet. Det anser vi är bra – positivt. Dock går det att göra betydligt mer för att främja

egenmakt och lokal förankring inom elsystemet. Det handlar om att skapa förutsättningar för att kunna bygga upp ett stabilt och robust elsystem underifrån. Enligt vår uppfattning skulle energigemenskaper kunna fylla en viktig funktion i det sammanhanget. Lärdomar från andra länder visar att när människor görs delaktiga i omställningen ökar också deras acceptans.

Energigemenskaper kan också skapa möjligheter till ödrift i vissa delar av de lokala näten, vilket givetvis ökar leveranssäkerheten. För att främja energigemenskaper ser vi ett behov av att det införs en tydlig definition av vad energigemenskap är i den svenska lagstiftningen. Det skulle göra det lättare att vidareutveckla regelstöd och andra insatser för att gynna framväxten av energigemenskaper.

Vi anser också att det behövs fler ekonomiska incitament till stöd för energigemenskaperna. Det behövs till exempel en skatteöversyn som gör det möjligt att skattefritt dela el virtuellt, och de nyttor för elsystemet som energigemenskaper bidrar med bör också återspeglas i lägre nätavgifter.

Fru talman! Jag ska inte prata mer om detta, men eftersom det är sista debatten för oss i näringsutskottet vill jag framföra mina tack. Ordföranden var inne på att vi har en bra dialog och en bra status på det vi arbetar med. Vi behandlar varandra på ett sjyst sätt, och det tycker jag är bra.

Jag tänker inte tacka presidiet än eftersom jag tydligen måste delta i en debatt på måndag om försvaret, så jag väntar till den debatten, men mina kollegor ska ha ett stort tack för bra samarbete.

Anf. 164 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Från råvarorna som behövs för energiomställningen och kraftproduktionen som ska säkerställa att Sverige har tillräckligt med planerbar el, som utskottet har debatterat tidigare i dag, går vi nu över till något mer tekniskt, men minst lika viktigt, nämligen ellagstiftningen. Det handlar inte bara om byggnation och produktion, utan det handlar också om marknadens spelregler. Det ska vi prata mer om nu.

I propositionen *Nya lagar om elsystemet*, som är föremål för näringsutskottets tredje debatt i dag, föreslår regeringen att den nuvarande ellagen från 1997 ska upphävas och ersättas av en ny elmarknads lag och en ny lag om elektriska ledningar. Det är i grunden en modernisering och en förenkling av regelverket för att bättre spegla hur dagens elsystem faktiskt fungerar.

Fru talman! Mycket har hänt sedan den nuvarande ellagen infördes. Elsystemet har blivit mer komplext, tekniken har utvecklats och förutsättningarna på elmarknaden har förändrats. Nya aktörer har tillkommit, EU:s regelverk har utvecklats och samtidigt har kraven på leveranssäkerhet och tydligt ansvarstagande ökat.

Därför är det välkommet att regeringen nu genomför denna översyn av reglerna på elmarknaden. Propositionen handlar bland annat om att förtydliga systemansvaret. Nya definitioner och begrepp införs i svensk rätt. De uppgifter som rör driftssäkerheten i det

nationella elsystemet ska fullgöras av den som innehar överföringssystemet, och rollerna på elmarknaden tydliggörs genom nya aktörsbegrepp.

Ja, det låter som och *är* tekniska förändringar, men de är viktiga. Ett robust elsystem kräver tydliga ansvarsförhållanden. När roller och ansvar är klara blir också förutsättningarna bättre för långsiktighet, effektivitet och ett väl fungerande system.

Propositionen innebär även att systemet med anvisade elavtal avskaffas. Det är värt att notera att det finns en bred samsyn om att dagens system inte har fungerat särskilt väl. Även oppositionen konstaterar att anvisade avtal ofta har inneburit högre kostnader för kunder som inte har gjort ett aktivt val. Nu föreslår därför regeringen en ny ordning där anvisade avtal ersätts av ett system med leveransskyldiga sistahandsleverantörer.

För mig som kristdemokrat är det viktigt att elmarknaden fungerar på ett sätt som är begripligt för den enskilda konsumenten och som inte missgynnar människor som av olika skäl inte har gjort ett aktivt val. Jag välkomnar därför regeringens förslag.

Dessutom får vi nya regler om energidelning. Det innebär att elanvändare inom samma elområde får möjlighet att tillgodogöra sig förnybar el som producerats på en annan plats än där den används. Lagstiftningen anpassas alltså till den tekniska utvecklingen och till de möjligheter som växer fram på energimarknaden.

Fru talman! Regeringens proposition om nya lagar om elsystemet tydliggör ansvarsförhållanden, moderniserar regelverket och anpassar lagstiftningen till dagens elmarknad. Det är väl avvägda förändringar som skapar bättre förutsättningar för ett robust och väl fungerande elsystem.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Precis som så många andra förtjänstfullt har gjort i debatten i dag vill också jag tacka. Det här är min sista debatt det här riksdagsåret och även denna mandatperiod. Jag önskar givetvis alla utskottets ledamöter, utskottskansliet och kammarpersonalen en riktigt fin sommar!

Anf. 165 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Sverige står mitt i en historisk elektrifiering. Industrin ställer om, transportererna ställer om och hushållen har blivit även producenter. Fler vill vara mer aktiva och delta på elmarknaden, och detta sker nog trots regeringens politik snarare än tack vare den.

För att på riktigt få fram kraften i den här omställningen behöver vi moderna lagar, och för att möta behoven krävs tydliga spelregler. Framför allt behöver vi ett regelverk som tar tillvara den utveckling som redan sker i samhället. Tyvärr gör inte regeringens lagförslag det.

Centerpartiets reservation 1, som jag yrkar bifall till, handlar om något som ofta hamnar i skymundan när energipolitiken diskuteras, nämligen flexibilitet. Både moderater och sverigedemokrater har i den här

kammaren och andra debatter kallat det för ransoneering. Det är inte bara grovt felaktigt, utan det visar också på den teknikfientliga och bakåtsträvande syn som de här partierna har på de senaste årens teknikutveckling.

Att köpa lite mer när det är billigt och lite mindre när det är dyrt, och lagra däremellan, gör vi överallt annars i samhället. Ingen kallar det ransoneering när jag köper två falukorvar när det är extrapris och fryser in den ena, det vill säga lagrar den, till senare. Samma princip vägleder att trängselskatter är olika höga under olika tider på dygnet eller att charterresorna är dyrare under julen än mitt i september.

Jag har aldrig hört något parti klaga på falukorvsransoneering, bilransoneering eller charterransoneering – men för all del, försök gärna! Det är precis lika galet som att prata om elransoneering när människor och företag nyttjar flexibilitet.

Anledningen till att man fastnat där är nog att Tidöpartierna gärna pratar om ny produktion. Man talar gärna om storskaliga lösningar, men framtidens elsystem handlar inte bara om hur mycket el vi producerar, utan det handlar också om hur smart vi använder den el vi redan har. Varje batteri, varje laddbox, varje värmepump och varje företag som kan flytta sin förbrukning bidrar till att stärka elsystemet.

Flexibilitet är inte en sidofråga. Det är en av nycklarna till ett robust och kostnadseffektivt energisystem. Det sänker priset för både nätet och elen radikalt. För all del, säg det gärna rätt ut och kalla det ransoneering, men ert fokus leder till högre elräkningar.

Det är också slutsatsen av regeringens förslag, för det saknas vitala delar när det gäller att sänka kostnaderna. Energiforsk har visat att det går att sänka nät-räkningen med 250 miljarder de kommande åren genom smartare styrning. Ska detta realiseras krävs bättre regelverk.

Centerpartiet vill se tydligare regler för hur flexibilitetsresurser ska kunna delta på marknaden. Vi vill se bättre möjligheter för hushåll och företag att bidra med stödtjänster, och vi vill undanröja hinder för aggregatorer och andra aktörer som kan samla små resurser till stor nytta.

Med vår politik behöver du inte fundera eller styra själv – det sköts med automatik, så du behöver inte bry dig. Talet om att tvätta mitt i natten spelar ingen roll, för du får hjälp. Din komfort påverkas inte. Du vinner, den som hjälper dig vinner och samhället vinner. Men vinner alla? Nej. Förlorarna är nätbolagen och eljätarna. Regeringens bakåtblickande idéer blir obsoleta med Centerpartiets framåtblickande politik.

I dag finns det människor som investerar i batterier, solceller och smart styrning. Företag investerar i teknik som kan minska belastningen på nätet när den är som störst. Lagstiftningen och marknadsmodellerna hänger dock inte alltid med, och det är ett problem.

Vi ser också att regeringen i sin proposition missar möjligheten att skapa bättre förutsättningar för lokala lösningar och energidelning. I stället fortsätter man på en väg där större fokus läggs på centraliserade

lösningar och statlig styrning. Det är märkligt, för samtidigt som regeringen talar om att bygga framtidens elsystem väljer man att bortse från de resurser som redan finns hos hushåll, lantbrukare, bostadsrättsföreningar och företag runt om i hela landet.

Vi i Centerpartiet tror att ett energisystem där fler bidrar gör oss starkare. Det gör oss till vinnare, och då behöver reglerna moderniseras.

Den så kallade BSP-rollen, balancing service provider, är ett regelverk för dem som tar ansvar för flexibiliteten gentemot marknaden. Det har fortfarande inte införts ordentligt. Det behövs för att på allvar frigöra potentialen hos tusentals distribuerade flexibilitetsresurser, det vill säga batterier, elbilsaddare, värmepumpar, varmvattenberedare och industriprocesser. Det behövs också för att oberoende aggregatorer – de som samlar alla de här teknikerna tillsammans – ska kunna verka på marknaden och bidra till systemstabiliteten, men här drar både regeringen och Svenska kraftnät benen efter sig.

En annan sak som har negativ påverkan på både konsumenter och producenter är höga och mycket lynniga obalanskostnader. Sedan en ny marknadslösning infördes har dessa kostnader blivit extremt volatila. Det har gjort att vi har processer som emellanåt gör att producenter får avstå från att producera el.

Vi anser att regeringen måste ge Svenska kraftnät i uppdrag att skyndsamt utreda och införa åtgärder som kan dämpa den extrema volatilitet vi ser på obalansmarknaden och att skapa ett mer förutsägbart och stabilt system för balansavräkning – såklart i nära samverkan med de berörda aktörerna.

Man tycks ha glömt bort att elsystemet är till för användaren och inte ett självändamål. Här behövs tydliga instruktioner till myndigheten, för det kan inte få vara så att ett stälverk ska behöva betala flera miljoner för att man inte konsumerade el en viss kvart samtidigt som ett vindkraftverk får hela månaders överskott raderat för att man råkade producera lite för mycket en enskild timme.

Vi är också mycket tveksamma till den kompensationsmodell för efterfrågefleksibilitet som Svenska kraftnät har föreslagit. Modellen kännetecknas av både komplexitet och oklarheter för marknadsaktörerna. Detta riskerar att skapa stora hinder och ytterligare fördröja den utveckling vi har kring flexibilitet. Förslaget riskerar dessutom att hämma utvecklingen av aggregations- och flexibilitetstjänster i en situation med snabbt ökande elektrifiering och volatila elpriser. Då blir de här tjänsterna allt viktigare.

När partier pratar om att det är ny kärnkraft som ska hantera volatilitet har man missförstått elmarknaden, för det som orsakar volatilitet är att sol och vind har lägst pris och kommer att fortsätta att ha lägst pris. Det hjälper inte att man trycker in något man kallar baskraft på marginalen.

Det som på riktigt hade hanterat de volatila elpriserna är mer flexibilitet. Då kapar man toppar och höjer dalar, och det blir stabilare. Men det är klart – det är lite tråkigare att skriva på en valaffisch. Det går inte

att slå blå dunster i den svenska befolkningen om att det skulle lösa problemen, men det är det som på riktigt ger resultat.

Det som behövs är en enkel och transparent modell som inte skapar onödiga trösklar. Förslaget behöver justeras för att det ska vara möjligt att på ett korrekt sätt fastställa omfattning och beräkningsmetod för den ekonomiska ersättning som ska betalas till elleverantörerna för att täcka sådana kostnader som också uppstår när man aktiverar efterfrågefleksibilitet.

Svenska kraftnät måste få ett nytt uppdrag att ta fram regelverk i de här delarna med inspiration från länder som Estland och Storbritannien, som ligger långt framme och där man faktiskt framgångsrikt har integrerat just flexibilitet på marknaden – till och med dagen före.

Det finns också en större principiell fråga här. När regeringens energipolitik blir alltmer ensidig och när det är samma grundton i nästan varje energipolitisk proposition – att staten ska styra mer och vi ska välja tekniska vinnare och ta större ekonomiska risker på skattebetalarnas och hushållens bekostnad – finns det en annan väg. Vi har tidigare i dag haft två sådana debatter. Det handlar om mer statligt inflytande och mindre lokalt inflytande samt om att köra över lokalbefolkningen – kosta vad det kosta vill.

När politiken börjar välja teknik framför funktion uppstår det nämligen problem. Vi riskerar att få ett elsystem som blir dyrare än nödvändigt. Vi riskerar att innovation bromsas och att investeringar i flexibilitet, lagring och smarta lösningar trängs undan till förmån för politiskt prioriterade projekt. Det är inte en teknikneutral energipolitik, det är planekonomi. Det är ett ideologiskt betingat beslutsfattande som jag aldrig trodde att jag skulle få se från partier som säger sig vara borgerliga.

Vi i Centerpartiet vill se ett energisystem och ett elsystem som bygger på konkurrens, innovation och teknikneutralitet. Vi vet att det är kraftfullare, säkrare, mer konkurrenskraftigt och billigare. Vi vill ge hushåll och företag större möjligheter att vara en del av lösningen, och vi vill att flexibilitet ska ses som en resurs och inte som ett undantag eller en ransonering. Och vi vill att marknaden ska få leverera de mest kostnadseffektiva lösningarna i stället för att vi ska detaljstyra fram dem, som regeringen gör.

Elektrifieringen kommer att kräva stora investeringar. Då har Sverige inte råd med en energipolitik som låser fast sig vid ett fåtal lösningar när vi behöver alla goda krafter. Vi vet att Sverige kan mer.

Anf. 166 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Vi står inför stora utmaningar. Vi behöver fasa ut fossil energi för att klara klimatmålen men också, vilket blir alltmer uppenbart, för att trygga vår energiförsörjning och vår säkerhet. Det är också mycket angeläget för näringslivets konkurrenskraft att säkra billig, hållbar energi. Inget av detta lyckas den här regeringen med. I stället för att ta ett helhetsgrepp

om de utmaningar vi står inför missar Tidöregeringen ännu en möjlighet.

Vi skulle behöva bygga ett energisystem som är både robust och genomtänkt, där mer förnybar, decentraliserad elproduktion kombineras med stabil grön baskraft och tydliga planeringsmål till 2030 och 2035, så att vi på riktigt säkerställer ett hållbart och motståndskraftigt elsystem.

Fru talman! Inte heller när det gäller energidelning levererar regeringen. Förslagen når inte upp till det uttalade syftet, vilket även flera remissinstanser har påpekat. För att ta tillvara den fulla potentialen i energidelning och energigemenskaper krävs betydligt mer. En fullständigt grundläggande sak vore att införa en definition i lagstiftningen för energigemenskaper. Vi står därför bakom reservation 3, som jag yrkar bifall till.

Fru talman! Misslyckandet blir särskilt tydligt när vi tittar närmare på hur regeringen hanterar flexibilitet i elsystemet – en av de absolut mest avgörande frågorna för framtiden.

Vi vet att elektrifieringen ställer helt nya krav. Det räcker inte längre att bara producera mer el; vi måste också använda elen smartare. Vi behöver ta vara på lagring och frigöra flexibilitet från tusentals resurser runt om i systemet. Det är här roller som leverantörer av balanstjänster och aggregatorer blir helt avgörande.

Fru talman! Det är visserligen ett fall framåt att regeringen nu föreslår att rollen som leverantör av balanstjänster, BSP, tydliggörs i lagstiftningen. Men samtidigt lämnas en av de mest centrala frågorna olöst. Frågan om aggregatorer, de aktörer som kan samla och styra flexibilitet från många olika hushåll och företag, skjuts på framtiden. Det är inget litet problem – det är ett avgörande hinder.

Det finns nämligen en stor mängd outnyttjad flexibilitet i det svenska elsystemet. Det handlar om allt från värmepumpar och industrier till elbilar och batterier. Men detta tar vi inte vara på. Varför? Därför att vi har ett regelverk som inte fungerar. Och det kommer vi inte heller att ha fullt ut efter denna proposition. Detta är modeller som riskerar att bromsa snarare än möjliggöra utvecklingen.

Det är mycket problematiskt att regeringen driver en kompensationsmodell som riskerar att skapa just de hinder som EU:s elmarknadsdirektiv uttryckligen syftar till att undvika.

Flexibilitet handlar bland annat om att styra bort användningen från de tidpunkter när elen är som dyrast, till exempel att ha en smart styrning av sin värmepump. Nu är tanken alltså att den som med hjälp av en aggregator styr bort från dyra priser ska få betala en straffavgift på grund av att man inte konsumerat el enligt den balansansvarigas prognos. Detta låter kanske smått obegripligt för de flesta, så låt mig göra en enkel jämförelse för att visa hur dumt detta är.

Säg att du brukar gå och äta lunch på en restaurang varje torsdag. Men för att spara lite pengar tar du en torsdag med en matlåda. Då får du hem en faktura från restaurangen, som säger: Du uteblev från lunchen i

torsdags, och vi hade räknat med intäkterna från din lunch och gjort inköp för att kunna laga den mat du brukar äta – nu får du betala för vår uteblivna intäkt.

Precis så korkat som detta låter är det som regeringen föreslår när det gäller hur vi ska hantera aggregatorer i elsystemet. Ni förstår själva att detta snarare bygger trösklar än ger nya möjligheter. I stället för att möjliggöra innovation skapar man osäkerhet.

Fru talman! Det finns mycket bättre alternativ. Andra EU-länder har redan infört betydligt enklare lösningar som gör det möjligt för aggregatorer att komma in på marknaden här och nu. Med andra ord: Vi sitter på lösningar, men vi använder dem inte. Detta är, återigen, ett politiskt misslyckande från Tidöregeringens sida.

Vi behöver ett system där innovation inte stoppas av otydliga eller felaktigt utformade regelverk. Ska vi klara klimatomställningen och få ett robust elsystem måste flexibilitet nyttjas, för det ger ett kostnadseffektivt och konkurrenskraftigt elsystem.

Orden var stora när Elmarknadsutredningen sjösattes. Det var ett gyllene tillfälle. Men ännu en gång låter man möjligheterna rinna oss ur händerna i Sverige.

Fru talman! Vi står bakom alla våra reservationer, och jag tror dessutom att det har yrkats bifall till alla. Men jag kan yrka bifall till dem igen, för sakens skull.

Slutligen vill jag, eftersom detta är min sista debatt med näringsutskottet, verkligen tacka särskilt er tappra som är kvar här till slutet för väldigt många roliga debatter, inte minst just om energifrågorna.

I detta anförande instämde Katarina Luhr (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

§ 15 Tidsbegränsat boende för vissa nyanlända invandrare – en ny lag om bosättning

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU14
Tidsbegränsat boende för vissa nyanlända invandrare
– en ny lag om bosättning (prop. 2025/26:215)
föredrogs.

Anf. 167 ANN-CHRISTINE FROHM (SD):

Fru talman! Vi inleder härmed min sista debatt i arbetsmarknadsutskottet för den här mandatperioden. Den gäller betänkande AU14, som handlar om en ny lag om bosättning.

Sverigedemokraterna står bakom regeringens proposition. Vi har varit med och förhandlat fram den och yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet. Men vi är givetvis inte helt nöjda ännu. Vi lämnar därför ett särskilt yttrande, som jag återkommer till senare i mitt anförande.

Men först ska vi reda ut vad bosättningslagen egentligen är, för dem som inte är helt insatta i den. Det är inte vanligt att jag uttrycker mig i sagoform när

jag håller anföranden. Det har faktiskt aldrig hänt förr, men i dag har jag dristat mig till att göra just det.

Fru talman! Det var en gång en sossestyrd regering som bara fortsatte att fylla på vårt land fast det egentligen redan var överfullt. När det kom så många nyanlända på så kort tid fungerade inte integrationen. Det fanns inte tillräckligt med förskolor, skolor eller äldreboenden och inte heller tillräckligt med arbetstillfällen.

”Oj, oj, oj, vad ska vi göra?” klagade Magdalena Andersson och satte händerna för ögonen som om hon inte ville ta tag i situationen.

Centerpartiet, som ville göra sossarna glada, gick på lokal nivå i bräschan för att invandrade män, helst från Mellanöstern, skulle arbeta inom äldreomsorgen. Sagt och gjort: De nyanlända männen, varav en stor del knappt kunde vare sig tala eller förstå svenska, inte hade någon insikt i våra seder, vår kultur eller våra traditioner och ibland saknade empati, särskilt för svenskar i allmänhet och för svenska kvinnor i synnerhet, sattes att arbeta med omsorgsbehövande, utsatta äldre. Tillsammans med arbetsmarknadsåtgärder såg statistiken för arbetslösheten bra ut. Men otryggheten och brottsligheten ökade.

Tyvär log sossarna, Vänstern, Centern och Miljöpartiet ändå förnöjt. Men alla var verkligen inte nöjda och glada – inte alls, faktiskt. Sverigedemokraterna var väldigt missnöjda. Men mest ledsna och missnöjda var de äldre som utsattes för misshandel, våldtäkt och förnedring från dem som var tänkta att göra deras sista levnadsår i sitt eget land fina, trygga och glädjefyllda. Detta uppdagades och blev offentligt först långt senare.

Maggan tänkte: Men bomber och granater! Den sossestyrd regeringen, som började inse att de helt tappat kontrollen, kom med nästa mindre briljanta idé: Vi tvingar kommunerna att ta emot nyanlända, och så kompenseras de för det ekonomiskt!

Ja, då var väl ändå alla nöjda och glada igen? Men nej, inte heller denna gång. Sverigedemokraterna var inte nöjda. Missnöjda var också de kommuninvånare som drabbades av gängkriminalitet, skjutningar och uppbrunna bilar.

Nöjd var plötsligt heller inte den socialdemokratiska kommunstyrelseordföranden i Norberg i mitt hemlän Västmanland. Norberg har ju för övrigt hamnat på kartan efter det uppmärksammade hedersbrottet där en man helt sonika knuffat ned sin fru för att hon skulle dö i ett gruvhål.

Men åter till kommunstyrelsens ordförande i Norberg. Hon var först jätteglad för alla nyanlända och alla pengar och tänkte: Vad ska vi göra med alla dessa pengar? Jo, de byggde en jättestor arena! Sedan var pengarna slut. Sossen grät ut i radio och var så ledsen över att de inte klarade av att ta emot fler. De hade tydligen missat att kommunen efter en tid skulle använda de pengar man hade fått till att försörja dem som redan hade kommit dit.

Men bomber och granater, tänkte Maggan återigen, nu är det missnöje även i våra egna led. Jojo, så går det.

En stor del av väljarkåren fick nog av att sossarna inte måktade med att reda upp Sverige. Där satt de vid sina köksbord och knöt näven i byxfickan när det återigen var dags att gå till valurnorna. De hade ju hört att Sverigedemokraterna, som enda parti egentligen, presenterade riktiga lösningar på problemen och krafttag mot brottsligheten, gängkriminaliteten och svenskfientligheten.

I valet 2022 fick Sverigedemokraterna stort stöd, och ett Tidösamarbete med regeringen inleddes. Vi fick stort inflytande över migrations- och integrationspolitiken, och nu kommer en ny lag om bosättning – lite mer ordning och reda. Nu är inte oppositionen längre nöjd och glad. Men snipp, snabb, snut, så var den högst bristfälliga bosättningsagan slut.

Fru talman! Det var kanske inte en sådan där jättebra saga, men så blir det när sossarna med sitt regeringsunderlag sitter vid makten. Även om den var dålig, för att det var dåligt skött, är den tyvärr sann.

Bästa väljare, tänk på detta när ni ska gå till valurnorna i höst. Det spelar roll hur man röstar, och det spelar roll vilka som styr.

De lagändringar som nu föreslås ger kommunerna lättnad. Hänsyn kommer att tas till möjligheter till att klara av integration, hur många nyanlända kommunen önskar ta emot och så vidare. En kommun kan alltså önska att ta emot noll nyanlända, och då ska det önskemålet beaktas när nyanlända anvisas till kommunerna.

Sverigedemokraterna vill egentligen gå längre än så. Det är vad vårt särskilda yttrande handlar om. Kommuners mottagande borde vara helt frivilligt.

Efter det extremt stora mottagande Sverige har haft är det nödvändigt att kommuner kan och har rätt att säga nej. Är det fullt så är det fullt. En bra skola, god omsorg och en trygg och säker tillvaro för invånarna måste kunna säkerställas. Går inte det kan vi inte fylla på med fler.

Fru talman! Jag är fortfarande ledamot i arbetsmarknadsutskottet, men jag har valts in som arbetande ersättare i utrikesutskottet, där jag kommer att tjänstgöra under återstoden av mandatperioden. Jag kommer därför att ta tillfället i akt och avsluta med en liten session av uppskattning.

Jag börjar med att tacka utskottets ledamöter för en trevlig stämning. Tack, Tidögänget, för en konstruktiv och framåtsträvande mandatperiod! Med Sverigedemokraterna blir det verkstad, och tillsammans har vi gjort många viktiga och nödvändiga lagändringar för Sveriges bästa. Tack för ett gott samarbete och alla positiva samtal!

Våra partier har tillsammans gått fram med ett stabilt regeringsunderlag. Med oss vet svenskarna vad de kan förvänta sig. Vårt besked är tydligt, och det så kallade paradigmskiftet, där vi helt har lagt om Sveriges riktning, är ett faktum. Låt oss fortsätta på den vägen!

Sverigedemokraternas representant Magnus Persson är utskottets ordförande. Jag vill tacka honom för ett mycket gott arbete. Han har lett utskottets sammanträden professionellt. Och ett stort och varmt tack till

kansliet, vårt fantastiska kansli som guidar oss genom EU-regler, betänkandetexter och särskilda yttranden – allt med gott humör och alltid ett trevligt bemötande!

Jag passar på att kollektivönska er alla en fin sommar, även om arbetet inte på något sätt stannar upp. Vi kommer att springa på varandra många fler gånger innan ni får en välförtjänt semester.

Men vi ledamöter befinner oss mitt i valrörelsen. Vi ses ute på gator och torg. Jag avslutar med en uppmaning: Rösta Sverigevänligt – för barns, barnbarns och kommande generationers skull men också för dem som har gått före oss och byggt upp vår välfärd och gjort Sverige till ett tryggt och bra land att leva och verka i! Det ska Sverige bli igen om vi får mandat att styra.

Anf. 168 LAWEN REDAR (S):

Fru talman! Just den här tiden på mandatperioden riskerar man att bli lite hes när man är tydlig valarbetare. Men det är också en tid på året då man tittar lite extra på sina partikamrater. Man tittar också lite extra på meningsmotståndarna, för alla ledamöter av Sveriges riksdag har sin historia, en bakgrund till sin politiska övertygelse och vad man vill med det förtroende man får upp bära.

Detta, fru talman, är min berättelse. För 15 år sedan behövde jag ett extraknäck, som det heter, vid sidan av juridikstudierna. I Järva i norra Stockholm, där jag bodde, hörde jag ryktet att man sökte personal till fritidsgården Blå huset i Tensta. Jag sökte jobbet och fick det omgående. Det var troligen så att ingen annan hade sökt jobbet. I efterhand kan jag förstå varför.

Jobbet innebar sena kvällar på en fritidsgård med väldigt många unga människor. Vissa kvällar hade vi uppemot 70 ungdomar på plats. Det var inte vilka ungdomar som helst. De var hårt drabbade av trångboddhet. De hade föräldrar utan arbete och svaga kunskaper i det svenska språket. De hade få möjligheter till andra fritidsaktiviteter. Barnen var ivriga och sökte ständigt efter vuxenvärldens trygghet.

Jag förstår att barns levnadsvillkor i utsatta områden är främmande för den som har vuxit upp under materiellt och socialt trygga förhållanden – där arbetslöshet är något tillfälligt, där våld är något sällsynt och hjälp med läxor och fritidsaktiviteter är något självklart. På andra platser i vårt land har barn råd att må dåligt och att någon gång misslyckas och bete sig illa – eftersom de får omsorg från vuxenvärlden och stöttning för att ta sig vidare och återigen komma till det där med att göra rätt för sig.

Som fritidsledare blir man iakttagare av ett lokalsamhälle. När de demokratiska krafterna drar sig tillbaka ser man hur tomrummet fylls av andra krafter – kriminella nätverk, drogförsäljning, religiös extremism, hedersnormer och parallella strukturer. Man hör om att förslummade fastigheter tas över av oseriösa fastighetsägare och att andra kommuner obehindrat dumpar människor med försörjningsstöd till just utsatta områden.

Till Tensta flyttade, under den period då jag jobbade där, familjer och ungdomar nästan hela tiden. Jag minns att jag talade med lärarna på Enbacksskolan. De berättade för mig om en helt omöjlig uppgift. Det går inte att bedriva undervisning i en klass som hela tiden ska ta emot nyinflyttade elever som dessutom har stora resursbehov.

Vad kunde vi då göra? Jo, vi startade läxhjälp. Och en efter en kom de – Sihem, Alan, Alex, Anna, Lemis, Mohammed, Emanuel, Brita, Faisal, Akrem, Sara och Ali. Och utanför stod Taha, som hade alldeles för mycket spring i benen. Han har fortfarande alldeles för mycket spring i de där benen.

För tio år sedan gjorde Polismyndigheten en lista över bostadsområden i vårt land som betecknades som utsatta. Tensta betecknades som ett särskilt utsatt område. I dag är 65 områden i vårt land utsatta, enligt polisens lista. 60 procent av samtliga ärenden som rör skjutningar och explosioner i vårt land de senaste två åren har koppling till de utsatta områdena. Antingen har gärningarna skett i områdena, eller så är medborgare i just dessa områden involverade.

Jag har under årens lopp ställt mig frågan varför politiken inte har lyckats bemästra – övervinna – framväxten av utsatta områden. Varför tycks arbetslösheten, trångboddheten, språksvagheten och fattigdomen bestå i dessa områden över tid? I dag vet jag att det har att göra med den mycket omfattande migrationen i kombination med bristande integration och svag samhällsstyrning, som har rått i det svenska samhället de senaste 30 åren. Givetvis har den ekonomiska politik som har förts också utvecklat ökade klyftor i vårt samhälle. Man ser också fattigdom i de här områdena.

På 1990-talet tyckte den borgerliga regeringen att det svenska mottagandet skulle präglas mindre av omhändertagande och mer av ökat individuellt ansvarstagande. Konsekvensen av politiken blev att staten lämnade integrationsansvaret. År 1994 infördes möjligheten för asylsökande att ordna eget boende i Sverige, den så kallade EBO-lagen.

Ganska snart insåg man att majoriteten av de asylsökande hamnade hos anhöriga, släktingar och landsmän i Stockholm, Göteborg, Malmö, Botkyrka, Uppsala, Huddinge, Borås, Södertälje, Haninge, Örebro och Järfälla. Majoriteten av de asylsökande hamnade alltså i 11 av 290 kommuner.

Under de här alliansåren kom dessutom invandringen till Sverige att accelerera. 2008 års arbetskraftsinvandringsuppgörelse mellan Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna, Centerpartiet och Miljöpartiet hade ett ideologiskt syfte. Det var att hålla villkor och löner nere. Den statliga arbetsmarknadsprövningen avskaffades. Alla branscher kunde plötsligt rekrytera i utlandet utan att förhålla sig till om det fanns ledig arbetskraft i Sverige.

De öppna gränsernas politik medförde lågproduktiva jobb, lågproduktiva sektorer, arbetslivskriminalitet och högre arbetslöshet. I de utsatta områdena kunde slumvärdar erbjuda tio byggarbetare madrasser i en

trea. I Tensta blev många anställda i gigekonomin. Våldigt många av männen är Uberchaufförer, som rätt snart vet att det inte finns någon intjänad tjänstepension.

Sedan kom migrationsuppgrörelsen 2011, som ledde till en tredubbling av antalet asylsökande under fyra års tid, innan den alliansförda politiken fick ett slut. Många hamnade i undermåliga och tomma kåkar, köpta av dem som ville tjäna på migrationskrisen. Jag har själv fått höra hur det hela gick till i Filipstad, Perstorp, Lindesberg, Bromölla, Hultsfred, Norberg och en rad andra kommuner som i dag lider av både integrationsutmaningar och mycket hög arbetslöshet. Det är kommuner som i dag vill riva fastigheter för att aldrig utsätta sina kommuner eller asylsökande för något liknande igen.

Samtidigt kunde vi se att 40 till 60 procent av samtliga asylsökande under de här åren bosatte sig i utsatta områden. Det ska läggas till att 80 procent, när de beviljades asyl i Sverige, valde att bo kvar i de utsatta områdena och i värsta fall i samma hushåll. Det i sig är en faktor som förklarar varför integrationsprocessen har försvarats för många, varför språkutvecklingen har hämmats, hur det kommer sig att den kulturella integrationen har tagit längre tid och varför människor har drivits ut i arbetslöshet.

Fru talman! Vi socialdemokrater menar att den strama migrationspolitiken måste ligga fast under överskådlig tid. Det är en grundläggande förutsättning för att stärka integrationen och återskapa en statligt kontrollerad integrationsprocess och på så sätt motverka framväxten av parallellsamhällen.

I regeringsförklaringen i höstas sa statsminister Ulf Kristersson att han kommer att avskaffa EBO. Jag har offentligt välkomnat det. Men i slutet av mandatperioden visar det sig att även detta är ett brutet vallöfte.

I förslaget till ny lagstiftning, som debatterades förra veckan, finns det fortfarande möjligheter för asylsökande att bo i eget boende. Då vet vi alla att det återigen kommer att vara 40 till 60 procent som hamnar i utsatta områden. Jag kan konstatera att det har varit exakt samma sak med Tidöpartierna vid makten under de här fyra åren. Under de här fyra åren har 60 procent av samtliga asylsökande valt eget boende. Jag kan inte kartlägga var exakt de har hamnat, men ni hör poängen.

De senaste två åren, fru talman, har jag besökt nästan samtliga utsatta områden i vårt land. Jag har haft tid att samtala med lärare, med rektorer, med fastighetsbolag, civilsamhällesorganisationer, förskolepedagoger, poliser och lokala näringslivsrepresentanter. Jag har haft kanske ett femtiotal öppna medborgarmöten, mycket välbesökta. Det har varit högt och lågt och svåra samtal. Jag märker att det är många som känner besvikelse över hur politiken har hanterat integrationen.

Det som berör mig allra mest är de samtal jag har med unga som är födda och upp vuxna i Sverige, som vissa kallar andra generationens invandrare och som jag vill kalla första generationens svenskar. När de

kommer ut i arbetslivet eller i högre studier märker de att de trots att de är svenskar och är födda och upp vuxna i det svenska samhället har brister i det svenska språket.

Simon studerar på Handelshögskolan i Stockholm. Han sa till mig – i hårda ordalag: Det är ju inte mitt fel att ni politiker har packat ihop alla invandrare i ett och samma bostadsområde.

Dagens betänkande handlar om en ny lag om boställning för nyanlända efter asyprocessen. Att den införs är mycket positivt. Det visar att Tidöpartierna har insett något som vi socialdemokrater länge har varit pådrivande för: att mottagandet måste vara mer rättvist, att kommuner ska ta sitt ansvar och att systemet inte ska kunna förhalas genom överklagade processer.

Men den punkt där vi socialdemokrater är som tydligast kritiska handlar om att alla kommuner ska dra sitt strå till stacken. Man måste förstå att det är en viktig åtgärd. Men det handlar förstas om att hänsyn ska tas till de kommuner vars mottagande har varit stort under den här tiden eller som har utsatta områden. Dessa kriterier måste väga tungt i förhållande till andra kriterier, om vi ska lyckas bekämpa segregationen.

Om vi upprätthåller en stram migration, avskaffar EBO och undantar utsatta områden från placering av nyanlända kommer det att ha betydande inverkan på de utsatta områdena – jag är övertygad om det. Det gäller dock bara om vi kompletterar politiken med att stärka sfi, bekämpa arbetslösheten och införa fler arbetsmarknadsutbildningar, yrkesutbildningar och utbildningar i bristyrken. Det handlar också om extratjänster och förbättrad matchning mellan arbetslösa och arbetsgivare samt om att säkerställa att unga kan ta körkort och har rätt till SAO-jobb, traineejobb och feriejobb.

Vi behöver förbjuda vinstuttag i skolan och förskolan samt förbjuda religiösa friskolor i de områden som Säpo nu bevakar. Vi har hamnat i en absurd situation. Vi behöver ta offentlig kontroll över centrumanläggningar, parkeringsplatser och fastigheter som ägs av kriminella eller oseriösa aktörer.

Det kommer att bli vakanser i de utsatta områdena när vi stramar åt migrationen. Människor vill inte bo i utsatta områden, utan de flyttar därifrån. Då är det dags för oss att tänka nytt. Kanske är det dags att riva några av fastigheterna och bygga sådant som inte existerar i dessa områden, som villor, radhus och studentlägenheter. Detta saknas i alla utsatta områden.

Jag menar att denna politik inte borde vara så svår att stötta. Den genomförs faktiskt i moderatledda Helsingborg och liberalledda Landskrona. Många efterfrågar statens inblandning i aktiviteterna.

Efter snart fyra år av Tidöpolitik inser i alla fall jag att integrationsfrågan i praktiken har övergetts. Det märks i uteblivna reformer och i tystnaden kring arbetslösheten och segregationen. Vad är planen? Jag vet inte. Jag hör bara skräckpropaganda när jag möter mina meningsmotståndare, men ett stort intresse väcks när chansen ges att beskriva vad vi har tänkt.

Det politiska språket signalerar allt oftare att vissa svenskar inte riktigt hör hemma här. Det får fotfäste i

de utsatta områdena. Människor känner att den här inriktningen är riktigt farlig.

Jag hoppas att regeringspartierna inte fortsätter att vara bakbundna och göras fartblinda av Sverigedemokraterna, partiet som i alla debatter med mig öppet deklarerar att man inte ens tror på integration som samhällsidé men som ändå har utlovats integrationsministerposten – för det var väl det statsminister Ulf Kristersson sa på presskonferensen?

Fru talman! Vi har större diversitet i dag. I ett förändrat Sverige tror jag att delade erfarenheter och nationella ögonblick kan göra väldigt mycket för att binda oss samman. Vi måste arbeta med det som är gemensamt – det gemensamma språket, gemensamma institutioner, gemensamma mötesplatser och gemensam välfärd. Den skarpa gränsen ska dras mellan den hotande och exkluderande nationalismen och den önskvärda demokratiska patriotismen och stoltheten över att tillsammans ingå i en svensk samhällsgemenskap som vi alla tillhör.

Jag känner stolthet över att ha fått vara riksdagsledamot under tre mandatperioder. Jag har levt med viljan att en dag kunna göra det som krävs för att Tensta i framtiden inte ska vara ett utsatt område och för att bostadsområdet ska präglas av allt det vi älskar med Sverige: välmående och välstånd, tillväxt och arbete, välfungerande skolor, ett gemensamt språk, fritidsaktiviteter som ger glädje och mening, upprustning, ordning och trygghet.

Näst intill alla som gick till den där läxhjälpen är i dag framgångsrika unga svenskar. De är lärare, civilingenjörer, undersköterskor och egenföretagare. Den unga killen med spring i benen heter Taha Ali. Han är i dag landslagsspelare för Sverige. Jag är så stolt över att ha varit hans fritidsledare. Han säger själv: Jag är så stolt över att komma från Tensta, men det måste bli ett bättre bostadsområde i framtiden.

De infriade sina löften till mig som fritidsledare. De lovade att de skulle kämpa hårt i skolan och ta sig vidare. Mitt löfte till dem kvarstår dock: Sverige ska vara ett land utan utsatta områden. Vi socialdemokrater går till val på det. Vilka är era förslag, kära meningsmotståndare?

Jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 1.

Anf. 169 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Lawen Redar, för det linjetal som vi nu fick ta del av!

Jag tänkte börja med att fråga om det som jag upplever som en omläggning av Socialdemokraternas politik på området. När jag var kommunalråd i Växjö och införde etableringsboende – långt innan det blev en diskussion om lagstiftning i den nationella debatten – gick Lawen Redars partikollega, den dåvarande ansvariga ministern Ylva Johansson, ut och dundrade i nationella medier om att detta var ett tydligt avsteg från intentionerna med lagstiftningen. Hon hotade till och med i nationella medier med att man kunde behöva ingripa med tydliggöranden av lagstiftningen.

Hon menade att kommunerna måste förstå att de bostäder som fördelades till dem som togs emot inom ramen för bosättningslagen givetvis skulle vara permanenta. Givetvis måste det vara så att det inte rörde sig om tidsbegränsade regler för boendena, utan här skulle det vara permanent boende.

Hon berömde att det byggdes bostäder i vad hon uttryckte var miljonprogramsklassen, alltså fler bostäder än vad vi hade sett tidigare med undantag för när man byggde miljonprogrammet.

Fru talman! Jag var inte riktigt lika övertygad om att det där var en helt positiv del av utvecklingen. Jag vill nu fråga Lawen Redar: Är det så att den tidigare idén att tvinga kommunerna till långsiktiga, permanenta boenden inte längre är en del av Socialdemokraternas politik? Står man bakom vår inriktning, alltså att det ska vara tillfälliga etableringsboenden?

Anf. 170 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Oliver Rosengren för frågan.

Jag kan inte uttala mig om vad det tidigare statsrådet Ylva Johansson sa vid enskilda tillfällen eller när hon besökte den kommun som ledamoten företrädde. Det jag vet är att de långvariga diskussioner jag haft med Ylva Johansson har handlat om vår ambition att avskaffa EBO. Många av våra kommunalråd, inte minst de i Botkyrka och Södertälje, drev på för detta under väldigt lång tid.

Jag upplever att det lagstiftningsförslag som riksdagen nu ska rösta om är en kompromiss. Det som sägs är att man ska erbjuda bostäder i två år. Därefter är ett av kriterierna att kommunen ska göra det möjligt för den nyanlända familjen att etablera sig i den befintliga bostadskön. Man ska sörja för att det finns en långsiktig plan för familjen.

Ledamoten får synliggöra om mina positiva ingångar i den här frågan egentligen inte alls är så positiva. Jag trodde att det hade att göra med att man ville bryta segregationen och framväxten av utsatta områden. När man har ett sådant här mottagarsystem ska det vara de kommuner som har tillväxt och möjlighet att erbjuda jobb och bostad som tar emot nyanlända. Det är detta som är hela politiken.

Därför blir ett av de kriterier som ni själva har tagit fram att en familj efter de två år som det nu ska lagstiftas om ska erbjudas bostad i kommunen. Stämmer inte det?

Anf. 171 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Jag förstår att det kan uppstå en del otydligheter när man kommer in i debatten, som Lawen Redar såklart är mycket välkommen till, utan att ha varit en del av beredningen i utskottet.

Den lagstiftning som nu föreslås, och som vi diskuterar här i dag, avser ju etableringsboende. Man ska få tillgång till boende under tre år i stället för två år. Dessa 36 månader är förknippade med krav på deltagande i etableringsåtgärder.

Precis den typen av åtgärder genomförde vi i Växjö för många år sedan. Det är snart ett decennium sedan. När vi gjorde detta menade den dåvarande ansvariga ministern att det inte var i enlighet med den lagstiftning man då hade. Det skulle vara permanenta bostäder som inte var villkorade med den typen av krav.

Jag uppfattar att Socialdemokraterna har ändrat sig och nu tycker att det är bra att kräva att personer som kommit till Sverige själva försöker etablera sig på bostadsmarknaden. Det är mycket positivt.

Jag går vidare till den andra delen av min fråga. Av betänkandet framgår det mycket tydligt att det från partierna i opposition finns fyra olika synsätt på den här politiken.

Min fråga till Lawen Redar är om vi ska uppfatta det som att det är ett krav från Socialdemokraterna för att bilda en vänsterregering efter valet att den här politiken ska ligga fast. Kan man garantera svenska folket att den nya socialdemokratiska politiken innebär en stramare invandring och krav på personer som kommer till Sverige och att det är den som gäller – inte Centerpartiets, Miljöpartiets eller Vänsterpartiets kravlösa och gränslösa politik?

Anf. 172 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Oliver Rosengren! Jag är glad över att han uppmärksammar att vi socialdemokrater har lagt om både migrationspolitiken och integrationspolitiken. Det är en stram migration som ska gälla under överskådlig tid. Det betyder att vi ska ta hand om de områden vi prioriterar.

Vi ställer krav, ja. Vi går så långt att vi säger att det i försörjningsstödet ska råda aktivitet och språkplikt och att människor måste göra sig anställbara. Det etablerade etableringsprogrammet är mycket bra. Att det handlar om tre år är också väldigt klokt. Vi lägger fram förslag om hur fördelningen av nyanlända ska se ut och hur bostadsmöjligheterna i kommunerna ska vara. Vi går även fram med mycket skarpa åtgärder mot dem som inte bor kvar där de har blivit tilldelade en plats, för vi vill se en politik mot utsatta områden.

Det framgår tydligt när jag möter väljare att den här omläggningen är välkommen. Jag uppfattar ett starkt stöd för politiken också i våra utsatta områden, och jag är av uppfattningen att vi inte kommer att kunna motverka framväxt av parallellsamhällen om migrationen liberaliseras.

Jag kan tala om för ledamoten att det parti som genomförde västvärldens mest liberala arbetskraftsinvandring inte var Socialdemokraterna. Det gjordes 2008 med Moderaterna i spetsen. Omläggningen av flyktingpolitiken som sjösattes 2011 var en uppgörelse med allianspartierna där Moderaterna i allra högsta grad ingick ett samarbete med Miljöpartiet. Omläggningen kom 2015, och vi är beredda att hålla fast vid den politiken under överskådlig tid. Det kommer vi att göra även nu när vi går till val och ser över vilka samarbetsmöjligheter som finns.

Vi har sagt till Moderaterna att vi i en rad frågor är beredda att genomföra överenskommelser. Jag tror att

det hade varit klokt av Moderaterna att vända sig till oss i stället för till ett parti som inte ens är intresserat av integration.

(Applåder)

Anf. 173 ANN-CHRISTINE FROHM (SD)

replik:

Fru talman! Kopieringsmaskinen har gått varm hos Socialdemokraterna. Det går inte att lita på ett ord av vad ledamoten har sagt här i talarstolen. Ni har haft makten förut utan att lyckas göra någonting av det ledamoten nu så klokt pratar om, och ni kommer inte att lyckas genomföra det om ni får makten igen.

Jag har några frågor till ledamoten. Från talarstolen hörde vi att Socialdemokraterna nu är för stram migrationspolitik och att ni har varit det på senare tid – det var därför jag just pratade om kopieringsmaskinen. Men i ert regeringsunderlag vill de andra tre partierna öka invandringen till Sverige. Hur ska Socialdemokraterna då lyckas med sin ”strama” invandringspolitik och migrationspolitik framöver?

En annan fråga är varför det har tagit så lång tid för Socialdemokraterna att upptäcka att varken migrationspolitiken eller integrationspolitiken har fungerat väl under er tid vid makten. Ni har fyllt på det här landet, år efter år. Hur kan det komma sig att Socialdemokraterna plötsligt har upptäckt att det faktiskt inte fungerade?

Den tredje saken jag vill fråga om är den omtalade tvångsblandningen i bostadsområden, som ledamoten själv har varit ute och pratat om i medierna. Jag vill höra vad tanken är med det. Ledamoten pratade mycket om utsatta områden. Hur ska Socialdemokraterna tvångsblanda Sveriges befolkning?

Anf. 174 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Ann-Christine Frohm!

Tvångsblandning är ett begrepp jag inte använder. Det har aldrig kommit från mitt håll. Tvärtom är det ledamotens parti med närliggande kanaler som driver den ganska tydliga propagandan. Det får förödande konsekvenser för min personliga säkerhet och ger debatten en oseriös ton.

Jag har i allra högsta grad lyft fram att vi måste förändra villkoren i de utsatta områdena. Det är en Sverigeangelägenhet. Av de skjutningar och explosioner som har skett i vårt land de två senaste åren har 60 procent koppling till de utsatta områdena. Då är det självklart där vi måste genomföra förändringar. Det handlar om att förbättra skolor, bekämpa arbetslöshet, åstadkomma förändringar i den fysiska miljön, ta tillbaka fastigheter från slumvärdar – till exempel centrumläggningar där det regnar in och där ingen har renoverat på 20 år. Ledamoten är varmt välkommen att besöka de här platserna tillsammans med mig. Hon blir nog chockad över det hon ser.

Ledamoten är en stark maktbärare i Sveriges riksdag, eftersom Sverigedemokraterna också sitter på nycklarna till Rosenbad och har starkt inflytande över

regeringens politik. Under ledamotens tid vid makten har jag noterat att den förda politiken lett till 100 000 fler i arbetslöshet. De löften man gick till val på har svikits ett efter ett. Vad hände med a-kassan, tandvården, karensavdraget och så vidare? Det skulle ju bli förbättringar för ”vanligt folk”, men Sverigedemokraterna har visat sig vara ett högerparti som prioriterar att höginkomsttagares skatter ska sänkas.

Min uppfattning är att en vanlig arbetare inte får det bättre med er vid rodret, och inte heller bekämpar ni parallellsamhällen med den politik som förs. Hela politiken från er sida handlar snarare om att peka ut grupper som icke-tillhörande i det svenska samhället.

Avslutningsvis: Vad gäller hur Socialdemokraterna ska åstadkomma lösningar med andra partier vill jag bara säga att vi går till val som eget parti. Svenska folket får bestämma hur detta ska sluta.

Anf. 175 ANN-CHRISTINE FROHM (SD)

replik:

Fru talman! Det var en hel rad saker som jag inte kommer att hinna svara på. Jag fick inte heller svar på de frågor jag ställde till ledamoten, så jag tar ett annat grepp om det hela nu.

Lokalt har Socialdemokraternas företrädare i allra högsta grad pratat om tvångsblandning. Det har varit tydligt. Jag vet att ledamoten själv inte har velat prata om det. Men med vilka andra ord vill då ledamoten beskriva tvångsblandningen? Det är intressant för väljarna att veta och för dem som bor där ute.

Jodå, jag är utanför det här huset ibland, jag också. Jag bor i Västerås. Där finns sedan lång tid tillbaka ett särskilt utsatt område som heter Bäckby. Det känner ledamoten säkert till. Ledamoten kanske till och med har varit där?

Jag tackar för inbjudan. Vi kan säkert åka någonstans tillsammans någon gång, men kanske inte just i den här valrörelsen. Vi kan för all del prata med varandra efteråt och se om vi kan få till något.

Förändringarna av bostadsområdena som ledamoten pratar om – hur ska de se ut, rent konkret? Jag hör ingenting konkret. Skolorna ska förbättras. På vilket sätt blir bostadsområdet förbättrat och mindre utsatt av att människor blandas? I Bäckby prövade man till exempel att bygga bort brottsligheten. Det debatterade jag i kommunfullmäktige där. Det går inte att bygga bort brottslighet; det fungerar inte.

Jag ska bara snabbt säga någonting om tandvårdsreformen, för den är ändå intressant. Vi har genomfört första delen av den. Det är väldigt lyckat.

När det gäller skatt får även ledamoten sänkt skatt, liksom många arbetande människor här i landet – inte bara vi.

Anf. 176 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för en intressant diskussion!

Hur ska politiken se ut framgent? Det är stram migration som gäller. Ett avskaffande av EBO kommer att få stor betydelse i de utsatta områdena. Det kommer

att vara satsningar på skolorna och på att få bort religiösa friskolor och vinstuttag ur friskolorna. Vi ska få bort de oseriösa aktörerna.

Det handlar om att lagstifta för att ge kommunerna möjlighet att återta centrumanläggningar, alltså fastigheter, från slumvärdar och att bygga bra fastigheter i områdena. Jag tycker att vi ska se mer av studentlägenheter, radhus och villor i de utsatta områdena. Varför skulle det vara något negativt? Jag tror att det vore väldigt bra att genomföra en upprustning.

Känslan för barn och unga, var de än växer upp i vårt land, ska vara att det är tryggt. Det är för mig helt obegripligt att Noa och övriga Polismyndigheten i tio års tid har listat utsatta områden men inte allokerat polisresurser till dessa områden för att vara där permanent.

Det är frågor som vi tittar på för att vända utvecklingen. Det handlar om att öka tryggheten och stärka språket.

Vi jobbar också dag och natt med arbetsmarknadspolitik, dessvärre i opposition. Där går ni i helt fel riktning. Det är nu över 100 000 fler i arbetslöshet.

Slutligen vill jag prata en sekund om Västerås, som är en väldigt fin stad. På sjukhuset i Västerås tror jag att det är uppemot 45 procent av de anställda som har utländsk bakgrund. Det är läkare, sjuksköterskor och undersköterskor. I Bäckby har det skett en förändring av området. Människor känner sig tryggare. Det görs lokala insatser för att stärka människor så att de kan få ett arbete. Jag hoppas att den politiken får fortsätta i Västerås och att ledamoten ser värdet av de medborgare hon har i sin egen stad.

(Applåder)

Anf. 177 OLIVER ROSENGREN (M):

Fru talman! När vi tillträdde hade Sverige på några år tagit emot 320 000 asylsökande. Inflationen var hög, och arbetslösheten var bland Europas högsta. Nu är inflationen låg, integrationen blir allt bättre och Sverige har den lägsta asylinvandringen på 40 år.

Vi har lagt om kursen för politiken. Aktivitetskrav ser till att personer som tar emot bidrag också behöver anstränga sig på heltid för att skaffa egen försörjning. Man ska gå yrkesutbildningar, göra praktik, lära sig svenska och delta i de insatser som man behöver delta i för att bli en del av samhället.

En Sverigekurs eller Sverigeintroduktion ser till att de som kommer till Sverige rustas med bättre kunskaper om vad man förväntas göra i Sverige. De får kunskaper om vad som förväntas av en när det kommer till värderingar, att delta på arbetsmarknaden, lika oavsett kön, vår syn på sekularitet och att det här samhället är ett samhälle som vi bygger med människan i fokus.

När det gäller etableringsboende, som vi debatterar här i dag, har vi infört krav på att delta i insatser för att få bostadsförmåner under den tid man genomför en etablering. Det är slut på bidrag och bostad till personer som uppehåller sig illegalt i landet. Vi har infört skärpta krav för sfi. Man ska faktiskt lära sig svenska

och inte harva runt på språkkurser där det inte går framåt.

Fru talman! Det är åtgärder som nu äntligen kommer på plats. Men för mig är inget av det nyheter. Jag blev kommunalråd i Växjö för flera mandatperioder sedan och var under två mandatperioder från 2014 ansvarig för socialtjänst, vuxenutbildning, arbetsmarknad och integration i Växjö kommun. Alla de reformer som jag nämnde nu – aktivitetskrav, Sverigeintroduktion, etableringsboende, stopp för bidrag och bostad till illegala invandrare och skärpta krav på deltagande i sfi – genomförde vi som kommun redan under mina år som ansvarig. De hamnade sedan i Tidöavtalet för att genomföras i hela landet, med Växjö som förebild.

Fru talman! De här åtgärderna spelar roll. De ser till att människor lämnar utanförskap och kommer i arbete och att fler barn får uppleva hur det är att växa upp med föräldrar som är integrerade i samhället och talar svenska. Man får bättre förutsättningar från start i det här landet.

När vi gjorde detta genomförde vi samtliga av de här förändringarna, som jag har nämnt – alla de här reformerna – trots stort, starkt och kompakt motstånd från den lokala socialdemokratin. Varje försök att skärpa ett krav, varje försök att erbjuda någon som har kommit till Sverige något högre förväntningar på att man faktiskt kan anstränga sig extra för att snabbare bli en del av vårt land möttes av starkt, kompakt motstånd.

Socialdemokraterna röstade nej till alla våra reformer för att stärka integrationen, fru talman. Det gick så långt att det inte stannade vid våra kommunala socialdemokrater. I Växjö införde vi etableringsboende, två år av boende parallellt med att man deltog i etableringsinsatserna, och om man inte deltog i etableringsinsatserna blev man av med sitt boende. Man hade nämligen eget ansvar för att delta i insatser och skulle inte se bostaden som en rättighet man fick bara för att man kom till Sverige och den kommunen utan som en förmån förknippad med att man anstränger sig för att bli en del av samhället.

Då ryckte ansvarigt statsråd, socialdemokraten Ylva Johansson, ut och hotade med att i lag förbjuda vårt sätt att hantera frågan och att skärpa lagstiftningen för att kommuner inte skulle runda det som hon menade var den uppenbara intentionen med den befintliga lagstiftningen: permanent boende.

Fru talman! Vi såg detta i inte bara medieintervjuer med ansvarig minister – absolut inte – utan också i rad efter rad av socialdemokratiskt styrda kommuner.

I Lunds kommun köpte man upp studentbostäder för att dela ut som permanenta boenden till nyanlända. Det var en politik som i grunden hotade legitimiteten för invandringen och gödde konflikter i samhället, när man upplevde att grupper ställdes tydligt emot varandra. Människor som hade arbetat och slitit i Sverige och hoppades att deras barn skulle få möjlighet att få en studentbostad när de började studera fick i stället veta att de bostäderna hade tagits ur studentbostadskön för att lämnas över till personer som inte hade varit en

del av att bygga det här landet. Det är klart att det föder motstånd. Det är klart att det göder motsättningar. Där måste man visa ledarskap och ta ansvar.

Den etableringsboendereform som vi nu debatterar innebär reglerat tillfälligt boende och äntligen ett lagstöd för det som vi införde i Växjö 2017, för snart ett decennium sedan. Nu ska boendet vara tidsbegränsat, i detta fall i 36 månader, tre år. Det ska också vara villkorat på precis samma sätt som vi i Växjö själva hittade på. Man ska delta aktivt och anstränga sig i etableringsinsatserna och faktiskt ta del av de insatser som samhället erbjuder, fru talman, för att bli integrerad i det här landet. Om man inte deltar i insatserna ska man få boendet och bidraget indraget. Den typen av krav är en helt rimlig princip i ett samhälle.

Under samma tid som vi argumenterade för etableringsboende i Växjö hade vi väsentliga problem med etableringsinsatserna i Sverige, fru talman. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen granskade kravställandet i etableringsprogrammet. De konstaterade att Arbetsförmedlingen i åtta av tio fall där deltagarna inte hade fullföljt kraven inte delade ut några sanktioner. I åtta av tio fall där man inte följde de krav som ställdes tillämpade Arbetsförmedlingen inte den befintliga lagstiftningens krav på att man skulle få indragen ersättning.

Arbetsförmedlingen var nämligen, precis som så många andra delar av samhället, genomsyrad av en daltandekultur. Man har övergivit människor, gömda och glömda i utanförskap i utsatta områden, i stället för att fråga efter dem och ställa krav för att man bryr sig, vilket såklart är det rimliga och rättvisa att göra. Människor som arbetar känner nog att det ställs en hel del krav på dem i vardagen. Varför ska då inte de som inte arbetar också möta rimliga krav? Vi menar att det är det som är rättvist.

Men det är inte bara rättvist, utan det är också bra. Det gör att människor snabbare kommer in i samhället, snabbare kommer i arbete, snabbare lär sig svenska och snabbare skaffar sig de kompetenser och färdigheter som man behöver för att kunna ta ett arbete.

Fru talman! Krav är att bry sig. Etableringsboendereformen är ett av många exempel från den här regeringen på hur vi ställer krav för att vi bryr oss. Vi vill se till att de människor som har kommit till Sverige också kommer in i samhället och in i en arbetsgemenskap och får möjligheter att bygga sitt liv efter egen förmåga.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag. Den etableringsboendereform som vi nu ska fatta beslut om kommer att förbättra integrationen och bli ytterligare en reform i det led av åtgärder som gör att den strukturella arbetslösheten nu minskar i Sverige för första gången på ungefär 20 år. Det här gör att etableringstiden förkortas och att fler och fler invandrade personer kommer i arbete allt snabbare. Med de åtgärder vi nu vidtar ser vi till att samhället hålls samman bättre. Det är de här reformerna som gör det möjligt, fru talman, och därför måste vi hålla kursen.

Vi har slagit in på en väg för att säkerställa att de människor som har kommit till Sverige också kommer in i samhället. Därför vet vi att vi behöver en mycket stram bidragsinvandring – liten eller ingen. Vi ska såklart fortsätta se till att människor som vill komma hit för att arbeta, sköta sig och anstränga sig har möjlighet att göra det. Men vår uppgift är att inte överge människor i utsatthet.

Den nedmontering av Arbetsförmedlingen som genomfördes under Socialdemokraterna är det slut med. Nu återinförs personliga kontakter för alla arbetslösa. Hur kan man tro att en invandrad kvinna som inte kan läsa eller skriva ska kunna komma i arbete när hon blir övergiven i ett utanförskapsområde med en app som enda stöd från samhället? Det digitaliseringsexperiment – den nedmontering – som genomfördes av den socialdemokratiska regeringen är äntligen avslutat. Den kravlöshet som vi hade i integrationspolitiken är äntligen avslutad. Nu håller vi på att återupprätta Arbetsförmedlingen och stärka arbetslinjen, så att de människor som kommer till Sverige får goda förutsättningar att stå på egna ben, växa med egen kraft, bli sitt bästa jag och kunna göra det här samhället ännu bättre. (Applåder)

Anf. 178 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Regeringens förslag om en ny lag om bosättning för vissa nyanlända invandrare säger mycket om den riktning Sverige just nu styrs i. Bakom alla de tekniska formuleringarna, paragraferna och myndighetsspråket finns en tydlig politisk idé: att människor ska pressas till integration genom otrygghet. Vänsterpartiet delar inte den idén. Vi menar att integration inte byggs genom hot om att förlora sitt hem. Integration byggs genom trygghet, utbildning, arbete, språk och möjlighet att bli en del av samhället.

Regeringen vill att rätten till boende ska kunna upphöra i förtid för dem som inte uppfyller vissa krav kopplade till arbetsmarknadspolitiska program. Det är en av de delar i lagstiftningen som Vänsterpartiet reserverar sig emot, fru talman. Det finns redan i dag sanktioner kopplade till deltagande i arbetsmarknadspolitiska insatser. Men regeringen nöjer sig inte med det. Nu vill man göra bostaden till ett verktyg för bestraffning.

Man säger att det här ska stärka integrationen. Men hur stärker man integrationen genom att göra människor hemlösa? Hur stärker man etableringen genom att skapa större osäkerhet för familjer som redan befinner sig i en utsatt situation? Hur hjälper man barn att lyckas i skolan genom att öka risken för att familjen förlorar sitt boende? Svaret är såklart: Det gör man inte. Tvärtom riskerar regeringens politik att skapa ännu större sociala problem, större otrygghet och högre kostnader för kommunerna.

Det som oroar mig särskilt är att regeringen verkar se otryggheten som ett politiskt styrmedel. Om människor bara pressas lite hårdare och villkoren görs lite tuffare ska integrationen helt plötsligt fungera. Men verkligheten fungerar inte så. Den är inte som den

sverigedemokratiska saga vi fick höra tidigare. Den som ständigt oroar sig för sin bostad har svårare att fokusera på sina språkstudier, sin utbildning och sitt arbete. Den som inte vet var familjen ska bo nästa månad får givetvis väldigt svårt att planera sin framtid, om den ens har någon framtid. Trygghet är inte ett hinder för integration. Trygghet är en förutsättning för integration.

Fru talman! Vänsterpartiet motsätter sig också regeringens stelbenta syn på etableringstiden. Man har bestämt att den ska vara 36 månader. Men människor är inte standardiserade projekt eller klossar som tydligt passar i olika hål i en låda. Etableringen ser olika ut. För en del går det väldigt fort, för andra tar det längre tid. Den som kommer till Sverige med traumatiska erfarenheter, begränsad skolbakgrund eller ansvar för små barn behöver ofta mer tid. Det borde vara verkligheten som styr politiken, inte godtyckliga tidsgränser. Vi anser därför att tiden för etableringsboende ska anpassas efter hur lång tid det faktiskt tar att etablera sig i samhället.

Fru talman! Det mest anmärkningsvärda är kanske ändå att regeringen återigen väljer att angripa människor som står längst ned i samhällshierarkin samtidigt som man står handfallen inför de verkliga problemen. Vi har en arbetslöshet som biter sig fast. Vi har bostadsbrist i stora delar av landet. Vi har kommuner som saknar resurser. Vi har nedskärningar i arbetsmarknadspolitiken. Det är väl rimligt att investera i att åtgärda det? Men i stället för att investera i jobb, utbildning och bostäder väljer man att rikta in sig på ytterligare sanktioner mot människor som redan har mist makten över sina liv. Det är inte integrationspolitik – det är symbolpolitik. Det är en politik som riskerar att fördjupa de problem som regeringen säger sig vilja lösa.

Fru talman! Vänsterpartiet vill ha ett samhälle där människor får möjlighet att etablera sig genom arbete, utbildning och trygghet. Vi vill bygga sammanhållning, inte öka utsattheten. Därför yrkar jag bifall till reservation nummer 2.

Det behövs något större än bara justeringar av enskilda lagförslag. Det behövs ett nytt politiskt vägval. Efter fyra år av ökade klyftor, nedmonterad arbetsmarknadspolitik och en integrationspolitik byggd på misstänksamhet och hårdare villkor behöver Sverige verkligen en ny riktning. I september har väljarna möjlighet att välja den riktningen: för ett Sverige som håller ihop, för trygghet i stället för otrygghet, för investeringar i människor, inte sanktioner mot dem, och för ett maktskifte som sätter jämlikhet, solidaritet och framtidstro före splittring och skuldbeläggande.

Anf. 179 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Ciczie Weidby anklagar sitt tänkta samarbetsparti Socialdemokraterna för en omänsklig politik, för att vända sig med åtgärder mot de allra mest utsatta i samhället, för att vilja piska människor med otrygghet in i samhället och för att använda redskap som inte kommer att kunna fungera eftersom de

bygger på något slags princip om att hungriga vargar jagar bäst. Det gäller givet att Socialdemokraterna planerat att rösta för de förslag Ciczie Weidby nu precis har anmärkt på här i debatten.

Fru talman! Det blir spännande att se hur det ska gå att få ihop den synen på integrationspolitik där varje krav är att utsätta människor för svår otrygghet, där varje förväntan är att vilja driva människor mot fördärv, med det som Socialdemokraterna tidigare menade var en omlagd integrationspolitik där kraven är självklara.

Min fråga till Ciczie Weidby blir därför: Kommer Vänsterpartiet att kräva en mer tillåtande migrationspolitik med lägre ställda krav i arbetslöshetsförsäkringen och i etableringsprogrammet?

Kommer man att kräva att etableringsboendereformen rivs upp så att de människor som nu kommer att få tillfälliga boenden, och krav på att delta i etableringsprogram för att ha tillgång till etableringsboende, i stället ska få gräddfil till bostadsmarknaden och permanenta boenden av kommunerna?

Anf. 180 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågorna, Oliver Rosengren!

Det ska bli spännande att se hur det blir. Det är spännande att Oliver Rosengren redan vet att det kommer att bli en socialdemokratisk statsministern till hösten. Det vet också nästan alla andra.

(Applåder)

Vilka krav som kommer att framföras eller vilka förhandlingar som kommer vet inte jag. Det är väl inte omöjligt att man diskuterar de här frågorna och väldigt många andra. Det jag vet är att Vänsterpartiet och Socialdemokraterna delar väldigt mycket politik, långt mycket mer än med Moderaterna.

Det som nu är spännande är hur Moderaterna för andra gången på väldigt kort tid inte kan hålla ihop sitt underlag och göra alla reformer som de har sagt sig vilja göra. De har lovat väldigt mycket och kan inte hålla löftena. Man undrar hur de någonsin kommer att kunna hitta gemensamma förslag. Det finns till exempel inga representanter för Liberalerna här i debatten i dag.

Hur tror Oliver Rosengren att människor som försätts i utanförskap och inte känner någon som helst trygghet reagerar? Om människor inte har någonting att se fram emot, om de inte vet om vad som finns framför dem, hur tror Oliver Rosengren att människor kan göra sitt allt och sitt yttersta för att bli en del av samhället?

Det är alltid en förutsättning att människor vet: Jag kan göra den här och den här saken, och då blir det den här grejen. Hur ska människor som inte har några framtidsutsikter eller som känner otrygghet integreras i samhället?

Anf. 181 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Fru talman! Det ställs mycket riktigt två beprövade alternativ mot varandra i höstens val. Magdalena

Andersson har varit statsminister och lett en vänsterregering. Ulf Kristersson har varit statsminister och lett ett Tidösamarbete.

Under dessa fyra år har vi fått igenom alla budgetar i riksdagen. Regeringen har hållit ihop. Vi har fått på plats fler propositioner än någon tidigare regering. Man kan såklart uppmärksamma att det vid ett par tillfällen har varit oroligheter i voteringar i kammaren.

Fru talman! Jag kan ändå passa på att kanske fräscha upp Ciczie Weidbys minne. Det ena beprövade alternativet är det jag precis redogjorde för. Det är en regering som har hållit ihop, budgetar som har gått igenom och propositioner efter propositioner som det har fattats beslut om med majoritetsstöd.

Det andra beprövade alternativet är inte riktigt lika stadigt. Det var budgetar som föll i riksdagen, statsministrar som röstades bort i misstroendeomröstningar, ministrar som fick avgå i kriser, partier som lämnade regeringen och uppgörelser med vildar. Det var lite stökigare. Det får man nog ändå säga att facit var från vänster.

Ciczie Weidby ska givetvis veta att ingen behöver vara orolig för att mista sin bostad. Det kommer nämligen inte att vara slumpen som avgör om man får behålla den. Alla som följer kraven som ställs kommer givetvis att få behålla sitt etableringsboende.

Därför behöver ingen vara orolig varje månad. Det är bara att följa de krav som ställs i etableringsprogrammet. Då kommer man också att ha ett etableringsboende.

På mina sista sekunder av talartiden vill jag tacka Ciczie Weidby för många mycket givande debatter under mandatperioden. Som ny ledamot i utskottet har det många gånger varit en fröjd att få debattera här i kammaren med dig. Det har jag varit mycket tacksam för.

Anf. 182 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Oliver Rosengren, för de orden!

När Oliver ville fräscha upp mitt minne tänkte jag att jag kunde fräscha upp hans minne lite. Han talade om att Socialdemokraterna ledde en vänsterregering. Man kan givetvis diskutera filosofiskt hur mycket den var det.

Vänsterpartiet var inte på något sätt en del av den regeringen över huvud taget. Vi fick inte ens vara med. Centerpartiet sa: Vänsterpartiet ska inte få vara med.

Jag tänker inte på något sätt ta ansvar för just precis det som förhandlades och de förslag som lades fram under förra mandatperioden. Det vill jag ha sagt så att det är klart och så att vi båda två har samma minne.

Sedan tror inte jag att något parti inte är berett att luta sig åt det ena eller det andra hållet för att hitta en bra väg framåt. Jag är helt övertygad om att Moderaterna också har gjort det någonstans under vägen under den här mandatperioden. Det är så det är när man sitter i en regering och tar fram lagförslag, eller hur?

Ingen kommer att förlora sin bostad, bara man uppfyller vissa krav, sägs det. Det handlar inte om att

Vänsterpartiet säger att det aldrig ska finnas några krav, och att vi säger: Allt åt alla, och inga krav.

Självklart ska det finnas krav. Men de måste vara möjliga att uppnå. Det måste finnas en möjlighet att se varje individ och vad den kan göra för att till exempel uppfylla kraven så att alla verkligen kan nå fram och etablera sig på arbetsmarknaden, med studier och så vidare.

Jag tror inte att Moderaterna lyckas med det. Det är Moderaterna som oftast tycker att man ska slå lite mer på dem som ligger ner så att de kanske reser sig upp.

Mina sista minuter av talartiden vill jag givetvis vända mig till Oliver Rosengren. Han är en av mina favoritmoderater. Jag vågar inte säga att du är den bästa, men tack så jättemycket för alla debatter som det har varit en fröjd att ha med dig!

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag får som talman fräscha upp minnet om tilltalet i kammaren, som alltid är via talmannen. Det gäller även i denna sena stund under mandatperioden.)

Anf. 183 ANNA LIPINSKA (KD):

Fru talman! Vi debatterar i dag regeringens förslag om tidsbegränsat boende för vissa nyanlända invandrare. I grunden handlar det om mer än boende. Det handlar om hur vi ser på integration, ansvar och människors förmåga att forma sitt eget liv.

Under lång tid har svensk integrationspolitik präglats av en föreställning om att samhället kan skapa integration genom offentliga insatser, bidrag och olika former av stöd. Avsikten har varit god, men resultaten har inte blivit de önskade.

Vi ser fortfarande ett omfattande utanförskap. Arbetslösheten är hög i många grupper, och segregationen består. Alltför många människor lever år efter år utan egen försörjning och utan en naturlig väg in i samhällsgemenskapen. Det är dags att dra slutsatsen att integration inte sker av sig själv.

Fru talman! Kristdemokraterna utgår från en annan människosyn. Vi tror på människans inneboende värde, men också på hennes förmåga att ta ansvar för sitt eget liv. Människor som kommer till Sverige är inte passiva mottagare av samhällets insatser; de är individer med ambitioner, erfarenheter och resurser. De flesta vill skapa en bättre framtid för sig själva och sina familjer.

Därför måste integrationspolitiken bygga på både stöd och ansvar. Samhället ska erbjuda språkundervisning, utbildning och vägar in på arbetsmarknaden. Men samhället kan inte lära sig svenska åt någon annan. Samhället kan inte gå till jobbet åt någon annan. Och samhället kan inte skapa delaktighet utan individens egen medverkan.

Integration uppstår när människor blir en del av samhället genom arbete, språk och gemenskap. Den sker när människor arbetar tillsammans, möter sina grannar, lämnar barnen på dagis, engagerar sig i föreningslivet och blir en del av samhället. Därför är det också viktigt att vi har system som stärker människors

egen drivkraft och inte riskerar att skapa långvarigt beroende.

Fru talman! Det är mot denna bakgrund vi kristdemokrater välkomnar den nya lagen. Förslaget innebär att det boende som kommunen erbjuder ska vara tidsbegränsat. Det ska ge trygghet under den första tiden i Sverige, men det ska inte vara tänkt som en permanent lösning.

Boendet ska vara en startpunkt – en plats där etableringen börjar. Från dag ett ska det dock finnas en tydlig förväntan om att nästa steg följer: att lära sig svenska, att komma i arbete, att skapa sin egen försörjning och så småningom ordna sitt eget boende.

Jag vill understryka att detta inte handlar om att minska samhällets ansvar. Men jag tror starkt på att människor inte växer av att göras beroende av ett system. Människor växer när de får möjlighet att ta ansvar, fatta egna beslut och forma sina egna liv.

Det kommunala boendet ska därför vara en väg in i samhället, inte en permanent lösning. Det ska ge människor och familjer stabilitet och en grund att stå på under den första tiden i Sverige, men målet måste vara delaktighet, egen försörjning, egen bostad och en starkare samhällsgemenskap.

Den som får samhällets hjälp ska också aktivt delta i etableringsinsatser. Rättigheter måste kopplas till skyldigheter och ansvar.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

§ 16 En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU34

En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd (prop. 2025/26:251) föredrogs.

Anf. 184 JESSICA STEGRUD (SD):

Fru talman! Det finns en växande grupp människor som ofta lever med mycket komplexa behov av både vård, behandling och socialt stöd. Detta är personer som har ett skadligt bruk eller beroende i kombination med en eller flera andra sjukdomstillstånd, ofta psykiatriska. Det handlar om personer med så kallad samsjuklighet.

Forskning visar att beroende sällan utgör en isolerad problematik. Faktum är att mer än hälften av de vuxna som vårdas för beroende också har en psykiatrisk diagnos. Bland unga med omfattande vårdbehov är psykisk ohälsa, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och traumatiska erfarenheter mycket vanliga. Det betyder att många behöver flera insatser samtidigt.

Trots det har samhällets stöd länge varit uppdelat mellan olika verksamheter, huvudmän och ansvarsområden. Psykiatrin ansvarar för en del, socialtjänsten för en annan och beroendevården för en tredje. Konsekvenserna har blivit att människor alltför ofta faller mellan stolarna. Det är mot den bakgrunden som denna reform ska förstås.

Regeringens förslag innebär att regionerna ska organisera vården för personer med skadligt bruk eller beroende så att den ges samordnat med annan psykiatrisk vård. Samtidigt tydliggörs regionernas ansvar för den vård och behandling som är hälso- och sjukvård. Detta är ett viktigt steg mot en mer sammanhållen och kunskapsbaserad vård.

Fru talman! En central del av propositionen är den nya lagen om samordnad vård och stödverksamhet. Den riktar sig till personer som under lång tid har behov av samordnade insatser från både hälso- och sjukvården och socialtjänsten på grund av psykisk funktionsnedsättning.

Kommuner och regioner ska gemensamt bedriva verksamheten. Syftet är att främja den enskildes hälsa, trygghet och levnadsvillkor. För människor med omfattande behov ska vård och stöd inte längre bestå av en rad separata kontakter, där ansvaret riskerar att falla mellan olika aktörer. Insatserna ska i stället samordnas kring individen och så långt som möjligt planeras och genomföras tillsammans med den enskilde. Det handlar ytterst om att skapa en vård som utgår från människors behov och inte från myndigheters organisationskartor.

Fru talman! Den som är sjukast ska helt enkelt inte behöva navigera själv i välfärdssystemet. Vägen till rätt vård och rätt stöd ska vara enkel och tydlig, inte komplicerad och vag. Därför stärker vi samordningen mellan kommuner och regioner. Vi tydliggör ansvaret för vård och behandling och skapar nya strukturer för människor med de mest omfattande behoven.

Fru talman! Propositionen innehåller således flera konkreta förändringar som ska bidra till att människor inte faller mellan stolarna. Kraven på individuell planering skärps för personer som tas emot i hem för vård eller boende.

Socialnämnden ska underrätta regionen när någon tas emot så att behovet av en individuell plan uppmärksammas tidigt i processen. Det införs också en skyldighet för regionen att ersätta kommunen om regionen inte fullgör sina skyldigheter när det gäller just den individuella planen. Detta är viktiga förändringar. För människor med komplexa behov får ansvar inte bara finnas på papper; det måste också fungera i praktiken.

Fru talman! Bakom nästan varje person med ett svårt beroende eller en allvarlig psykisk sjukdom finns andra människor som också påverkas. Det kan vara en förälder som ständigt bär på oro, en partner som försöker hålla ihop vardagen, ett syskon som gång på gång försöker hjälpa eller ett barn som tvingas ta ett ansvar som inget barn borde behöva bära.

Att stå nära någon med omfattande problem innebär ofta ett stort ansvar, en stor känslomässig

belastning och ibland också en känsla av skam och otillräcklighet. En väl fungerande vård måste helt enkelt se till hela situationen, inte bara till den som är sjuk.

Det är därför viktigt att vi stärker stödet kring individen men även uppmärksammar de anhörigas behov. Det är också något som den nya socialtjänstlagen tillser på ett bra sätt.

Fru talman! Lagstiftningen moderniseras också genom att uttrycket ”missbruk” ersätts med begreppen ”bruk”, ”skadligt bruk” och ”beroende”. Det kan tyckas vara en mindre förändring, men ord kan spela roll. Lagstiftningen ska också spegla den kunskap vi har i dag om beroendesjukdomar och psykisk ohälsa.

Fru talman! Denna reform löser inte alla utmaningar inom psykiatrin, beroendevården och socialtjänsten. Men den tar ett viktigt steg bort från splittrade insatser och otydliga ansvarsförhållanden. Den tar ett steg mot en vård där människor med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd möter ett samhälle som håller ihop.

Sjuka människor ska inte behöva anpassa sig efter systemet. Systemet ska anpassa sig efter sjuka människors behov, och ingen – ingen! – ska behöva falla mellan stolarna.

Fru talman! Jag vill därmed yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 185 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 6.

Under alldeles för lång tid har vården brutit när det gäller personer med skadligt bruk och beroende och andra psykiatriska tillstånd. I detta sammanhang kallas det för samsjuklighet.

Trots att hälso- och sjukvårdens resurser enligt hälso- och sjukvårdslagen ska prioriteras till patienter med stora vårdbehov är det ofta personer med mer komplexa vårdbehov som påverkas mest av brister i vårdsystemet. Personer med skadligt bruk och beroende och andra psykiatriska tillstånd hör till dem som drabbas av att bollas mellan kommunens socialtjänst och regionvården och mellan olika specialiteter i vården. Vården har ett otydligt ansvar, tillgången på vård är ojämlig, kunskapen och kompetensen är otillräcklig och endast en av fem med behov nås av rätt vård.

Socialdemokraterna tillsatte Samsjuklighetsutredningen, som nu har lämnat sina förslag. Nu har vi en proposition för en mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk och beroende och andra psykiatriska tillstånd. Propositionen innehåller även en helt ny lag om vård- och stödverksamhet för psykiskt funktionsnedsatta. Det är en begränsad grupp, inte så liten, och en lag ska nu stötta dem och se till att de får ett sammanhållet stöd. I övrigt ska förslagen som gäller en bredare målgrupp med samsjuklighet genomföras genom kunskapsstöd och styrande dokument från Socialstyrelsen samt omfördelning och tillskott av

resurser. 400 miljoner ges under fem år. Hur omfördelningen ska se ut är ännu inte klart.

Samsjuklighetsutredningen undersökte vilka mål som personer med samsjuklighet och deras anhöriga själva ansåg var viktigast att samhällets samlade insatser uppnår. Här är några exempel på dessa målbilder:

- tidig hjälp för psykisk ohälsa och skadligt bruk
- stöd och vård som hänger ihop som en helhet
- att inte bli utestängd från stöd och vård
- att få hjälp med både beroende och psykisk ohälsa
- att bli lyssnad på, få förståelse och bli behandlad med samma respekt som andra.

Vi välkomnar verkligen propositionen, men vi bedömer att mer behöver göras från statligt håll för att införandet av propositionens förslag ska bli lyckat.

Herr talman! Det finns mycket som talar för den reform som nu diskuteras. Att förbättra samordningen och skapa mer jämlika förutsättningar inom vård och stöd är viktigt och nödvändigt. Men för att förslagen ska bli verklighet krävs mer än välformulerade mål och intentioner. Det krävs tydliga förutsättningar för genomförandet.

En avgörande fråga är finansieringen. Om ansvar flyttas mellan kommuner och regioner måste resurserna följa med. Annars riskerar vi att skapa nya skevheter i stället för att minska dem som redan finns. Därför behöver regeringen ta ett helhetsgrepp och säkerställa en tydlig ekonomisk struktur. Det handlar både om en rättvis omfördelning av medel och om att staten tar ansvar för de extra kostnader som uppstår när förändringar genomförs. Utan detta blir det svårt att garantera en likvärdig vård i hela landet.

För att reformen ska fungera i praktiken behövs också ett tydligt stöd i genomförandet, som vi tror kommer att bli ganska långsiktigt. Stora förändringar kräver samordning, kunskapsutbyte och praktisk vägledning. Det kommer ett kunskapsstöd från Socialstyrelsen i augusti. Det är oklart när det kommer föreskrifter från Socialstyrelsen, och först i mars 2027 kommer en nationell plan för myndigheterna.

Vi tycker att det är lite sent och att det därför behövs en nationell stödfunktion som kan stötta kommuner och regioner genom hela processen. En sådan funktion skulle kunna samla erfarenheter, sprida goda exempel och bidra med konkret stöd. Det skulle öka chanserna att reformen genomförs på ett sätt som fungerar i hela landet, samtidigt som lokala förutsättningar tas i beaktande.

Lika viktigt är att följa upp hur reformen faktiskt fungerar. Det finns en rad farhågor och frågor som behöver tas på allvar.

En handlar om personalförsörjningen inom psykiatri. Det finns en väldokumenterad kompetensbrist inom psykiatri när det gäller specialistsjuksköterskor och läkare, och det behövs också fler psykologer. Rapporter säger att finns en risk att dagens bristsituation

på sikt förstärks eftersom tillgången bedöms vara oförändrad samtidigt som efterfrågan ökar.

Här kunde regeringen ha genomfört några av alla de förslag som lagts i nationell plan för vårdens kompetensförsörjning och i en hel del utredningar som handlar om fortbildning och andra typer av åtgärder för kompetensförsörjningen. Men det har tyvärr inte skett.

Herr talman! Vi behöver få svar på om reformen leder till bättre samordning för personer med beroendeproblematik och andra psykiatriska tillstånd och till uppfyllande av de mål som personerna med samsjuklighet och deras anhöriga själva ansåg var viktigast att samhällets samlade insatser uppnår. Blir det lättare att få hjälp? Blir de lyssnade på? Får de förståelse och blir behandlade med samma respekt som andra? Hänger vård- och stödinsatser ihop bättre än tidigare? Finns fungerande behandling?

Denna reform är viktig. Därför har vi socialdemokrater lämnat förslag som gör att kommuner och regioner får bättre förutsättningar att genomföra förändringen i praktiken. Det krävs tydliga ekonomiska ramar, ett genomtänkt stöd i genomförandet och en noggrann uppföljning. Vi menar att det kommer att vara avgörande för om det blir verkliga förbättringar för dem som den här propositionen är till för.

Anf. 186 CECILIA GUSTAFSSON (M):

Herr talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande SoU34 *En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd*. Det är ett betänkande som bygger på regeringens proposition om den första etappen av den så kallade samsjuklighetsreformen.

Bakgrunden är välkänd: Alltför många människor med beroendeproblematik och samtidig psykisk ohälsa möter i dag ett system där ansvarsfördelningen är otydlig, där vård och stöd inte alltid hänger ihop och där människor riskerar att falla mellan stolarna.

Propositionen syftar till att ändra på detta genom att stärka samordningen mellan psykiatri, beroendevården och socialtjänsten, tydliggöra ansvarsfördelningen och skapa bättre förutsättningar för en personcentrerad och sammanhållen vård. Det handlar i grunden om att samhällets insatser ska utgå från människans behov, inte från organisatoriska gränser.

Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Bakom lagändringarna vi behandlar i dag finns människor. Det är människor som ofta befinner sig i en mycket utsatt situation. Det är människor som samtidigt lever med beroendeproblem och psykisk ohälsa, och de har ofta under lång tid försökt att få hjälp från olika delar av samhället. Alltför ofta har de mötts av ett system där vård, stöd och behandling inte har hängt ihop tillräckligt väl.

Jag tror att vi i kammaren är överens om att dagens situation inte är tillräckligt bra. När människor med samsjuklighet tvingas navigera mellan olika verksamheter och olika huvudmän ökar risken att de inte får

den hjälp de behöver i tid. Det är just det problemet som reformen tar sikte på.

En av de viktigaste förändringarna, herr talman, är att regionernas ansvar för vård vid skadligt bruk eller beroende kommer att förtydligas och organiseras närmare än den övriga psykiatriska vården. Samtidigt stärks kraven på samverkan mellan kommuner och regioner. Det är en viktig utgångspunkt därför att människor inte söker hjälp utifrån hur samhället har organiserat sig eller sina verksamheter utan utifrån sina behov. Därför måste också vården och stödet i större utsträckning utgå från individen och inte från organisatoriska gränsdragningar.

Herr talman! Jag har inom området erfarenheter från mitt kommunala uppdrag där frågor om beroendeproblem, psykisk ohälsa och social utsatthet är en del av vardagen. Där blir det tydligt att människor sällan passar in i våra organisatoriska strukturer. Den som behöver hjälp bryr sig inte om var regionens ansvar slutar och var kommunens ansvar börjar. Man vill helt enkelt få rätt hjälp i rätt tid och uppleva att samhällets olika insatser arbetar åt samma håll. Just därför är den fungerande samverkan så avgörande, och just därför är den här reformens ambition om en sammanhållen vård så viktig.

Under utskottets behandling har flera partier lyft upp frågor om finansiering, det nationella stödet till huvudmännen och behovet av uppföljning. Det är viktiga frågor, och det här är en omfattande förändring. Stora reformer kräver både noggrannhet och uthållighet. Regeringen har därför valt att genomföra reformen stegvis. Det är ett medvetet val därför att förändringen måste fungera i praktiken för både patienter, kommuner och regioner. Men det är samtidigt viktigt att konstatera att regeringen inte bara föreslår lagändringar. Samtidigt avsätts betydande resurser för genomförandet. Totalt avsätts 400 miljoner kronor per år under perioden 2027–2031 för att just stödja kommuner och regioner i omställningen. Därutöver avsätts också särskilda medel till myndigheternas arbete med implementering och stöd. Kommuner och regioner kommer att få stöd för omställningen, och flera nationella myndigheter har fått särskilda uppdrag för att stödja reformarbetet.

Samsjuklighetsdelegationen arbetar redan med att följa, stödja och underlätta genomförandet. Det innebär att frågor om finansiering, implementeringsstöd och uppföljning inte lämnas åt sitt öde utan redan är en del av reformarbetet.

En reform av den här storleken kräver inte bara nya regler, utan den kräver också ett långsiktigt arbete för att förändringarna ska fungera i praktiken.

Herr talman! Det har också framförts önskemål om ytterligare nationella planer, nya strategier och nya styrdokument. Flera partier lyfter exempelvis upp frågan om en ny ANDTS-strategi. Regeringens bedömning är att det redan finns en tydlig styrning genom det uppdaterade målet för ANDTS-politiken, den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention, myndigheternas gemensamma arbete och de reformer

som nu genomförs. Det viktiga är ytterst inte hur många dokument vi producerar, utan det viktiga är att människor får hjälp i tid.

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att se på reformen för vad den är, nämligen början på ett långsiktigt reformarbete, inte en slutpunkt. Det kommer att krävas fortsatt utveckling, fortsatt uppföljning och fortsatt samverkan. Men det kan inte vara ett argument för att vänta. Tvärtom! Människor som har samsjuklighet har väntat länge nog på att samhällets insatser ska fungera bättre tillsammans. Just därför är det här en viktig reform, inte för att den löser alla problem utan därför att den tar ett avgörande steg bort från stuprör och ansvarsförskjutning och går mot en mer sammanhållen vård där människors behov står i centrum.

Den som söker hjälp ska inte behöva fundera över vilken organisation som ansvarar för vad. Samhällets uppgift måste vara att möta människan där behoven finns.

Anf. 187 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Timmen är sen, och jag ska inte vara långrandig.

Jag har tittat på hela reformen, och jag har tänkt mycket på psykiatireformen. Den var ordrik och bra, och det fanns flera punkter som skulle genomföras. Tyvärr kom det en ekonomisk krasch i vägen, och psykiatireformen luddades upp mycket.

Därför måste jag ändå fråga ledamoten Cecilia Gustafsson om möjligheterna att se på de ekonomiska förutsättningarna. Precis som ledamoten beskriver lägger man 400 miljoner per år, och det är en del pengar.

Vi har tittat på denna jättereform i en tid då psykiatri är nedkörd – även beroendevården – oavsett majoritet. Jag undrar om resurserna är tillräckliga eller om vi kan vänta oss att man tittar på finansieringsprincipen vid stora omläggningar av verksamheter som berör kommuner och regioner. Staten bör stå för vad det kostar. Vi anser inte riktigt att så är fallet i detta.

Anf. 188 CECILIA GUSTAFSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Karin Rågsjö för frågan.

Kommuner och regioner står absolut under en hård ekonomisk press. Därom råder inga tvivel. Men regeringen genomför inte bara lagändringar. Precis som jag sa, och som ledamoten själv nämnde, avsätter vi 400 miljoner kronor per år under en femårsperiod. Utöver det avsätts resurser till myndigheterna för själva genomförandet.

Reformen handlar i första hand om att skapa tydligare samverkan och ansvar. Där tycker vi att det är ansvarsfullt att göra den typen av förändringar i den storleken i etapper under en period.

Utvecklingen får naturligtvis följas noggrant, och betydande resurser är redan avsatta för genomförandet.

Anf. 189 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Vi har tittat lite på detta, och vi tycker att det behövs betydligt mer resurser för att få jättereformen på rull på riktigt så att den inte kraschlandar från början. Vi tror inte att de 400 miljonerna är tillräckliga. När det är fråga om en stor omorganisering som berör både kommuner och regioner hade det varit bra med 1 miljard per år. Det är ett område som är underfinansierat från början.

Min nästa fråga, herr talman, gäller uppföljningen. Hur anser regeringen att detta ska följas upp? Hur ska man se att tillgängligheten faktiskt förbättras, att vård- och stödkedjorna blir mer sammanhållna? Vem ska ta ansvar för en utvärdering, så att man tidigt ser om något inte fungerar?

Anf. 190 CECILIA GUSTAFSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att uppföljning är en mycket viktig del i ett stort reformarbete, oavsett vilken typ av reformarbete som ska genomföras. Det är inte så att regeringen säger nej till uppföljning. Tvärtom är det redan en central del av reformen.

Samsjuklighetsdelegationen har ett tydligt uppdrag, och flera andra myndigheter har fått särskilda uppdrag kopplade till reformen. Skillnaden handlar nog inte om huruvida uppföljning ska ske utan om vilka strukturer som behövs för att göra uppföljningen. Regeringen har valt att stärka de befintliga strukturerna i stället för att skapa nya.

Anf. 191 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Det här är en väldigt stor och viktig fråga som berör en grupp medborgare som vi har ignorerat alldeles för länge.

Vänsterpartiet har gått i fronten för en narkotikapolitik som utgår från forskning och evidens. Vi har gått längst fram när det gäller krav på sprututbyte, skademinimerande insatser, jämlik hälsa för beroende och bättre vård och behandling samt i fråga om att utreda kriminaliseringen av det egna bruket – vilket inte är legalisering, vill jag säga en gång till.

Antalet narkotikarelaterade dödsfall ökade under flera år på 2010-talet, men 2018 vände kurvan nedåt, och det var vi alla glada för. Trots detta avled 725 personer under 2024 till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar, och det är inget mått på en bra politik.

De drabbade är mammor, pappor, systrar, bröder, vänner och den döde själv. Det handlar om ett förlorat liv. Stigmatiseringen och utsattheten har ökat under åren, och personer med beroende har behandlats mer som brottslingar än som personer som behöver vård. Grunden till allt detta är att det finns ett stort behov av att utvärdera hur narkotikalagstiftningen inklusive kriminaliseringen fungerar i praktiken, då det saknas kunskap om vilka effekter som lagstiftningen fått. SKR, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och en mängd forskare vill att nuvarande lagstiftning ska utredas.

Jag jobbade 1986–1987 med hiv-infekterade beroende sprutnarkomaner på LVM-hemmet Serafen i Stockholm, som ligger mitt emot Stadshuset. Alla som

var där visste helt enkelt att de skulle dö; hiv innebar aids och därmed död. Det var också män och kvinnor som hade egna lägenheter med kontrakt, och de hade kontakter med beroendeenheter, socialtjänst och psykiatri. Man lade resurser på de beroende kvinnorna och männen. De var inte helt under isen-glömda som i dag.

Det här var innan 90-talskrisen och de enorma nedskärningarna på offentlig sektor, innan kriminaliseringen av eget bruk, innan utförsäljningen av allmännyttan och innan misär blev legio. Många politiker blundade för det här i decennier.

Samsjuklighet är en fråga som vi har varit väldigt eniga om och drivit tillsammans, och det kan man vara tacksam för. Vi ser nu också att regeringen rör sig framåt.

Vi har tittat lite på vad som behöver göras: Man måste gå in med tidiga insatser och gripa in tidigt innan det skadliga bruket har accelererat och skapat problem när det gäller just bostad, försörjning med mera.

Herr talman! Forskningsresultat visar att nio av tio personer med beroende helst vill söka hjälp inom hälso- och sjukvården. Endast 5 procent vill söka hjälp inom socialtjänsten. I andra länder organiseras vården och behandlingen på ett helt annat sätt än i Sverige, och där har man också lägre dödstal.

Den här problematiken adresseras i Samsjuklighetsutredningen, vars slutbetänkande *Från delar till helhet* presenterades i januari 2023. Utredningen är grunden till det vi talar om i dag. Det är en oerhört bra utredning, som jag också anser ska rulla vidare. Samma sak gäller Narkotikautredningen, och vi väntar på besked om vad som ska hända med den också.

Bland dem som lever med beroende är det vanligt att ha flera hälsoproblem samtidigt, och dessa personer riskerar att falla mellan stolarna. Det har vi sett ett otal gånger i olika reportage och med egna ögon. Därför behöver psykiatri ha kompetens inom beroendecområdet. Det måste finnas möjligheter för personer med beroendeproblem att få behandling mot psykiatriska tillstånd, för detta är som ler och långhalm.

Jag är orolig för att vi redan har en psykiatri som är väldigt ansträngd. Ett återkommande problem är bristande tillgänglighet till behandling mot beroende, vilket såklart är jobbigt för både patienten och ur ett samhällsperspektiv. Det får inte bli som med psykiatrireformen, alltså att man tar fram en reform som är väldigt bra, men i slutändan saknas resurser för att förverkliga det man vill.

Reformen innebär väldigt betydande kostnader kopplade till organisationen, kompetensutveckling, ökad samverkan och förstärkt psykiatrisk vård. Men trots det saknas detta, tycker vi i samtliga partier i oppositionen, och det riskerar kanske också att tränga undan annan vård. Socialtjänstverksamheten har också redan varit pressad, och därför tycker vi att det hade varit bra om finansieringsprincipen hade gällt fullt ut i hela ärendet. Staten ska ta ansvar för reformens kostnader.

Jag yrkar därför bifall till reservation 5, herr talman.

I likhet med flera remissinstanser, exempelvis Nationell samverkan för psykisk hälsa, anser vi att reformen bör följas upp och utvärderas med särskilt fokus på om personer med skadligt bruk, beroende och andra psykiatriska tillstånd faktiskt får mer samordnade insatser och på att detta gör skillnad och att det blir verkstad. Man bör också titta på om reformen leder till undanträngningseffekter, exempelvis.

Det här innebär stora organisatoriska förändringar för regioner och kommuner, och för att det här ska vara rättssäkert och patientsäkert är det vansinnigt bra att det finns en övergångsplan som man kan ledsaga i – en sorts karta som man bör ta fram tillsammans med regioner, kommuner, professionsföreträdare och brukarorganisationer.

Jag yrkar därför bifall också till reservation 7, herr talman.

Det här är en jätteviktig reform, och vi är hyfsat överens om det mesta.

Jag tänker på alla beroende som har pratat om det här länge, och jag tänker på deras anhöriga. De är värda ett anständigt liv. Jag adresserar det här till de beroende: Sveriges politiker är skyldiga att ge er det efter år av ignorans gällande era behov.

Anf. 192 DAN HOVSKÅR (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Det finns få områden där välfärdens brister är så tydliga som för människor som lever med samsjuklighet – personer som samtidigt kämpar med beroendesjukdom och psykisk ohälsa. Alltför länge har dessa människor hamnat mellan stolarna.

Några år innan jag började som riksdagsledamot arbetade jag inom psykiatrin på Falköpings sjukhus, både inom beroendevården och inom akutpsykiatrin. Där mötte jag människor när livet var som allra svårast för dem. Jag såg konsekvenserna av missbruket, lidandet av den psykiska sjukdomen och den hopplöshet som många människor levde med.

Jag såg också något annat. Jag såg hur människor ofta mötte ett system som inte hängde ihop. Det var ett system där olika huvudmän ansvarade för olika delar av vården och där ansvaret ibland var väldigt otydligt. Det var ett system där enskilda själva fick bära konsekvenserna när samordningen brast.

Detta har lett till att människor med stora behov inte fått rätt hjälp i rätt tid. Det har också lett till onödigt lidande och, i många fall, till att människor har tappat tron på att samhället finns där när livet är som allra svårast. Det här är inte värdigt ett välfärdssamhälle.

Herr talman! För Kristdemokraterna är människovärdet grunden för all politik. Varje människa har ett okränkbart värde, oavsett livssituation, sjukdom eller bakgrund.

Den som lever med beroendesjukdom eller psykisk ohälsa är inte en diagnos utan en människa med drömmar, relationer och framtidshopp. Därför måste vården utgå från människans behov, inte från organisatoriska

gränser. Det är precis detta som samsjuklighetsreformen handlar om. Därför är jag glad över att vi nu tar detta viktiga steg.

Herr talman! Regeringens förslag innebär ett historiskt skifte. För första gången tydliggörs att vården för personer med skadligt bruk eller beroende ska organiseras tillsammans med den övriga psykiatriska vården. Det är en avgörande förändring.

Vi vet att många människor med beroendesjukdom samtidigt lever med psykisk ohälsa. Att då behandla dessa tillstånd i olika system har inte varit rimligt. När vården hänger ihop ökar möjligheten att se hela människan, att ge rätt hjälp i rätt tid och att hjälpa människor tillbaka till hälsa, självständighet och framtidstro.

Herr talman! En annan central del av reformen är den nya lagen om samordnad vård- och stödverksamhet. Kommuner och regioner ska gemensamt bedriva verksamheter för personer som under lång tid behöver samordnade insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Detta är ett viktigt steg för att komma ifrån stuprören.

För den enskilde spelar det ingen roll vilken myndighet som ansvarar för vilken insats. Det viktiga är att hjälpen fungerar, att någon tar ansvar för helheten och att människan slipper vara sin egen samordnare. Det är just detta som reformen syftar till att uppnå.

Herr talman! Kristdemokraterna har länge talat om vikten av nära vård. Men nära vård handlar om mer än geografi. Det handlar om relationer, om kontinuitet och om att bli sedd och bemött med respekt.

Många personer med samsjuklighet har tvingats berätta sin historia om och om igen. De har mött nya vårdkontakter, nya bedömningar och nya väntetider. Det skapar frustration, uppgivenhet och misstro. Den här reformen är ett viktigt steg för att bryta det mönstret.

Herr talman! En viktig del av propositionen är också att begreppet missbruk ersätts med begreppen bruk, skadligt bruk och beroende. Det kan tyckas som en liten förändring, men ord spelar roll; språk formar attityder.

När människor känner sig dömda eller stämplade riskerar det att bli svårare att söka hjälp. Politikens uppgift är inte att moralisera. Politikens uppgift är att skapa förutsättningar för behandling, återhämtning och ett bättre liv.

Herr talman! Den här reformen handlar inte bara om den enskilde. Den handlar också om familjerna, om föräldrar som oroar sig för sina barn, om barn som växer upp med en mamma eller pappa som lider av psykisk sjukdom eller beroende och om anhöriga som i årtal försöker navigera i ett system som inte fungerar eller som är svårt att hitta i. När vården blir mer sammanhållen skapas större trygghet också för de anhöriga. Detta ligger i linje med den kristdemokratiska synen på samhället, där de nära gemenskaperna är avgörande för människors trygghet och välmående.

Herr talman! Detta är inte slutet på arbetet – det här börjar. Mycket återstår för kommunerna, regionerna och staten. Men riktningen är tydlig: Vi går från

splittring till samordning, från stuprör till helhetssyn. Vi går från organisatoriska gränser till människans behov.

Ingen människa ska behöva falla mellan stolarna därför att samhället inte förmår samordna sina insatser. Ingen människa ska lämnas ensam i kampen mot beroende och psykisk ohälsa. Med denna reform tar vi viktiga steg mot en mer sammanhållen, personcentrerad och värdig vård.

Anf. 193 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Timmen är sen, liksom tiden för denna oerhört viktiga reform. Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 10 under punkt 11, om uppföljning och utvärdering av reformen.

Från Centerpartiets sida menar vi att narkotikapolitiken i högre grad måste utgå från vetenskap, beprövad erfarenhet och evidens. Därför har vi också drivit på för att gå över till en politik som i högre grad handlar om skadereducering och skademinimering. Tillgång till sprutbytesprogram, läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende och naloxon för att häva överdoser hör till de förändringar som varit viktiga de senaste åren. Men vi vill även utreda frågan om brukarum och möjlighet till smartare straff, såsom vård och hjälp i stället för böter eller strafförelägganden.

Många bra förslag till reformer har redan lagts fram av både Samsjuklighetsutredningen och Narkotikautredningen, men förändringstakten från regeringens sida har varit oerhört långsam. Narkotikautredningen kom i oktober 2023 och har hittills inte lett fram till några förslag över huvud taget från regeringens sida. Samsjuklighetsutredningen kom i januari 2023 och har, efter påtryckningar från Centerpartiet och övriga oppositionen, resulterat i tillsättandet av en samsjuklighetsdelegation och nu äntligen i det första reformförslaget om en sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende.

Redan 2011 tog Centerpartiet, herr talman, ställning för ett förändrat huvudmannaskap med ett överförande av ansvaret för missbruksvården från socialtjänsten till sjukvården, inte minst utifrån vetenskapen om att majoriteten av personerna med ett skadligt bruk eller beroende har en bakomliggande psykisk eller somatisk sjukdom. Centerpartiet välkomnar därför propositionen om att skapa en mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende i kombination med andra psykiatriska tillstånd. Det rör sig om en av de mest utsatta grupperna i vårt samhälle, och glappet mellan kommunal socialtjänst och regional hälso- och sjukvård leder alltför ofta till att individer faller mellan stolarna. En reform som stärker samverkan och sätter individen i centrum är därför både nödvändig och efterlängtd.

Socialtjänsten ska alltså ta ansvar för det sociala stödet till den som befinner sig i ett skadligt bruk eller beroende, medan regionerna ska ta det fulla medicinska ansvaret. Det låter kanske enkelt men kommer att ställa stora krav på förändringar. För att en reform av denna dignitet ska lyckas i verkligheten, i praktiken,

ute i landets kommuner och regioner krävs långsiktighet, tillräckliga resurser och ett tydligt stöd. Här ser vi tyvärr att regeringens förslag brister, vilket riskerar att påverka implementeringen och utfallet av reformen.

Det är trots allt regionerna och kommunerna som ska genomföra reformen i praktiken. Det handlar om att bygga upp nya arbetssätt, kompetensutveckla personal och säkerställa fungerande vårdkedjor. Detta kommer att kräva betydande resurser. Av propositionen framgår tydligt att ett flertal remissinstanser, däribland Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, har framhållit att reformen innebär en tydlig ambitionshöjning och därmed ökade kostnader – inte bara under genomförandet utan kontinuerligt.

Grunden för finansieringen handlar om en omfördelning av medel mellan kommuner och regioner, men att hävda att finansieringsprincipen inte är tillämplig för att det inte skulle röra sig om nya uppgifter är, herr talman, att blunda för verkligheten. Regeringen föreslår i stället tidsbegränsade stimulansmedel. Det räcker inte utan skapar en stor osäkerhet för kommuner och regioner, vilket i slutändan riskerar att drabba patienten.

Ofinansierade reformer riskerar alltid att stjälpa mer än de hjälper, då de kan tvinga fram svåra prioriteringar som kan drabba annan kärnverksamhet. För att säkerställa en jämlik vård i hela landet måste staten ta sitt ansvar och fullt ut kompensera regioner och kommuner för de extra kostnader som reformen medför.

Herr talman! Att överbrygga klyftan mellan två huvudmän med olika lagstiftningar och kulturer är en komplex uppgift. Kommuner och regioner måste få den hjälp och det stöd man behöver vid implementeringen av reformen. Regeringen aviserar medel för ”myndighetsuppdrag eller andra insatser för att stödja huvudmännen”, vilket är alldeles för vagt. Centerpartiet anser därför att Socialstyrelsen bör få ett tydligt och långsiktigt uppdrag att inrätta en stöd- och samordningsfunktion till hjälp för kommunerna och regionerna.

Denna funktion ska kunna ge vägledning, sprida goda exempel och erbjuda konkret stöd till huvudmännen under hela införandeprocessen. Det skulle minska det administrativa krånglet och säkerställa att reformen implementeras på ett mer likvärdigt och effektivt sätt över hela landet, med hänsyn till lokala och regionala förutsättningar. Detta behövs inte minst i ljuset av att SKR har påpekat att ansvarsrollerna mellan kommuner och regioner förändras och kan upplevas som otydliga. För att undvika att reformen leder till ojämlikhet över landet behövs en tydlig samordning.

En reform är bara lyckad om den leder till faktiska förbättringar för de människor den berör. Det räcker inte med att stifta en lag – vi måste också veta att den fungerar.

Den utredning som ligger till grund för propositionen föreslog att verksamheten löpande skulle följas upp och att deltagarna skulle medverka i uppföljningen. Regeringen avfärdar dock detta och menar att befintliga bestämmelser, lagrum och krav på

kvalitetsutveckling är tillräckliga. Men med en så pass stor och komplex reform måste vi ha en uppföljning som är systematisk.

Vi anser därför från Centerpartiets sida, i linje med utredningens ursprungliga förslag, att det från start måste finnas en tydlig plan för hur reformens effekter ska mätas. Får fler individer rätt stöd i rätt tid? Leder reformen till bättre hälsa, trygghet och levnadsvillkor? Fungerar samverkan mellan huvudmännen bättre?

Genom att följa upp och utvärdera kan vi säkerställa att personer med skadligt bruk eller beroende verkligen får den hjälp och det stöd som de behöver eller vid behov justera i reformen.

Sammanfattningsvis, herr talman, är det en viktig förändring vi debatterar i dag: En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd. Regeringens förslag räcker dock inte, utan för att de goda intentionerna ska bli till verklighet krävs mer.

Det krävs en säkrad finansiering, en tydlig stöd- och samordningsfunktion, och inte minst en kontinuerlig uppföljning. Med de tre förutsättningarna på plats skulle vi på ett betydligt tryggare sätt kunna skapa en beroendevård och en psykiatri som är sammanhållen, nära och tillgänglig i alla delar av Sverige.

Anf. 194 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr talman! Under alltför lång tid har vi levt med en epidemi, skulle jag nästan kalla det, där människor på tok för tidigt förlorar livsgnistan och dör av en överdos i en form av samsjuklighet där psykisk ohälsa och skadligt bruk samspelar. Den här reformen handlar om detta. Jag tänkte därför börja med en liten återberättelse av det som faktiskt sker nästan dagligen, runt om i Sverige.

Som ett exempel kan nämnas Malvina, som dog när hon var 23 år. I en artikel berättar hennes föräldrar om situationen. Så här med facit i hand kan de säga att de såg att hon försökte egenmedicinera.

När man börjar må dåligt hittar man något som dämpar. Då är det en brant uppförsbacke, säger Tobias, hennes pappa. Har han berättat om hur psykisk ohälsa och beroendesjukdom drabbar alla i hela familjen. För dem som aldrig kämpat med sådant är det svårt att förstå hur komplext det är.

Han berättar om hur det ordnades möten, samtal och kontakter med olika instanser men utan framgång. Att vårdssystemet inte är optimalt blev föräldrarna snabbt varse. Det är långa vårdköer, och det är myndighetspersonal som om och om igen skickar över bollen till någon annan.

Efter en artikelserie i Aftonbladet där föräldrarna Annika och Lars berättade om kampen för sin son Daniel, 18 år, som var fast i ett drogmissbruk sedan han var 14, började mejlen strömma in. De berättar att det var som att en dammlucka öppnades, och ut spolades oro och vanmakt – från hela landet, från alla samhällsklasser och bakgrunder. Det var berättelser om liknande situationer. Det handlar om föräldrar som sörjer ett barn som fortfarande lever. Det handlar om familjer

som ser de barn de älskar förändras av drogerna. Det handlar om den enorma och ibland hopplösa kampen för att få rätt hjälp i rätt tid.

Ett exempel bland dessa är föräldrarna till Emil, som dog när han var 28 år. Mamman berättar: Jag vet att jag inte kan få tillbaka Emil, men jag vill inte att någon annan ska behöva gå igenom det helvete vi gått igenom. Hon berättar om hur Emils psykiska mående blev allt sämre. Han åkte in och ut på psykakuten. Panikångestattackerna kom tätare och tätare, och Emil började självmedicinera.

Den 21 september 2021 kallades Emil och hans föräldrar in till ett så kallat SIP-möte, där representanter från psyk, missbruksenheten, LSS och boendestöd var med. Tina beskriver mötet som det värsta hon någonsin deltagit i, vilket också bekräftades av den lex Sarah-utredning som sedan gjordes. Professionen polemiserade och försökte skjuta över ansvaret på varandra. Mötet avslutades utan förslag till lösningar. Sedan fortsatte cykeln med akut LVM, omhändertagande och bollande mellan myndigheter.

Det är också detta som Mona Dahlgren, som förlorat två söner i överdos, berättar om. Det är inte en enskild tragedi – det är exempel på hur ett system fungerar när beroende med psykisk ohälsa möts med kontroll och misstänksamhet snarare än med tidig och tillgänglig vård.

Hon slås av ett tydligt mönster som framträder. Det handlar inte om enskilda misstag utan om ett system där ansvaret är splittrat och hjälpen ofta är villkorad – ett system där föräldrar förväntas slå larm men där larmen inte alltid tas emot i tid.

Varje dödsoffer på grund av en överdos är ett ljus som släcks på tok för tidigt. I närheten står andra ljus och brinner – med sorg, med saknad, med frågor som förblir obesvarade och med en frustration och vanmakt över den kamp som de många gånger har fått föra. De har kämpat för hjälp som uteblivit, kommit på tok för sent eller varit på tok för liten.

Varför nämner jag allt detta? Det gör jag för att det är dessa personer vi pratar om. Jag tänker på det som var tanken i Samsjuklighetsutredningens betänkande *Från delar till helhet* och på Narkotikautredningen och på de saker som inte ens Narkotikautredningen fick utreda, till exempel frågan om avkriminalisering. Vi hade behövt ta ett riktigt helhetsgrepp kring det dysfunctionella stödet. Därför vill jag lyfta ett varningens finger. Ibland målas det här upp som den stora reformen – paradigmskiftet, kanske man vill kalla det – som ska få detta att bli mer sammanhängande. Men vi är oroliga för att det inte är tillräckligt.

Miljöpartiet har länge drivit på för att regioner ska kunna ta det fulla ansvaret – huvudansvaret – för vård och behandling vid skadligt bruk och beroende i enlighet med vad utredningen föreslog samtidigt som kommunerna har det tydliga ansvaret för sociala stödinsatser när det gäller till exempel boende, sysselsättning, anhörigstöd och stöd i vardagen.

Vi kommer att stå bakom den här propositionen. Den är efterlängtd, men den är också otillräcklig. Till

exempel tycker vi inte att renodlingen är tillräckligt tydlig, och den är inte fullt ut i enlighet med Samsjuklighetsutredningens förslag. Där skulle regionerna ansvara för behandling och kommunerna för socialt stöd, men i propositionen väljer man att inte skärpa och ändra hälso- och sjukvårdslagen på ett sätt som gör att det tydligt anges att det är regionerna som har behandlingsansvaret. Då står vi lite kvar med ett problem. Om problemet är otydlig ansvarsfördelning måste lösningen vara mycket tydligare ansvar, och så är det inte riktigt i den här reformen.

Införandet måste också vara genomförbart – jag tänker på alla de problem som vi är uppenbart medvetna om. Människor som redan har kontakt med vård eller socialtjänst får inte hamna i ett fortsatt glapp när ansvaret flyttas eller förtydligas. Viktig kompetens får inte gå förlorad i omställningen, och det måste vara tydligt när och hur kommunernas behandlingsansvar upphör och regionerna tar över ansvaret.

Vi delar uppfattningen att det behövs en nationell stöd- och samordningsfunktion för genomförandet av reformen som kan ge vägledning, sprida goda exempel och erbjuda konkret stöd till huvudmännen under hela införandeprocessen. Det skulle säkerställa att reformen genomförs på ett mer likvärdigt och effektivt sätt över hela landet – med mer välfungerande insatser.

Reformen kräver också en långsiktig finansiering, vilket flera har varit inne på. För att reformen ska leda till en verklig förändring krävs resurser för att bygga upp en välfungerande regional beroendevård i hela landet, stärka psykiatrin och utveckla socialtjänstens stödinsatser och välfungerande lågtröskelverksamheter.

Det är det här som oroar oss lite. Om personal och resurser inte finns och om inte de långsiktiga resurser som krävs tillskjuts riskerar huvudmannaskapsförändringen att inte leda till önskat resultat utan snarare till längre väntetider och färre behandlingsalternativ – på ett område som redan är långvarigt underfinansierat och otillräckligt.

Barnperspektivet är också otillräckligt, vilket flera remissinstanser har belyst. Vi vill därför att regeringen ska återkomma med en fördjupad barnkonsekvensanalys och en särskild plan för bup och första linjens vård. Analysen bör omfatta barn som anhöriga, barn och unga med eget skadligt bruk eller beroende, barn i HVB-, Sis- och LVU-situationer och barns tillgång till integrerade medicinska och sociala insatser.

Vi är glada över att propositionen innehåller förbättringar när det gäller sprututbyte, men det är inte tillräckligt. Alla regioner bör erbjuda sprututbyte och skadereducerande lågtröskelverksamheter. Men när lagen även fortsättningsvis säger att verksamheter får bedrivas i stället för ska bedrivas riskerar tillgången att bli beroende av var i landet en person bor.

Lågtröskelverksamheter är ofta en viktig väg in till vård och stöd. Det är där människor kan få kontakt med vården, smittskyddsinsatser, rådgivning, naloxon, behandling och socialt stöd. Det är därför det är så viktigt

att det finns tillgång till detta oavsett vilken region man bor i.

Vi har många förslag i vår följdmotion. Den här reformen är viktig, men i och med propositionen genomförs bara delar av den reform som egentligen behövs.

Det återstår att tydliggöra regionernas huvudmannaskap. Det återstår att säkra ett ordnat införande. Det återstår att finansiera reformen långsiktigt. Det återstår att stärka barnrättsperspektivet, jämställdhetsperspektivet, brukarinflytandet och lågtröskelverksamheterna. Och det återstår att ta fram en samlad och kunskapsbaserad ANDTS-strategi.

Sverige behöver en politik som håller ihop det förebyggande arbetet. Det handlar om skadereducering, tidiga insatser, tillgänglig vård, socialt stöd och minskad dödlighet. Det är så vi kan gå från delar till helhet, inte bara i lagtexten utan också i människors faktiska möten med vården och samhällets stöd.

Jag vill yrka bifall till reservation 8, bland alla våra reservationer, för vi vill se den samlade tidsplanen och hur man tänker att man ska gå från just delar till helhet.

Med detta tackar jag för mig och önskar en trevlig kväll.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 10 juni

2025/26:552 Elsparkeyklar och trafiksäkerhetsarbete

av *Inga-Lill Sjöblom* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:553 Statens långsiktighet i infrastrukturplaneringen ur Jönköpings läns perspektiv

av *Carina Ödebrink* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:554 Regeringens bostadspolitik

av *Markus Kallifatides* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 juni

2025/26:887 Kriminalvårdens kapacitetsbehov

av *Anna Wallentheim* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:888 Brist på östrogenläkemedel för kvinnor i klimakteriet
av *Anna Wallentheim* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 10 juni

2025/26:858 Förbud mot pälsdjursfarmning
av *Kajsa Fredholm* (V)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:859 Fastighetsägares ansvar för säkerhet
av *Roger Hedlund* (SD)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:861 FN-rapport om sexuellt våld mot palestinier i israeliskt förvar
av *Jamal El-Haj* (-)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:863 Bilkårens användning av statens fordon
av *Mikael Larsson* (C)
till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:860 Apoteksmarknaden
av *Agneta Nilsson* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:864 Ökning av handel med Armenien
av *Björn Söder* (SD)
till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

2025/26:871 Handel mellan EU och Armenien
av *Erik Hellsborn* (SD)
till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

2025/26:868 Det nordiska samarbetet för klimatfrågor
av *Heléne Björklund* (S)
till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz (L)

2025/26:870 Tydligare regelverk för storskaliga solcellsparker
av *Monica Haider* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:865 Analog teknik för rundradiosändningar
av *Alexander Christiansson* (SD)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2025/26:874 Kompetensen inom isbrytarverksamheten och båtmanskåren
av *Malin Östh* (V)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:866 Flickor som måltavlor för gängens rekrytering på nätet
av *Anna Wallentheim* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:867 Ansvar för att skolan rustar eleverna med kunskap om AI
av *Camilla Hansén* (MP)
till civilminister Erik Slottner (KD)

2025/26:862 Ökade priser för fjärrvärme
av *Isak From* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:869 Kompensationsmodell vid aggregeringstjänster
av *Monica Haider* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:873 Försenad utbyggnad av laddstolpar
av *Rickard Nordin* (C)
till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz (L)

2025/26:875 Justitiedepartementets inbjudan till organisationer
av *Laila Naraghi* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:872 Initiativ med anledning av EU-parlamentets Östersjörapport och Ices rådgivning inför kvotsättningen 2027
av *Linnéa Wickman* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 21.56.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.54,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.11,
av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 133 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 14 anf. 162 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 185 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om efterträdare.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Sveriges tillträde till konventionen om inrättande av en internationell skadeståndskommision för Ukraina.....	1
Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU20	1
Anf. 1 AZRA MURANOVIC (S).....	1
Anf. 2 ANN-SOFIE ALM (M)	2
Anf. 3 HÅKAN SVENNELING (V)	3
Anf. 4 KERSTIN LUNDGREN (C)	3
Anf. 5 MAGNUS BERNTSSON (KD)	4
Anf. 6 JACOB RISBERG (MP)	5
Anf. 7 FREDRIK MALM (L).....	6
(Beslut fattades under § 11.)	6
§ 6 Sveriges anslutning till den utvidgade partiella överenskommelsen för den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina.....	6
Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU21	6
Anf. 8 AZRA MURANOVIC (S).....	6
Anf. 9 ANN-SOFIE ALM (M)	7
Anf. 10 HÅKAN SVENNELING (V).....	8
Anf. 11 KERSTIN LUNDGREN (C)	8
Anf. 12 MAGNUS BERNTSSON (KD)	9
Anf. 13 JACOB RISBERG (MP)	10
Anf. 14 FREDRIK MALM (L).....	11
(Beslut fattades under § 11.)	12
§ 7 Ändamålsenliga säkerhets- och strålskyddskrav för utvinning och bearbetning av kärnämnen.....	12
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU27.....	12
Anf. 15 ERIC PALMQVIST (SD).....	12
Anf. 16 KATARINA LUHR (MP) replik	13
Anf. 17 ERIC PALMQVIST (SD) replik	13
Anf. 18 KATARINA LUHR (MP) replik	13
Anf. 19 ERIC PALMQVIST (SD) replik	14
Anf. 20 ISAK FROM (S) replik	14
Anf. 21 ERIC PALMQVIST (SD) replik	14
Anf. 22 ISAK FROM (S) replik	14
Anf. 23 ERIC PALMQVIST (SD) replik	14
Anf. 24 RICKARD NORDIN (C) replik	15
Anf. 25 ERIC PALMQVIST (SD) replik	15
Anf. 26 RICKARD NORDIN (C) replik	15
Anf. 27 ERIC PALMQVIST (SD) replik	16
(forts. § 9.)	16
Ajournering	16
Återupptaget sammanträde	16
§ 8 Frågestund	16
Anf. 28 ANDRE VICE TALMANNEN	16
<i>Den fria journalistiken och det civila försvaret</i>	<i>16</i>
Anf. 29 GUSTAF LANTZ (S).....	16
Anf. 30 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	16
Anf. 31 GUSTAF LANTZ (S).....	16
Anf. 32 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	16
<i>Personlig utrustning i Försvarsmakten.....</i>	<i>16</i>

Anf. 33 BJÖRN SÖDER (SD).....	16
Anf. 34 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	17
Anf. 35 BJÖRN SÖDER (SD).....	17
Anf. 36 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	17
<i>Veterinärkostnaderna</i>	17
Anf. 37 KAJSA FREDHOLM (V)	17
Anf. 38 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	17
Anf. 39 KAJSA FREDHOLM (V)	17
Anf. 40 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	17
<i>Uranbrytning och jordbruksmark</i>	17
Anf. 41 RICKARD NORDIN (C)	17
Anf. 42 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	18
Anf. 43 RICKARD NORDIN (C)	18
Anf. 44 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	18
<i>Skydd av naturskogar</i>	18
Anf. 45 JACOB RISBERG (MP)	18
Anf. 46 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	18
Anf. 47 JACOB RISBERG (MP)	18
Anf. 48 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	18
<i>Ett veterancentrum</i>	19
Anf. 49 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	19
Anf. 50 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	19
Anf. 51 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	19
Anf. 52 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	19
<i>Bättre lönsamhet för svenska jordbruk</i>	19
Anf. 53 MAGNUS OSCARSSON (KD)	19
Anf. 54 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	19
Anf. 55 MAGNUS OSCARSSON (KD)	19
Anf. 56 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	19
<i>Ökad konsumtion av vildsvinskött</i>	20
Anf. 57 ANDERS EKEGREN (L).....	20
Anf. 58 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	20
Anf. 59 ANDERS EKEGREN (L).....	20
Anf. 60 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	20
<i>Totalförsvarets personalförsörjning</i>	20
Anf. 61 HANNA WESTERÉN (S).....	20
Anf. 62 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	20
<i>Målkonflikter i försvarets upprustning</i>	20
Anf. 63 DANIEL SPIIK (SD).....	20
Anf. 64 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	21
<i>Tillsättandet av utredning om uranbrytning</i>	21
Anf. 65 ULRIKA HEIE (C).....	21
Anf. 66 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	21
<i>Evakueringen av lokalanställda från Afghanistan</i>	21
Anf. 67 ANNIKA HIRVONEN (MP)	21
Anf. 68 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	21
<i>Minskat skarvbestånd i Östersjön</i>	22
Anf. 69 ÅSA COENRAADS (M).....	22
Anf. 70 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	22
<i>Den finska modellen för försörjningsberedskap</i>	22
Anf. 71 CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	22
Anf. 72 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	22
<i>Folkbildningens roll i det civila försvaret</i>	22
Anf. 73 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	22
Anf. 74 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L)	22

<i>Finansieringen av halländska hamnars Natoanpassning</i>	23
Anf. 75 ERIK HELLSBORN (SD).....	23
Anf. 76 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	23
<i>Vattenbristen</i>	23
Anf. 77 ANNA LASSES (C)	23
Anf. 78 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	23
<i>Nedskärningar i folkbildningen</i>	23
Anf. 79 MATS BERGLUND (MP)	23
Anf. 80 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L)	23
<i>FLF Finland</i>	24
Anf. 81 HELENA BOUVENG (M).....	24
Anf. 82 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	24
<i>Säkerhetstänkandet i civilsamhällets organisationer</i>	24
Anf. 83 MONICA HAIDER (S)	24
Anf. 84 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	24
<i>Kommuners krisplaner för boenden för funktionsnedsatta</i>	24
Anf. 85 KARIN SUNDIN (S).....	24
Anf. 86 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	24
<i>Det kommunala vetot mot uranbrytning</i>	25
Anf. 87 ISAK FROM (S).....	25
Anf. 88 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	25
§ 9 (forts. från § 7) Ändamålsenliga säkerhets- och strålskyddskrav för utvinning och bearbetning av kärnämnen (forts. NU27)	25
Anf. 89 ISAK FROM (S).....	25
Anf. 90 ERIC PALMQVIST (SD) replik	26
Anf. 91 ISAK FROM (S) replik	26
Anf. 92 ERIC PALMQVIST (SD) replik	26
Anf. 93 ISAK FROM (S) replik	26
(forts. § 12)	26
Ajournering	26
Återupptaget sammanträde	26
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 juni	27
SKU29 Förbättrade regler för svensk tonnagebeskattning	27
SKU35 Vissa justeringar i inkomstskattelagen med anledning av förändrade ersättningar för nyanlända invandrare.....	27
TU17 Nya regler mot bedrägerier och annat vilseledande genom elektroniska kommunikationstjänster.....	27
TU18 Interoperabilitet vid datadelning inom den offentliga förvaltningen.....	27
TU19 Ny lag om kommunal hamnverksamhet	27
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	27
UU20 Sveriges tillträde till konventionen om inrättande av en internationell skadeståndskommission för Ukraina	27
UU21 Sveriges anslutning till den utvidgade partiella överenskommelsen för den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina	27
§ 12 (forts. från § 9) Ändamålsenliga säkerhets- och strålskyddskrav för utvinning och bearbetning av kärnämnen (forts. NU27)	27
Anf. 94 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	27
Anf. 95 KATARINA LUHR (MP) replik	28
Anf. 96 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	29
Anf. 97 KATARINA LUHR (MP) replik	29

Anf. 98	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	29
Anf. 99	ISAK FROM (S) replik	29
Anf. 100	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	30
Anf. 101	ISAK FROM (S) replik	30
Anf. 102	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	30
Anf. 103	RICKARD NORDIN (C) replik	30
Anf. 104	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	31
Anf. 105	RICKARD NORDIN (C) replik	31
Anf. 106	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	31
Anf. 107	BIRGER LAHTI (V)	31
Anf. 108	CAMILLA BRODIN (KD)	32
Anf. 109	RICKARD NORDIN (C) replik	33
Anf. 110	CAMILLA BRODIN (KD) replik	33
Anf. 111	RICKARD NORDIN (C) replik	34
Anf. 112	CAMILLA BRODIN (KD) replik	34
Anf. 113	KATARINA LUHR (MP) replik	34
Anf. 114	CAMILLA BRODIN (KD) replik	34
Anf. 115	KATARINA LUHR (MP) replik	35
Anf. 116	CAMILLA BRODIN (KD) replik	35
Anf. 117	ISAK FROM (S) replik	35
Anf. 118	CAMILLA BRODIN (KD) replik	35
Anf. 119	ISAK FROM (S) replik	35
Anf. 120	CAMILLA BRODIN (KD) replik	36
Anf. 121	RICKARD NORDIN (C)	36
Anf. 122	ERIC PALMQVIST (SD) replik	37
Anf. 123	RICKARD NORDIN (C) replik	37
Anf. 124	ERIC PALMQVIST (SD) replik	38
Anf. 125	RICKARD NORDIN (C) replik	38
Anf. 126	LOUISE EKLUND (L)	38
Anf. 127	RICKARD NORDIN (C) replik	38
Anf. 128	LOUISE EKLUND (L) replik	38
Anf. 129	RICKARD NORDIN (C) replik	39
Anf. 130	LOUISE EKLUND (L) replik	39
Anf. 131	KATARINA LUHR (MP)	39
Anf. 132	LINUS LAKSO (MP)	40
Anf. 133	ERIC PALMQVIST (SD) replik	41
Anf. 134	LINUS LAKSO (MP) replik	41
Anf. 135	ERIC PALMQVIST (SD) replik	41
Anf. 136	LINUS LAKSO (MP) replik	41
Anf. 137	JAN RIISE (MP)	42
Anf. 138	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	43
	(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	44
§ 13	Ny kärnkraft i Sverige – fler möjliga platser vid kusten	44
	Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU24	44
Anf. 139	TOBIAS ANDERSSON (SD)	44
Anf. 140	MATTIAS JONSSON (S)	45
Anf. 141	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	46
Anf. 142	MATTIAS JONSSON (S) replik	46
Anf. 143	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	46
Anf. 144	MATTIAS JONSSON (S) replik	47
Anf. 145	JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	47
Anf. 146	RICKARD NORDIN (C) replik	48
Anf. 147	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	48
Anf. 148	RICKARD NORDIN (C) replik	49
Anf. 149	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	49
Anf. 150	BIRGER LAHTI (V)	49
Anf. 151	CAMILLA BRODIN (KD)	50
Anf. 152	RICKARD NORDIN (C)	50
Anf. 153	KATARINA LUHR (MP)	52
Anf. 154	LINUS LAKSO (MP)	53

Anf. 155	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	54
Anf. 156	LINUS LAKSO (MP) replik.....	54
Anf. 157	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	54
Anf. 158	LINUS LAKSO (MP) replik.....	54
Anf. 159	EMMA BERGINGER (MP).....	55
	(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	55
§ 14	Nya lagar om elsystemet	55
	Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU25.....	55
Anf. 160	TOBIAS ANDERSSON (SD)	55
Anf. 161	FREDRIK OLOVSSON (S)	56
Anf. 162	JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	57
Anf. 163	BIRGER LAHTI (V)	59
Anf. 164	CAMILLA BRODIN (KD)	59
Anf. 165	RICKARD NORDIN (C)	60
Anf. 166	LINUS LAKSO (MP).....	61
	(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	62
§ 15	Tidsbegränsat boende för vissa nyanlända invandrare – en ny lag om bosättning	62
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU14	62
Anf. 167	ANN-CHRISTINE FROHM (SD).....	62
Anf. 168	LAWEN REDAR (S)	64
Anf. 169	OLIVER ROSENGREN (M) replik	66
Anf. 170	LAWEN REDAR (S) replik	66
Anf. 171	OLIVER ROSENGREN (M) replik	66
Anf. 172	LAWEN REDAR (S) replik	67
Anf. 173	ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	67
Anf. 174	LAWEN REDAR (S) replik	67
Anf. 175	ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	68
Anf. 176	LAWEN REDAR (S) replik	68
Anf. 177	OLIVER ROSENGREN (M).....	68
Anf. 178	CICZIE WEIDBY (V).....	70
Anf. 179	OLIVER ROSENGREN (M) replik	70
Anf. 180	CICZIE WEIDBY (V) replik.....	71
Anf. 181	OLIVER ROSENGREN (M) replik	71
Anf. 182	CICZIE WEIDBY (V) replik.....	71
Anf. 183	ANNA LIPINSKA (KD)	72
	(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	72
§ 16	En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd.....	72
	Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU34.....	72
Anf. 184	JESSICA STEGRUD (SD).....	72
Anf. 185	ANNA VIKSTRÖM (S).....	73
Anf. 186	CECILIA GUSTAFSSON (M).....	74
Anf. 187	KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	75
Anf. 188	CECILIA GUSTAFSSON (M) replik	75
Anf. 189	KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	75
Anf. 190	CECILIA GUSTAFSSON (M) replik	76
Anf. 191	KARIN RÅGSJÖ (V).....	76
Anf. 192	DAN HOVSKÄR (KD).....	77
Anf. 193	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	78
Anf. 194	NILS SEYE LARSEN (MP).....	79
	(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	80
§ 17	Anmälan om interpellationer	80
§ 18	Anmälan om frågor för skriftliga svar	80
§ 19	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	81
§ 20	Kammaren åtskildes kl. 21.56.	81